

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נוֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֶשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

**4801 11th Ave,
Brooklyn NY 11219
347.760.5924**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563**

היכל הקודש

מאנסי

**34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314**

היכל הקודש

כני ברק

**רחוב ירושלים 2
052.760.5715**

היכל הקודש

וויליאמסבורג

**27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652**

היכל הקודש

קרית יואל

**8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299**

היכל הקודש

בלומינגראוו

**24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804**

היכל הקודש

ירושלים

**רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150**

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

גורפס ע"י

**קון הדפסה
היכל הקודש**

**2623 State Route 52
Liberty, NY 12754**

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

ותירא הוא. ללא משום שאר דברים וכוון דיתירא הוא ללא וכתביה סתמא שדייה נמי אריחום ורכב שאין לה להוציאם ממשמעו כי נפש הוא חובל על כרחו אבל הקא כי אם צלי אש לאו לאו אחררה אתא לאוסופי לאו יתירא אלא כדנתיא ומי נא ומבושל משמע ביה שאני עובר כגון ומבושל ביום אלא כדילך: ה"ג תנאי פותייה דרב יהודה תבול זוג

וכר ותנאי אידך וכו' ולא גרסינן תנאי בלתייהו: דמתוריייה מתני' מתרין סיעתין ולא מתקא 1
 מינייהו דאי משום דקתני' חייב ב' ולא א' ותא 2
 אפילו רב הונא מודה דחובל מיתי הא הני לא 3
 כתיבי ומני נפש הוא חובל הוא דנפרי דאכל חד 4
 קאי כי נפש אלא מתוריייה מתני' מיתוקמא 5
 סיעתא לתא ביה יהודה: תבול זוג של ספירי. 6
 מספריה של ספירי והן של פרקיה בן חר כלי. 7
 באפי נפשיה וקתני' המלאכה וכו' שנייהם 8
 כריחיה ורכב: חייב שתיים. משום כי נפש על כל 9
 אחד אע"פ ששנייהן צריכין למלאכה אחת וכן 10
 צמד של פרות תבול ב' פרות חורשות עם צמחן 11
 דהיינו נמי כולל נפש הוא נפשא בעיני השעול 12
 שלקח של פרקיה יהודי: ותנאי אידך. דדילף להו 13
 מריחיה ורכב דאיתקוש שאר דברים לריחיהם 14
 ורכב כחד קרא מה ריחיה ורכב וכו': וחייב על 15
 זה בעצמו ועל זה בעצמו. שנהרי פירשן הכתוב 16
 לקרב אחררה לכל אחד לעצמו: אף כל וכו'. 17
 ומדילף להו מריחיהם ורכב ש"מ בריחיהם ורכב 18
 חייב נמי שתיים קאמר ולא שלש והיינו הרב 19
 יהודה: וכן מתני' קמיינתא למאן אייתייה בני 20
 שמעי' לה מבתרייתא אי מבתרייתא חייב על זה 21
 בעצמו ועל זה בעצמו קאמר ודלא אולוין כתר 22
 מלאכה אבל כתר בלוי ולשולם שלש מלקוח 23
 אחת משום רבב אחת משום ריחיה ואחת 24
 משום כי נפש דקאי אתוריייה ולהכי אשמעינן 25
 קמיינתא דקתני' בה כדנתיא חייב שנים: כסניא 26
 דאשכבתא. כי בית המטבחיה שמקצבים בו 27
 בשר: ותא קום בדינאי. כהנהו דדיין על חובב אם 28
 מודה לה או אם יש עדים. ישלם ואם לאו ישבע 29
 שבעות היסתר: רבא אמר. כיון דמשכניה ואין 30
 עדים שמשכניה והכי יבול לטעון לקוחה היא בדי' 31
 לא צריך למקם בדינא עילויה קנהה ליה משכון 32
 לישבע וליטול עד כדי דמיה חושלא. שעורין 33
 קלופים: לאו מידי הוא דעביד לאושולי וכו'. 34
 שאין אדם משכיר לקוחין הו' בידיה עדים שלו הלכך 35
 יבול לטעון לקוחין הו' משכיר להיבא דאין עדים 36
 שאספסם מרשותם של בעליהן: וזנאי דשרבלא. 37
 מספריה שזוזין כהן צמה: אפילו מתימאי. 38

ותירא הוא הו' פיון דיתירא הוא שר'ייה אריחום ורכב 1
 אכל הקא כי אם צלי אש לאו יתירא הוא דמבעי 2
 ליה לכדתניא בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו 3
 בבל האכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו 4
 בבל תאכל נא תניא פותייה דרב יהודה תבול זוג של 5
 ספירי וצמד של פרות חייב שתיים זה בעצמו וזה 6
 בעצמו אינו חייב אלא אחת ותנאי אידך תבול זוג 7
 של ספירי וצמד של פרות יבול לא יתא חייב אלא 8
 אחת ת"ל לא יחבול ריחיהם ורכב מה ריחיהם ורכב 9
 שהן מיוחדין שני פלים ועושיין מלאכה אחת ותייב 10
 על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל דברים 11
 שהן שני פלים מיוחדים ועושיין מלאכה אחת חייב 12
 על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו והוא נברא 13
 דתבול כסניא דאשכבתא מתכריה אתא לקמיה 14
 דאביי א"ל ויל אחרריה דתו ליה כלי שעושים בו 15
 אוכל נפש ותא קום בדינא עלה רבא אמר לא צריך 16
 למקם בדינא עלה ויכול למעון עד כדי דמיהו ואביי 17
 לית ליה תהיא סברא מאי שנא מהנהו עיני דאכלי 18
 חושלא בנהרדעא ותתא מרא דחושלא ותפס להו 19
 וקא טעין טובא ואמר אבויה דשמואל יבול למעון 20
 עד כדי דמיהו התם לאו מידי העבדא לאושולי 21
 ולאוגורי הוא הקא מידי דעביד לאושולי ולאוגורי 22
 הוא דשילח רב הונא בר אבין דברים העשויון 23
 להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בדיי אינו נאמן 24
 ורבא לית ליה האי סברא ותא רבא אפיק וזנאי 25
 דסרבלא וספרא דאנתתא מיתמי כדברים העשויון 26
 להשאל ולהשכיר אמר לה רבא האי נמי פיון דמי 27
 פתבולא קפרי אינשי ולא מושלי:

הדרן עלה המקבל

להשאל ולהשכיר לחדר אינו נאמן לקוחין הן בדיי ובפרק כל השבעים (שבעות דף 1
 מה) נבי ראדה שהטמין פלים תחת כפיו ואמר לקוחין הן אינו נאמן קאמר ולא אמרן אלא 2
 בבעל הבית שאינו עשוי למכור כליו ובלים שאין דרכן להטמין ובאניש דלא צניע אבל 3
 ליכא כל הני נאמן ולא אמרן אלא כדברים העשויון להשאל ולהשכיר משמע אפילו 4
 כדברים העשויון להשאל ולהשכיר בעי כל הני ונראה לרי"ח גרסתא הספריים וישנים וכן 5
 ר"ח וכוכלוה לא אמרן אלא כדברים שאין עשויהן להשאל ולהשכיר אבל עשויהן וכן 6
 נאמן אפילו ליכא חדא מכל הני וא"ת דהקא משמע דספריים עשויהן להשאל ולהשכיר אפילו ספרא דאנתתא 7
 כהותב ספריים ומשאלין לאתריה לקשה דתנן בהגוזל בתרא ב"ק דף ק"ה: (ושם המכיר כליו וספריו ביד אחר אם יקא לו שם נגיבה בעיזי וישבע כמה נתן וישל ואם לאו לאו לאו הימנו שאני 8
 אומר למכר לאחר ולקוחה וכן הימנו ואמאי יהיה נאמן הו' לומר נגבבו לו במגו דאי בעי אמר השאלתיו לה וראו על גב דקאמר בפרק כל השבעין דאחוזקי איניש כנגבי לא מתחוקין ואין 9
 נאמן לומר נגבבים במגו דאי בעי אמר שאליים היינו היכא דאמר נגבתי לי אכל היכא דאמר נגב אחר נגבתי לי ומכרם לה לא היינו אחוזקי איניש כנגבי דתא כמה נגבי איכא בשוקא 10
 ונראה לרבינו תם דהתם איירי במכירים שאין בעל הספריים רגיל להשאל אותן שהם בידו ולמורי ה"ר יהודי נראה לתרץ דמגו להוציא לא אמרין מיהו למיד כחוקת הבתים (כ"ב דף 11
 מד) דקאמר מגו להוציא צ"ל פירוש ר"ת וא"כ אפילו לא יקא לו שם נגיבה בעיזי נאמן לומר נגבבים היכא דמצי למימר השאלתים לה:

ותירא הוא הו' פיון דיתירא הוא שר'ייה אריחום ורכב 1
 אכל הקא כי אם צלי אש לאו יתירא הוא דמבעי 2
 ליה לכדתניא בשעה שישנו בקום אכול צלי ישנו 3
 בבל האכל נא בשעה שאינו בקום אכול צלי אינו 4
 בבל תאכל נא תניא פותייה דרב יהודה תבול זוג של 5
 ספירי וצמד של פרות חייב שתיים זה בעצמו וזה 6
 בעצמו אינו חייב אלא אחת ותנאי אידך תבול זוג 7
 של ספירי וצמד של פרות יבול לא יתא חייב אלא 8
 אחת ת"ל לא יחבול ריחיהם ורכב מה ריחיהם ורכב 9
 שהן מיוחדין שני פלים ועושיין מלאכה אחת ותייב 10
 על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו אף כל דברים 11
 שהן שני פלים מיוחדים ועושיין מלאכה אחת חייב 12
 על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו והוא נברא 13
 דתבול כסניא דאשכבתא מתכריה אתא לקמיה 14
 דאביי א"ל ויל אחרריה דתו ליה כלי שעושים בו 15
 אוכל נפש ותא קום בדינא עלה רבא אמר לא צריך 16
 למקם בדינא עלה ויכול למעון עד כדי דמיהו ואביי 17
 לית ליה תהיא סברא מאי שנא מהנהו עיני דאכלי 18
 חושלא בנהרדעא ותתא מרא דחושלא ותפס להו 19
 וקא טעין טובא ואמר אבויה דשמואל יבול למעון 20
 עד כדי דמיהו התם לאו מידי העבדא לאושולי 21
 ולאוגורי הוא הקא מידי דעביד לאושולי ולאוגורי 22
 הוא דשילח רב הונא בר אבין דברים העשויון 23
 להשאל ולהשכיר ואמר לקוחין הן בדיי אינו נאמן 24
 ורבא לית ליה האי סברא ותא רבא אפיק וזנאי 25
 דסרבלא וספרא דאנתתא מיתמי כדברים העשויון 26
 להשאל ולהשכיר אמר לה רבא האי נמי פיון דמי 27
 פתבולא קפרי אינשי ולא מושלי:

הדרן עלה המקבל

להשאל ולהשכיר לחדר אינו נאמן לקוחין הן בדיי ובפרק כל השבעים (שבעות דף 1
 מה) נבי ראדה שהטמין פלים תחת כפיו ואמר לקוחין הן אינו נאמן קאמר ולא אמרן אלא 2
 בבעל הבית שאינו עשוי למכור כליו ובלים שאין דרכן להטמין ובאניש דלא צניע אבל 3
 ליכא כל הני נאמן ולא אמרן אלא כדברים העשויון להשאל ולהשכיר משמע אפילו 4
 כדברים העשויון להשאל ולהשכיר בעי כל הני ונראה לרי"ח גרסתא הספריים וישנים וכן 5
 ר"ח וכוכלוה לא אמרן אלא כדברים שאין עשויהן להשאל ולהשכיר אבל עשויהן וכן 6
 נאמן אפילו ליכא חדא מכל הני וא"ת דהקא משמע דספריים עשויהן להשאל ולהשכיר אפילו ספרא דאנתתא 7
 כהותב ספריים ומשאלין לאתריה לקשה דתנן בהגוזל בתרא ב"ק דף ק"ה: (ושם המכיר כליו וספריו ביד אחר אם יקא לו שם נגיבה בעיזי וישבע כמה נתן וישל ואם לאו לאו לאו הימנו שאני 8
 אומר למכר לאחר ולקוחה וכן הימנו ואמאי יהיה נאמן הו' לומר נגבבו לו במגו דאי בעי אמר השאלתיו לה וראו על גב דקאמר בפרק כל השבעין דאחוזקי איניש כנגבי לא מתחוקין ואין 9
 נאמן לומר נגבבים במגו דאי בעי אמר שאליים היינו היכא דאמר נגבתי לי אכל היכא דאמר נגב אחר נגבתי לי ומכרם לה לא היינו אחוזקי איניש כנגבי דתא כמה נגבי איכא בשוקא 10
 ונראה לרבינו תם דהתם איירי במכירים שאין בעל הספריים רגיל להשאל אותן שהם בידו ולמורי ה"ר יהודי נראה לתרץ דמגו להוציא לא אמרין מיהו למיד כחוקת הבתים (כ"ב דף 11
 מד) דקאמר מגו להוציא צ"ל פירוש ר"ת וא"כ אפילו לא יקא לו שם נגיבה בעיזי נאמן לומר נגבבים היכא דמצי למימר השאלתים לה:

הדרן עלה המקבל

הבית והעלייה: וְלִיְהוֹי ברשות דמאן קיימי בו. וא"ת דהכא פשיטא ליה דאירי בגפיל לרשות דחד מייניהו שכן גרילות הוא שאינו נופל בעצמום בשעה ובריש גבא בתרא (דף ד.) פרק שמיטא דאם נפל הבתול דחוי של שניהם ומשני לא צריכא דנפל לרשות דחד י"ל משום דאוקי ליה הכא דנמתייהו בשל זה כמו בשל זה פריי דהם פשיטא דהךה משמע ליה לאוקמינהו דומיא דהכא שבעינת ליה ליה

בסמוך ועוד דהתם פריי מתוך הסוגיא דשפיר פריי פשיטא : **לִימָא** יתייהו יתיבא דר"ג. דאמר פטור ואניג' דטעמא דר"ג משום דאוקי דמקמי בחוקת מריה והכא אוקמינהו דקיימי ברה"ר או בחצר או אשתיא של שניהם שאין האחד מחוקק יותר מחבירו מ"מ הכי חשיב מחוקק שאנו יודעין שחצוי שלו לבס פריי שפיר עוה דרב' השואל (לעיל דף חז' ושם) פירש דכל ממון המוטל בספק חשיב כאילו שניהם מחוקקים בו :

סבר רבא למימר לפי חשבון שברות. נראה לר"י שיר"ת חשבון שברות ושלשיות כמו שהן מעורבות שם במקום שגפלו דמה סקרא הוא לומר שיברור ולא יקח כ"ס אי שברות דוקא כגוד :

הבית והעלייה של שנים. בקב"ש לא גרס של שנים ולר"ת נראה דאניג' דמוקי לה בגמ' בשובר ומשכיר מ"מ שייך למתיני של שנים כיון דקנהי בה בעל הבית ובעל העלייה ובגמרא דמוקי לה בשובר ומשכיר משום דבביתן שחלקו אין על התחתון לבנות תקרה אבל קשה אי אין עליו לבנות מאי קאמר בגמ' תחתון שכא לטכר בארזים שומעין לו למה בא לטכר כיון דאין מוטל עליו דבביתן שחלקו מידי :

אי דא"ל עלייה זו ונפל אנדא ליה. ויתן לו שכרו שכבר דר שאם דר חצי יתן חצי בדאמר בהאומנין (לעיל דף עט.) גבי שוכר את החמור ומת לו בחצי הדרך נתן לו שכרו של חצי הדרך ושם ור"ה ואםו פירשתי אמאי לא אמר הכא ובסוף השואל (לעיל דף ק) גבי המשכיר בית לחבירו ונפל אם יש בדמים ליקח יקח ולשכרו ישכור כדאמר רבי חמור:

איפחית

הבית והעלייה של שנים. כגון שני אחים שחלקו אחד נטל בית ואחד נטל עלייה שעל גבי והאבנים של חומת הבית מן תקרת הבית התחתונה שהיא קרקעיתה של עלייה ולמעלה של עליון והימנה ולמטה של תחתון: ענינים חולקים. הכל לפי הגובה שהאחד הוא גבוה מחבירו ואבניו ונפרו מרובה משל חבירו וחולקים. לפי שאין ניכר איז אבנים של עליון ואיז אבנים של תחתון: **ויואם** אלו אבנים ויואית להשתפר. אם יש אבנים שברות של לבנים זה אומר שלשיות של היה אומר שלשיות של היה רואין אלו אבנים ראויות להשתפר אם של עליון או של תחתון והכל לפי המצב שאם נחבט הבית מיסודו ונפל תחתיו החומה במקומה יש לרעת שהתחתונה נשברו ולכך נפלה הבית ואם נחבט הבתול להלן כמקל שהיה עומד וזקף ונפל שהעליונות של בתול נפלו להלן ממנו חרבה או העליונות נשברו שגפלו מנובה רב והתחתונות שלשיות שגפלו במקום נמוך: **מקצת אבניו**. וכן שלשיות ועילות זו לו של עליון וזו של שברות וכן בחבטת: אל ובגמרא מפרש מאי טיול כנגדן שלשיות או שברות: **גמ'** ככלל דאיכא למיכש עליה דמפלות זו היאך נפלה: אי בחבטת נפלה. ונתאה יתברא כדפירשתי: אי בחבטת נפלה. כחבטת מקל ועליונתא איתברא: אי הכי דאיכא למיכש עלייה: **רישא אמאי** תיאן חולקין. טיול העליון הרהקות אם בחבטת נפול ואם בחבטת נפול ליה של העליונות הן מליא דבן חבטת: אל **קפדי אמרי**. למקני רשותא דדידה דאפקורי משכר ליה כל חד רשתיה לגבי חבירה להתיי שם חפציו הלכך כי נמי יתכן ברשות דחד מייניהו ואלו איך מליא דברשתיה דהיא נמי יתבי דהא לא קפיד עליה מלאושהיה דהוקתא: **דאמר איני יודע**. דרי ושמוך דרי עדיף חייב לשלם. דברי עדיף פטור משלם. אוק ממנא בחוקת מריה וצריך לישבע שאינו יודע עסק שבועה וכו'. וד"נ כיון דמודה במקצת ואמר איני יודע במקצת דהייב שבועה דאורייתא משום חדוקא במקצת לחשבון שברות: **אין** שכל שברות כנגדן וזה אילו של החשבון לחשבון שלשיות. (שכנגדן) אף הוא טיול שלשיות כנגדן: **למלבנא** ויוחא. אי' לבנים העשיות כמלבן שהוא רחב מחבירו: אי' לשיא דמפדא. יש טיט שעושיין ממנו לבנים שמעורב ומגופל וזה מחבירו: **מתני'** הבית והעלייה הנפחתה העלייה גרס ולא גרס כה שנים.

הבית והעלייה של שנים שגפלו שניהם חולקין בעצים ובאבנים ונעפר ורואין אלו אבנים העשיות להשתפר אם היה אחד מהן מכיר מקצת אבניו נמלקין ועולות לו מן הששבון: גמ' מדקמיני רואין מפלל דאיכא למיכש עלייהו אי בחבטת נפיל אי בחבטת נפיל אי הכי רישא אמאי חולקין נהו אי בחבטת נפיל עליונתא איתברו אי בחבטת נפיל תתינתא איתברו לא צריכא דנפיל בליליא וליהוניהו בצפרא דפניניהו וליהויו מאן פניניהו ולישיליה דפניניהו פני רשות הרבים ואילו לעלמא וליהויו ברשות דמאן ותכן וליהויו איך המוציא מחבירו עליו הראייה רבא צריכא דייחבן בחציר דתרוניהו אי נמי ברשות הרבים ואיפעיית אימא שותפין כבי האי גונא לא קפדי אהרדי: אם היה אחד מהן מכיר בו: והלה מה שזען אי דקאמר אין פשיטא ואי לא אמר אין למה נטל אל' איני יודע לימא תהוי תיובתא דר"נ דאייתמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע רב הונא ורב יהודה אמרי חייב ר"נ ור' יוחנן אמרי פטור כדאמר ר"נ כגון שיש עסק שבועה ביניהן הכא נמי כגון שיש עסק שבועה ביניהן חייב דמי עסק שבועה כדרבא דאמר רבא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אל' חמשים והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע ישלם: ועולות לו מן הששבון: סבר רבא למימר לפי חשבון שברות אלמא כיון דאמר איני יודע ריע טפי אי' אבני אדרבה הוא ריע טפי מדהני ידע טפי לא ידע תו לית ליה ואיך פולחו דהיאך ניהו אל' אמר אבני לפי חשבון שלשיות אי הכי מאי קמהני ליה למלבנא ויוחא אי נמי טינא דמעברא: **מתני'** הבית והעלייה נפחתה העלייה ואין פעל הבית רוצה לתקן הרי פעל העלייה יורד ודר למהו עד שיתקן לו את העלייה ר' יוסי אומר התחתון נתן את התקרה והעליון את הפעויה: **גמ'** נפחתה בכמה רב אמר ברובה ושמואל אמר בארבעה רב אמר ברובה אבל בארבעה לא אדם דר חציו למטה וחציו למעלה ושמואל אמר בארבעה אין אדם דר חציו למטה וחציו למעלה ה"ו אי דאמר עלייה זו אודא אל' דאמר ליה עלייה סתם ויגר ליה אחריתי אמר רבא לא צריכא דא"ל עלייה זו שאני משכיר לך כי סלקא סליק בדהו וכי נחית חות בדהו אי הכי מאי למימרא אל' אמר רב אשי דא"ל עלייה זו שעל גבי בית זה אני משכיר לך דהא שעבדי בית לעלייה וכי הא דאמר רבין בר רב אמי ונעקר הפרסק ובא מעשה באחד שאמר לחבירו דלית שעל גבי פרסק זה אני מוכר לך ונעקר הפרסק ובא מעשה לפני רבי חיאי אמר חייב אתה להעמיד לו פרסק כל זמן שהתדלית קיימא בעי ר' אבא בר מפל כשהוא

המשכיר לקולטו עמו בבית: כי סלקא. בעודה קיימת וכי נחיתא. אם נפחתה נחית בדהו גור בביתו דשעבדי הבית לפני עלייה. דאי לא שעבדו לקוח ליה למימר שעל גבי בית זה וקא קא חזי ליה דעלייה זו קאמר ליה: דלית. גמ' מודלית שוקרין פליד' י: פריסקא. אילן שפירוחו אפרסק:

איפסות תחתונה מזה למידי בעליונה. ואת אי דאמר ליה עליה שמתח עליה זו אני משכיר לה פשיטא שידור בעליונה ששעבד לו ואי אמר שעל גבי בית זה אני משכיר לה פשיטא שלא; יכול לטקו ליהר בעליונה ויל' לעולם דאל' שעל גבי בית זה אני משכיר לה ומפסקא לה דהלא עליה עליונה נמי היא בכלל בית הוה דאל' שעל גבי בית זה משום דעיקר הבית היא למטה ואף על גב דמוכר את הבית לא מכר את העליונה לענגן שיעבדו זה ומיקא הוי בכלל בית.

רבי יודנה אמורא אפי' הוה בתוך של תבנה דרבי להעלות לו שקר. מה שפירש בקונטרס דאם אין נתון לו שקר מיהו כרביית אין ראה לוי' דמה רביית שיקא דלא אלוהו כלום שפיר' אם הבית נשרה לא יתקן הוה לו יצאויתו וגם אין צריכין לטעם דרביית שפיר' טעמו הוא משום דה' נהנה וזה חסר בדמירש בנמקא:

ויושב בבית עד שיתן לו יצאויתו. פ' בקונטרס לעומת אמורא דהוה בתוך של תבנה דרבי עליהו מוכנת לו וקשה דהא נהנה הוא שאין צריך לעלות ונראה דגרס ומקרה את העליונה ויושב בתוכה פ' בעל' ולא יניח לעבד' ליכנס בתוכו עד שיתן לו יצאויתו:

בשלשה

בכיהוה דר' לבדו הוא דר' בדמעיקרא או דלמא שניהם דרין דא"ל אדעתא לאפקינן לא אנרי לה אם תמצא לומר שניהם דרין בו כשהוא משתמש דר' פתחים משתמש או דר' גגין משתמש מי אמר בדמעיקרא מה מעיקרא דר' גגין השתא נמי דר' גגין או דלמא מצ' אמר ליה עליה קבילי עלאי עליה וירידה לא קבילי אם תמצא לומר מצ' אמר ליה עליה וירידה לא קבילי עלאי שתי עליות זו על גב זו ומה איפסית עליונה נחית ודר בתחתונה איפסית תחתונה מהו למיסלק לגמרי בעליונה מי אמרינן דא"ל שם עליה קבילות עלך או דלמא חד עליה קביל עליה שתי עליות לא קביל עליה תיקו: רבי יוסי אומר התחתון נותן את התקרה פו': מאי תקרה רבי יוסי בר הנינא אמר קנים וסנאין וסמנין אמר רבי שמעון בן לקיש לוחים ולא פליגי מר בי אתריה ומר בי אתריה נהוה בי תרי נהוה דיורי חד עליון וחד תתאי איפסית מעובה בי משי מנא עליון אזלי ומנא לתתאי (מי מתקן) ר' חייא בר אבא אמר העליון מתקן ור' אלעי משום ר' חייא בר' יוסי אמר התחתון מתקן ויוסף הוהר מצרימה לימא ר' חייא בר אבא ורבי אלעי בפלוהתא דרבי יוסי ורבנן קמפילגי למאן דאמר העליון מתקן קסבר על המזיק להרחיק את עצמו מן הניזק ומאן דאמר תחתון מתקן קסבר על הניזק להרחיק את עצמו מן המזיק ותיסברא רבי יוסי ורבנן לענין נזקין פליגי והא איפכא שמעינן להו דתנן מרחיקו את האילן מן הבור גשירים והמש אמה ובכרוב ובשקמה חמשים אמה בין מלמעלה בין מן הצד אם הבור קודצו ונתון דמים אם האילן קדם לא יקוץ ספק זה קדם ספק זה קדם אם יקוץ רבי יוסי אומר אע"פ שהבור קודמת אילן לא יקוץ שנה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו אלמא ר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו ורבנן סברי על המזיק להרחיק את עצמו אלמא אי אפכא למימר פליגי בפלוהתא דר' יוסי ורבנן דהתם קמפילגי ורבי יוסי ורבנן דהכא כמא פליגי בחוזק תקרה קמפילגי רבנן סברי מעובה אחוהי תקרה הוא ואחוהי תקרה על התחתון פעי לאחוהי ורבי יוסי סבר מעובה אשווי' גומות הוא ואשווי' גומות על העליון לאשווי' איני והאמר רב אשי כי היונה פי רב פתנא הוה אמרינן מודה רבי יוסי בגיירי דליה דפסקי מנא והדר נפלי: **מתני'** הבית והעליון של שנים שגפלו אמר בעל העליון לבעל הבית לבנות והוא אינו רוצה לבנות הרי בעל העליונה בונה את הבית ודר בתוכה עד שיתן לו את יצאויתו ר' יהודה אומר אף זה דר בתוך של הכירו צריך להעלות לו שקר אמר בעל העליונה בונה את הבית ואת העליונה מקרה את העליונה ויושב בבית עד שיתן לו את יצאויתו:

התחתון מתקן ואוקמא רבי יוסי וקא מודה רבי יוסי בגיירי דליה אע"ג דאמר על הניזק להרחיק את עצמו המ' הכי דלאו אדם עצמו מניק כגון אילן ובור שבשעת שיעתו אינו מניק אלא חרשים וצדיקים ומתפשטין מאליהן לאחר זמן אבל היבא דאדם עצמו מניק וזרק בו חציו פי הכא שופרף המים עד ראשו מודה הוא דלא גרמא דניזקין הוא דתיקטר אלא מניק ממש הוא ואין מניק לעולם עד שיתן לו מים ומודי: דפסקי ותייר נפלי. לא היתה מקום רוצה: דים של עליון על מקום נזק תחתון אלא במקום אומר מים חז ומשכיר עד שופלים במקום שמוקד: **מתני'** של שנים. בית של זה והעליונה של זה שחלקו כך בחלת אביקו: אפר בעל העליונה לבעל הבית לבנות. החוקה והתקרה התחתונה המוסקין עליו לבנות והוא יבנה החוקה מן התקרה ולמעלה ותקרה העליונה של גג בונה בית. לבדו עד תקרה התחתונה: עד שיתן לו יצאויתו. ואח"כ יבא ממנו ויבנה עליונה: אפר ר' יהודה אף זה דר בתוך של הכירו. אם הן הוא אף בעל העליונה זו כשהוא חוזר מעותה לזה שהוא דר בתוך שלו ואי נמי זה לא חסר דהא בלא הכי לא הוי בני גת איהו צריך להעלות לו שקר ודר מיהו נהנה שאולתי בית זה על לו מקום לזרם שם וקסבר זה נהנה וזה לא חסר דצריך למעלות לו שקר ואי לא מיהו כרביית אלמא בונה ויבנה את הכל. ומקרה את העליונה למעלה וכל הציור לה' ויושב בבית. התחתון דהוה ליה זה לא נהנה וזה לא חסר הוא לא נהנה שפיר' עליונה מוכנת לו לזרם בה וזה לא חסר דבלאו הכי לא חזיא ליה דהא לא הוה בני לה:

לכדו הוא דר. ובעל הבית יוצא מביתו בעל קרחה דר' גגין. לעלות מבחוץ דרך סולם הקבוע לכניסת פתח העליונה ויכנס לעליונה התחתון ומשם ירד לבית בסולם: עליה קביל עליו. לעלות דרך סולם וליבנס לפתח ולזרוד למעלה אבל טורח של עליה ירידה לא קבילתי עלי' שתי עליות זו על גב זו מהו. והגרמא מקרש לבעיא ואזיל: איפסית עליה עליונה. והוא שבר העליונה פשוט לי דר' בתחתונה דכ"ש דהא עדיפא ליה: אלא איפסית

התחתונה. והוא שבר את התחתונה מהו דנדיחיה משכיר אצל בעליונה או נכוח פ' המשכיר ירדור עמו בבית: הוה עליה מעלה קנים וסנאים. מעשה תקרה כעין מחצלות שקורין קלירי: וסמנין אמר ריש לקיש. שם חכם תלמידו של ריש לקיש: לוחין. פנפליש בלע"ז מנסרים של ארז: איפסית מעובה. והתקרה קומת אלא שחמשים שותתין וירדו דר' הפסחים הוה ולא שוכר ומשכיר הוה אלא בית של זה והעליונה של זה: ויוסף הוהר. הרגמו אינתא רבי חייא בר' יוסי אמר תחתון וכו': **בפלוהתא** דר' יוסי ורבנן. דהמיתתין וסדי' דהא דאמר ר' יוסי העליון נתון את המעובה כדי שלא יזיקו מימנו את התחתון ודאקסבר על המזיק להרחיק את עצמו והתחתון נותן התקרה שפירי השכיר לו מקום לגור ותיק סבר על הניזק להרחיק את עצמו הלך מעובה נמי על התחתון לעכב המים שלא יורד עליה ותיקרא דרבי יוסי ורבנן. דהכא בהדיקא דתחתון פליגי ומעובה זו לעכב המים ובשכיל נזק התחתון: **איפכא** שמעינן לעהו. דר' יוסי סבר על הניזק להרחיק את עצמו. מן המזיק שהשקיע מתפשטין ונתקבן בכותלי הבור ומחלידין את התקרה והתקלים טופלים: חרוב ושקמה. של לרן שרשין יתירין וארכובין משאר אילנות: בין מלמעלה. בין שהאילן נמוך מן הבור שרקעיה הבור למעלה משרש האילן שהאילן נטע בכקעה והבור דר' והם מקרש מפני שמתחילין את התקרה מעליון ומתקלקלן קרקעיהו של בור: מן המזיק שחיתים בארבע השורות ונתון דמים. בעל הבור לבעל התקרה אלא אי אפכא למימר דפליגי. אם ש לחלות בפלוהתא דהך אמורא דלעיל בפלוהתא דתנאי: בפלוהתא דרבי יוסי ורבנן דהיה את דפליגי מר על העליון לתקן ותיק מר על התחתון כרבי יוסי: כחוקי תקרה. וכשאין התחתון עוצק שאינו חרף למימיו העליון עוצק ואומר כשאני חרף על הקנים הם מנענעים ואני הוא שמא חרף אחד מן חרתי או חמיטט מן הקרה ואפול: חוקי תקרה הוא. מאחר שהוא טח מטיט אין התקרים נרין ממקוקן: אשווי' גומות הוא. דחוקי תקרה טני ליה בתידות שקורין קבילתי בלע"ז אפי' והאמר רב אשי וכו'. ארביי חייא בר יוסי פריך דאמר על

בשלישה

מקומות שנה לנו ר' יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו שלא מדעתו. אע"פ שמן דידן היה נראה לומר שיהנה חר"א דאע"ג דהוה נהנה וזה לא חסר אפי' הכי תיקנו בשבטם שיהא חייב דאין לו ליהנות מממון חבירו שלא מדעתו ואיך דאמר רבי יהודה אם השבטם בידו דגולן קונה בשינוי הקא תקינו דלא יליקני כיון שאין מתכוין

גמ' שיהנה פספסון חבירו. שלא במקנה עד שתהא מדעתו ונהנה לו. נותן לו דפי צמרו. צמר לבן כמו שמסר לו דקנה בשביו ונתחייב מעותו. ר' יהודה אומר אם כן נתחייבו נמצא זה נהנה שהוה הבאיו לו כן השוק אלא מקומו לו את הצמר כמות שהוא צבעו וקוד על התחתונה. **אם** השבטם הוציאו קור על הוציאו שהוציא צבע זה בסממנו וצעים ושכר פטריו שבאר שכרו יום. נותן לו את הוציאו. ולא מה שראוי בקבלתו דהרי טפי ואם הוציא וכו': והשליש את שפורי. הפקידו בידו נאמן לפי שדאג הלוח שיחזור ויתקבעו כל החוב ואמר לו. לזה לשליש: **אם** אין אני נותן לו. את המותר מכאן עד יום פלוני. מי לו שפורי. ויחזור ויתבע הכל: והשליש לא היה זה נהנה וזה לא חסר לא קאסר רבי יהודה אלא זה נהנה וזה חסר הוא דאסר ומתניתין זה נהנה וזה חסר הוא דאמר ליה בעל הבית אם משתרת לבותלאי הכל: והשליש לא היה זה נהנה וזה לא חסר הוא דאסר ומתניתין זה נהנה וזה חסר הוא דאמר ליה בעל הבית אם משתרת לבותלאי

- 1 שהחירו הביאו מן השוק ופטר בו כדפריש פקונטי
- 2 וא"ת לפי מאי דס"ד שהאק ושטמא משום דאסור
- 3 שיהנה מממון חבירו לר"ה שהאק דכל המשנה ידו
- 4 על התחתונה נהי דלא קני בשינוי משום
- 5 שהבעלים טרודו להביאו מן השוק מי"מ לא הנהי
- 6 ליה למימר ידו על התחתונה ואורי' דהביל
- 7 ולשעמיה א"ג מן הדין לא קאנו בשינוי כיון שאינו
- 8 מתכוין לקנות ומיהו מי"מ היה לו ליתן שכר כפי
- 9 מה שהשביחו בצביעת שחור ורבען תהנו שלא
- 10 יתנה מממון חבירו שלא מדעתו והיינו בצביעת
- 11 השחור שהענין שלא מדעתו הלפ"ך ידו על
- 12 התחתונה וגם משליש שטריו נמי אע"ג דאסמכתא
- 13 קניא הקא כיון שאין זו מתנה גמורה שאין נותנה
- 14 בלב שלם תהנו כתיבים שלא יתנה מלוח הימנה
- 15 **אם** השבטם יתרו על הוציאו. פי' שישלמם בפרק
- 16 הגול קמא (ב"ק דף ק"ד ר"ה א"ט)
- 17 לא לזה ולא לזה מאי. אין נראה לר"י פירוש
- 18 הפקונטי שפי' שבעה"ב רוצה למכור את
- 19 התקעה דבהא א"ת קמפיעא ליה דפשיטא דאין
- 20 יכול למכור שחרי משועבד לזה לבנות עליה שם
- 21 כשירצה ואי רוצה למכור התקעה לעשות הבית
- 22 ואין מוכר אלא כח שיש לו בחובה הא נמי פשיטא
- 23 שבענין זה יכול למכור הקא אלא לענין העלייה בלבד:
- 24 לו בה אלא נראה לר"י דמיירי שרוצה בעה"ב
- 25 לזוהרה ובעל עלייה אמר גם אני אורע שם לי
- 26 התקעה משועבד לעלייה או דלמא מצי א"ל האך
- 27 אין לך כלום בפרקע אלא לענין העלייה בלבד:
- 28 **ובן** בית הבר כו. פי' בקונטרס דאיירי באחין
- 29 שחלקו עמו פלוגתא דר' יהודה ורבנן ולא
- 30 בשוכר ומשכיר וקצת קשה דמשמע דמדפליגי
- 31 הקא רב ושמואל בקמרא דמיירי בשוכר ומשכיר
- 32 דמקא דהדיא דפליגי לעיל ועוד אי באחין שחלקו
- 33 מוטל על התחתון לבנות התקעה אמאי אצטרך
- 34 לאוקמי ההיא דלעיל בנפחת העלייה בשוכר
- 35 ומשכיר ולקמה באחין שחלקו ואי הכי ונא אפפנת
- 36 העלייה דלעיל קאי אמאי תפסיק ביניהם ולא
- 37 תסמיכם:
- 38 זמן

גמ' אומר ר' יוחנן בשלישה מקומות שנה לנו רבי יהודה אסור לאדם שיהנה מממון חבירו חר"א הא דתנן איךד מזה היא דתנן הנותן צמר לצבעו לצבוע לו אדום וצבעו שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו רבי יהודה אומר אם השבטם יתרו על ההוצאה נותן לו הוציאו ואם ההוצאה יתירה על השבט נותן לו את השבט ואיךד מאי היא דתנן מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטריו ואמר לו אם אין אני נותן לך מכאן ועד זמן פלוני תן לו שטריו הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי אומר יתן רבי יהודה אומר לא יתן אמאי דלמא עד פאן לא קאמר רבי יהודה הקא אלא משום דאיכא שחרוריתא אי נמי לצבוע לו אדום וצבעו שחור משום דקא משנה ודתנן כל המשנה ידו על התחתונה ומי שפרע מקצת חובו נמי הוי אסמכתא ושמעין ליה לר' יהודה דאמר לא קני אמר רב אחא בר אבא משמיה דעולא תחתון הקא לשנות בגויל שומעין לו בגוית אין שומעין לו בכפסין שומעין לו בלבנים אין שומעין לו לספק בארזים שומעין לו בשקמים אין שומעין לו למעט בחלונות שומעין לו להרבות בחלונות אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו עליון ששאב לשנות בגוית שומעין לו בגויל אין שומעין לו בכפסין אין שומעין לו בלבנים שומעין לו בארזים אין שומעין לו בשקמה שומעין לו לרבות בחלונות שומעין לו למעט בחלונות אין שומעין לו להגביה אין שומעין לו למעט שומעין לו אין לו לזה ולא לזה מאי (תניא אין לו לא לזה ולא לזה אין לו לבעל עלייה בפרקע פלוס) תניא רבי נתן אומר תחתון נוטל שני חלקים והעליון שליש ואחרים אוקרים תחתון נוטל שלושה חלקים והעליון נוטל

רביע אומר רבה נקט רבי נתן בידך דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא קא סבר פמה מפסיד עלייה בבית תילתא הלפ"ך אית ליה תילתא: **מתני'** וכן בית הבר שהוא בניו כסעל וגינה אחת על גביו ונפחת הרי בעל הגינה יורד וזורע למטה עד שצמשה לבית ברו כפיין הכותל והאיךן שגפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם נתנו לו זמן לקון את האיךן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן פטור לאחר הזמן חייב מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל ואמר לו פנה אבניך ואמר לו החקרה ולמעלה אין לו לא לזה ולא לזה. לבנות שעגים הם ובעל התקעה רוצה למכור התקעה: **מאי**. אית ליה לבעל העלייה בפרקע או לא: דייקא. הוא. אביד הקא כדאמרינן בחוריות כפי' בחר"א ר"ה י"א: פמה מפסיד שלישי. ימי קיומה היא ממחרת ליפול מחמת משא העלייה: **מתני'** בית הבר. בית העיצור ויתים וגינה אחת על גבו שחלק אדם בסעל תחתיה כגון כפרו ונהי גינתו למעלה ובית ברו מלמטה וכשמת נטלו בניו זה בית הבר וזה גינה ונפחת גגו של בית הבר. שהוא מקום וריעתו של העליון: **כפיין**. אירוסולטי בעליו יתן עליו פורע: **במיד**. מלשלם דמאי הנה ליה למיעבד אנט הוא: נתנו לו זמן. שראוהו ב"ד שהיה נושא התקעה לו סתור: **ונפל**. לתוך גינתו של חבירו: **הנעיד**.

החקרה ולמעלה אין לו לא לזה ולא לזה. לבנות שעגים הם ובעל התקעה רוצה למכור התקעה: **מאי**. אית ליה לבעל העלייה בפרקע או לא: דייקא. הוא. אביד הקא כדאמרינן בחוריות כפי' בחר"א ר"ה י"א: פמה מפסיד שלישי. ימי קיומה היא ממחרת ליפול מחמת משא העלייה: **מתני'** בית הבר. בית העיצור ויתים וגינה אחת על גבו שחלק אדם בסעל תחתיה כגון כפרו ונהי גינתו למעלה ובית ברו מלמטה וכשמת נטלו בניו זה בית הבר וזה גינה ונפחת גגו של בית הבר. שהוא מקום וריעתו של העליון: **כפיין**. אירוסולטי בעליו יתן עליו פורע: **במיד**. מלשלם דמאי הנה ליה למיעבד אנט הוא: נתנו לו זמן. שראוהו ב"ד שהיה נושא התקעה לו סתור: **ונפל**. לתוך גינתו של חבירו: **הנעיד**.

רביע אומר רבה נקט רבי נתן בידך דדיינא הוא ונחית לעומקא דדינא קא סבר פמה מפסיד עלייה בבית תילתא הלפ"ך אית ליה תילתא: **מתני'** וכן בית הבר שהוא בניו כסעל וגינה אחת על גביו ונפחת הרי בעל הגינה יורד וזורע למטה עד שצמשה לבית ברו כפיין הכותל והאיךן שגפלו לרשות הרבים והזיקו פטור מלשלם נתנו לו זמן לקון את האיךן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן פטור לאחר הזמן חייב מי שהיה כותלו סמוך לגינת חבירו ונפל ואמר לו החקרה ולמעלה אין לו לא לזה ולא לזה. לבנות שעגים הם ובעל התקעה רוצה למכור התקעה: **מאי**. אית ליה לבעל העלייה בפרקע או לא: דייקא. הוא. אביד הקא כדאמרינן בחוריות כפי' בחר"א ר"ה י"א: פמה מפסיד שלישי. ימי קיומה היא ממחרת ליפול מחמת משא העלייה: **מתני'** בית הבר. בית העיצור ויתים וגינה אחת על גבו שחלק אדם בסעל תחתיה כגון כפרו ונהי גינתו למעלה ובית ברו מלמטה וכשמת נטלו בניו זה בית הבר וזה גינה ונפחת גגו של בית הבר. שהוא מקום וריעתו של העליון: **כפיין**. אירוסולטי בעליו יתן עליו פורע: **במיד**. מלשלם דמאי הנה ליה למיעבד אנט הוא: נתנו לו זמן. שראוהו ב"ד שהיה נושא התקעה לו סתור: **ונפל**. לתוך גינתו של חבירו: **הנעיד**.

הגיעו. גם שלף ופנה אותן לעצמך; אין שומעין לו. אם אין זה רוצה אין קונה לו דבר הפקר או מתנה; בתנן ובקש. ללקט לו משלו או מן ההפקר. מול מה שעשית. כל מה שלקטת וזהו שלף; אין שומעין לו. אע"פ דבבל דוכתי אית ליה שוק כסף ככסף הכא גבי פועל בל תמן שקרו כתיב (ויקרא יט) מאי דאתנין כהדיה משמע: גמ' דלית ליה אגרא גמ' וזה איתו בל במתנתו והוא מוקד שומעין מדרעו; אבל כסף דאית ליה אגרא גמיה. וזה

זמן' ביד' לו יום. ומכאן אנו למדים זמן ביד' לפועל חובו ולכמה דברים דהו' לו יום ורשב"ג נמי אמר לעיל (דף ק"ט) אף לעצמו אין מחזיר אלא שלשים יום ומיהו לכל נזקין לא אמר שיהא זמן ביד' לו יום כמו הכא דהא לעיל (דף פב) גבי נשברה כו' ולא סילקי נפלה גמלו ולא הפקדה ר"מ מחייב בהזקין אין זמן ביד' שלשים יום כפי דמשמע בהמניה את הכד (ביב דף ס') וזהו חזקו. שומעין שמשקע קלה יכול להסירם משם:

הגיעוהו אין שומעין לו משקבל עליו אמר לו הילך את וציואוריד ואני אטול את שלי אין שומעין לו השוכר את הפועל לעשות עמו בתנן ובקש ואמר לו תן לי שכרי ואמר לו מול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו משקבל עליו ואמר לו הילך שכרך ואני אטול את שלי אין שומעין לו: גמ' נפחתה רב אמר ברובא ושמואל אמר בארבע רב אמר ברובא אבל בארבע אדם זורע חציו למטה והציו למעלה ושמואל אמר בארבע אין אדם זורע חציו למטה והציו למעלה וצריבא דאי אשמועין דירה בהא קאמר שמואל משום דלא עבידי אינשי דדיורי פורתא הכא ופורתא הכא אבל לענין זריעה עבידי אינשי דזריעי הכא ופורתא והכא פורתא אומדן ליה לרב ואי איתמר בהך פהך קאמר רב אבא בהא ואמא מודה ליה לשמואל צריבא: נתנו לו זמן: וכמה זמן ביד' אמר לו יתנן שלשים יום: מי שיהיה פורתו כו':

אמר ליה היתניא אין שומעין לו. א"ג דמפקד קוזי לאתר נפילת אונס אמר' בפרק המניה (שם דף סט) דמפקדו כדאמר דאישתמוני קא משתמטי ואינו דמפקדו כדאמר בגמרא: ליתניא ליה חצרו בו. אבל אי לאו דר"י רבני תנאי אתי שפיר דאין קונה לו אלא היכא דעומד בצד שדרו לכך כי לא פורתו לא דכשאמר ליה היתניא ליה ויהי אחתי עומד שם: כאן בשל חבירו. תימה למאי דס"ד השתא אמאי צריך לומר לו טול מה שעשית בשכרך יאמר אל תן לך כלום שלא עשית לי כלום:

התניא שומעין לו. לאומר לפועל טול מה שעשית בשכרך: חבירו. שיהיה מלאכה חבירו שומעין לו בשל הפקר. שומעין לו דאל' קני ביה את דלדידיה לא קני ליה ר"ל לעמיה דאמר (ר"ה י) ומגביה למצאה לחבירו ר"ל קנה חבירו ומנא שמי לשל חבירו עליו ואין כאן בל תלן ואל' דמי לשל חבירו חסדא ליקא למימר ובי ביה את ובי לא איל שכרך על בעל הבית על כרחו שכרו עליו אבל הכא לא: איתביה קמא לרב נתנן. למימר דפועל לא בכלל המגביה מצויא לחבירו הוא אלא כד עדיב' הוא וקנייה בעדיב' בהתקנה דפועל אפילו אמר לו עשה עמי מלאכה חסם וכל שכן הכא דשכרו ללקט מציאות משום כן בהתקנה כן בהתקנה. ואדידו אידך בשל הפקר מתני' כששכרו ללקט תבן וקש בהתקנה דפועל וע"כ שכרו עליו ובריתא כששכרו למלאכה הבטה כגון לשמור או להשליך מבעליה לאצין לליבא התקנה לא אבתי ולא קמי איתו גמ' ויל את זכי בה: תנאי היא. אי קניא לא: אלא: שומרי ספיחים. של שעורין לצורך מנחת העומר או של חטין לצורך שתי הלחם: אתה אומר אין של משל צבור. אם נשמע לו רב' לביא עומד ושתי הלחם משל צבור אלא משל יחיד זה שקנה מן ההפקר בשמירתו דסביבא ליה תבשה קניא בהפקר הואיל דבר טורח הוא וידעתו לכך על ידו נשמר: ומה אתה אומר אין כהן וכו'. הא איהו סבר דלא קניא: מדרב"ה. שאתה אומר לשמור בתנן: לדברינו. שאנו אומרים הבטה בהפקר קני אין וכו': אמר רבא גרסין קניא ולעיל אמר רבה: בד"ע לביא עומד הפקר קני וטעמא דר' יוסי דקסבר מסקה זה לצבור ונמצאו כאן משל צבור: ונתנן. חיישי שמא לא תא בלו למסור יפה יפה בלב שלם דנחז לו ששכרו משלו: מדרב"ה. שאתה אומר שיתקם קני לדברינו. שאנו חוששין שמא לא ימסרם יפה יפה: אין עומר ושתי הלחם וכו': חיישין לבגלי ודעות. שאם לא נוציא עליהן קול שהן של הקדש יש בגלי ודעות שלוקחין אותם בהפקה

לעשות בשלו והתראה בשל חבירו. משמע דוקא לעשות בשלו או נתנו לו שכרו משלם אבל סתמא לא ותימה א"כ אמאי איצטריך לשנוי כאן בשלו כן בשל הפקר לשנוי כאן ששכרו לעשות שלו כש שכרו סתמא בשל חבירו ואור"י דמשום הכי לא משני הכי דהא פשיטא דאם שכרו לעשות בשל חבירו דשומעין לו אבל הא דמשני לעיל הא בשל חבירו חידוש הוא דשומעין לו דהא לא קאי הכי כן בשל הפקר חידוש הוא וכן מן שממרין לסוף דבתקנה שומעין לו חידוש הוא דקא משמע לן דתבשה בהפקר לא קני' שומרי' ספיחים. פירשתי בסוף פ' התבא (לעיל דף נח.) מחזורתא

הגיעוהו אין שומעין לו משקבל עליו אמר לו הילך את וציואוריד ואני אטול את שלי אין שומעין לו השוכר את הפועל לעשות עמו בתנן ובקש ואמר לו תן לי שכרי ואמר לו מול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו משקבל עליו ואמר לו הילך שכרך ואני אטול את שלי אין שומעין לו: גמ' נפחתה רב אמר ברובא ושמואל אמר בארבע רב אמר ברובא אבל בארבע אדם זורע חציו למטה והציו למעלה ושמואל אמר בארבע אין אדם זורע חציו למטה והציו למעלה וצריבא דאי אשמועין דירה בהא קאמר שמואל משום דלא עבידי אינשי דדיורי פורתא הכא ופורתא הכא אבל לענין זריעה עבידי אינשי דזריעי הכא ופורתא והכא פורתא אומדן ליה לרב ואי איתמר בהך פהך קאמר רב אבא בהא ואמא מודה ליה לשמואל צריבא: נתנו לו זמן: וכמה זמן ביד' אמר לו יתנן שלשים יום: מי שיהיה פורתו כו': הא מדקתני כסף הילך וציואוריד מכלל דפנינתו עסקינו טעמא דפנינתו הא לא פנינתו לא אמאי ותקנה ליה שדהו דאמר ר' יוסי בר' תינא חציו של אדם קונה לו שלא מדעתו ה"מ הכא דקא מוכרין לאקנוני ליה אבל הכא אישתמוטי הוא דקא מושתמוט ליה: השוכר לעשות עמו בתנן כו':

הגיעוהו אין שומעין לו משום דלית ליה אגרא גמיה אבל הכא דאית ליה אגרא גמיה אמר אין שומעין לו דאמרי אינשי מפר' רשותיך פארי אפרע ואי אשמועין הכא אמר אין שומעין לו: גמ' נפחתה רב אמר ברובא ושמואל אמר בארבע רב אמר ברובא אבל בארבע אדם זורע חציו למטה והציו למעלה ושמואל אמר בארבע אין אדם זורע חציו למטה והציו למעלה וצריבא דאי אשמועין דירה בהא קאמר שמואל משום דלא עבידי אינשי דדיורי פורתא הכא ופורתא הכא אבל לענין זריעה עבידי אינשי דזריעי הכא ופורתא והכא פורתא אומדן ליה לרב ואי איתמר בהך פהך קאמר רב אבא בהא ואמא מודה ליה לשמואל צריבא: נתנו לו זמן: וכמה זמן ביד' אמר לו יתנן שלשים יום: מי שיהיה פורתו כו': הא מדקתני כסף הילך וציואוריד מכלל דפנינתו עסקינו טעמא דפנינתו הא לא פנינתו לא אמאי ותקנה ליה שדהו דאמר ר' יוסי בר' תינא חציו של אדם קונה לו שלא מדעתו ה"מ הכא דקא מוכרין לאקנוני ליה אבל הכא אישתמוטי הוא דקא מושתמוט ליה: השוכר לעשות עמו בתנן כו':

הגיעוהו אין שומעין לו משקבל עליו אמר לו הילך את וציואוריד ואני אטול את שלי אין שומעין לו השוכר את הפועל לעשות עמו בתנן ובקש ואמר לו תן לי שכרי ואמר לו מול מה שעשית בשכרך אין שומעין לו משקבל עליו ואמר לו הילך שכרך ואני אטול את שלי אין שומעין לו: גמ' נפחתה רב אמר ברובא ושמואל אמר בארבע רב אמר ברובא אבל בארבע אדם זורע חציו למטה והציו למעלה ושמואל אמר בארבע אין אדם זורע חציו למטה והציו למעלה וצריבא דאי אשמועין דירה בהא קאמר שמואל משום דלא עבידי אינשי דדיורי פורתא הכא ופורתא הכא אבל לענין זריעה עבידי אינשי דזריעי הכא ופורתא והכא פורתא אומדן ליה לרב ואי איתמר בהך פהך קאמר רב אבא בהא ואמא מודה ליה לשמואל צריבא: נתנו לו זמן: וכמה זמן ביד' אמר לו יתנן שלשים יום: מי שיהיה פורתו כו':

הגיעוהו אין שומעין לו משום דלית ליה אגרא גמיה אבל הכא דאית ליה אגרא גמיה אמר אין שומעין לו דאמרי אינשי מפר' רשותיך פארי אפרע ואי אשמועין הכא אמר אין שומעין לו: גמ' נפחתה רב אמר ברובא ושמואל אמר בארבע רב אמר ברובא אבל בארבע אדם זורע חציו למטה והציו למעלה ושמואל אמר בארבע אין אדם זורע חציו למטה והציו למעלה וצריבא דאי אשמועין דירה בהא קאמר שמואל משום דלא עבידי אינשי דדיורי פורתא הכא ופורתא הכא אבל לענין זריעה עבידי אינשי דזריעי הכא ופורתא והכא פורתא אומדן ליה לרב ואי איתמר בהך פהך קאמר רב אבא בהא ואמא מודה ליה לשמואל צריבא: נתנו לו זמן: וכמה זמן ביד' אמר לו יתנן שלשים יום: מי שיהיה פורתו כו':

מְחוּרְתָא

מתני' דלא בר' יהודה וא"ת ואמאי לא משני מהני' שלא בשעת הוצאת זבלים ודברי הכל בדמשני' בהנמיח (ב"ק דף ל' וט"ט) אמנתי' דהתם ור"ל דהקא פשיטא ליה דאזיירי' שלא בשעת הוצאת זבלים ולהכי לא הוה קושא ליה קא דמתני' מצרבת לזבל לאלתרי' ור' יודנה מתייר' להנמיח ל' יום אלא להכי לא מצא יתי בר' יהודה משום דמתירי' לשלם מה שהזיק אפילו

- 1 הדיק בביתאי' שעה קטנה שיש לו רשות להניח
- 2 ולרבי יהודה אותה שעה כיון שיש לו רשות
- 3 פטור וע"ל דמתניחין משמע דאזיירי' בשעת
- 4 הוצאת זבלים ומתקני' המזבל מזבל משמע
- 5 בשעה שרגליו לזבל והא דלא הוה קושא ליה
- 6 דרבי יהודה שרי' שלשים יום ומתני' לאלתרי' משום דאיכא למימר דמתניחין עצה טובה קמ"ל
- 7 שמומר שלא יצטרך לשלם מה שהזיק ותניא
- 8 והבונה בונה ואם הזיק משלם מה שהזיק רבן

שמעון בן גמליאל אומר אף מתקן הוא את מלאכתו לפני שלשים יום: גמ' ליכא מתני' דלא קרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר בשעת הוצאת זבלים אדם מוציא זבלו לרה"ר וצוברו כל שלשים יום כדי שיהא נישוף ברגלי אדם וברגלי בהמה ישלע מנת פן הנחיל הושע לישראל את הארץ אפילו מימא רבי יהודה מודה ר' יהודה שאם הזיק חייב לשלם והתנן מודה רבי יהודה בנר חנוכה שהוא פטור מפני שהוא עושה ברשות מאי לאו רשות דבית דין לא רשות דמצוה והתניא כל אלו שאמרו מותרין לקלקל ברה"ר אם הזיק חייב לשלם ורבי יהודה פוטר אלא מחוורתא מתני' דלא קרבי יהודה אמר אפי' רבי יהודה ורבן שמעון בן גמליאל ור' שמעון פולחו סבורא להו כל מקום שפתגו הוא חכמים רשות והזיק פטור רבי יהודה הוה דאקרי רשב"ג דתנן רשב"ג אומר אף מתקן את מלאכתו לפני שלשים יום רבי שמעון דתנן הוה מבעיהו פלגיה צירד שיהא תחתיה מעובה שלשה טפחים ובכירה טפח ואם הזיק משלם מה שהזיק רבי שמעון אומר לא אמרו כל השעוירים הללו אלא שאם הזיק פטור מלשלם ת"ר החצב שמסר לפסת הפסת חייב הפסת שמסר לחצר החצר חייב החצר שמסר לפתח הפתח חייב הפתח שמסר לבנאי הבנאי חייב הבנאי שמסר לאדריכל אדריכל חייב ואם הניח אבן על הדימוס והזיקה בולן חייבין לשלם והתניא אחרון חייב (ובולן פטורים לא קושא פאן בשכירות פאן בקבלנות: מתני' שתי גנות זו על גב זו והניק ביתים ר"מ אומר של עליון ר' יהודה אומר של תחתון אמר ר"מ אם ירצה העליון ליקח את עפרו אין פאן ירק אמר ר' יהודה אם ירצה התחתון למלאות את גנתו אין פאן ירק זה אמר ר"מ מאחר ששניהן יכולין למחות זה על זה רואין מהיכן ירק זה חי אמר ר"ש כל שהעליון יכול לפשוט את ידו ולטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון: גמ' אמר רבא בעיקרו פולי עלמא לא פליגי דעליון הוי כי פליגי בגופו ר"מ סבר שרי נופו פתח עיקרו ור' יהודה סבר לא אמרינן שרי נופו פתח עיקרו (ואודא למעמיהו) דתניא הויצא מן הגוע ומן השרשין הרי אלו של בעל הפרקע דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר מן הגוע של בעל האילן ומן השרשין של בעל הפרקע ותנן

ומה אתה אומר. אינן כאן משל צבור אלא אמן קול דלא קבי קאמרי ליה מפרדיה. דקאמרת ישמרו חנם: לדברי ר' דסביא לן דהקינו רבנן ארבעה זוזי מן התרומה לשומרי פסחים וזה מוחל עליהן ומצאנו לו בתרומה ארבעה זוזים שאין לצבור חלק בהם ואם קנין מן המידן ומסופק ושאר קרובות צבור אין המידן כאין משל צבור: מתני'

המוציא מוציא והפוסל פוסל. כלומר אינו רשאי להשתוותו עם אלא מוציא מן הרפת להריר והנשואו הוא ממוקן לישאנו לשדה ולגנה לזבל אין שריין מי. ממוקן זה ששורין אותו ימים רבים צבור במקום אחר: ואין לזכרים לזבל לפי מה שהשתא בוקקן לזכרי' ששוחט הטיט בפרקע הלקה בעובי הלכנים והוריר בו הריצות שתי וערב כמדת הלכנים ומניחין שם עד שיבשה ונולדו מי. לתת מיד בבנין: והבונה בונה. מקבל מיד המשאית ובוטא: ממוקן ברשות הרבים ואינו חייב בנזק: גמ' וצוברו כל שלשים יום. משלשים לשלשים חזר וצובר כדי שיהא נישוף פה: מיד רבי יהודה וכו'. ומתני' נמי עצה טובה קאמרי שלא יתחייב בנזק: בני חנוכה פטור. גבי הניח תקני נרו מבחצי ועבר גמל טעון פשקתן ודלקה בנר והדליק את הכירה בב"ק (דף ס"ב): פא לאו ברשות ב"ה. אלקמא כל מיד דרובבו ליה רבנן רשותא אלו הוה סתור: כל אלו שאמרו וכו'. כל אותן זקוקן שנתנו חכמים עליהם רשות ואמרו מותרין לקלקל ברה"ר ולהשליכן לשם כגון הוצאת זבלים לר' יהודה וכו' ובתוספתא ביבתייתים ונרפין מעזרתיהו כגון העשמים דברשות קא עבדי בב"ק (דף ט"א וט"ב) מתקן הוא וקאי אתנא קמא דאמר אם הדיק משלם וקאמר ליה איהו אפי' בשלשים יום קודם לכן מתקן פטור: הנה מצינו גמליה. משנה היא בבב' בלא יחפור לא יעמיד אדם תנור בתוך הבית אפי' יש על גביו חלק גבה ר' אמית מפני החתור העליונה הנה פטמיהו עלייה. עד שיהא תחתיה עובי מעובה שלשה טפחים: ובבב' שאין היסק שבה גדולה פסת. מעובה היא תחתיה: ואם הזיק. שדלק הבית והדליק את הביבוי: חצב החוצב אבן מן החר לעקרה מן החיבורה: סתת הוא המרבעה ומחלקיה: חסר. נישואה מן החר שסיתתה הסתת שם ומסרה לבתה המושטיה לבנאי העומד על מעמד החוצה העשוי להדליק האומנין אדריכל. הוא אבי האומנין שהוא מדרקס בתחת האבן לצדדה על גב ז' סמוכה זו לזו שלא תמיש ולא תשה ולא תהא בולטת חוץ לדימוס: חייב. זה שהיא קיוד חייב בנזקה אם תפול מידו ותיקן את אחריים או תשבר היא הוא חייב לשלם ונע"ג: דמוקמין להא לקמן

בקבלנות וכולן שותפין במלאכה אין חייב אלא מי שהזיקה מסורה לו דכיון דבחו הוא הניק מושל עליו כל הזיקא דמיתרמי דתנן אדם מועד לעולם שונג ומזיד אונס רצונן דנפקא לן בב"ק (דף כ"ח) פצע תחת פצע. לחיב על השונג כמזיד ואונס כרצון. בולן. אלו שהיו שותפין במלאכה אחת ומשתתפו אבן על הדימוס היא שורה הבנן נקלה והזיקה הואיל וקאי ברו דאדריכל הוא שלאחר שהזיקה נקלה וליכא לחיובה משום גירי דליה בולן חייבין יחד שכולן שותפין בדבר ועליון המלאכה לעשות וקיבלו אחריתי תנן יחד: והתניא האחרון חייב. אדריכל שהזיקה: בשכירות. האחרון חייב: בקבלנות. בולן חייבין היכא דלא נקלה מיד אחי מתן ועל בולן לשמור שתהא מיושבת: פתה: מתני' שתי גנות זו על גב זו סמוכה זו לזו האחת קרקעיתה גבוה וראצלה קרקעיתה נמוך: והניק ביתים. בקופת הגובה שבו גבוהה מזה וש שומים או בעלים: של עליון. שהיר עפרו הוא ומשלו הוא יונק. של תחתון. שעל ארצו הוא מתן: למלאות גתה עפר. משוה קרקעו לעליונה: אמר ר"מ מאחר ששניהן תן: וכולין למחות זה על זה. שלא יתא ירק זה באן עליון לטול עפרו והתחתון למלאות גנתו רואין מהיכן ירק זה חי. ממקום שהוא יונק ונדל לו יתן. כל שהעליון יכול לפשוט ידו ולטול הרי אלו שלו. כדאמר ר"מ הואיל ומעפרו היא תחתיה והשאר של תחתון. ועליון הוא גופיה אפקורי מפקר להו לבניה שבנאי הוא לו לטול רשות ליבנס לתוך של חבירו ולקלטו: גמ' בעיקרו. שרשי הירק. גבוש. לפי שכן תלויין באויר של תחתון פליגי בהו. אילן

אילן היוצא מן הגזע וכו'. בלוקח אילן אחד בתוך של חבירו דק"ל בבבא בתרא (דף פא.) דדברי הכל לא קנה קרקע ואילן קטן היוצא (מן הגזע או) מן השרשין לית דינא ולית דינא דקרקע גמורה היא ומן הגזע נמי ר"מ סבר שדי נופו בתר עיקרו והתם מפרש מאי גזע ומאי שרשין גזע כל שרואה פני חמה שרשין שאין רואין פני חמה ואע"ג דשבת נהן העליון לבעל האילן כדקנתיה התם הגדילו לא

וְהַתְּנִיף נמי גבי מקח וממכר כו"ג. תנא גרסינן דאיהו משנה בשום מקום ולא הוי כו"ג ממש דאפילו אמר ר"י היוצא מן הגזע של בעל הקרקע לא יקשה כלום שהרי עומד באוירו של בעל הקרקע וגם יונק מן הקרקע ועוד שלא היה בדעת המוכר למכור אלא זה האילן שהיה בעין שמכר אכל לא אילן חדש שעתידי לצאת מן הגזע דלא חשיב כאילן

עצמו הענפים המתחדשים אלא נחשב כאילן אחר וכן ר' מאיר אם היה אומר כאן של בעל האילן לא היה קשה על משנתנו שבמו שהענפים המתחדשים בכל שנה הם של בעל האילן ה"י היוצא מן הגזע יהיו שלו והא דקאמר כו"ג היינו שמיפה ר"מ כאן כחו של בעל הקרקע טפי מרבי הודיה כמו במתני' ולהכי לא עביד צריכותא בסמוך אלא אע"ג ואמקח וממכר ולא אמתניתין:

שְׁבוּר מלכא. נראה לפרש כפי' הקונטרס דשבור מלכא היה קני בהלכות כדאמרינן בסוף מסכת ע"ז (דף עו) שגזעין הספין עשר פעמים בקרקע קשה בשחתך האתרוג בסכין לרב והודה:

הַדְרֵן עֹלָה הַבַּיִת וְהַעֲלִייה וסְלִיקָא לָהּ מִסְכַּת בְּבֵא מְצִיעָא

- 1 וְהַתְּנִיף נמי גבי עֹרְלָה כִּי הָאֵי גְוֹנָא אֵילָן הַיּוֹצֵא מִן
- 2 הַגְּזֵעַ וּמִן הַשְּׂרָשִׁין חֵיב בְּעֹרְלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי
- 3 יְהוּדָה אוֹמֵר מִן הַגְּזֵעַ פְּטוּר מִן הַשְּׂרָשִׁין חֵיב וְצָרִיכֵי
- 4 דְּאֵי אֲשֶׁמוּעִינָן קַמְיִיתָא בְּהָא קְאָמֵר רַבִּי יְהוּדָה מִשּׁוּם
- 5 דְּמִמּוֹנָא אֲבָל גְּבִי עֹרְלָה דְּאִיסוּרָא אִימָא מוֹדִי לִיה
- 6 לְר' מֵאִיר וְאֵי אִיתְמַר בְּהָא בְּהָא קְאָמֵר ר' מֵאִיר אֲבָל
- 7 בְּהֵיא אִימָא מוֹדִי לִיה לְר' יְהוּדָה צָרִיכֵי: [אָמַר]
- 8 ר"ש (אוֹמֵר) כֹּל שֶׁהֶעֱלִיזוּ יְכוּל לְפָשׁוּט [וְכוּ']: אִמְרֵי
- 9 דְּבִי רַבִּי יֵנְאִי וּבְלִבְד שְׁלֵא יֵאָגֵם [בְּעֵי רַב עֲנָן
- 10 וְאִיתִימָא רַבִּי יִרְמִיָה מְגִיעַ לְנוֹפֹ וְאִין מְגִיעַ
- 11 לְעִיקְרוֹ מְגִיעַ לְעִיקְרוֹ וְאִין מְגִיעַ לְנוֹפֹ מֵאִי תִיקוּ: אָמַר
- 12 אֶפְרַיִם סַפְרָא תַלְמִידוֹ שֶׁל רִישׁ לְקִישׁ מִשּׁוּם רִישׁ
- 13 לְקִישׁ הִלְכָה כו"ש אִמְרוּת קַמְיָה דְּשְׁבוּר מִלְכָּא אָמַר
- 14 לְהוּ אֶפְרַיִן נִמְטִייה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן:

הַדְרֵן עֹלָה הַבַּיִת וְהַעֲלִייה וסְלִיקָא לָהּ מִסְכַּת בְּבֵא מְצִיעָא חן שלנה.

הַדְרֵן עֹלָה הַבַּיִת וְהַעֲלִייה וסְלִיקָא לָהּ מִסְכַּת בְּבֵא מְצִיעָא

הַדְרֵן עֹלָה הַבַּיִת וְהַעֲלִייה וסְלִיקָא לָהּ מִסְכַּת בְּבֵא מְצִיעָא

השותפין - שיש להן חצר בשותפות, ובתי שניהן פתוחין לתוכן. וכל חצירות ששנו חכמים לפני הבתים הן, ורוב תשימשן בחצר. **באמצע** - זה נותן מחלקו חצי מקום עובי הכותל, וכן זה. **גויל גוית כפסיסין** - הכל מפרש בגמרא. **הכל כמנהג המדינה** - אם מנהג לבנות בוילין איבירו יכול לומר "איני חפץ אלא גוית". זה נותן שלשה **מפחים ב'** - שעובי בותל גויל ששה טפחים, ושל גוית חמשה, ושל כפסיסין ארבעה, ושל לבנים שלשה. **לפיכך** - הואיל ובתחלת הבנין חיובם חכמים לבנות בין שניהם, אם נפל הכותל לאתר שנים רבים אין האחד יכול לומר "כל הכותל נבנה בחלקי ומשלי היו האבנים", אף על פי שהזדקק יותר מחבירו. ובגון שנפל הכותל בחלקו, כדמפרש בגמרא, וכן בנינה - מחייבין את שניהן לבנות, במקום שהגנו לגדור באמצע. **אבל בבקעה** - שדה הלבן. מקום שנהנו בו' - בגמרא מפרש מאי קאמר. ועושה הוית מבחיני - מפרש בגמרא. ועושיין חוית מכאן ונתאן - לחדושי שניהם עשאוהו. **גמרא וואו** - כותל. בדתנן - דקרי תנא לגורא מחיצה. **מחיצת הברס** - שסמוך לשדה הלבן של חבירו. **אופר לו** - לבעל הברס. גודר אתו, שלא יאסרו שפנין את האדמה השדה משום כלאים. כלן - שסמוך בעל השדה את ריעו סמוך לגדר, ברפן בפרק שני (ב.ו.א.) היה גדר ביתנים - זה סמוך לגדר מכאן, וזה אילנותיו. וזה סמוך לגדר את ריעו מכאן, ובאשן שני גדר - זהו בפרק שני; לא יטע אדם אילן סמוך לשדה חבירו אלא אם כן הדיקו ממנו ארבע אמות כדי עבודת הברס. בדבחי היה בלאים. **חורה ונפרצה אופר לו** - לגדור.

שָׂרְצוּ לַעֲשׂוֹת מַחִיצָה בְּחֶצֶר - בּוֹנִין אֶת הַפּוֹתֵל בְּאֲמָצַע. מְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ לְבָנוֹת גְּוִיל, גּוִית, כְּפִסִּין, לְבִינֵין - בּוֹנִין, הַכֵּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. גְּוִיל - זֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טַפְחִים וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טַפְחִים וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טַפְחִים; בְּגוִית - זֶה נוֹתֵן טַפְחִים וּמַחִיצָה וְזֶה נוֹתֵן טַפְחִים וּמַחִיצָה; בְּכִפְסִינֵין - זֶה נוֹתֵן טַפְחִים וְזֶה נוֹתֵן טַפְחִים; פְּלִבְיִין - זֶה נוֹתֵן טַפַּח וּמַחִיצָה וְזֶה נוֹתֵן טַפַּח וּמַחִיצָה. לְפִיכָּה, אִם נָפַל הַפּוֹתֵל - הַמְּקוֹם וְהַאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם. וְכֵן בְּגִינָה, מְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ לְגָדֹר - מַחֲיִיבִין אוֹתוֹ; אֲבָל בְּפִקְעוֹת, מְקוֹם שֶׁנֶּהְגּוּ שְׁלֹא לְגָדֹר - אֵין מַחֲיִיבִין אוֹתוֹ, אֲלָא אִם רָצָה, פּוֹנֵם לְתוֹךְ שְׁלוֹ וּבוֹנֵה וְעוֹשֶׂה הוֹיֵת מַבְחוּץ. לְפִיכָּה, אִם נָפַל הַפּוֹתֵל - הַמְּקוֹם וְהַאֲבָנִים שְׁלוֹ. אִם עָשׂוּ מְדַעַת שְׁנֵיהֶם - בּוֹנִין אֶת הַפּוֹתֵל בְּאֲמָצַע וְעוֹשִׂין הוֹיֵת מַכְאֵן וּמְכָאֵן. לְפִיכָּה, אִם נָפַל הַפּוֹתֵל - הַמְּקוֹם וְהַאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם. גְּמָרָא כְּסוּרָה מַאי מַחֲיָצָה? אֹמְרֵי לוֹ "גָּדוֹר", חוֹרָה וּנְפָרְצָה - אֹמְרֵי לוֹ "גָּדוֹר", קִדְשׁ

השותפין - כולה נזיקין חרד מסכתא היא. כדאמרין ב'הגול קמא' (בבא קמא קכא.) ובפרק קמא דעבודה זרה (והא.) ואפילו לא הוי חרד מסכתא. צריך לפרש למה נשנית מסכתא זו אחר בבא מציעא, כדאשכחן דדיק גמרא בריש מסכת שבתות (ב.ב.) מכרי תנא ממכות סליק, מאי שנא דקתני שבתות, וכן בכמה מקומות. הוי דאמר קמא (בבא קמא קכא.) הרי מבכרותו אין סדר לשהנה - היינו לענין מחלוקת ואחר כך סתם, משום דרבי לא שנה לתלמידיו סדר המבכרות, ופגמיים שנה האחרונה קודם הראשונה. ואומר רבינו יצחק: היינו טעמא, משום דקאי אדך פירקא לדעיל (בבא מציעא קטז.ב.) הבית והעלייה של שנים שנפלו חולקים בעצמם וכו', וקרי ליה הנתן בגמרא "שותפין". וקתני נמי (שם קיד.ב.) שתי גנות זו על גבי זו ורק ביתים, היינו ענין שותפות.

כפסיסין - מפרש בגמרא: ארזי. וקשה לרבינו יצחק: והבית (חבוקי ב) "ויפסי מעץ יעננה", משמע שדואו של עץ ואומר רבינו יצחק: רשמו דתי שנין עיוס למעלה ומלמטה. **גויל** - זה נותן שלשה טפחים כו' - זה הוא דלא קאמר "בגויל ששה טפחים" משום דלא טעני למימר ששה לכל אחד. אחר: אלא תאמר: אמאי אצטרף למחניו גודל מרת גוית? כיון דתנן "הכל כמנהג המדינה" - ממי שנתנו כן? עיש ויש דומי: דאם הגנו יותר מששה בגויל - לא יעשה, וכן כלום, אלא כשיעור המפורש. ומיהו, אם הגנו לעשות פרות מששה - יעשה, דאפילו אם הגנו בהוצא דרפאן ועשה, כדמפרש בגמרא. ואם תאמר, ומאי בעי בגמרא: "הכל כמנהג המדינה" לאתויי מואי? ומשני: לאתויי אתרא דתניגי בהוצא דרפאן. למאן: לאתויי כמנהג כל המקומות. כמו שנתנו רפאן לרבינו חם. דרוקא בהוצא דרפאן. אבל פחות מכאן, אפילו הגנו - מנהג הדיית הוא. ומוכיח מכאן דיש מנהגים שאין לסמוך עליהם. אפילו היבא דתנן "הכל כמנהג המדינה" **לפיכך** אם נפל הכותל וכו' - פירושו: לפי

שבונים הכותל בעל כרחם, או משום דהקנו זה לזה לעשות גודא, וללישנא בתרא - משום דיוק ראייה. ואם תאמר: ומאי איירא משום דבונין הכותל בעל כרחם? בלא הכי נמי הוי של שניהם. אפילו נפל לרשותא דחד מנייהו, כיון דאין חוית לא ליה ולא ליה ולא ליה. ואי הוה דאקין דנפל לרשותו - מאי פריך? הא צריך לעשות חוית שלא יפול לרשות אחר ואומר שלו חוה דאמרנין ב'השואל' (בבא מציעא קכ.) גבי מחלק פרה בחמור, וכן בריש "הבית העלילי" (שם סק.ב.) ליתויי ברישות דמאן קימא? וליחוי אדך המוציא מחבירו עליו הריאה - היינו משום דהתם מתחילה מבורר היה הדבר, וברשותא דחד מן גולד הספק. אבל הכא מניקרא גולד הספק, ואם הוי באין לחלוק בעד שחכותל קיים - הוי חולקין בשהו מספק. אפילו לרבנן דסומכוס, דלית ליהו ממון המוטל בספק חולקין - הכא מוהו, כיון דליכא הכא חוקק ליה יותר מליה. הילכך, אפילו נפל לרשותא דחד מנייהו - לא יפסיד האחר כחו. והא דלא אמר הכא: כל דאלים גבר, ממו ב'יה אומר של אבות' (בבא בתרא לז.ב.) - התם הוא דליכא דררא דמונא, ואלכא הכא אינא דררא דמונא ומתרי רבינו יצחק: דייחוי חך פריך בגמרא: פשיטא, כדפריש בקונטרס. דאפילו לא פסיק לן דינא דמתניתין שותפיה בין שניהם עשאה - בעל כרחם הוי חולקין הוא, ואפילו נפל לרשותא דחד מנייהו כדמוכח גבי בקעה ומשני: לא צריכא, דנפל לרשותא דחד מנייהו. פירושו: ושדו ברישותו הרבה, מיהו דתנימי: כיון דשדו ברישותו הרבה - ניהמניה שעשאה כולה, מיגו דאיבעי אמר "ממך לקחתיה", והיה נאמן, משום דשדו הרבה. ואף על גב דאמר בריש "הבית והעלייה" דשותפין לא קפדי אחרדי - הכא מיירי דשדו יותר מכדי רגילות, דאטו משום שדושתין ניהו לא קפדי עד עולם; ולא ימרי לגדרות דאין להם חוקק (בבא בתרא לז.א.) לפי שאין יודע ביד מיה, אבל הכא - לא היה לו להשדוה כל כך ברישותו. קא משמע לן, כיון דמניקרא על שניהם היה לעשות - לא מוהמון לומר שדואו עשה הכל. דמיגו במקום עדים הוא. דאגן שדוי שלא עשאה לבדו, כיון שהיה יכול לדרוק את חברו בידו שדויה עשה עמו. אבל בבקעה, אם שדו הרבה - היה נאמן ששעשאה, במיגו דאין עשה אמור לו "גדור", ולא קתני "חייב לגדור" - לפי שצריך להתרות בו, ואם לא התרו בו שחולקין אותו. ואיידי דנקט "אבנים" נקט "המקום".

כסברה - מאי מצינא גורא - אף על גב דלבסוף קאי - קאמר "סברה", לפי שזה הלשון אינו עיקר ממונת ספרים אלא לקמן, ודיחוי בעלמא הוא האי דמשני, ומלשון שני הלבנה, וכן פוסק רבינו חם. ואיזה נקט בהאי לישנא "סברה"? נקט נמי בלישנא אחריתי. ועוד אומר רבינו יצחק: דבפרק ארבעין דנדרים (א.א.א.) איכא "סברה" אף על גב דלבסוף קאי, ומסיק הכי. **כתנתא** מחיצת הברס שפתיא: "דנתני", ואומר רבינו חם: שאינה משנה בשנים מוקדם. ולא צריכא, ונחם אתו (א.א.א.) הדיכ שפתיא ב'הגול קמא' (בבא קמא קכ.) דרבי מאיר דאין דינא דגרמי? ואם היתה משנה - הוה אתי שפיר, דסתם משנה רבי מאיר היא. ואומר רבינו חם: דמשמע ליה דאתאי כרבי מאיר מכח מתניתין דכלאים, דמיתיה התם: המסכך (אתא) עגנו על גבי בתובאנו של חבירו - והי' זהו קידש חייבי באחריותו. והדיא סתם משנה היא, הילכך הדיא נמי דקתני "קידש" - רבי מאיר היא. ואין להאריך כאן יותר. **אומר** לו גור - פירושו: לבעל הברס. והוא המזיק, דארבע אמות שאמור להרחיק - הוא בשביל עבודת הברס, כדאמרנין בפרק שני לקמן (ב.ו.א.) ואפילו רבי יוסי דקאמר לקמן (י.ב.ב.) על הניקו להרחיק את עצמו - האמר רב איש לקמן (ה.ב.) מדי רבי יוסי בנירי דליה. ואומר רבינו יצחק: דלחייב קתני אמור לו "גדור", ולא קתני "חייב לגדור" - לפי שצריך להתרות בו, ואם לא התרו בו שחולקין לרבינו יצחק: רב איש לקמן (ה.ב.) מדי רבי יוסי בנירי דליה. ואומר רבינו יצחק: דלחייב קתני אמור לו "גדור", ולא קתני "חייב לגדור" - לפי שצריך להתרות בו, ואם לא התרו בו שחולקין בגמרא ראשונה, ובין מה שהוסיף בגמרא שניה - דאין מצטרפין לאסור, ומראשונה ראשונה בטלי, והארכתי ב'הגול קמא' (בבא קמא קכ.) ובפרק "במה אשה" (שבת סה.א.) **נתיאש**

תוספת

תרי"ש המנה ולא גורדו – הרי הוא תרי"ש. אבל לא תרי"ש ועוסק כל שעה לגורו, אף על פי שהוסף מאתיים – מותר. כדנתן במסכת בלאים (פרק ה' משנה ו'): הרי הוא ירק בכרם, ואמר 'כשאגיע לשם אלקטנו', הוסף מאתיים – מותר. 'לכשאחזור אלקטנו' הוסף מאתיים – אסור. אלא, כשהוא מחזר מחזר אחר לקטיתו, אפילו הוסף מאתיים – מותר. והעטעם יש לפרש: משום דכתיב (ברעים כ"ב) 'לא תורע בתרם בלאים' – ומיהו הריעו', ונדחה ליה.

והי"ב באחריותו – אף על גב דהיק שמיני ניכר לא יצחק הדיק (גיטין ג"א), נראה לרבינו יצחק הדיק חשיב הדיק ניכר, שהרי ניכר הוא שהוא הלאים – כשהוא הגופנים בשדה ומטמא, אף על פי שראוין השרץ' על הטהרות – לא חשיב הדיק פניו, ומי יודע אם הטהרה אבל אין לומר דהוא בניו הוי הדיק שאינו ניכר וקנסיהו, כמו במטמא (שם) שלא היה כל אחד הולך ומטמא טהרותיו על חבירו. דהבא ליכא למיחד לחבי, שבעל הברם נמי מפישי, והיך? אי סגק הוא – במודי דהיק איהו לו להתחיב. ו**תי"א** מאי מריצה פלוגתא – מפרש רבינו יצחק: משום דעל לשון גודא יש כמה קושיות, כדפרך בסמוך, לפיכך דיק לפרש מריצה פלוגתא, אף על גב דבכל מקום הוי מריצה גודא. **י"ב** ו**י"ז** בוןין חולקה את הכולל בעל כרחו – לקמן מוקי לה דשאני בה דין חלוקה. ותימה לרבינו יצחק: דאמאי נקט טנא דמותרותין באין בה דין חלוקה, דקתני 'ריצו' לא ליחתי 'ריצו', ולא יריצו בשיש בה דין חלוקה היתירן: דקא משמע לן, וסלקא דעתך בשיש בה דין חלוקה דמיצי למימר. כי איתרצאי לך לחלוק – על טנא שלא לעשות גודא, אבל על מנת לעשות גודא – לא איתרצו לך. ויש סוהר דמוקנש ומתרין כן להדיא בשלהי פומתותן. **י"ח** אמאי במסיפס בעלמא – פירושו: 'ריצו' דקתני – אמסיפס. אף על גב דבלאו רבי נמי עושין מסיפס בעל כרחם, כדבוכי בסמוך, דקתני: מאי לאו בכולל? לא, במסיפס – היינו מסיפס גורמו, אבל כי רצו – עושין מסיפס מגדיל וגוית כמנהג המדינה. ומקרי מסיפס – פניו שהיה איהו חלונות, כדפירש בערוך, ואינו מגין משדוק ריהא. אי נמי, לפי שאינו גבוה עשרה, כדמובח לקמן גבי גג העמוד לחצר, דאמר רב נחמן: עושה לו מעקה גבוה עשרה. ופריך: למאי? אי חלוקה ריהא – ארבע אמות בעין, ואי לתפס בגב – במסיפס סגי. ויבוקטרס פירש: 'ריצו' דקתני – אחרלוקה קאי. ותשיבנה דהא אסיק דמריצה היינו גודא, דאי פלוגתא – 'חלונות' מיבעי לה וכו'. היכי מיצי למימר דהיה אמאי במסיפס בעלמא? אמר ר' עובדין ליה מסיפא. דקתני: גבא בומן שפתיחם ארבעים – אפילו פות מכתן חלוקה. היינו לכל הפחות במסיפס ועוד: היבא חודא מיצי למימר במסיפס בעלמא? הא בהדיא קתני מריצה פלוגתא גוית וגויל **י"ג** אוןין את הכולל באמצע פותיחן, אלא דאמר גודא פריך, כמו כל הך פירכי דלקמן. וכדפישקט לעשות גודא – כן הקנה זה כמו ה, ופשטא דבאמצע, אבל למאן דאמר פלוגתא – איצטריך למימר דהיק איתרצו לך לזבנת הכולל. אבל אין לו לזבנת הכולל בשביל כך. **י"ד** שמע וכן בגינה לקמן מסקין דחכי קאמר: וכן בגינה סתם, כמקום שנתנו לגורו דמי. הלכך דייק שפיר הדיק ראה שמה הדיק. **י"ה** שאני כדכרי אבא וכו' – ואם האמר, ומהאי טעמא יתיחבי נמי לגורו בקבעה וכו' לומר: דשאני גבה שבגולין כל הירק אביליה, וכל שעה איהו עומדת בקמותיה. אבל בקעה איהו עומדת בקמותיה חליה אלא שבה, ואף מחייב לגורו, אלא אסור לעמוד בשעה שעומדת בקמותיה. ומה האמר: ור' אבהו דמנא פלוגתא, ור' אבהו דמנא חוצר שיהי עמוק – שכל כן בגינה? ויש לומר: דאיצטריך לן 'בגינה' למיזנה מושג יוניו וכו'. **י"ז** שאני – שיהיו לו לעשות רב הצעזע. ולא למזו ליהודי זה חזו. **י"ח** דאי איתרצו לך מאי קארי לה – כלומר, נפל שאני. ואדרבה, היה לו להוכיח מדקתני 'ונפל' – מכלל דבעלמא לא שמה הדיק. **הוי"א** הריבם שאני – ואף על גב דלקמן משמע דאריירי חוצר שאינה סמוכה לרשות הריבם – מכל מקום איבא הדיק הריבם, ודימנין דאיתרצו ריבם ועיילי להם, דארמירין לקמן. ורבן שבועין כן גובליא, אף על גב דלתי לא יחסי טעמא דדחיקו ריבם, מכל מקום מרידוק מילין לריתא לפנים, ולכל לא פלוג איתרצו ריבם בבלת – מודה דכוחין איתן לכל לבנות. **י"א** לאו בכולל – ותימה: ומה בכולל, דילמא הכי פירושו: אין חולקין את החצר, אפילו האחד רוצה לבנות את הכולל בתוך שלו. עד שיהא בה ארבע אמות כלל אחר – הוא אם יש בה ארבע אמות כלל אחר – חולקין אם רצה לבנות בתוך שלו ויש לומר: 'דחולקין' באמצע.

קייש – הבטואה; אם הוסיף מאתיים, לישנא דקרא נקט, 'ור' קודש' (דברים כב). **ועפמיא** ריצו – לזבנת כותל, ומדעת שניתי הוא, ודיחדיה הבנים שבטני בין שניתי, ולקמן פריך: כשרצו מאי הוי? ליהדרי בהו אבל לא רצו שניתי, שהיה אחד אומר: דיהי לחלקה במסיפס של יתרות עצים תקועים בארץ נבונים – לא יביפנן ליה, ואין זה יכול לומר:

נתי"ש הימנה ולא גרדה – הרי זה **קודש יתיב** **באחריותו**; **מעמא ריצו**, הוא לא רצו – **אין מחייבין אותו, אלא: היק ראה לאו שמים היק. ואימא:** **מריצה - פלוגתא, פרדתיב: 'ותיהו מחצת העדה',** ו**יבין ריצו - בונין את הכולל בעל פרוו, אלא: היק ראה שמים היק - אי הכי, האי 'שרצו לעשות מריצה', 'שרצו לחצות' מפגי ליה - אלא מאי, גודא? 'בונין את הכולל', 'בונין אותו' מפגי ליה - **אי תנא 'אותו', הוה אמירנא במסיפס בעלמא, קא משמע לן: בולל 'בונין את הכולל באמצע' וכו'. פשימא - לא צריכא, דקדמיס חו וריציה לחכרין; מהו דתימא מיצי אמר ליה: כי איתרצאי לך - פאוורא, פתישמישחא לא איתרצאי לך, קא משמע לן: היק ראה לאו שמים היק? (סימן): גינה פותל פופין וחולקין חלונות דרב נחמן) תא שמע: וכן בגינה - גינה שאני, דכרי אבא, דאמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב: אסור לארבע לעמוד בשדה חבירו בשעה שהיה עומדת בקמותיה. **והא 'וכן' קתני - אגויל וגוית.** **תא שמע: פותל חצר שפבל - מחייבין אותו לזבנת עד ארבע אמות - נפל שאני. ודקארי לה מאי קארי לה? - סיפא איצטריכא ליה: מארבע אמות ולמעלה - אין מחייבין אותו. תא שמע: פופין אותו לזבנת בית שער ודלת לחצר; שמע מינה: היק ראה שמים היק - היקא דריבם שאני. ותיחיד לא? תא שמע: אין חולקין את החצר עד שיהא בה ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה; הא יש בה כדי לזה וכדי לזה - חולקין, מאי לאו בכולל? - לא, במסיפס בעלמא. **תא שמע: החלונות, בין מלמעלה בין מלמטה ובין מלפנים - ארבע אמות; ותני גלה:** **מלמעלה - כדי שלא יציין ויראה, מלמטה - כדי שלא יעמוד ויראה, מלפנים - כדי שלא יאפיל - היקא דבית שאני. תא שמע, דאמר רב נחמן אמר שמואל:** **ג' הסמוך לחצר חבירו - עושין לו מעקה גבוה ארבע אמות - שאני התם, דאמר ליה בעל החצר לבעל חצרו: קביעה ליה יד ידי קביעה ליה שמשוישי, לדידך לא קביעה ליה שמשוישי, ולא ידענא פהי ערדנא סליקא ואתית********

דאיצטענן
כשהוא משתמש בגגו. ולא ידענא פהי ערדנא דקא אתית - להשתמש בגגך.
דאיצטענן

כשהוא משתמש בגגו. ולא ידענא פהי ערדנא דקא אתית - להשתמש בגגך.
דאיצטענן

מאי קא משמע לן בשאין בה דין חלוקה - אף על גב דקא משמע לן דשמיה חזק, הכי פירושו: מאי קא משמע לן במאי דאיריין באין אן דין חלוקה? לישמעין בישב בה דין חלוקה ואף על גב דלא רצו (בשרצו) פלגי תימיה: באין אן קא משמע לן דאפילו הכי בה דין חלוקה, דאיכא למימר: גודא אל רצו לעשות גודא אל רצו לעשות חזק, דאיריין דרבי - והחננו

דאיצטען מיך - דברי העני. אבל זער החלוקה - לתירויהו קביעא תשמשיהו, לכל אחד בחלקו כל שעה, ולא עבדי בה מילי דצבעא. בין רצו - לחלוק, ולקמן פריך: מאי איריין אפילו לא רצו, הריין קי' יכולין לבקו' או את זה בניין כותל - של אבנים, גודא - כותל אבנים, ובחצר שיש בה דין חלוקה, ועל כרחן חולקים. ומעמא דרבי - והחננו החלוקה בכותל אבנים, הא לא רצו - אן

דאיצטען מיך. לישנא אחריןא אמרי לה: סברה, **מאי מחיצה? פלוגתא, דכתביב:** "ותיה מחצת העדה", **ויקנו דרצו - בניין את הכותל בעל פורח, אלמא:** **הינן ראייה שמהי הינן. - אימא:** **מאי מחיצה? גודא, דתנן:** מחצית הפרס שגפרפה - אומר לו **"גודו", נפרצה - אומר לו "גודו". נתאש הימנה ולא גדרה - הרי זה קידש ותייב באחריותה; ומעמא דרצו, הא לא רצו - אין מחיבין אותו, אלמא:** **הינן ראייה לאו שמהי הינן - אי הכי, "בניין את הכותל", "בניין אותו" מכעני ליה - אלמא מאי, פלוגתא? אי הכי, "שרצו לעשות מחיצה", "שרצו לחצות" מכעני ליה - פדאמרי אינשי:** **"הא נעביד פלוגתא". ואי הינן ראייה שמהי הינן, מאי איריין רצו? אפילו לא רצו נמי אומר רבי אסי אומר רבי יוחנן: משנתנו - פשאין בה דין חלוקה, והוא דרצו. - מאי קא משמע לן? דכי לית ביה דין חלוקה פי רצו פליגי?**

מחיבין אותו אלא מיספס בעלמא. בדאמרי 1
איש בו - תירוצא הוא. שאין בה דין חלוקה, 2
- שמונה אמות לא יחלוק. ובכתביי הקדוש - 3
ספר תורה שהוא בכרך אחד, וכן נביאים 4
וכתובים הכתובים בניין כספר תורה. קנין 5
דברים הוא - ומתא דהינן קנין אלא דבר הנקנה. 6
לא מבר א ונתן א שבעוד תקרעות שהקנין על 7
עליו, או מטלסלקי. ברוחות - זה בורר לו חלק 8
מירחי וזה בורר לו חלק מערבי, וקנו מינם. 9
ומעתה נקנה ליה מורדיו וזה חלק חלק בו. 10
וכן השני יבדירו. והחייב - בחלקו, בחלקו ביה 11
פורתא. וקרקע נקנה בחוקה אדריי אשר רצו 12
בשעת חלוקה. איריח - חצי לבניה. והלכניה 13
שלשה טפחים, והאיריח טפה ומחצה. ועובי 14
הכותל איריח מכאן ואיריח מכאן, וטפה באמצע 15
שנותן שם טיט לחברו. לבנים ליבני - שלמות, 16
לבניה לעובי הכותל. למורשא דקרנתא - ראשי 17
האבנים בלוטות תורח, שאינו חלקות, ולהכי 18
בעי רוחב טפה תירא. לבניי אוריב - בין דימוס 19
שמכאן ובין דימוס שמכאן, ונותן טיט באמצע. 20
הכי גריסין: אימא לבניי דלא מפשיין. טעם מינה 21
בו' - ותפקא מינה למשקל בעל פיהו. לבנות כותל 22
החבירו. כריכשא - אבניי דקוד וטוב ביש בני 23
הדימוסות. למיפריה רבנית בו' לא ארבע אמות 24
גובה אי זהו פותיא חמשה טפחים קאי ואי לא 25
לא קאי - כדתנן במתניתין בגיטא - וזה נותן 26
טפחיה ומחצה או נותן טפחיה ומחצה, וקתיי 27
סיפא: מחיבין אותן לבלנותו עד ארבע אמות. 28
ולפי חשבון זה לגובה שמונה רצוין עשרה טפחים 29
רוחב. והא אמה פורקין - דרצוין שלמה, דגוית 30
הוה דתיב "אבני גוית" (מלבי"ם א. ח.) והוי 31
שלשים אמה קומתה, ואין עובי אלא אמה. 32
הובדיל בין הדיכל לקדשי דקרישין. דאיכא 33
טפה תירא - ומשום האי טפה פותיא מצו 34
לאגובה טובא, ואין תירא תלת לכל ארבע אמה 35
חמשה טפחים רוחב. כננין - שדיה גובהו מאה 36
אמות, כדתנן במסכת "מדות" (פרק ד משנה ו.) 37
בשנים

ארבע אמות גובה אפתיא דחמשה קאי טפי 1
לא קאי - וקשיא לתובי. **מאי** קא משמע לן 2
לבניין דרגיעי קאי בשלשה טפחים ועוד: האי קא 3
חזינן דקאי בגוית טפי אפותרא ותרדין דהכי 4
קאמר: טפי לא קאי במשפט גוית, שרוצים בני 5
אדם לבלנותו שיעמוד ימים רבים שבתיבת בגוית. 6
מורקסין - אומר רבינו תנא: "דרשק" קאי טפי 7
"טרקסין גיל", ברכות (כתא.). ה"ס"ך 8
הוי סיני, כלומר, שדיה מנסיקי טוגר את הלחות 9
שנתנו בסניי, שדיה מנחתא בארון שדיה בבית 10
קדשי דקרישין. ומה מפרשים: טרקסין - פנים 11
ודוך, שאותה גוית היתה ספק אם מקודשת פנים 12
או חוץ, ולכן חזו שם שתי פרוכה, כדאמרין 13
בימוא (ג.א.נ.), **שאני** התם דאיכא טפה תירא - 14
חזו מצו לשנוי דאבג תרקתו ומעובה קאי טפי, 15
כדאמרין בסמוך.

תנינא: אומיתו - בזמן שאין שניהם רוצים, אבל בזמן 1
ששניהם רוצים - אפילו פחות מכאן חולקין - אי 2
מתחם, הוה אמינא: אפילו פחות מכאן - במקסיפם 3
בעלמא, קא משמע לן הכא: פותל. - וליחתי הא ולא 4
ליחתי הך - סיפא אצטריבא ליה: וכתביי הקדש, 5
אף על פי ששניהם רוצים - לא יחלוקו. (לישנא 6
אחריןא: וכי רצו מאי הוי? ליחדר ביה אומר רב אסי 7
אמר רבי יוחנן: בשקנו מיזו כו'. אדאשמעינן פשאין 8
בה דין חלוקה והוא דרצו, לישמעינן ביש בה דין 9
חלוקה ואף על גב דלא רצו - אי אשמעינן ביש בה 10
דין חלוקה ואף על גב דלא רצו, הוה אמינא: פשאין בה 11
דין חלוקה אפילו רצו נמי לא. קא משמע לן. - ומי 12
מציא אמתה הכי? והא קתני משפא: אומיתו? בזמן 13
שאין שניהם רוצים, אבל בזמן ששניהם רוצים - לא, אמיספס 14
בעלמא. - ליחתי האי ולא ליחתי האי - סיפא אצטריבא ליה: ובכתביי הקדש, אף על פי 15
ששניהם רוצים - לא יחלוקו.) **במאי** אוקימתא למתניתין - פשאין בה דין חלוקה, אי פשאין בה דין חלוקה, פי רצו מאי הוי? 16
נהדרו בהו - **אמר רבי אסי אומר רבי יוחנן:** שקנו מיזו. - וכי קנו מיזו מאי הוי? קנין דברים בעלמא הוא - בשקנו מיזו 17
ברוחות. **רב אשי אומר:** גנון שהלך זה בתוך שלו וזהו חתוך, וזה בתוך שלו וזהו חתוך. "מקום שנהגו לבנות" כו'. "גויל" - אבני 18
דלא משפאי; "גוית" - אבני דמשפאי, דכתביב: "כל אלה אבנים יקרות כמדות גוית" (גו.); "פפסין" - ארחי; "לבינין" - ליבני 19
אמר ליה **רבה ברביה דרבא לרב אשי:** ממאי דגויל - אבני דלא משפאי ניהו, והאי טפה ותירא למורשא דקרנתא? דילמא 20
פלגא דגוית הוא, והאי טפה ותירא לביני אוריב הוא, פדאמרין: פפסין - ארחי, לבינין - ליבני, והאי טפה ותירא לביני אוריב 21
אמר ליה: ולישמעינן, פפסין - ארחי מנלן? אלא גמרא גמורי לה. גויל נמי אבני דלא משפאי - גמרא גמורי לה. איכא דאמר, 22
אמר ליה **רב אהא ברביה דרב אורי לרב אשי:** ממאי דהאי פפסין - ארחי ניהו, והאי טפה ותירא לביני אוריב? דילמא מאי 23
פפסין - אבני דלא משפאי, והאי טפה ותירא למורשא דקרנתא, פדאמרין: גויל - אבני דלא משפאי, גוית - אבני דמשפאי, 24
והאי טפה ותירא למורשא דקרנתא אמר ליה: ולישמעינן, גויל - אבני דלא משפאי מנלן? אלא גמרא גמורי לה, הכא נמי גמרא 25
גמורי לה. **אמר אבוי,** שמע מינה: כל ביני אוריב - טפה. הני מילי בטמיא, אבל בריכסא פני טפי. ואיכא דאמר: הני מילי 26
בריכסא, אבל בטמיא לא בעי פולי האי. למימרא, דבגוית דכל ארבע אמות גובה, אי הוי פותיא תמשא - קאי, אי לא - לא 27
קאי? והא אמה טרקסין דהואי גבוה תלתין אפותרא, ולא הוה פותיא אלא שית פושפי, וקם - פינן דאיכא טפה ותירא קאי. 28
ובמקדש שני מאי טעמא לא עביד אמה טרקסין? - פי קאי - בתלתין קאי, טפי לא קאי. ומנלן דהוה גבוה טפי? דכתביב: 29
"גודל ויהה כפוד תבית יהוה האחרון מן הראשון" - רב ישמואל ואמרי לה רבי יוחנן ורבי אלעזר, חד אמר: כננין, וחד אמר: 30
בשנים

אמר

אמר 1
אמר 2
אמר 3
אמר 4
אמר 5
אמר 6
אמר 7
אמר 8
אמר 9
אמר 10
אמר 11
אמר 12
אמר 13
אמר 14
אמר 15
אמר 16
אמר 17
אמר 18
אמר 19
אמר 20
אמר 21
אמר 22
אמר 23
אמר 24
אמר 25
אמר 26
אמר 27
אמר 28
אמר 29
אמר 30
אמר 31
אמר 32
אמר 33
אמר 34
אמר 35
אמר 36
אמר 37
אמר 38
אמר 39
אמר 40
אמר 41
אמר 42
אמר 43
אמר 44
אמר 45
אמר 46
אמר 47
אמר 48
אמר 49
אמר 50
אמר 51
אמר 52
אמר 53
אמר 54
אמר 55
אמר 56
אמר 57
אמר 58
אמר 59
אמר 60
אמר 61
אמר 62
אמר 63
אמר 64
אמר 65
אמר 66
אמר 67
אמר 68
אמר 69
אמר 70
אמר 71
אמר 72
אמר 73
אמר 74
אמר 75
אמר 76
אמר 77
אמר 78
אמר 79
אמר 80
אמר 81
אמר 82
אמר 83
אמר 84
אמר 85
אמר 86
אמר 87
אמר 88
אמר 89
אמר 90
אמר 91
אמר 92
אמר 93
אמר 94
אמר 95
אמר 96
אמר 97
אמר 98
אמר 99
אמר 100

אמר

אבי גמירי - השתא לא צריך לשניא קמא. מכלל דאיכא זוטרתא - ואם תאמר: ודילמא מכלל דאיכא רברבא, ומה דיקא הוא זה? ותרץ רבינו יצחק: דאם אין פרות משלשה אבל גדולות יש - אם כן בכדי נקט חצי לבניה של שלשה טפחים, דלא היה צריך למתני אלא: והריהו חצי לבניה, ותו לא, וממילא הייתי משער בקטנה הוואל לא מפרש שיעורא. ה"ה:

- 1 ביי קיטא ובי סיתוא הוי כמו איכא תיחא.
- 2 ושרי. ואם שתי בתי כנסיות היו בשני קממות.
- 3 של קיטא ושל סיתוא - איירי כגון דחוו בה
- 4 תיחוא. ורש"י נראה: כל ידש יש כפי בית הכנסת
- 5 אחר - אין לחוש אם לא יבנו זאת. הוא
- 6 דקמאר דאיכא הוכחא לצלוי - היינו שאין
- 7 בית הכנסת. ועוד, מחמת קור וחום אין לחוש
- 8 שמא ינשעו. או בזמן גדול כל רב אין לחוש.
- 9 עד כאן הגהת המעתיק. א' הכי כי בנייה גמי
- 10 - פירושו: עד שיתפללו בה.

ועייליה

לפרויה לזתת - ותימה: והיא דא - אמרת בית כנסיות אין שונים בהם לא שנית קבע ולא שנית ערא ואין להרץ משום דבבבל הוי, ואמר רב אסי בפרק בתרא גמילה (בבבא, כהבא), הוי כפי בבבל על גמיה לזתת. ופירש הקוטנרט הלא נפקא מינה לעגן הוה דקתני לעיל, אין אוכלין בהן ואין שותים בהן ואין נכנסין בהן בחמה מפני הדומה ובגשמים מפני הגשמים. וביטא רבבל מותר. דלא קאמר התם בתר בהי: ורשנא רב

בשנים, ואיתא להא ואיתא להא. וינעברו תלתין אמן בבנין, ואידך ניעביד פרוכת - כי קאי תלתין אמהתא גמי - אנב תקרה ומעובה הוה קאי, בלא תקרה ומעובה לא הוה קאי. וליעביד מה דאפשר בבנין, וליעביד אידך פרוכת אמר אפי, גמירי: אי בוליהו בבנין אי בוליהו בפרוכת; אי בוליהו בפרוכת - ממושפן. איבעיא להו: הן וסידן, או דילמא הן בלא סידן? אמר רב נחמן בר יצחק: מסתברא הן וסידן, דאי סלקא דעתך הן בלא סידן, ליתניה לשיעוריה אלא לאו שמע מינה: הן וסידן. - לא, לעולם אימא לך: הן בלא סידן, ובינן דלא הוי מפח לא תני. - והא קתני: בליבנין - זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה - התם הוי לאיצטרופי. תא שמע: תקרה ושאריו - רהבך כרי לקבל ארית, והארית - חצי לבניה של שלשה טפחים - התם ברברכתא. דיקא גמי, דקתני: של שלשה טפחים, מכלל דאיכא זוטרא, שמע מינה. אמר רב חסדא: לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי. איכא דאמרי: משום פשיעותא, ואיכא דאמרי: משום צלווי. מאי בינייהו? איכא בינייהו, דאיכא בי כנישתא אחריתי. מרימר וקר זוטרא סתרי ובניו בי קניטא כסיתוא, ובניו בי סיתואו בקניטא. אמר ליה רבינא לרב אשי: גבו זווי ומחתה, מאי? אמר ליה: דילמא מיתרמי להו פרוין שבויים

בשנים - בית הראשון עמד ארבע מאות ועשר, ובית שני ארבע מאות ועשרים. אנב תקרה ומעובה - שהעליה היתה נתונה עליו, ומעובה על טיט טרכס על גבה, וכובד הושא מעמיד הכולל שלא טיה לצדדן. הלכך, במקדש שני שלא היה כותל שלשים מגיע עלייה - הלא יוכל לעמוד. ה"ה:

עם עובי הטיח קא חשיב לבן, או דילמא מקום האבנים הוי בפתיא, לבד טיה חסיד. והא קתני בפתיא ומחצה - אלמא חצי טפח נמי חשיב. חזי לאיצטרופי - של זה ושל זה ומצטרפין לטפת. הקורה שאמרו - לעגן הלכא מבני שלשה טפחים - אלמא, שלשה טפחים דקתני לבני מנתניתן גבי לבנין, כדקתני: זה נותן טפח ומחצה וזה נותן טפח ומחצה. הן בלא סידן קאמר, דהא לית ליה חסדא שלשה טפחים. כדברכתא - ומתניתין בוזטרא, דעם סידן לא הוה אלא שלשה טפחים. משום פשיעותא - דילמא מיתרמי אונס, ופשיע ולא נמי אחריתי. משום צלווי - כל בני הבנין. כי קניטא כסיתוא - בית הכנסת היה לה לימות החורף, נמוך. כבתלים רבנים הולכות מושקין, מפני היצנה. ובימות החמה בית הכנסת אחר, שאיור שולט בו. זווי - לצורך בית הכנסת, ומתנייה ומתנייה ביד הגבאי, מי איכא למיחש לפשיעותא או לא? שריגי ליבני - מסחרים הלבנים עד על גב זה, ומתנייה לתתן בבנין. הדרי הודרי - משופן ומתוקן רהיטי הגב, כדברוש. כי בני גמי - בנישתא חרתא. יל סחרוה לעתיקא, דידילמא מיתרמי פרוין שבויין ומבני ליה. ולא אמרין - דלא ליסתרוה לעתיקא. אלא דלא הווי ביה תיחוא - ביקוע, שדלא זומנן לייפול. עייליה לפרויה התם - כדי שיהא תיאיש בבנייה שהחמה והגשמים מצערין אותו. שפכי מרכיבין. היכי אסביה עצה לתורוים - כדאמרין לקמן בשעתן. וכתובה היא ביסופין בן גוריק. אהדר

והביי להו. שריגי ליבני והדרי הודרי ומחתה כשורי, מאי? - אמר ליה: זמנן דמתרמי להו פרוין שבויים, מזבני והביי להו. - אי הכי, אפילו בנו גמי אמר ליה: דיתיה דאינשי לא מזבני. ולא אמרין אלא דלא הוי פה תיחוא, אבל הוי פה תיחוא - סתרי ובני; כי הא דרב אשי הוא פה תיחוא בבנישתא דמתא מחסיא, סתריה ועיילי לפרויה להתם, ולא אפקיה עד דמתקן ליה שפיכי. ובבא בן בוטא היכי אסביה ליה עצה לתורוים למוסתריה לבית המקדש? והאמר רב חסדא: לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתא - אי בעית אימא: תיחוא הוא ביה; אי בעית אימא: מלכותא שאני, דלא הדרא ביה. דאמר שמואל: אי אמר מלכותא "עקרנא טורי" - עקר טורי ולא תדר ביה. הורודים עבדא דבית השמונאי הוה, נתן עיניו באותה תינותא. וימא חד שמעו ההוא גברא פת קלא דאמר: פל עבדא דמריר השתא מצלח, קם קמליניהו לכוליהו מרותיה ושיורה להתיא ינוקתא. פי הות התיא ינוקתא דקא פגי למינסבה, סליקא לאיגרא ורמא קלא, אמרה: פל מאן דאתי ואמר מבית השמונאי קאתינא - עבדא הוא, דלא אישתתירא מיניהו אלא התיא ינוקתא, והתיא ינוקתא נפלה מאיגרא לארעא. מנהה שבע שני ברבבשא. איכא דאמרי: בא עליה, איכא דאמרי: לא בא עליה. דאמרי לה בא עליה, הא דממנה - ליתוביה ליתריה; והאמרי לה לא בא עליה, האי דממנה - פי היכי דאמרו: פת מלך נסב. אמר: מאן דריש "מקרב אחיך תשים עליך מלך?" רבנן, קם קמליניהו לכוליהו רבנן, שבקיה לרבא בן בוטא למשקל אצה מניה.

מכלל, כדאמרין בפתיס בפרק "אילו דברים" (א, סו), א' הדלל היה פניו הבית מאה שנה, כדאמרין בפרק קמא דעבודה זרה (ט, א). שכל

אחד ליה כלילא דיילי - האנקת' מתרגומין: ילא ויקרא יא. והוא שרץ שקרין הרצוף, ושערו קשה כמחטין. ועשה לו עטרה מעורו סביבות עינו. השתא מיהא דאנא ואת - אנא ואת שנינו כאן, ואין שומע. הנינו מחלל את מקדשי - סיפת דקראי ממחמד עיניכם. מסתפינא ממלכותא - כנפונים היו מלכותות דרומיים. ונטולין רשות. אי ויזיך עלך ספינא באן - חתנון שנינו בכלי מלכותא.

שכל דברי מלכות נתחבן על פיו - לפי תרגום ושלן אחרשורש נעשה הרבה, שמהרג, דכתיב וינידו למרדכי את דברי אסתר' ולא כתב תתם התך - לפי שהרגו חמו, על שהיה משיב דברים בין אסתר למרדכי. ומהו, גמרא שלנו אין תופס כן, דרדשינן במגילה (טו.א.) והתך לחיכן הלך? ומפרש: לפי שאין מטיבין על הללקלה.

הבי' חתנון כן בניגה סתם - וסיפא כתיב - וסיפא נמי יש לפרש כן: אבל סתם בקעה, ומקום שלא הניגו לגדור בניגה - אין מחייבין אותו. **והא'** מבחוץ קתני קשיא - ותויבתא אניה, דרמזין למימרא: היינו שובלש חוץ לחומה. מכל מקום קשיא היא, דאם כן "מחוץ" היה לה להיות למחנה. **גייז'** ליה חברה ושדי ליה - אף על גב דלעיל אמר: נוזא מידע ידיע, בחוצא לא ידיע. לאפוקי

1 שהרגת בית אדוניך - ספר ויחסך שלך בדינו
2 הוא. וידענו שאתה עבד, לא רבא כו' - לא
3 מלך ולא בן מלך. קלינא מתעבדי - נעשה בן
4 חורין אמרלו. שיטא - שיש דרוק, שקרין בנייש.
5 ומרמרא - שיש לבן. כוחלא - שיש צבוע בעין
6 כחול. ויחיותא היפא - גלי חיים, ושחם נעים
7 ונדים והדין מתעששת בראיתון. עניש דיאל -
8 לקימה מפרש שיטא - שיש דרוק, שקרין בנייש.
9 תיטב בעיניך. כמחין עניין - בחנינת עניים. כבן
10 תתא ארמא לשלידת - והוא אורחן לשלומך.
11 כולא מטא - כל החלוס של פורענות בא עתה.
12 לקימה דפלו תרי עני - שובלש בעתה לא גלי.
13 תלה לו שנים עשר חדשי. בהוצא - לולבי
14 דקליס. ודפמא - נעניפי עיני ערומים שקרין לרר,
15 ופרי שלו קורין ביישא - פשיטא - והאבנינא של
16 שנינים. דאפילו לא פסק לו דינא דמתנייתן.
17 המלמדנו שמתחלה בין שניהם עשאוה - על
18 כרחם היו חולקין בשות האבנים, שחרי ברשות
19 שניהם מנזינים, ואי מי ממע להם הגבר (הגיה?)
20 בפירוש רבינו גונא: קא פסק לו דלא בעינן
21 ראיה, אלא שותף מפיק מיניה בלא ראייה, ואיהו
22 דטעין דריליה נהוה - עליו הראיה. וכל כואי
23 גונא הכי דינינן ליה. וזה הדין מפורש עוד כמו
24 כן בפרק "חבית הוללית" שבתחלתו. איבעית
25 אימא: בשותפין כי האי גונא, אגודי אבנים
26 ברשות חבירו לא קפדי. וזוקת רשות לאו כלום
27 הוא. שמעית מינה דכל כואי גונא דמילתא
28 דדינא. ושופטתא לתריהו: אף על גב דמתני
29 ברשותא דחד מנייהו - לא יכול למיטען "דידי
30 גניבה דברשותי מנזח". דקיימא: לן שותפין לא
31 קפדי אהדיד. עד אהיה, השתא סתם גינה אברת
32 לא - אף על פי שהזוק ראה קשה. אבא אביי א -
33 - האי "קטום שנהו לגדור" דקתני מתניתין -
34 אבקעת קאי. אם כן מאי אבל בבקעה - האי
35 מינה סליק. והכי איבעי למינה: אבל מקום
36 שנהו שלא לגדור - אין מחייבין אותו כפשיטא
37 לקראי לבר - ראשי הכולל יוכו לצד חבירו.
38 וכל חזית לשון קצה הוא, וכן שנינו ב"חומד'
39 (פרק ב משנה ו) גבי מעריכה: חזיתיה מרוחה -
40 ראש הגורדן. וכן "מחוחה מול מחוחה" דמילכיב א
(ז) - ראשי תבסיים עובדין חוץ מול זה. (ועביד
41 וועביד) מאבראי - כופה לצדי ראש הכולל
42 שמוחבר בראשי אבנים טיט ומעשהו. דידי
43 וירדיה הוא - בדקתני מתניתין: כעושיתו אותו
44 בין שניהם עושין חותם כמאן ומכאן. השתא גמי
45 גיזי לה - להדיא כפופה שהיא לצדו, ואימא:
46 דידי וירדיה הוא. ולא שעניו חזית מלגיו - לצד
47 שלו. ולקמיה פריך: דא מבחוץ קתני לייף ליה -
48 מחבר חזית אחרת לצדו.
49 גשעיה

אחד ליה כלילא דיילי, נקרנהו לעיניה. וימא חד
אתא ויתבי קמיה, אמר: חיו מר האי עבדא בישא
מאי קא עבדי אמר ליה: מאי אעבידי ליה? אמר ליה:
נלמייה מר - אמר ליה, פתיב: "גם בכויעד מלך
אל תקלל". אמר ליה: האי לאו מלך הוא אמר ליה:
וליהו עשיר בעלמא, וכתיב: "ובחדרי מושפבך אל
תקלל עשיר". ולא יהא אלא נשיא, וכתיב: "ונשיא
בעמך לא תאר". אמר ליה: בעושה מעשה עמך,
והאי לאו עושה מעשה עמך אמר ליה: מסתפינא מיניה. אמר ליה: ליפא איניש דאיוול
דלימא ליה, דאנא ואת ויתבנא. אמר ליה, פתיב: "פי עוף השמים יוליד את תקול ובעל
כנפים יגיד דבר". אמר ליה: אנא הוא, אי הואי ידענא דוהרי רבנן פולי האי לא הוה
קמילנא להו, השתא מאי תקנתיה דהתווא גברא? אמר ליה: הוא פכה אורו של עולם,
דכתיב: "כי נר מצוה ותורה אור", ידך ועיסקו פאורו של עולם, דכתיב: "ונהרו אלויו של
הגויים", איפא דאמרי, הכי אמר ליה: הוא סימא עינו של עולם, דכתיב: "ויהי אם מפני
העדה", ידך ויתעטפ בעינו של עולם, דכתיב: "הנינו כחלל את מקדשי גאון עזכם כחמד
עוניכם", אמר ליה: מסתפינא ממלכותא. אמר ליה: שדר שליחא, וליוול שתא וליעשב
שתא ולתהר שתא, אדהכי והכי סתריה [ליה] ובגנייה [ליה]. עבד הכי. שלחו ליה: אם
לא סתרתה אל תסתור, ואם סתרתה אל תבני, ואם סתרתה ובניתי, עבדי בישא פתר
דעברין מתמליכין, אם ויגיד עלך ספרך פאן, לא רכא ולא בר רכא, הורדוס [עבדא]
קלניא מתעבדי. מאי רכא? מלכותא, דכתיב: "אנכי היום רד ומשוח מלך". ואי פגית
אימא, מהכא: "ויקראו לפני אברך". אמרי: מי שלא ראה בגין הורדוס, לא ראה בגין
גאח [מכימין]. כמאי בגייה? אמר רבה: באבני שישא ומרמרא. איפא דאמרי: באבני פוחלא,
שישא ומרמרא. אפיק שפה ועייל שפה, כי חיכי דנקביל סידא. סבר למשעיהי פדהבא,
אמרו ליה רבנן: שבקיה, דהכי שפיר מפי, דמיחיו פי איוותוא דימא. ובבא בר בוקא חיכי
עבד הכי? והאמר רב יהודה אמר רב, ואיתימא רבי יהושע בן לוי: מפני מה עניש דניאל?
מפני שהשיא עצה לנבוכדנצר, שצאמרו: "להן מלכא מלפי ישפר עלך וחמאוד בצדקה
פרך ועורתך במחן ענין הן תהיו ארכא לשלורתך" וגו', וכתיב: "כלא מטא על נבוכדנצר
מלכא", וכתיב: "ולקצת ירחין תרי עשר" וגו' איבעית אימא: שאני עבדא, דאיתייב בגמיות.
ואיבעית אימא: שאני בית המקדש, דאי לא מלכות לא מתבני. ודינאל? הניחא למאן
אילימא משום דכתיב: "ותקרא אסתר לחתך", ואמר רב: התך - זה דינאל? הניחא למאן
דאמר: שחתכוהו מגדולתו, אלא למאן דאמר: שפל דברי מלכות יתחבן על פיו, מאי
איפא למימר? - דישויהו לגזבא דאריוותא. "הפל פמנהג המדינה". "הפל" לאתווי מאי?
לאתווי אתרא דנהיגי בהוצא דנפא. "לפיכך, אם נפל הפותל - המקום והאבנים של
שניהם". פשיטא - לא צריכא, דנפל לרשותא דחד מינייהו, אי נמי דפניניהו חד לרשותא
דיהו; מהו דתימא: גיהו אידך המוציא מחבירו עליו הראיה, קא משמע לן. [וכן בגינה,
מקום שהגנו לגדור - מחייבין אותו". האי גופא קשיא, אמרת: [וכן בגינה, מקום שהגנו
לגדור - מחייבין אותו, האי סתמא - אין מחייבין אותו; אימא ספיא: אבל בקעה, מקום
שהגנו שלא לגדור - אין מחייבין אותו, האי סתמא - אין מחייבין אותו; השתא סתם גינה
אמרת, לא סתם בקעה מצינא? אמר אביי, הכי קאמר: [וכן סתם גינה, ובמקום שהגנו
לגדור בבקעה - מחייבין אותו. אמר ליה רבא: אם פן, מאי "אכל"? אלא אמר רבא, הכי

תני: [וכן סתם גינה במקום שהגנו לגדור דמי, ומחייבין אותו; אבל סתם בקעה במקום שלא נהגו דמי, ואין מחייבין אותו. אלא
אם רצה, פוגע לתוף שלו ופוגע ועושה חזית". מאי חזית? אמר רב הונא: אכפיה ליה לקראי לבר. - ונעבדי מלגיו - עבדי
חבריה נמי מלבר, ואמר: דידי וירדיה הוא. - אי הכי, השתא נמי גיזי ליה חכריה, ואמר: דידי וירדיה הוא - גיזינא מידע
ידיע. איפא דאמרי, אמר רב הונא: מיקפא לקראי מלגיו. - ונעבד מלבר - גיזי ליה חכריה, ואמר: דידי וירדיה הוא. - אי
הכי, השתא נמי לייף ליה חכריה, ואמר: דידי וירדיה הוא - ליפופא מידע ידיע. - והא "מבחוץ" קתני קשיא. רבי יוחנן אמר:
גשעיה

לאַפּוקי מדאבוי - ואבוי סבר שדפיי אית ליה למוחזי תקנתא לרומא: **אם** עמד וגדר אנת הרביעית - לא גרסינן 'אם עמד ניקף', דהא לכוליה לישני גומרא קאי אמרקה. פרק מילשיטא דקאמור: מקוף וניקף איכא בנייהו. דהא ר'דדי בפרק 'כיצד הרגל' (בבא קמא כב). טעמא בתרא דהא מקוף פטר - היינו להחזיא לשלנא. **דמי** קנים בוזל - ואם תאמר: מאי שנא משהו שאינה עשויה ליעט, דאם נטעה חבירו מלא ברשות, אמר בר מלשיטא 1 **ביהשואלי** (בבא מרעבא קא:א). שמן לו ורדו על 2 התחנותה (ואמר רבנו זיקוף דשאני הבא. דמי) 3 אמר ליה: לדידי סני לי בניטרא בר חזא. ומכל מקום, דמי קנים בוזל הידיב ליה. דאין חסוד דאם 4 היה מוצאם לכך בולז - הידו גודר בהם. **שניה** 5 ולשליטת לא - אמר רבנו זיקוף 6 היה מסייע לרביעית עד מנת שיזאו גודר מארבו 7 רוחותיו. ובקונטרס פירשו: לפי שכבר יצא 8 השלשה מבימי דין זכאי. ג'ה: 'ועתה קשה. דאם 9 כן גם ברביעית יצא זכאי עד עת אחרוך. עד 10 **ורבי** יזסי סבר אם עמד ניקף וגדר את הרביעית 11 - אף על גב דעד השתא היה מחזיק, כדמשמע 12 לישנא ד'מגלגלן עליו את הכל' - לרף לישנא 13 לא אדו הכי, דלשון "אם עמד" - משמע ניקף. 14 הגה"ה

נשעייה באמתא מלבר - וניעבד מלגינו עבד חבריה מלבר, ואמר: ידיו וידיה הוא. - אי הכי, השתא נמי דקפול ליה חבריה, ואמר: ידיו וידיה הוא - קילופא מידע ידע. הוצא - אומר רב נתמן: סינופי ירכי מלבר - וניעבד מלגינו עבדו נמי חבריה מלבר, ואמר: ידיו וידיה הוא. - אי הכי, השתא נמי גינו ושרי ליה, ואמר: ידיו וידיה הוא - משריק ליה מינא. - השתא נמי אתי חבריה וקלויף ליה - קילופא מידע ידע. אפוי אומר: הוצא לית ליה התקנתא אלא בשמרא. "אבל אם עשו מידעת שניהם." אומר ליה רבא מפזיזקא לרב אשי: לא יעשו לא זה ולא זה אומר ליה: לא צריכא, דקדים חד מנייהו ועבד דידיה, ואי לא עבדו חבריה - אומר: ידיה הוא.

נשעייה באמתא מלבר - היא טח בטיט אמא בראש הבתול מבחוץ. וּמְקַפֵּל ליה - מקפלה. **הוצא** - אם עשו מדינת נוצרים, כיצד יעשו חזית? סינופי ירכי לבר - רשעי הרצועים יעשו לצד שדה חבירו, וכשזיהו סוף הרצועים שיכפלה האחור ירכי את חברי - וטעמו מבחוץ. הגהת המעתיק: ירכי - כדארמין לעיל: ולא יתירא לביני אורכי. תוספת מורתי שמואל. ורבינו הנבאל פירשו: מוציא ראשי הקנים, ודפנא אתון הקנים המעומדים לחזיקו המציאות. לחוף. שתוק פירשו משמע שהקנים שמעמידן מן הצד לסמוך ובתול, ודור לשון סניפין, עד כאן. **אלא בשמרא** - אם עשה האחד יביא עדים וחתמו לו, ואם עשאו שנים - יעידו עדים וחתמו. כדפריא ליה: קופלא דיטנא מעלויהו תוצא לא ידע. ולא יעשו חזית לא בלא ולא לזה, והרי סימן שלא עשאה האחד בשלו, שאילו עשאה - היה עשאה חזית מבחוץ ועבדו דיהי - עשה חזית מבחוץ. והתנא **רפיא** - בתמידה וכן יכפנא דאנת ומאין איכפלא תנא למיחזי הא מתניחוק? וישא - דקתנא ועושה חזית מבחוץ - לא תקנתא משום רמיא הוא. דלא לימא חבריה "לא עשנו הוא?" **תנא דינא** - והאילו בקעה את מנת גודר - ואידי יכול לבופר, אלא כונס לתוך שלו ובונה. ואידי דתנא דינא - תנא תקנתא: ועושה חזית משום דאם עמד נטעה שניהם - תעשה משל שניהם וכולה משום תקנתא הוא דתנייה. **משנה** המקוף את חבירו משלש רוחותיו - שקהה שלש שדות סביב שדה חבירו משלש מצריה, וגדר את שלשתן, ונמצא שדורו של אמעזי די מקוף משלש רוחותיו אין מחיבין אותו - לתת כלום. כדארמין דסחם בקעה מקום שנהגו שלא לגודר הוא. ג'ה: "תוספת מורתי שמואל ולי נראה טעמא - משום דאבתי לא מחזי ליה מיד, שחבל כוליסם ליכנס מרוח רביעית. אבל אם גדר רביעית - מחיבין אותו, כדארמין בגמרא. ואף על גב דארמין לעיל דסחם בקעה מקום שנהגו שלא לגודר הוא - הני גלי בן בקעה לבקעה. וכתול גבה ארבע אמות לשם הוא דלא בעינן, מאי טעמא - דליכא הויקא ראייה. אבל בעינן חזק בהמות שלא ליה לשהו צריך לגודר חזק שלו עשרה טפחים. הנמצא מליכנס הבמות. הכי רסנין: רבי יוסי אומר **אם עמד וגדר את הרביעית - ולא גרסינן ניקף.** וכן בפרשור רבנו הנבאל, ומיהו אנוקא מפרשין לה לקמן. תוספת: והכי מוכח בפרק שני בלבא קמא. השלשן מוכיח. דקתני "אם עמד, ולא קתני "אם גדר" - מכלל דלאו בהיותה גדר השלשן מיירי. תוספת מורתי שמואל, עד כאן. מגלגלן עליו את הכל - לתת חלקו בשלשת הראשונות. דכיון גדרת את הדו פתוח - גלי דעתיה דניהא ליה במאי גדר בחריה. **ונראה** לפי מה שנדר - דלא יציאת שדוהיא בןן הראשון - וחזיר לו חמזלו. **דמי קנים** - דאמר ליה לדידי סני לי בגדר קנים, ואי

תנא דינא, ומשום דינא תנא התקנתא, אלא סיפא דינא קתני, דקתני התקנתא? אומר רבינא: הכא ביהוי עסקינן, לאפוקי מדאבוי דאמר: הוצא לית ליה התקנתא אלא בשמרא, קא משמע לן דבחזית סניא. משנה המקוף את חבירו משלש רוחותיו, וגדר את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית - אין מחיבין אותו; רבי יוסי אומר: אם עמד וגדר את הרביעית - מגלגלן עליו את הכל. **ונראה** אומר רב יהודה אומר שמואל: הלכה כרבי יוסי, דאמר: אם עמד וגדר את הרביעית - מגלגלן עליו את הכל, לא שנא עמד ניקף, לא שנא עמד מקוף. איתמר, רב הונא אומר: הכל - לפי מה שגדר; היא בר רב אומר: הכל - לפי דמי קנים בוזל. תנן: המקוף את חבירו משלש רוחותיו, וגדר את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית - אין מחיבין אותו; הלא הרביעית - מחיבין אותו. אימא אומר: רבי יוסי אומר: אם עמד וגדר את הרביעית - מגלגלן עליו את הכל; בשלמא לרב הונא דאמר: הכל לפי מה שגדר בה, היינו דאיכא בין תנא קמא ורבי יוסי, תנא קמא סבר: הכל לפי דמי קנים בוזל אין, ומה שגדר לא, ורבי יוסי סבר: הכל לפי מה שגדר; אלא לחייה בר רב דאמר: הכל לפי דמי קנים בוזל, מאי איכא בין תנא קמא לרבי יוסי? אי דמי קנים בוזל לא קנהיב ליה, מאי קנהיב ליה? - אי בעית אימא: אגור נטריא איכא בינייהו, תנא קמא סבר: אגור נטריא אין, דמי קנים בוזל לא. ורבי יוסי סבר: דמי קנים בוזל. ואי בעית אימא: ראשונה שניה ושלישית איכא בינייהו, תנא קמא סבר: רביעית הוא דיהיב ליה, אבל ראשונה שניה ושלישית - לא יהיב ליה, ורבי יוסי סבר: ראשונה שניה ושלישית נמי יהיב ליה. אי בעית אימא: מקוף וניקף איכא בינייהו, דתנא קמא סובר: מעמא דעמד ניקף דמגלגלן עליו את הכל, אבל עמד מקוף - אינו נתן לו אלא דמי רביעית; ורבי יוסי סבר: לא שנא ניקף ולא שנא מקוף, אם עמד וגדר - מגלגלן עליו את הכל. לישנא אחרנא: מקוף וניקף איכא בינייהו, תנא קמא סבר: אם גדר מקוף את הרביעית נמי יהיב ליה. ורבי יוסי סבר: אם עמד ניקף וגדר את הרביעית הוא דיהיב ליה, דגלי דעתיה דניהא ליה, אבל אם גדר מקוף - לא יהיב ליה מדי.

תנא

אפשי בהתוצאה של גדר אבניו. הכי גרסינן: תנן המקוף את חבירו משלש רוחותיו אין מחיבין אותו או רביעית מחיבין אותו. אימא סיפא רבי יוסי אמר כי גדר את הראשונה כי אין מחיבין אותו - דהא לא אנתו ליה מדי. שהיו גזלו הוא מצד רביעית. ואם אדר עד מקוף את הרביעית - מחיבין אותו, איתמר ליה. **אימא סיפא** רבי יוסי אומר - בשלמא לרב הונא דאמר: "הכל" דרבי יוסי במה שגדר הוא - היינו דאיכא בין תנא קמא לרבי יוסי, דתנא קמא דלא נקט לישנא ד"הכל" סבר דמי קנים בוזל ורבי יוסי סבר כי, דהא לכא נמימ דתנא קמא דוקא אם גדר מקוף את הרביעית הוא דמחיבין אותו. אבל אם גדר מקוף את הרביעית וניקף את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית - לא יהיב ליה, ורבי יוסי נמי, אם סלקא דעתך השתא דתנא קמא יקוף אותו אלא מגלגלן דהוה דלא דפליגי. **אלא** לתנא קמא דמי קנים נמי לא יהיב ליה **אם מאי** יהיב לא אם גדר מחיבין אותו דייקתן ממילתיך? דמי יהיב אנא ניפרא - דבר מועט שהיה צריך לחתן לשוחב הכל בשוהיא קמחיתיה. **דתנא קמא סבר** - דמי רביעית יהיב ליה אם גדרה מקוף. אבל בר הראשונות לא יהיב ליה. שכבר יצא מהם זכר בבית דין, שהיו שם ימים רבים ולא הועילו לו. ואם גדרה ניקף לרביעית - לא יהיב ליה מדי, כדפירשהו, שכבר יצא ידי בית דין מהם. ולרבי יוסי, לא שנא גדרה ניקף ולא שנא מקוף - מגלגלן נעלו את הכל בכולן דמי קנים. **ואי בעית אימא** מקוף וניקף איכא בינייהו - דתנא קמא אית ליה דרבי יוסי דיכא בגדרה ניקף. אבל רבי יוסי לית ליה דתנא קמא בגדר מקוף. תנא קמא סבר: לא שנא ניקף ולא שנא מקוף. כי גדר רביעית - מחיבין אותו, דהא תנא קמא במקוף איירי, דייקתן ממילתייה: הא רביעית - מחיבין אותו. וכל שכן כשגדרה ניקף, דגלי דעתיה.

[דף ל"ה ע"ב]

הלכה ד' מתני' – השוחט את הפסח על החמין עובר בלא תעשה

רבי יהודה אומר אף התמיד

רבי שמעון אומר אף הפסח בארבעה עשר לשמו תיב ושלא לשמו פטור ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן פטור ובמועד לשמו פטור ושלא לשמו תיב ושאר כל הזבחים בין לשמן ובין שלא לשמן תיב חוץ מן החטאת ששחטה שלא לשמה:

גמרא – מנין לשוחט פסח על החמין שהוא עובר בלא תעשה? תלמוד לומר: "לא תשחט על חמין דם זבחי" אין לי אלא השוחט, הזורק מנין? תלמוד לומר "לא תשחט על חמין דם".

אמר רבי שמואל בר רב יצחק: ממה שהוא מתחייב על הזריקה, תדא אמרת פסח עצמו פשר. אמר רבי יוסה: תפתר שנתמנה לו חמין בין שחיטה לזריקה, או שהיה זה שוחט וזה זורק. תני חזקיה: "לא תשחט על חמין דם זבחי", התורה קראת אותו זבחי.

אמר רבי מנא: אלו דתנייה חזקיה מצינו דבר פסול וחיבין עליו חטאת. המתמין את הפסולה – אית תניי תני חיב, אית תניי תני פטור. אמר רב הסדא: מאן דאמר חיב – בשנפסלה מחמת המוצה מאן דאמר פטור – בשלא נפסלה מחמת המוצה.

הקטיר אמורין על החמין – אית תניי תני חיב, אית תניי תני פטור. מאן דאמר חיב – "דם" מפל מקום. מאן דאמר פטור – "זבח". מה זביחה מיחדת שהיא מעבבה הכפרה, יצאו הקטיר אמורין שאינן מעבבין את הכפרה.

[דף ל"ו ע"א]

מלק עוף על חמין – אית תניי תני חיב, אית תניי תני פטור. מאן דאמר חיב – "דם" מפל מקום. ומאן דאמר פטור "זבח" יצא עוף שאינו זבח. רבי יעקב בר זבדי בעא קומי רבי יוסה: מאן דאמר חיב ניהא, מאן דאמר פטור מה טעמא? אמר ליה: למדין ענש מענש ואין למדין ענש מפטור.

רבנן דקיסרין בעוין, יכול המקבל והמתלה על חמין יהא חיב? תלמוד לומר "זבח". מה זביחה מיחדת שהיבין עליה בחוץ – יצא המקבל והמתלה על חמין שאין חיבין עליה בחוץ.

יכול המקטיר אמורין על חמין יהא חיב? תלמוד לומר "וכפר". מה זריקה מיוחדת שהיא מעעבת את הכפרה, יצאו הקטר אמורין שאינן מעעבין את הכפרה. רבי יעקב בר זבדי בעא קומי רבי יוסה: עד דאת דין לה לפטור. דונה לחיוב, יכול המקבל והמחלה על חמין יהא פטור? תלמוד לומר "זבח". מה זביחה מיוחדת שהיבין עליה בחוץ, אף אני ארבה הקטר אמורין שהיבין עליהן בחוץ. יכול המקטיר אמורין על חמין יהא פטור? תלמוד לומר "וכפר". מה זריקה מיוחדת שהיא מעעבת את הכפרה, אף אני ארבה המקבל והמחלה שהן מעעבין את הכפרה.

אמר ליה: דבר שוה בשניהם מלמד, דבר שאינו שוה בשניהן אינו מלמד. "זבח", מה זביחה מיוחדת שהיא מעעבת את הכפרה והיבין עליה בחוץ, יצא המקבל והמחלה שאין חיבין עליהן בחוץ, יצאו הקטר אמורים שאינן מעעבות את הכפרה.

תמן תנינן, בית שמאי אומרים: שאור כזית חמין בכותכת. ובית הלל אומרים: זה וזה בכזית. רבי זריקן בשם רבי יוסה בן הנינא: לא שנו אלא לבעורו, אבל לאכילה כזית. רבי אבהו בשם רבי יוחנן: בין לבעורו בין לאכילה כזית.

קם רבי מנא עם רבי חזקיה, אמר ליה: מנן שמע רבי תדא מלתה? אמר ליה: מן רבי אבהו. אמר ליה: ונאנן אמרין רבי אבהו בשם רבי יוחנן: בין לבעורו בין לאכילה כזית. שחטו על חמין אחר. מי אף מחלה אחר אכילתו או אחר בעורו?

תמן אמר רבי ירמיה בשם רבי זעיריה: שני חצאי זיתים בתוך הבית – אין הבית מצטרף. בתוך הפלי – הפלי מצטרף. שחטו עליהן מאחר שאלו בתוך הבית ואין הבית מצטרף – פטור, או מאחר שאלו בתוך הפלי והפלי מצטרף – חיב. שחטו על שיאור, מאחר דאמר רב הונא בשם רב: מתר להאכילו לכלבו – פטור, או מאחר דרב אמר: לוקין על אכילתו – חיב.

רבי שמעון בן לקיש אמר: עד שיהא לשוחט לאחד מבני חבורה. רבי יוחנן אמר: לשוחט אף על פי שאינו מבני חבורה, לאחד מבני חבורה אף על פי שאינו שוחט. רבי יוחנן אמר: אפלו נתון עמו בירושלים. רבי שמעון בן לקיש אמר: עד שיהא נתון עמו בעזרה. דין כדעתיה ודין כדעתיה: דאיפלגון:

[דף ל"ו ע"ב]

שני יום טוב של גלויות. רבי יוחנן אמר: מקבלין התרייה על ספק. רבי שמעון בן לקיש אמר: אין מקבלין התרייה על ספק.

הכל מודין שאם היה נתון בנגדו בחלון בירושלם. מאן דאמר ספק ודאי, מאן דאמר בעזרה בירושלים הוא.

מה טעמא דרבי יודה? "דם זבחי". דם פסח ודם תמיד.

אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי שמעון, כתיב אחד ואמר: "לא תשחט על חמין דם זבחי", וכתוב אחד ואמר: "לא תזבח על חמין דם זבחי". אחד הפסח בארבעה עשר, אחד שאר כל הזבחים בחלו של מועד. מה ראית לרבותן בחלו של מועד ולהוציאן מן ארבעה עשר? אחר שרבה הכתוב ומעט, מרבה אני אותן בחלו של מועד, שהוא "כל יראה וכל ימצא", ומוציאן מארבעה עשר שאינן "כל יראה וכל ימצא".

ואתניא פיי דאמר רבי מאיר דרבי מאיר אמר משש שעות ולמעלן מדבריהן. אמר רבי מנא להן דכתיב זבח חג הפסח ארבעה עשר אגז קימין.

אמר רבי יוחנן: חבורה היתה מקשה, מה אגז קימין? אם בשאבד ונמצא קדם לכפרה בין לשמו בין שלא לשמו – בשר, ונתק לרעה. אם בשאבד ונמצא לאחר כפרה, בין לשמו בין שלא לשמו – פסול, שלמים הוא. וקימנה בשנטמאו תבעלים, או שהזידו, וכבר נדחה לפסח שני. לשמו פטור והוא פסול, שלא לשמו – חיב והוא בשר.

והיודונו לשמו – פטור. תמן אמרין בשם רב הסדא: בשעברה שנתו בין ראשון לשני. רבי לא בשם רבי יוחנן:

[דף ל"ז ע"א]

בשעבר זמן כפרתו.

פסח שעבר זמנו ושחטו לשמו בזמנו, או ששחט אחרים לשמו בזמנו. רבי ליעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר. רבי ליעזר פוסל שהוא כשוחט פסח לשם שלמים, ורבי יהושע מכשיר שהוא כשוחט שלמים לשם פסח. מכיון שעבר זמנו לא שניא. היא השוחט פסח לשם שלמים היא השוחט שלמים לשם פסח. על דעתיה דרב הסדא בשעבר שנתו בין ראשון לשני, על דעתיה דרבי לא בשם רבי יוחנן בשעבר זמן כפרתו.

הלכה ה' מתני' – הפסח נשחט בשלש פתות, שנאמר (שמות יב): ושחטו אתו כל קהל עדת ישראל, קהל ועדה וישראל. נכנסה בת הראשונה, נתמלאת העזרה, נעלו דלתות העזרה. תקעו והריעו

ותקעו. הפתנים עומדים שורות שורות, ובידיהם בזיכי כסף ובזיכי זהב. שורה שפלה כסף כסף, ושורה שפלה זהב זהב. לא היו מעורבין. ולא היו לבזיכין שולים, שמא יניחום ויקרש הדם:

גמרא – רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא: נתן פח בקולו של משה והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום. ומה היה אומר? ממקום פלוני עד מקום פלוני פת אחת. ומקום פלוני ועד מקום פלוני פת אחת. ולא תתמה, ומה אם אבק שאין דרכו להלך את מר: "והיה לאבק על כל ארץ מצרים" (שמות ט, ט) קול שדרכו להלך לא כל שבין? אמר רבי לוי: בשם שנתן פח בקולו של משה, כך נתן פח בקולו של פרעה. והיה קולו מהלך בכל ארץ מצרים מהלך ארבעים יום. ומה היה אומר? "קומו צאו מתוך עמי". לשעבר הייתם עבדי פרעה מיפן והילך אתם עבדי ה'. באותה שעה היו אומרים: הללויה הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה.

תני, תמיד שיש לו נסכים – תוקעין לנסכים. פסח שאין לו נסכים – תוקעין לשהיטתו.

דלמה, רבי יעריא, רבי יעקב בר אחא ורבי אבינא הוון יתיבין. אמר רבי אבינא: מפני הרמאין. אמר ליה: רבי יעקב בר אחא: בכל פומד? אמר ליה: רבי יעריא. אמר ליה: בפלגות פומד? אתא רבי רמיה בשם רבי יוחנן: מפני הרמאין.

[דף ל"ז ע"ב]

הלכה ו' מתני' – שחט ישראל וקבל הפתח, נותנו לחברו וחברו לחברו, ומקבל את המלא ומחזיר את הריקן. פתח תקרוב אצל המזבח זורקו זריקה אחת כנגד היסוד.

גמרא – כתוב אחד אומר: "אף בכור שור או בכור כשב או בכור עז לא תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח". וכתוב אחד אומר: "ודם זבחה ישפך על מזבח ה' אלהיך". אם שפיכה למה זריקה? ואם זריקה למה שפיכה? תני, ישפך לא יטוף, ישפך לא יזה, ישפך לא יזרק. ופרש בקבלה: פתנים זורקין את הדם מידי הלויים.

הפל מודין בשפיכה די הכן ובהזיה די הכן, ומה מפליגין בזריקה? רבי מנא אמר: זריקה בעין שפיכה. רבי חנניה אמר: זריקה בעין הזיה. אמר רבי יוחנן: בר מרייא קרייה מסיע לרבי חנניה: "פי מי נדה לא זרק עליו טמא יהיה" וגו'. הא די לא קים גבה הזיה ואת צונח לה זריקה?

הלכה ז' מתני' – יצתה פת ראשונה ונכנסה פת שניה. יצתה שניה, נכנסה שלישית. כמעשה הראשונה כך מעשה השניה והשלישית. קראו את החלל. אם גמרו שנו, ואם שנו שלשו, אף על פי

שלא שלשו מימיהם. רבי יהודה אומר, מימיהם של פת שלישית לא הגיע לאהבתי פי ישמע ה' מפני שעמה מעטין:

גמרא – תמן תנינן, יצאו ואכלו ושתו וכאו בין הערבין וקראו הלל הגדולה. אי זו היא הלל הגדולה? רבי פרנך בשם רבי חנינה: הודו לאלהי האלהים. אומר רבי יוחנן: ובלבד משעומדים בבית ה'. לפיכך באילין תרתין פרשתא? רבי זעירא רבי אבהו בשם רבי שמואל בר נחמן: מפני שירידת גשמים כלולה בהן. על דעתיה דרבי יוחנן ניהא דכתיב "מעלה נשיאים מקצה הארץ". וברבי חנינה מה בגין דכתיב:

[דף ל"ח ע"א]

"נותן לחם לכל בשר פי לעולם חסדו".

רבי בא ורבי סימון תריהון אמרין: הדין דידן. רבי יושוע בן לוי אומר: הדין דידן. בר קפרא אומר: הדין דידן. בר קפרא בדעתיה, דתנינן, מימיה של פת שלישית לא הגיעה ל"אהבתי פי ישמע ה' את קולי תחנוני", מפני שעמה ממועטין. תני בר קפרא: זו היא הלל הגדולה.

חד בר אביה עבר קומי תבותא, אומר לון: ענין בתריי מה דנא אומר, הדין אמרה לית הדין דידן. אומר רבי מנא: הדין דידן נסא הנה רב, בגין כן אומר לון: ענין בתריי מה דנא אומר.

תני, היא היתה נקראת פת עצלים. אומר רבי אבון: מה אם דבר שפצותו לכן היא היתה נקראת פת עצלים, מפני שהוא מתעצל במצוה על אחת כפיה וכמה:

הלכה ח' מתני' – כמעשהו כחל כד מעשהו בשבת, אלא שהכהנים מדיחים את העזרה שלא כרצון חכמים.

רבי יהודה אומר, כוס הנה ממלא מים התערובות, זרקו זריקה אחת על גבי המזבח, ולא הודו לו חכמים.

גמרא – אומר רבי יונתן: לא כל שבות התירו במקדש, והיו הכהנים משתקעין בדם עד ארפובותיהן. ביצד היו עושין? מפטיות היו עושין להן.

תמן תנינן, רבי יודה מחיב בדם התמצית. אמר רבי יוחנן: לא רבה אותה רבי יודה אלא להפטר אתא. אמר רבי יוחנן: לא רבה אותה רבי יודה אלא להפטר אתא. רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לא רבה אותה רבי יודה אלא להפטר.

תמן אמר בשם רב הסדא: מתניתא בן, אמרו לו: והלא דם התמצית הוא, ודם תמצית פסול על גבי המזבח!

ועוד מן הדא, ורבו לא נתקבל בכלי, ודם שלא נתקבל בכלי פסול מעל גבי המזבח. ואית לרבי יודה דם מבטל דם, במה דלית ליה הדא והוא מקבל מינהו, בן לית ליה הדא והוא מקבל מינהו. רבי יוסי בי רבי בון בשם רב הסדא: מתניתא אמרה בן, אין לי אלא דם הנפש במקדשיו, דבר שהוא ראוי לכפרה, מנין דם הנפש בחליו ודם תמצית בין בחליו בין במקדשיו?

[דף ל"ח ע"ב]

תלמוד לומר "דם". וכל דם שהוא אצל נפש הוא מזביר בפרה, אצל תמצית אינו מזביר בפרה.

הלכה ט' מתני' – ביצד תולין ומפשיטין, אנקליות של ברזל היו קבועים בכתלים ובעמודים שבהן תולין ומפשיטין. וכל מי שאיזן לו מקום לתלות ולהפשיט, מקלות דקים חלקים היו שם, ומניח על כתפו ועל כתף חברו, ותולה ומפשיט.

רבי אלעזר אומר, ארבעה עשר שחל להיות בשבת, מניח ידו על כתף חברו, ויד חברו על כתפו, ותולה ומפשיט.

גמרא – רבי זעירא בשם רבי אלעזר: קנים ומקלות קדם להתרת הפלים נשנו.

הלכה י' מתני' – קרעו והוציאו אמוריו, נתנו במגים והקטירן על גבי המזבח.

יצתה פת ראשונה וישבה לה בחר הבית, שניה בחיל, והשלישית במקומה עומדת. חשכה, יצאו וצלו את פסחיהן.

גמרא – בתיב "והזה ממונו" מפלו. אמר רבי אבינא: ובלבד מזבח שלם.

בתיב "והקטירו אותו", "והקטירו", "והקטירם", מה תלמוד לומר והקטירו אותו? תפטר ולא תפסול. "והקטירו" – שלא יערב חלבים בחלבים. "והקטירם" – בלן פאתה. הלא את מר "והקטירו" שלא

יערב חלבים בחלבים, והכא את מר הקמירם פלן באחת! אמר רבי לא: פאן במונם וקאן על גבי המזבח.

לא בן תני רבי הנה, לא היתה ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. ואמר רבי אימי בשם רבי שמעון בן לקיש: אפלו למלכי בית דוד לא היתה ישיבה בעזרה. תפתר, לשפמך עצמו לכתל וישב לו. והא בתיב: "ויבא המלך דוד וישב לפני ה' וגו'". אמר רבי אייבו בר נגרי: וישב עצמו לתפלה.

יצאת פת הראשונה וישבה לה בהר הבית והשניה בחיל והשלישית במקומה. רבי נחמן בשם רבי מנא: מה אתינן מיתני, וישבה לה במקומה? עמדה לה במקומה!

הדרן עלך תמיד נשחט

[דף ל"ט ע"א]

פרק שישי

הלכה א' מתני' – אלו דברים בפסח דוחין את השבת, שחיטתו וזריקת דמו ומחוי קרביו והקטר חלבו,

אבל צליתו והדחת קרביו אינן דוחין את הרקבו והבאתו מהויז לתחום, והתיכת יבלתו, אין דוחין את השבת. רבי אליעזר אומר, דוחין.

גמרא – זו הלכה נעלמה מזקני בתירה, פעם אחת חל ארבעה עשר להיות שבת, ולא היו יודעין אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אמרו: יש פאן בבלי אחד ו'הלל' שמו, ששמש את שמעיה ואבטליון יודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו. אפשר שיש ממנו תוחלת! שלחו וקראו לו, אמרו לו: שמעת מימך בשחל י"ד להיות בשבת, אם דוחה את השבת אם לאו? אמר להן: וכי אין לנו אלא פסח אחד בלבד דוחה את השבת? בכל שנה וחלא בפה פסחים ידחו את השבת בכל שנה!

אית תני תני: מאה. אית תני תני: מאתים. אית תני תני: ג' מאות. מאן דאמר מאה – תמידין. מאן דאמר מאתים – תמידין ומוספי שבתות. מאן דאמר ג' מאות – תמידין ומוספי שבתות של ימים טובים ושל ראשי חודשים ושל מועדות.

אמרו לו: כָּבֵר אֲמַרְנוּ שְׂוֵש עֲמֹד תוֹחֶלֶת. הַתְּחִיל דוֹרֵשׁ לָהֶן מִהִקְשׁ וּמִקָּל וְחִמְרָה וּמִגְזֵרָה שְׁוֵה. מִהִקְשׁ – הוֹאִיל וְתָמִיד קָרְבָּן צָבוּר וּפְסַח קָרְבָּן צָבוּר. מִה תָּמִיד קָרְבָּן צָבוּר דּוֹחָה שֶׁבֶת אַף פְּסַח קָרְבָּן צָבוּר דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת. מִקָּל וְחִמְרָה – מִה אִם תָּמִיד שְׂאִין מְחִיבִין עַל עֲשִׂיתוֹ בְּרַת – דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, פְּסַח שֶׁחִיבִין עַל עֲשִׂיתוֹ בְּרַת – אֵינּוּ דִין שִׁדְחָה אֶת הַשֶּׁבֶת? מִגְזֵרָה שְׁוֵה – נֹאמַר בְּתָמִיד "בְּמוֹעֵדוֹ", וְנֹאמַר בְּפְסַח "בְּמוֹעֵדוֹ", מִה תָּמִיד שְׂאִין בּוֹ "בְּמוֹעֵדוֹ" – דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת, אַף פְּסַח שְׂאִין בּוֹ "בְּמוֹעֵדוֹ" – דּוֹחָה אֶת הַשֶּׁבֶת.

אמרו לו: כָּבֵר אֲמַרְנוּ, אִם יֵשׁ תוֹחֶלֶת מִבְּבִלְיָה הִקְשׁ שְׂאִין מְחִיבִין יֵשׁ לוֹ תְּשׁוּבָה – לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בְּתָמִיד שְׂאִין יֵשׁ לוֹ קֶצֶבָה, תֹּאמַר בְּפְסַח שְׂאִין לוֹ קֶצֶבָה? קָל וְחִמְרָה שְׂאִין מְחִיבִין יֵשׁ לוֹ תְּשׁוּבָה – לֹא, אִם אֲמַרְתָּ בְּתָמִיד שֶׁהוּא קִדְשֵׁי קִדְשֵׁי תֹאמַר בְּפְסַח שֶׁהוּא קִדְשֵׁי קִדְשֵׁי קִלְיָה? גְּזֵרָה שְׁוֵה שְׂאִין מְחִיבִין, שְׂאִין אָדָם דִּין גְּזֵרָה שְׁוֵה מְעַצְמוֹ.

רבי יוסי בר רבי בון אמר בשם רבי אבא בר ממל: אִם בָּא אָדָם לְדוֹן אַחַר גְּזֵרָה שְׁוֵה מְעַצְמוֹ עוֹשֶׂה אֶת הַשְּׂרִיץ מִטְּמֵא בְּאֶחָל. וְאֶת הַמַּת מִטְּמֵא בְּכַעַדְשָׁה, דוֹ דְרֵשׁ "בְּגֵד עוֹר" – "בְּגֵד עוֹר" לְגְזֵרָה שְׁוֵה. כִּד אִם יִהְיֶה הַשְּׂרִיץ בְּיָדוֹ שֶׁל אָדָם אֶפְלוֹ מוֹבֵל בְּמֵי שְׁלוּחַ אוֹ בְּמֵי בְּרֵאשִׁית – אֵין לוֹ טְהָרָה עוֹלָמִית, הַשְּׁלִיכוֹ מִיָּדוֹ – מִיָּד הוּא טְהוֹר. רבי יוסה בי רבי בון בשם רבי אבא בר ממל: אָדָם דִּין גְּזֵרָה שְׁוֵה לְקִים תְּלִמוּדוֹ, וְאֵין אָדָם דִּין גְּזֵרָה שְׁוֵה לְכַפֵּל תְּלִמוּדוֹ. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי אבא בר ממל: אָדָם דִּין קָל וְחִמְרָה לְעַצְמוֹ וְאֵין אָדָם דִּין גְּזֵרָה שְׁוֵה לְעַצְמוֹ, לְפִיכָּה מְשִׁיבִין מִקָּל וְחִמְרָה וְאֵין מוֹשִׁיבִין מִגְזֵרָה שְׁוֵה. אַף עַל פִּי שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ לָהֶן כָּל הַיּוֹם – לֹא קָבְלוּ מִפְּנֵי, עַד שֶׁאָמַר לָהֶן: יְבוֹא עָלַי כִּד שְׂמַעְתִּי מִשְׂמַעְתִּיָּה וְאֶבְטְלִיָּהּ, בִּינּוֹן שְׂשַׁמְעוּ מִפְּנֵי בּוֹ, עֲמָדוֹ וּמְנֵי אוֹתוֹ נְשִׂיא עֲלִיָּהּ. בִּינּוֹן שְׂמֵנוֹ אוֹתוֹ נְשִׂיא עֲלִיָּהּ, הַתְּחִיל מְקַנְתֵּרָן בְּדְבָרִים, וְאוֹמַר: מִי גָרַם לָכֶם לְצַרְףּ לְבַבְלֵי הַזֶּה? לֹא עַל שֶׁלֹּא שְׂמַשְׁתֶּם לְשִׁנֵּי גְדוּלֵי עוֹלָם לְשַׁמְעִיָּה וְאֶבְטְלִיָּהּ שֶׁהִיָּה יוֹשֵׁבִין אֲצִלְיָכֶם, בִּינּוֹן שֶׁקִּנְתֵּרְתֶּם בְּדְבָרִים –

[דף ל"ט ע"ב]

נְעַלְמָה הִלְכָה מִפְּנֵי, אָמְרוּ לוֹ: מִה לְעֲשׂוֹת לָעָם וְלֹא הִבִּיאוּ סְבִינֵיהֶם? אָמַר לָהֶן: הִלְכָה זוֹ שְׂמַעְתִּי וְשִׁכְחָתִי, אֵלֹא הִנִּיחוּ לְיִשְׂרָאֵל אִם אֵינּוּ נְבִיאִים בְּנֵי נְבִיאִים הֵן. מִיָּד, כָּל מִי שֶׁהִיָּה פְּסַח טְלָה – הִיָּה תוֹחֶבָה בְּגִזְתּוֹ, גְּדִי – הִיָּה קוֹשֶׁרָה בֵּין קַרְנָיו, נִמְצְאוּ פְּסַחֵיהֶן מְבִיאִין סְבִינֵיהֶם עִמָּהֶן, בִּינּוֹן שֶׁרָאָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה נִזְכַּר אֶת הִלְכָתָהּ, אָמַר: כִּד שְׂמַעְתִּי מִשְׂמַעְתִּיָּה וְאֶבְטְלִיָּהּ. רבי זעירָה בשם רבי אֲלִיעֶזֶר: כָּל תוֹרָה שְׂאִין לָהּ בֵּית אַב אֵינּוּ תוֹרָה.

תמן תנינן, רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה, עבר בה את הנזהר, קפל עליה את המוסרה, נתן טליתו עליה – פסולה. אבל קושרה במוסרה. עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין – פשרה. זה הכלל, כל שהוא לצרפה – פשרה, לצרף אחר – פסולה.

הדא ילפה מן תהיא ותהיא ילפה מן הדא, הדא מן תהיא, שאם תלה בה סכין לשוחטה – פשרה, ותהיא ילפה מן הדא, שכל עבודה שהיא לשם קדשים – אינה עבודה. ויתיר להן על ידי חוליה? אלא ברבי אימי. ואפלו תימר ברבי סימון, בשם שנעלמה זו נעלמה זו.

אמר רבי אבון: והלא אי אפשר לשני שביעית שיחול י"ד להיות בשבת. ולמה נתעלמה הלכה מהן? כדי לתן גדלה לחלל.

אמר רבי מנא: אנא שמעית מרבי יודן ומן כל רבנין, מפני מה נזהגין בית דין שלמטן בכבוד? שלא ירבו הפחלקת בישראל. שלשה הניחו בתרן בעולם הנה וירשו חיי העולם הבא ואלו הן יונתן בן שאול ואלעזר בן עזריה. וזקני בתירה. יונתן בן שאול אמר רבי לא: אפלו נשיא מאחורי הקורין יודעות היו שדוד עתיד למלוך. אלעזר בן עזריה תניין הנה, לית לה בהדא דזקני בתירה דשרין גרמון מן נשייותא ומנוניה נשיא. רבנין דקיסרין אמרין: אף רבי תנינה דצפורין לרבי מנא.

אמר רבי יושוע בן קבסי: כל ימי היתי בורח מן השררה, עכשו שנכנסתי, כל מי שהוא בא ומוציאני – בקומקום הנה אני יורד לו. מה בקומקום הנה בונה ומפציעו מפתח בו, כך אני יורד לו. אמר רבי יוסי בי רבי בון: חס ושלום, דתהו בעי לה, אלא דתהי אמר מאן יימר לי דחורן מקדש שם שמיא דכותי.

על שלשה דברים עלה הלל מבבל. טהור הוא יכול יפטור וילך לו? תלמוד לומר: 'וטהרו הפהין'. אי 'וטהרו הפהין', יכול אם אמר הפהין על טמא טהור יהא טהור?

[דף מ' ע"א]

תלמוד לומר 'טהור הוא וטהרו הפהין', על זה עלה הלל מבבל.

בתוב אחד אומר: 'וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר', וכתוב אחד אומר: 'מן הכבשים ומן העזים תקחו', הא ביצד? צאן לפסח וצאן ובקר לחגיגה.

בתוב אחד אומר: 'ששת ימים תאכל מצות' וכתוב אחד אומר 'שבעת ימים מצות תאכלו', הא ביצד? ששה מן הקדש ושבעה מן הישן, ודרש והקבים ועלה וקבל הלכה.

מחוי קרביו – אמר רבי יוחנן: "כל פעל ה' למענתו", שלא יהא נראה כנוטל אמורין מתוך מזבח מגול.

תני רבי ישמעאל: הפשטו דוחה את השבת. תני רבי ישמעאל בנו של יוחנן בן ברוקה, אומר: בשבת היה מפשיט את החזנה. מאי טעמא דרבי ישמעאל? שלא יהא נראה כנוטל אמורין מתוך זבח מגול. מה עבד לה רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה? מתוך שהוא הופכו, אינו כנוטל אמורין מתוך זבח מגול.

אמר רבי יוחנן: רבי ישמעאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אמרו דבר אחד. כמה דרבי ישמעאל אומר: מבקר דוחה, אין מבקר מן המבקר דוחה, כך רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: מבקר דוחה אין מבקר מן המבקר דוחה. אין תאמר מבקר הוא – יקרענו ויציא אמוריו. אמר רבי יוסי בי רבי בון: לא אתיא אלא כרבי שמעון, דתני הגורד, הקודח, הקוצץ, כל שהוא בשבת – חיב. רבי שמעון בן אלעזר אומר: הגורד – עד שיגור כל צרפו, הקודח – עד שיקדח כל צרפו, הקוצץ – עד שיקצץ כל צרפו. והמעבד את העור – עד שיעבד כל צרפו. אמר רבי יעקב בר אחא: לא אתיא אלא כרבי שמעון, דרבי שמעון לא עבד מקצת מלאכה ככלה, ורבנן עבדו מקצת מלאכה ככלה.

[דף מ' ע"ב]

וקשי על דרבן שמעון בן גמליאל: אילו נטל לקצר ולא קצר שפוא כלום. אמר רב: אתיא דרבן שמעון בן גמליאל כרבי יהודה, דתני: השוכמ, והמקמקט על האריג – הרי זה חיב, מפני שהוא כמישב בידו, והכא מפני שהוא כמישב בידו.

והקטר חלקיו – "ולא ילין חלב חגי עד בקר", ואמורי חול קרבין ביום טוב. אמר רבי אבהו: קיימתיה בשחל ארבעה עשר להיות בשבת. רבי יונה בעי: אם בשחל ארבעה עשר להיות בשבת, אין חגיגה באה עמו. אמרה תורה – הקריבהו מבעוד יום בכדי שלא יבוא לידי כל תלין והכא הקריבהו מבעוד יום שלא תבא לידי "בל תאחר".

אמר רבי חנינא: אילו עבר והביא שפוא אינו פשר, מאחר שאילו עבר והביא פשר – עובר.

אבל צליתו והדחת קרביו אינן דוחין – תנינן, השכה יצאו וצלו את פסחיהן, ואת אמר הכין?

[דף מ"א ע"א]

לשלושולו לתנור,

להרפבו, ותבאנתו מהויז לתחום, לא אמר אלא הויז לירושלים, הא הויז לעזרה מתר, משום שבות שהתירו במקדש.

התיכת יבלת - תפון תנינו, וחותרין יבלת במקדש אבל לא במדינת, ואם בכלי - פאן ופאן אסור. הכא את אמר דוחה, וכא את אמר אינו דוחה? רבי סימון רבי יהושע בן לקיש בשם בר פדיה: מפני קלקול פיסות. אמר רבי יוסה: והן שהפסו. רבי שמעון בן לקיש בשם רבי סבדיה: פאן בנפרכת וכאן בשאינה נפרכת. רבי שמעון בן יקים אמר: פאן בלחה וכאן ביבשה. רבי יוסי בי רבי חנינה אמר: פאן ביד וכאן בכלי.

אתיא דרבי שמעון בן לקיש כבר קפרא ודרבי יוסי בר חנינה כרבי יוחנן: דתני, כל המקלקלין פטורין הויז מן המבעיר והעושה חבורה. בר קפרא אמר: אפלו אינו צריך לדם אפלו אינו צריך לאפשר. אמר רבי יוחנן: והוא שיהא צריך דם והוא שיהא צריך לאפר.

רבי אהא רבי חנינה בשם רבי יוחנן: פאן וכאן בלחה אנו קיימין, והוא שיהא צריך לדם.

הבאנתו הויז לתחום - שבות, הדיא מסייעא להדיא דמר רבי יונתן קומי רבי היא רבה בשם רבי שמעון בר יוסי בר לקינאי: לוקין על תחומי שבת דבר תורה. אמר ליה רבי תיה רבה: ותלא אין בשבת אלא מקילה וברת. אמר ליה: והכתיב "אל תאכלו ממנו נא". אמר ליה: מי פתיב "לא"? אל פתיב. אמר ליה: והכתיב: "שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי"? אמר ליה: מי פתיב "לא"? אל פתיב. אמר רבי יוסי בי רבי בון: אף על פי כן זה עומד בשמועתו וזה עומד בשמועתו.

התיכת יבלתו בכלי שבות.

[דף מ"א ע"ב]

אמר רבי אבהו: לא תני רבי יוסי בן חנינה, אלא הרפכתו ותבאנתו, הא התיכת יבלתו לא. מן בגין דו סבר בכלי הא אין לא סבר בכלי שבות. לא בן אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: מה פליגין בשנטלן הוא אבל אם נטלן אחר - מאוסין הן.

והדין זבח פאחר הוא! אמר רבי יוסה: שניא היא הכא דכתיב "זבח".

אמר רבי מנא: הנייה שבות ואלו שבות, הנייה דוחין ואלו אינן דוחין? אלא שזה בזבח וזה בזבחה.

מלתייה דרבי זעירא אמר: היא זכה היא זוכת. תני רבי יודה בר פנאי דבר קפרא קומי רבי זעירא: תמהני, היאך קבל רבי ליעזר מרבי יהושע את התשובה, שנה בנכח וזה בזוכה! אמר ליה: בר קפרא תמה. רבי אליעזר אומר: לא תמה.

הלכה ב' מתני' – אמר רבי אליעזר: והלא דין הוא, מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת. אמר לו רבי יהושע, יום טוב יזכית, שהתירו בו משום מלאכה, ואסרו בו משום שבות. אמר לו רבי אליעזר, מה זה, יהושע, מה ראיה רשות למצוה. **גמרא –** מה שבות? לא כן תנינן, המחלל את הקדשים,

[דף מ"ב ע"א]

והמכזה את המועדות, והמפר בריתו של אברהם אבינו, והמגלה פנים בתורה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא.

אמר רבי ירמיה: מהו רשות? רצה בשל רצה לא בשל.

אמר רבי יוסה: הכין תוה רבי ליעזר, צריך מתבזה לרבי יהושע: הרי חגיגת יום טוב בשיטתך תזכית, שהתירו בה מלאכה ואסרו בה משם שבות. והנה ליה מימר בה: לא, אם אמרת בחגיגת יום טוב, שאין חיבין עליה ברת תאמר בפסח שחיבין עליו ברת. ויתיביניה במתניתן: לא, אם אמרת ביום טוב שאין חיבין עליה ברת, תאמר בפסח שחיבין עליו ברת? ביי דמר רבי אימי: עשירין היו בתשובות! או יבא ביי דמר רבי יסא: באינש דאית ליה תריז טעמין והוא מתיב חד מינהון.

הלכה ג' מתני' – השיב רבי עקיבא הוייה תוכיה שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת אף אתה אל תתמה על אלו שאף על פי שהן מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת אמר לו רבי אליעזר ועליה אני דן מה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת הוייה שהיא משום שבות לא תדחה את השבת

אמר לו רבי עקיבא או חילוף מה אם הוייה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת אף שחיטה שהיא משום מלאכה לא תדחה את השבת

אמר לו רבי אליעזר עקיבה עקרת מה שכתוב בתורה בין הערבים במועדו בין בחול בין בשבת

אמר לו הבא לי מועד לאלו כמועד בשחיטה

כלל אמר רבי עקיבא כל מלאכה שאיפשר לה ליעשות מערב שבת אינה דוחה את השבת שחיטה שאי אפשר לה ליעשות מערב שבת דוחה את השבת:

גמרא – שלש עשרה שנה עשה רבי עקיבא, נכנס אצל רבי ליעזר ולא היה יודע בו. וזו היא תחלת תשובתו הראשונה לפני רבי ליעזר. אמר לו רבי יהושע: "הלא זה העם אשר מאסת בו צא נא עתה והלחם בו".

תמן תנינן, אי זו היא דרך רחוקה מן המודיעית ולחיוץ וכמדתה לכל ריח; דברי רבי עקיבא. רבי אלעזר אומר: מאסקיפת עזרה ולחיוץ.

אמר רבי יוחנן: לא אמר רבי אלעזר אלא לפוטרו מן ההכרת. אמר רבי ליעזר: מתניתא אמרה בן. השיב רבי עקיבא הוזה תוכיח שהוא מצוה ומצוה לחזות. תפתר, שחל יום השביעי שלו להיות בארבעה עשר שחל להיות בשבת, שאלו חול היה – היה מזה עליו ואחר כך בא ושחט לו את פסחו, והוא נכנס ואוכלו בערב, מכיון שהיא שבת ואינו מזה עליו, נמצא, מתעכב מן המצות.

אמר רב הושעיה: תפתר שחל יום השביעי שלו להיות בשלשה עשר שחל להיות בשבת, שאלו חול היה היה מזה עליו ולמחר הוא בא ושחט לו את פסחו והוא נכנס ואוכלו לערב מכיון שהיא שבת ואינו מזה עליו, נמצא, מתעכב מן המצות.

[דף מ"ב ע"ב]

אשכח תני כהדין קדמא. אמר רבי יודה בר פזי: תפתר במאן דאמר מאסקיפת ירושלם ולחיוץ. משיבין דבר מהוץ לירושלם על דבר שבירושלם.

ואית בר נש אמר לרביה 'או חלופי' לפי שהיה רבי ליעזר מלמדו הלכה ובא שאין חגיגה דוחה שבת, וכפר בו בשעת הדין, לפום כן הוא אמר ליה 'או חלופי'.

תני, רבי אלעזר אומר: כלשם שהשחיטה דוחה שבת כך מכשירי שחיטה דוחין את השבת.

אמר לו רבי עקיבא: לא, אם אמרת בשחיטה שאי אפשר לה לעשות מערב שבת דוחה את השבת, תאמר במכשירי שחיטה שאפשר להם לעשות מערב שבת אין דוחין את השבת?

אמר לו רבי ליעזר: אמורי צבור יוכיחו, שהוא יכול לעשותן מוצאי שבת, והרי הן דוחין את השבת. מה לי מכשירי שחיטה לפני שחיטה, מה לי מכשירי שחיטה לאחר שחיטה.

אמר לו רבי עקיבא: מה למכשירי שחיטה לאחר שחיטה דוחין את השבת, שפכר דחת שחיטה את השבת. ידחו מכשירי שחיטה לפני שחיטה, ואדין לא דחת שחיטה את השבת. דבר אחר, שאם ימצא הזבח פסול ונמצא דוחה את השבת בלא שחיטה.

גבי מה אית לך שפא יחלה התינוק ונמצא דוחה את השבת בלא מילה.

התיבון, הרי מזבח שנפל בשבת הרי אינו ראוי לבנות מאתמול.

הנע עצמו שנולדה לו וכולת הרי אינו ראוי לחותכה בשבת. מין וכולת ראוייה להתך מאתמול.

הנע עצמו שחל יום השביעי שלו להיות בשבת, הרי אינו ראוי להזות בשבת מין הזיה ראוי מאתמול.

הלכה ד' מתני' – אימתי מביא חגיגה עמו? בזמן שהוא בא בחל בטרה ובמעט.

ובזמן שהוא בא בשבת במרבה ובטמאה, אין מביאין עמו חגיגה;

חגיגה היתה באה מן הצאן, מן הבקר, מן הכבשים ומן העזים, מן הזכרים ומן הנקבות. ונאכלת לשני ימים ולילה אחר.

גמרא – תני, חגיגת ארבעה עשר היתה באה מן הפעושה. רבי יעקב בר אבא בשם שמואל בר אבא: זאת אומרת, שהוא רשות אין תימר חובה, דבר שהוא בא חובה – בא מן הפעושה.

תני, חגיגה הפאה עם הפסח היתה נאכלת תחלה, כדי שיאכל הפסח לשבע. ולא יאכל הפסח לשבע. רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי יעקב בר דסי: שלא יבא לידי שבירת עצם.

תני, חגיגה הפאה עם הפסח היתה מתבערת עמו. איתא חמי, חגיגה נאכלת לשני ימים ופסח נאכל עד חצות. תימר הכין

[דף מ"ג ע"א]

בעולה עמו על שלחנו התבשילין העולים עמו על השלחן – צריכין להתבער עמו.

אמר רבי יוסה: הדיא אמרה ההין דאוכל חובין, ובדעתיה מיכול קופד צריף מכער פסתה .

הלכה ה' מתני' – הפסח ששחמו שלא לשמו בשבת, הניב עליו הפאות.

מִסְכַּת קַרְבָּנוֹת פָּרָק אֶחָד עֶשֶׂר

א. אֵין אוֹנֵן רִשְׁאֵי לְהֵבִיא זְבָחִים כֹּל שְׁבַעָה, אַחַד זְבָחִים שֶׁהֵן רְאוּיֵין לְבֹא נִדְבָה, וְאַחַד זְבָחִים שְׂאִין רְאוּיֵין לְבֹא נִדְבָה, אֶפְלוּ יֵין וְאַפְלוּ עֲצִים וְאַפְלוּ לְבוֹנָה, שְׁנֹאֲמַר (ויקרא ג, א): "שְׁלָמִים". רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שְׁלָמִים שֶׁהִכַּל שְׁלוֹם בְּהֵן, מֵהֵן לְמַזְבַּח, וּמֵהֵן לְכַהֲנִים, וּמֵהֵן לְבַעֲלִים. זְבַחֵי תוֹדָה הֵרִי זֶה תוֹדָה בְּכָל מְקוֹם, שְׁנֹאֲמַר (תהלים ג, כג): "זֹבַח תוֹדָה יִכְבְּדֵנִי וְשֵׁם דְּרָךְ אֶרְאֶנּוּ" וְגו'.

ב. כִּהֵן גְּדוֹל מְקַרֵּיב אוֹנֵן וְאֵינוּ אוֹכֵל, דְּבַרֵּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: גּוֹמֵר אֶת הָעֲבוּדָה שְׁבִידוֹ וּבֹא לוֹ, אֲבָל כִּהֵן הַדְּיוּט שְׁעַמַּד וּמְקַרֵּיב וּמַת לוֹ מַת - מְנִיחַ אֶת הָעֲבוּדָה שְׁבִידוֹ וְיוֹצֵא. לְפִיכֶךָ, אִם זָרַק אֶת הַדָּם אוֹ שֶׁהִקְטִיר קִטְרֶת, כֹּל עֲבוּדָה שְׁעַבַד - הֵרִי אֵלוֹ פְּסוּלוֹת.

ג. כֹּל חֲטָאוֹת שְׁדַמְּן נִכְנַס לְפָנִים - אֵין לְכַהֲנִים בְּהֵן כְּלוּם, אֶלֶּא הַדָּם וְאִמּוּרֵין לְמַזְבַּח, וְעוֹר וּבָשָׂר יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה. הֵיכָן שׁוֹרְפִין אוֹתָן? בְּבֵית הַדָּשֵׁן הַגְּדוֹל חוּץ לִירוּשָׁלַיִם, וְלִצְפוֹנָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם חוּץ לְשֵׁלֶשׁ מִחְנּוֹת, וְלֹא הָיוּ שׁוֹרְפִין אוֹתָן שְׁלָמִין, אֶלֶּא מְנַתְּחִין אוֹתָן עַל יְדֵי עוֹרָן כְּנַתְּחֵי עוֹלוֹת.

ד. אֵין הַכַּהֲנִים חוֹלְקִין בְּשָׂר כְּנֶגֶד בְּשָׂר, וְעוֹפוֹת כְּנֶגֶד עוֹפוֹת, בְּשָׂר כְּנֶגֶד עוֹפוֹת, עוֹפוֹת כְּנֶגֶד מְנַחּוֹת, מְנַחּוֹת כְּנֶגֶד מְנַחּוֹת, שְׁנֹאֲמַר (ויקרא ז, ט): "וְכָל מְנַחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן וְחִרְבָּה לְכָל בְּנֵי אֶהֱרָן תִּהְיֶה אִישׁ כְּאָחִיו". הָאִישׁ חוֹלֵק אֶף עַל פִּי בַעַל מוֹם, אֵין הַקֹּטֵן חוֹלֵק אֶף עַל פִּי תַמִּים. קֹטֵן, מֵאִימַתִּי כְּשֶׁר לְחַלֵּק בְּקֹדֶשׁ מִקְדָּשׁ? מִשִּׁיבִיא שְׁתֵּי שְׁעוֹרוֹת, אֲבָל אֵין מְקַרֵּיבִין אוֹתוֹ לְעֲבוּדָה, עַד שְׁנַתְּמַלֵּא זְקֵנוֹ. רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי, עַד שֶׁיְהֵא בֶן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה - לְנִצְחָה עַל מְלֹאכֶת בֵּית ה' (עזרא ג, ח). עוֹלָה - כְּלָה

לְגִבּוֹהַ וְעוֹרָה לְכַהֲנִים. קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים הַדָּם וְאִמּוּרֵיוֹ - לְמַזְבַּח וּבָשָׂר וְעוֹר לְכַהֲנִים. קֹדְשִׁים קָלִים הַדָּם וְאִמּוּרִים לְמַזְבַּח, וְעוֹר וּבָשָׂר לְבַעֲלִים. זֶה הַפְּלָל: כֹּל שֵׁישׁ לוֹ בְּבָשָׂר - יֵשׁ לוֹ בְּעוֹרוֹת, כֹּל שְׂאִין לוֹ בְּבָשָׂר - אֵין לוֹ בְּעוֹרוֹת, חוּץ מִן הָעוֹלָה שְׁפָרַשׁ בָּהּ - הַכְּתוּב (ויקרא ז, ח): "עוֹר הָעוֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לְכַהֵן לוֹ יִהְיֶה", שְׁחִטָּה חוּץ לְזִמְנָה, חוּץ לְמִקְוָמָה, הוֹאִיל וְלֹא זָכָה מַזְבַּח בְּבָשָׂרָה - לֹא יִזְכּוּ הַכַּהֲנִים בְּעוֹרָה. עוֹלַת הַקֹּדֶשׁ - אֵין עוֹרָה לְכַהֲנִים; דְּבַרֵּי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: עוֹרָה לְכַהֲנִים. רַבִּי יוֹסִי בֶן רַבִּי יְהוּדָה מוֹסִיף אֶף שֶׁל גְּרִים וְשֶׁל נְשִׁים וְעֲבָדִים, שְׁנֹאֲמַר (שם): "עוֹלַת אִישׁ" - פָּרַט לְאֵלוֹ. אָמְרוּ לוֹ: וְהֵלֵא כִּכָּר נֹאֲמַר "עוֹר הָעוֹלָה אֲשֶׁר הִקְרִיב לְכַהֵן לוֹ יִהְיֶה", אִם 'כַּהֵן' לְמָה נֹאֲמַר 'עוֹלַת אִישׁ'? אֶלֶּא עוֹלָה שְׁעַלְתָּה לְאִישׁ - עוֹרָה לְכַהֲנִים, וְשֵׁלֵא עַלְתָּה לְאִישׁ - אֵין עוֹרָה לְכַהֲנִים.

ה. שְׁחָטוֹ וְלֹא הַפְּשִׁיטוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרֵק אֶת הַדָּם עַד שְׁנִטְמָא הַדָּם - הַדָּם יִזְרַק, וְעוֹר וּבָשָׂר אִסּוּרִין. וְאִם נִזְרַק הַדָּם - עוֹר וּבָשָׂר מְתָרִים. שְׁחָטוֹ וְלֹא הַפְּשִׁיטוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרֵק אֶת הַדָּם עַד שְׁנִטְמָא הַזֹּבַח - הָעוֹר אִסּוּר. שְׁחָטוֹ וְהַפְּשִׁיטוֹ וְנִטְמָא הָעוֹר וְאַחַר כֵּךָ זָרַק אֶת הַדָּם - הָעוֹר מְתָר; דְּבַרֵּי רַבִּי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָעוֹר אִסּוּר. שְׁחָטוֹ וְלֹא הַפְּשִׁיטוֹ, זָרַק אֶת הַדָּם וְאַחַר כֵּךָ נִטְמָא הַזֹּבַח - הָעוֹר אִסּוּר. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: יַפְשִׁיט הָעוֹר עִם הַבָּשָׂר. שְׁחָטוֹ וְהַפְּשִׁיטוֹ וְזָרַק אֶת הַדָּם וְאַחַר כֵּךָ נִטְמָא הַזֹּבַח - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהָעוֹר מְתָר. שְׁחָטוֹ וְלֹא הַפְּשִׁיטוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרֵק אֶת הַדָּם עַד שִׁיִּצֵּא הַדָּם, אוֹ שֶׁשְׁחָטוֹ וְהַפְּשִׁיטוֹ וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרֵק אֶת הַדָּם עַד שִׁיִּצֵּא הַדָּם - לֹא יִזְרַק, עוֹר וּבָשָׂר אִסּוּרִין. וְאֶף עַל פִּי שְׁנִזְרַק הַדָּם - עוֹר וּבָשָׂר אִסּוּרִין.

ו. שְׁחָטוֹ וְלֹא הַפְּשִׁיטוֹ, וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרֵק אֶת הַדָּם עַד שִׁיִּצֵּא הַזֹּבַח - הָעוֹר אִסּוּר. שְׁחָטוֹ וְהַפְּשִׁיטוֹ וְיִצֵּא הַזֹּבַח וְאַחַר כֵּךָ זָרַק אֶת הַדָּם - הָעוֹר מְתָר; דְּבַרֵּי רַבִּי. רַבִּי

הַדְּשָׁן וּמִטְמְאִין בְּגָדִים. וְאִם אֵין נִשְׂרָפִין כְּמִצְוֹתָן - נִשְׂרָפִין בְּבֵית הַבֵּירָה וְאֵין מִטְמְאִין בְּגָדִים. רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: בְּבֵית הַדְּשָׁן הַגָּדוֹל הָיָה נִשְׂרָפִין, אֶפְלוּ בְּתֵבֶן אֶפְלוּ בְּקֶשׁ וְאֶפְלוּ בְּגַבְבָּא, וְאֶפְלוּ לֹא הִצִּית אֶת הָאֵשׁ אֲלֵא בְּרַבָּה - הֲרִי אֵלוּ כְּשָׂרִין.

מִסְכַּת קְרֵבָנוֹת פָּרָק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. רַבִּי אוֹמֵר: הַפָּרֶשׁ בֵּין הַשּׁוֹחֵט בְּפָנַיִם לַמַּעֲלָה בַּחוּץ וּבֵין הַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ לַמַּעֲלָה בַּחוּץ, שֶׁהַשּׁוֹחֵט בְּפָנַיִם לַמַּעֲלָה בַּחוּץ - הֵיטָה לוֹ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר, וְהַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ לַמַּעֲלָה בַּחוּץ - לֹא הֵיטָה לוֹ שְׁעַת הַכֶּשֶׁר. רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הַפָּרֶשׁ בֵּין הַשּׁוֹחֵט בְּפָנַיִם וּמַעֲלָה בַּחוּץ לְשׁוֹחֵט בַּחוּץ וּמַעֲלָה בַּחוּץ, שֶׁהַשּׁוֹחֵט בְּפָנַיִם וּמַעֲלָה בַּחוּץ - הַקֹּדֶשׁ מְקַבְּלוֹ, הַשּׁוֹחֵט בַּחוּץ וּמַעֲלָה בַּחוּץ - אֵין הַקֹּדֶשׁ מְקַבְּלוֹ. אִי אֶפְשָׁר לְשׁוֹחֵט אַחַר שׁוֹחֵט, אֲבָל יֵשׁ מַעֲלָה אַחַר מַעֲלָה. שְׁחִטּוֹ שְׁנַיִם - פְּטוּרִים. הַעֲלוּ שְׁנַיִם - חִיבִין. הַעֲלָה וְחִזַּר וְהַעֲלָה - חִיב עַל כָּל הַעֲלָאָה וְהַעֲלָאָה; דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֵין חִיב אֲלֵא אַחַת, וְאֵין חִיב אֲלֵא עַד שְׂיִבְנָה אֶת הַמִּזְבֵּחַ וַיִּסְדֹּר הַמַּעֲרֶכֶה; דְּבָרֵי רַבִּי יוֹסִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶפִּילוּ הַעֲלָה עַל הַסֶּלַע אוֹ עַל הָאֶבֶן - חִיב.

ב. עוֹלָה, וְעוֹלֹת הָעוֹף, וְחֻלְבִּים, הַקֶּמֶץ וְהַלְבוּנָה מִנְחַת כֹּהֲנִים וּמִנְחַת כֹּהֵן מִשִּׁית, וּמִנְחַת נְסֻכִּים שֶׁהַקָּרִיב מֵאֶחָת מֵהֶן כֹּזֵית בַּחוּץ - חִיב. רַבִּי אֱלֶעָזָר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב אֶת כְּלוֹ; מוֹדָה רַבִּי אֱלֶעָזָר, שְׂאִם הַקָּרִיב בְּפָנַיִם וְשִׂיר מֵהֶן כֹּזֵית וְהַקָּרִיבוּ בַּחוּץ שֶׁהוּא חִיב, שְׂכֵן רְאוּי לְקָרֵב לְפָנַיִם. הַקֶּמֶץ וְהַלְבוּנָה שֶׁהַקָּרִיב אֶחָד מֵהֶן בַּחוּץ - חִיב, וְרַבִּי אֱלֶעָזָר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב אֶת הַשְּׂנִי. מוֹדָה רַבִּי אֱלֶעָזָר, שְׂאִם הַקָּרִיב אֶת אֶחָד בְּפָנַיִם וְשִׂיר אֶת חֻבְרוֹ בַּחוּץ שֶׁהוּא חִיב, שְׂכֵן רְאוּי לְהִזּוֹת לְפָנַיִם.

אֱלֶעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָעוֹר אָסוּר. שְׁחִטּוֹ וְלֹא הִפְשִׁיטוּ וְזָרַק אֶת הַדָּם וְאַחַר כֵּךְ יֵצֵא הַזֹּבַח - הָעוֹר אָסוּר; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: יִפְשִׁיט הָעוֹר עִם הַבֶּשֶׂר. שְׁחִטּוֹ וְהִפְשִׁיטוּ וְזָרַק אֶת הַדָּם וְאַחַר כֵּךְ יֵצֵא הַזֹּבַח - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהָעוֹר מִתֵּר. שְׁחִטּוֹ וְלֹא הִפְשִׁיטוּ וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרַק אֶת הַדָּם עַד שִׁיֵּצֵא הַדָּם, אוֹ שֶׁשְׁחִטּוֹ וְהִפְשִׁיטוּ וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרַק אֶת הַדָּם עַד שֶׁלֶן הַדָּם - הָדָם יִזְרַק, עוֹר וּבֶשֶׂר אָסוּרִין. וְאִף עַל פִּי שְׁנִזְרַק הַדָּם - עוֹר וּבֶשֶׂר אָסוּרִין. שְׁחִטּוֹ וְלֹא הִפְשִׁיטוּ וְלֹא הִסְפִּיק לְזָרַק אֶת הַדָּם עַד שֶׁלֶן הַזֹּבַח - הָעוֹר אָסוּר. שְׁחִטּוֹ וְלֹא הִפְשִׁיטוּ וְזָרַק הַדָּם וְלֶן הַזֹּבַח - הָעוֹר אָסוּר; דְּבָרֵי רַבִּי. רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: יִפְשִׁיט הָעוֹר עִם הַבֶּשֶׂר. שְׁחִטּוֹ וְהִפְשִׁיטוּ וְזָרַק אֶת הַדָּם וְאַחַר כֵּךְ לֶן הַזֹּבַח - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהָעוֹר מִתֵּר. רַבִּי אוֹמֵר: הַדָּם מֵרֵצָה עַל הָעוֹר בְּפָנַי עֲצָמוֹ, כְּשֶׁהוּא עִם הַבֶּשֶׂר, נוֹלֵד בּוֹ פְּסוּל בֵּין לְפָנַי זְרִיקַת דָּמִים בֵּין לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - הֲרִי הוּא כִּיּוֹצֵא בּוֹ. רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֵין הַדָּם מֵרֵצָה עַל הָעוֹר בְּפָנַי עֲצָמוֹ, כְּשֶׁהוּא עִם הַבֶּשֶׂר נִזְרַק עָלָיו הַדָּם - הֵרֵצָה שְׁעָה אַחַת, לְפִיכֵךְ, אִם נוֹלֵד לוֹ פְּסוּל אֶפִּילוּ לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים - יִפְשִׁיט הָעוֹר עִם הַבֶּשֶׂר.

ז. בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה מְכַנְּסִין עוֹרוֹת קֹדְשִׁים לְלִשְׁכַּת בֵּית הַפָּרוּהַ, וְהָיָה מְחַלְקִין אוֹתָן בְּעֶרְבִין לְכָל בֵּית אָב שְׂבֵאוֹתוֹ הַיּוֹם, וְהָיָה גְדוּלֵי כְּהוֹנָה בָּאִים וְנוֹטְלִין אוֹתָם בְּזוּרַע, הַתְּקִינּוּ שִׁיהוּ מְחַלְקִין אוֹתָן בְּעֶרְבֵי שְׂבֵאוֹת לְכָל מִשְׁמֵר וּמִשְׁמֵר, וְעַדִּין הָיָה גְדוּלֵי כְּהוֹנָה בָּאִין וְנוֹטְלִין אוֹתָן בְּזוּרַע, עֲמָדוֹ הַבְּעָלִים וְהַקִּדִּישׁוֹם לְשָׂמִים. אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר: קוֹרוֹת שֶׁל שְׂקֵמָה הָיָה בִּירִיחוֹ, וּבְעֵלֵי אֲגָרוֹף נוֹטְלִין אוֹתָן, עֲמָדוֹ וְהַקִּדִּישׁוֹם, אָמְרוּ: לֹא הַקִּדִּישׁוֹ בְּעָלִים לְשָׂמִים אֲלֵא קוֹרוֹת שְׂקֵמָה בַּלְבָּד.

ח. פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים וְשְׂעִירִים הַנִּשְׂרָפִים, בְּזִמְן שֶׁנִּשְׂרָפִין כְּמִצְוֹתָן נִשְׂרָפִין בְּבֵית

מה שבחוץ. שְׁחָטָן וְהָרִי דָמָן מִנְחִין בַּכּוֹסוֹת, נִתֵּן שְׁנֵיהֶם בַּפְּנִים - פְּטוּר. שְׁנִיֵּהֶן בַּחוּץ - חֵיב. אֶחָד בַּפְּנִים וְאֶחָד בַּחוּץ - פְּטוּר. אֶחָד בַּחוּץ וְאֶחָד בַּפְּנִים - כֶּפֶר הַפְּנִימִי וְחֵיב.

ו. וְלֹד חֲטָאת, וְתַמּוּרַת חֲטָאת, וְחֲטָאת שְׁמֵתוֹ בְּעֲלִיָּה, לְהַקְרִיבָן בַּחוּץ - פְּטוּר. שְׁכַפְּרוּ הַבְּעָלִים, וְשִׁעְבְּרָה שְׁנֵתָה, שְׁאֲבָדָה, וְנִמְצָאת עַד שֶׁלֹּא כָּפְרוּ הַבְּעָלִים - חֵיב. מִשְׁכַּפְּרוּ הַבְּעָלִים - פְּטוּר. פָּרִים הַנִּשְׂרָפִים, וְשִׁעִירִים הַנִּשְׂרָפִין שֶׁהַקְרִיבָן בַּחוּץ - פְּטוּר. אוֹתוֹ וְאֵת בְּנוֹ שֶׁהַקְרִיבָן בַּחוּץ - חֵיב עַל הָרֵאשׁוֹן וּפְטוּר עַל הַשְּׁנִי. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הַשְּׁנִי בְּלֹא תַעֲשֶׂה. עוֹלָה וּמִחְסָר זָמַן בְּגוֹפָה - פְּטוּר. וּבְבְעָלִים - חֵיב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: בְּגוֹפָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה. חֲטָאת וּמִחְסָר זָמַן, בֵּין בְּגוֹפָה וּבֵין בְּבְעָלִים - פְּטוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הָרִי זֶה בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַקּוֹמֵץ וְהַמְקַבֵּל דָּמוֹ בַּחוּץ - פְּטוּר. זֶה הַכֶּלֶל: כֹּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם עֲבוּדָה וְרֵאיוֹ לְקָרֵב בַּפְּנִים - חֵיבִין עָלָיו בַּחוּץ, וְכֹל שֶׁאִינוֹ מִשֵּׁם עֲבוּדָה וְאִין רֵאיוֹ לְקָרֵב בַּפְּנִים - אִין חֵיבִין עָלָיו בַּחוּץ. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִף כֹּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם עֲבוּדָה, וְרֵאיוֹ לְקָרֵב בַּפְּנִים, עֲשֶׂה הַזֶּר כִּיּוֹצֵא בּוֹ בַּפְּנִים - חֵיב, חוּץ מִן הַשּׁוֹחֵט.

ז. כֹּהֵן שֶׁעֲבַד טָמֵא, טְבוּל יוֹם, וּמִחְסָר בְּגָדִים, וּמִחְסָר כַּפּוּרִים, וְשֶׁלֹּא רְחוּץ יָדָיִם וְרַגְלָיִם - אִין חֵיב אֲלֵא אַחַת. זֶר שֶׁעֲבַד טָמֵא, טְבוּל יוֹם, וּמִחְסָר בְּגָדִים, וּמִחְסָר כַּפּוּרִים, וְשֶׁלֹּא רְחוּץ יָדָיִם וְרַגְלָיִם - אִין חֵיב אֲלֵא אַחַת.

ח. וְאֵלוֹ הֵן שְׁבִמִיתָה: הָאוֹכֵל טָבֵל, וְזֶר שֶׁאֲכַל תְּרוּמָה, וְכֹהֵן טָמֵא שֶׁאֲכַל תְּרוּמָה טְהוּרָה, וְזֶר, וְטְבוּל יוֹם, מִחְסָר בְּגָדִים וּמִחְסָר כַּפּוּרִים, וְשֶׁלֹּא רְחוּץ יָדָיִם וְרַגְלָיִם, וּפְרוּעֵי רֹאשׁ וּשְׂתוּיֵי יָיִן שֶׁשָּׁמְשׁוּ - כֹּלֵן בְּמִיתָה. אֲבָל עֶרְלָה, וְאוֹנָן, וְיוֹשֵׁב - הָרִי אֵלּוֹ בְּאִזְהָרָה. בַּעַל מוֹם - בְּמִיתָה; דְּבָרֵי רַבִּי. וְחֻקֵּימֵם אוֹמְרִים: בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַזֶּה

ג. שְׁנֵי בְזִיכֵי לְבוֹנָה שֶׁהַקְרִיב אֶת אֶחָד מֵהֶן בַּחוּץ - חֵיב. רַבִּי אֶלְעָזָר פּוֹטֵר עַד שִׁיקְרִיב אֶת הַשְּׁנִי. מוֹדָה רַבִּי אֶלְעָזָר שֶׁאִם הַקְרִיב אֶת אֶחָד מֵהֶן בַּפְּנִים וְשִׁיר אֶת חֲבֵרוֹ, וְהַקְרִיבוֹ בַּחוּץ - שֶׁהוּא חֵיב, שֶׁכֵּן רֵאיוֹ לְקָרֵב לַפְּנִים. מוֹדָה רַבִּי אֶלְעָזָר בְּקִמְצָן מִנְחַת חוֹטָא וְלְבוֹנָה נִדְבָה שֶׁהַקְרִיבָן בַּחוּץ - שֶׁהוּא חֵיב, שֶׁכֵּן רֵאיוֹ לְקָרֵב לַפְּנִים.

ד. הַמְּנַסֵּף שְׁלֹשֶׁת לוֹגִין יָיִן בַּחוּץ - חֵיב. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁלֹּא קָדְשׁוֹ בְּכָלִי - פְּטוּר, מִשְׁקַדְשׁוֹ בְּכָלִי - חֵיב. הַמְּנַסֵּף שְׁלֹשֶׁת לוֹגִין מִיַּם בְּחַג בַּחוּץ - חֵיב. בְּשֶׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה - פְּטוּר. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אִף בְּחַג, אִם נִתְמַלֵּא לְשֵׁם חַג - חֵיב, אִם לֹא - פְּטוּר. עוֹלָה, עוֹלַת הָעוֹף, וְחֻלְבִּים, הַקֶּמֶץ, וְהַלְבוּנָה, מִנְחַת כֹּהֲנִים, וּמִנְחַת כֹּהֵן מְשִׁיחַ, וּמִנְחַת נֹסְכִים שֶׁהַקְרִיב אַחַת מֵהֶן כַּחֲצֵי זֵית - פְּטוּר, וְהַמְּנַסֵּף פְּחוֹת מְשֻׁלֶּשֶׁת לוֹגִין מִיַּם, פְּחוֹת מְשֻׁלֶּשֶׁת לוֹגִין יָיִן בַּחוּץ - פְּטוּר. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: שִׁירֵי הַדָּם - חֵיבִין עָלֵיהֶן בַּחוּץ. אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב: וְהֵלֵא שִׁירֵי מִצְוֵה הֵן! הֵיאֵף חֵיבִין עַל שִׁירֵי מִצְוֵה? אָמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה: הַקֶּטֶר חֻלְבִּים יוֹכִיחוּ, שֶׁהֵן שִׁירֵי מִצְוֵה וְחֵיבִין עָלֵיהֶן בַּחוּץ. אָמַר לוֹ רַבִּי יַעֲקֹב: אִף עַל פִּי שֶׁהֵן שִׁירֵי מִצְוֵה, תַּחֲלַת עֲבוּדָה הֵן. חֲטָאת הָעוֹף הַבָּאָה עַל הַסֶּפֶק, וְהַקְרִיבָה בַּחוּץ - חֵיבִין עָלֶיהָ אָשֶׁם תְּלוּי. אָשֶׁם תְּלוּי הַבָּא עַל הַסֶּפֶק, הַקְרִיבוֹ בַּחוּץ - חֵיבִין עָלָיו חֲטָאת.

ה. עוֹלָה שֶׁקָּבַל דָּמָה בְּכּוֹס אֶחָד, נִתֵּן בַּפְּנִים וְחִזּוֹר וְנִתֵּן בַּחוּץ, וְחִזּוֹר וְנִתֵּן בַּפְּנִים - חֵיב, שֶׁכֵּלּוֹ רֵאיוֹ לְבֹא בַּפְּנִים. קָבַל דָּמָה בְּשְׁנֵי כּוֹסוֹת, נִתֵּן שְׁנֵיהֶם בַּפְּנִים - פְּטוּר. שְׁנִיֵּהֶן בַּחוּץ - חֵיב. אֶחָד בַּפְּנִים וְאֶחָד בַּחוּץ - פְּטוּר. אֶחָד בַּחוּץ וְאֶחָד בַּפְּנִים - כֶּפֶר הַפְּנִימִי וְחֵיב עַל מֵה שֶׁבַּחוּץ, לְמֵה הַדְּבָר דוּמָה? לְמַפְרִישׁ תּוֹדָתוֹ וְאֲבָדָה, וְהַפְּרִישׁ אַחֲרַת תַּחֲתִיקָה, וְאַחַר כֶּף נִמְצָאת הָרֵאשׁוֹנָה. שְׁחַט שְׁתֵּיהֶן בַּפְּנִים - פְּטוּר. שְׁתֵּיהֶן בַּחוּץ - חֵיב. אַחַת בַּפְּנִים וְאַחַת בַּחוּץ, אַחַת בַּחוּץ וְאַחַת בַּפְּנִים - כֶּפֶר בַּפְּנִים, וְחֵיב עַל

במעילה; רבי אומר: במיתה. וחכמים ואומרים: ב'לא תעשה'. אלו חביב עליהן מיתה: זרק את הדם לפנים, ולפני לפנים, המוצה בעוף, מקטיר על גבי מזבח, והמנסך שלשת לוגין מים ושלשת לוגין יין בחוץ - הרי אלו חביב מיתה. אבל הקומץ, והמקבל, והמהלך, קבל הזר, קבל הפסול, קבל בשמאלו, קבל בכלי חול, נתן את הנתנין למטה למעלה, ואת הנתנין למעלה למטה, את הנתנין בפנים בחוץ, ואת הנתנין בחוץ בפנים, או ששחטן חוץ לזמנו, וחוץ למקומו, הפסח והחטאת ששחטן שלא לשמן - הרי אלו בלא תעשה.

מִסַּכַּת קִרְבָּנוֹת פֶּרֶק שְׁלֹשָׁה עָשָׂר

א. עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מתרות, מה הן מקריבין? בהמה חיה ועוף גדולים וקטנים זכרים ונקבות תמימים ובעלי מומין טהורין, אבל לא טמאין. הכל קרב עולה וטעונה הפשט ונתוח העובדי כוכבים בזמן הזה - מתרים לעשות כן.

ב. עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מתרות, ועבודה בבכורות. משהוקם המשכן - היו הבמות אסורות, ואין כשרה אלא בכהנים. קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים, קדשים קלים בכל מחנות ישראל. הנותן על גבי מזבח בשעת פרוקה או בשעת שגלה הרוח את היריעה - לא עשה פלום. בשעת מסעות קדשים - נפסלים, וטמאים פורשים כל אחד ואחד חוץ למחיצתו.

ג. באו לגלגל - התרו הבמות. קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים. קדשים קלים בכל מקום. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: בכל הרואה. איזה הוא הרואה? הרואה ואינו מפסיק. באו לשילה - נאסרו הבמות. קדשי קדשים נאכלין לפנים מן הקלעים, קדשים קלים בכל הרואה. איזה הוא הרואה? הרואה ואינו מפסיק. באו לנוב וגבעון - התרו הבמות. קדשי קדשים

נאכלין לפנים מן הקלעים וקדשים קלים בכל מקום. רבי יהודה ורבי שמעון אומרים: בכל הרואה. איזה הוא הרואה? הרואה ואינו מפסיק. ימי אהל מועד שבמדבר: ארבעים חסר אחת. ושבגלגל: ארבע עשרה שנה. ושבשילה: שלש מאות ושבועים חסר אחת. ושבנוב וגבעון: חמשים ושבוע. בבית עולמים: ארבע מאות ועשר לבנינו הראשון, ארבע מאות ועשרים לבנינו האחרון.

ד. ארבע כללות הורה רבי שמעון בקדשים: כל שהקדישן בשעת אסור - המעלה אותו בחוץ חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, וחייב בהכרת. כל שהקדישו בשעת הטר ושחיטתו בשעת אסור - המעלה אותו בחוץ חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, ופטור בהכרת. כל שהקדישו בשעת אסור, ושחיטתו בשעת הטר - חייב בעשה, ופטור בלא תעשה, ופטור בהכרת. כל שהקדישו בשעת הטר ושחיטתו בשעת הטר - פטור בעשה, ופטור בלא תעשה, ופטור בהכרת. וקדשים שהקדישו בכמה גדולה - יקרבו בכמה קטנה. איזה הוא שהקדישו בשעת אסור ושחיטתו בשעת אסור? קדשים שהקדישו במשכן - יקרבו במשכן. בשילה בבית עולמים - יקרבו בבית עולמים. לפיכך, המעלה אותו בחוץ - חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, וחייב בהכרת. איזהו שהקדישו בשעת הטר ושחיטתו בשעת אסור? קדשים שהקדישו קדם שהוקם המשכן והוקם המשכן - יקרבו במשכן. בגלגל, ובאו לשילה - יקרבו בשילה. בנוב וגבעון ובאו לבית העולמים - יקרבו בבית עולמים. לפיכך, המעלה אותו בחוץ - חייב בעשה, וחייב בלא תעשה, ופטור בהכרת. איזהו שהקדישו בשעת אסור ושחיטתו בשעת אסור? קדשים שהקדישו במשכן, באו לגלגל - יקרבו בגלגל. בשילה ובאו לנוב וגבעון - יקרבו בנוב וגבעון. לפיכך, המעלה אותן בחוץ - חייב בעשה, ופטור בלא תעשה, ופטור

חֲזוּה וְשׁוֹק לַכֹּהֲנִים בְּבִמָּה גְדוּלָה, חֲזוּה וְשׁוֹק לְבַעֲלִים בְּבִמָּה קִטְנָה. עוֹר עוֹלָה לַכֹּהֲנִים בְּבִמָּה גְדוּלָה עוֹר עוֹלָה לְבַעֲלִים בְּבִמָּה קִטְנָה, חוּץ לְמִקְוֵמוֹ בְּבִמָּה גְדוּלָה אֵין חוּץ לְמִקְוֵמוֹ בְּבִמָּה קִטְנָה.

ח. אֵלוֹ דְּבָרִים שְׁשׁוּה בְּמָה גְדוּלָה לְבִמָּה קִטְנָה: שְׁחִיטָה בְּבִמָּה גְדוּלָה שְׁחִיטָה בְּבִמָּה קִטְנָה, הַפֶּשֶׁט וְנִתּוּחַ בְּבִמָּה גְדוּלָה הַפֶּשֶׁט וְנִתּוּחַ בְּבִמָּה קִטְנָה, דָּם מִתִּיר מִכְשִׁיר וּמִפְגָּל בְּבִמָּה גְדוּלָה דָּם מִכְשִׁיר בְּבִמָּה קִטְנָה. מוּם פּוֹסֵל בְּבִמָּה גְדוּלָה מוּם פּוֹסֵל בְּבִמָּה קִטְנָה. חוּץ לְזִמְנֵוֹ בְּבִמָּה גְדוּלָה חוּץ לְזִמְנֵוֹ בְּבִמָּה קִטְנָה. אֵי זֹו הִיא בְּמָה גְדוּלָה בְּשַׁעַת הַתֵּר הַבְּמָה? אֵהֵל מוֹעֵד נְטוּי כְּדָרְכּוֹ אֵין הָאָרוֹן נִתּוּן שָׁם, אֵי זֹו הִיא בְּמָה קִטְנָה בְּשַׁעַת הַתֵּר הַבְּמָה? עוֹשֶׂה אָדָם בְּמָה עַל פֶּתַח חֲצָרוֹ, וְעַל פֶּתַח גִּנְתּוֹ, מִקְרִיב עָלֶיהָ הוּא וּבְנֵוֹ בְּתוֹ וְעַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתּוֹ.

ט. אֵי זֹו הִיא מְנוּחָה? זֹו שִׁילָה. וְנִחְלָה? זֹו יְרוּשָׁלַיִם. שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים יב, ט): "כִּי לֹא בְּאַתֶּם עַד עֵתָה אֵל הַמְּנוּחָה וְאֵל הַנִּחְלָה". וְאוֹמַר (דְּבָרִים יב, ט): "הַעֲיִט צְבוּעַ נִחְלָתִי לִי". וְאוֹמַר (שִׁם ח): "הִיְתָה לִי נִחְלָתִי כְּאַרְיָה בְּיַעֲרֵר"; דְּבָרִי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: "נִחְלָה" - זֹו שִׁילָה. "מְנוּחָה" - זֹו יְרוּשָׁלַיִם, שְׁנֵאמַר (תְּהִלִּים קלב, יג): "כִּי בַחַר ה' בְּצִיּוֹן וְגו' וְזֹאת מְנוּחָתִי עַדִּי עַד פֶּה אֲשַׁב כִּי אֹיְתִיקָה".

מִסְכַּת מְנוּחֹת פְּרָק רֵאשׁוֹן

א. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: כָּל הַמְּנוּחֹת שְׁנִקְמָצוּ שְׁלֹא לְשִׁמְן - כְּשֵׁרוֹת, וְעֵלוֹ לְבַעֲלִים לְשִׁם חוֹבָה, שְׁאֵין הַמְּנוּחֹת דּוֹמוֹת לְזִבְחִים. מִחֻבַּת לְשׁוּם מְרַחֶשֶׁת - מַעֲשִׂיהָ מוֹדִיעִים עָלֶיהָ לְשׁוּם מִחֻבַּת. מְרַחֶשֶׁת לְשׁוּם בְּלוּלָה - מַעֲשִׂיהָ מוֹדִיעִין עָלֶיהָ, לְשׁוּם מְרַחֶשֶׁת. אֲבָל זִבְחִים אֵין כְּאֵן, אֵלֹא מַעֲשֶׂה אֶחָד לְכָלֵן וְשְׁחִיטָה אַחַת לְכָלֵן.

ב. חֲמֵר בְּשְׁחִיטָה שְׁאֵין בְּקַמִּיצָה, וּבְקַמִּיצָה שְׁאֵין בְּשְׁחִיטָה, שְׁהַשְׁחִיטָה קְבוּעַ לָהּ צְפוּן

בַּהֲכַרְתָּ. אֵיזָה הִיא שְׁהַקְדִּישׁוּ בְּשַׁעַת הַתֵּר וְשְׁחִיטְתוֹ בְּשַׁעַת הַתֵּר? קִדְּשִׁים שְׁהַקְדִּישׁוּ בְּגִלְגָּל - יִקְרְבוּ בְּגִלְגָּל. בְּנוּב וּבְגִבְעוֹן - יִקְרְבוּ בְּנוּב וּבְגִבְעוֹן, לְפִיכֶךְ הַמַּעֲלָה אוֹתָן בַּחוּץ - פֶּטוּר, וּפֶטוּר בְּלֹא תַעֲשֶׂה, וּפֶטוּר בַּהֲכַרְתָּ.

ה. הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְקָרֵב בְּבִמָּה אֶף הַגְּרִים, אֶף הַנְּשִׂים, אֶף הַעֲבָדִים. כָּל שְׁנֵדֵר וְנֵדֵב - קָרֵב בְּכַמַּת יְחִיד. כָּל שְׁאֵין נֵדֵר וְנֵדֵב - אֵין קָרֵב בְּכַמַּת יְחִיד; דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין קָרֵב בְּכַמַּת יְחִיד אֵלֹא עוֹלָה וְשִׁלְמִים בְּלֶבֶד. בְּכַמַּת יְחִיד - אֵין טְעוּן נְסֻכִים; דְּבָרִי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: טְעוּנָה נְסֻכִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: כָּל שְׁהַצְבוּר וְיְחִיד מִקְרִיבִין בְּאַהֵל מוֹעֵד שְׁבַמְדָּבָר - מִקְרִיבִין בְּאַהֵל מוֹעֵד שְׁבַגְלִגָּל. אֵין בֵּין אֵהֵל מוֹעֵד שְׁבַמְדָּבָר לְאַהֵל מוֹעֵד שְׁבַגְלִגָּל, אֵלֹא בְּמִדְבָר אֵין בּוֹ הַתֵּר הַבְּמָה, וְשְׁבַגְלִגָּל יֵשׁ בּוֹ הַתֵּר הַבְּמָה. בְּכַמַּת שְׁבַרְאֵשׁ גִּגּוּ - אֵין יְחִיד מִקְרִיב עָלֶיהָ, אֵלֹא עוֹלָה וְשִׁלְמִים בְּלֶבֶד. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: כָּל שְׁהַצְבוּר מִקְרִיבִין בְּאַהֵל מוֹעֵד שְׁבַמְדָּבָר - מִקְרִיבִין בְּאַהֵל מוֹעֵד שְׁבַגְלִגָּל, כְּאֵן וְכֵאֵן אֵין הַיְחִיד מִקְרִיב עָלֶיהָ, אֵלֹא עוֹלָה וְשִׁלְמִים בְּלֶבֶד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אֶף הַצְבוּר לֹא הִיוּ מִקְרִיבִין בְּאַהֵל מוֹעֵד שְׁבַמְדָּבָר, אֵלֹא פְּסָחִים וְחוֹבוֹת הַקְּבוּעַ לָהֶם זְמַן מִן הַתּוֹרָה בְּלֶבֶד.

ו. וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל הַיְחִיד, וְהַעֲלָהוּ בַּחוּץ, בְּשַׁעַת אֶסוּר הַבְּמָה - אֶסוּר. בְּשַׁעַת הַתֵּר הַבְּמָה - מִתֵּר. שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים טז, ח): "לֹא תוּכַל לְזַבַּח אֶת הַפֶּסַח". יְכוּל אֶף בְּשֶׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה? תִּלְמוּד לומר (שִׁם ט): "בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ" - בְּשַׁעַת שִׁיִּשְׂרָאֵל מִתְכַּנְּסִין בְּמִקְוֵם אֶחָד, הָיָה אוֹמַר בְּשַׁעַת הַרְגָּל.

ז. אֵלוֹ דְּבָרִים שְׁבִין בְּמָה גְדוּלָה לְבִמָּה קִטְנָה, קָרֵן וְכֶבֶשׂ וְיִסוּד בְּבִמָּה גְדוּלָה, אֵין קָרֵן וְכֶבֶשׂ וְיִסוּד בְּבִמָּה קִטְנָה, כִּיּוֹר וְכִּנּוּ בְּבִמָּה גְדוּלָה אֵין כִּיּוֹר וְכִּנּוּ בְּבִמָּה קִטְנָה.

וקבוע לה מקום בצואר. ונוהגת בכל הקרבים ואוסרת חלין בפנים וקדשים בחוץ, וחיבין עליה בחוץ, מה שאין פן בקמיצה. חמר בקמיצה, שהקמיצה טעון כהן וכלי שרת, מה שאין פן בשחיטה. קמיצה בכלי ושחיטה אפלו בקרומית של קנה.

ג. חמר בשחיטה שאין במליקה, ובמליקה שאין בשחיטה, שהשחיטה דוחה את השבת ואת הטמאה, ונוהגת בצבור כיחיד, וטעונה כלי, וטעונה צפון, מה שאין פן במליקה. חמר במליקה, שהמליקה טעונה כהן כשר, מה שאין פן בשחיטה.

ד. חמר בקמיצה שאין במליקה, ובמליקה שאין בקמיצה, שהקמיצה דוחה את השבת ודוחה את הטמאה. ונוהגת בצבור כיחיד, וטעונה כלי, מה שאין פן במליקה. חמר במליקה, שהמליקה קבוע לה מקום בצואר, ונוהגת בכל הקרבים, מה שאין פן בקמיצה. רבי אלעזר אומר: אפלו רגלו אחת על גבי הרצפה ורגלו אחת על גבי לבנה, רגלו אחת על גבי רצפה ורגלו אחת על גבי פלים, אם ינטל הכלי ויוכל לעמד בפני עצמו - כשר. ואם לאו - פסול.

ה. טמא מת, וטבול יום, ומחסר כפורים, אין הציץ מרצה על טמאת הגוף, על מה הציץ מרצה? על טמאת הדם ועל הקמיצה ועל הנסכים.

ו. מחסר בגדים כהן גדול משמש בשמונה פלים. וההדיוט בארבעה. ואם שמש כהן גדול בארבעה והדיוט בשמונה ועבד - עבודתו פסולה. עבד עבודת זהב בבגדי לבן, ועבודת לבן בבגדי זהב ועבד - עבודתו פסולה. היו מרשלין ומסלקין, או שהיו משחקין ועבד - עבודתו כשרה. לבש שתי כתנות, ושתי מכנסים, ושני אבנטים, או שהיו מקורעין, או שחסר אחד מהם, או שנתן רטיה על גבי בשרו תחת בגדיו, ועבד - עבודתו פסולה.

ז. 'שלא רחויץ ידים ורגלים' כיצד? מקדש ידיו ורגליו בכלי שרת בפנים, קדש ידיו ורגליו בכלי שרת בחוץ, או מפלי חול בפנים, או שטבל במי מערה ועבד - עבודתו פסולה. כיצד הוא מקדש? נותן יד ימינו על גבי רגל ימינו, שמאלו על גבי רגל שמאלו, משפשף ומרחיץ, משפשף ומרחיץ. רבי יהודה אומר: אפלו שתי ידים זו על גבי זו - מקדש. אמרו לו: אי אפשר לכן. כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם, וכן כהן גדול שטבל ולא קדש ידיו ורגליו, בין עבודה לעבודה, ובין בגדים לבגדים, ועבד - עבודתו כשרה. אבל כהנים שלא טבלו ולא קדשו ידיהם ורגליהם. וכן כהן גדול שטבל ולא קדש ידיו ורגליו מן הבקר, ועבד - עבודתו פסולה. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט ששמשו שחרית, ולא רחצו ידיהם ורגליהם - הרי אלו חייבים מיתה, שנאמר (שמות ל, ט): "בבאם אל אהל מועד ירחצו מים ולא ימתוו". היה עומד ומקריב כל הלילה לאורה - טעון קדוש ידים ורגלים. רבי אומר: אין הלילה פוסלת בקדוש ידים ורגלים. רבי אלעזר בן רבי שמעון אומר: אפלו הוא עוסק בעבודה שלשה ימים - אין הלילה פוסלת בקדוש ידים ורגלים.

ח. ישב על גבי הרצפה - פסול, שנאמר (דברים יח, ה): "לעמד". עמד על גבי לבנה - פסול, שנאמר (שם שם, ט): "ככל אחיו הלויים".

ט. קמץ בשמאל - פסול. בן בתירא אומר: יחזיר ויחזור ויקמץ בימין. אמר רבי אלעזר בן רבי שמעון: כך היה רבי יהודה בן בתירא אומר בכל הפסולין. רבי יוסי בן יאסין ורבי יהודה נחתום אומר: במה דברים אמורים? בזמן שלא קדש קמץ בפלי, אבל אם קדש קמץ זה בפלי - הכל מודים שלא יחזיר. רבי אומר: בין כך ובין כך - יחזיר, שאין הפלי מקדש קמץ בפלי, אבל אם קדש קמץ זה בפלי - הכל מודים שלא יחזיר. רבי אומר: בין כך ובין כך -

יחזיר, שאין הכלי מקדש קמץ שלא נקמץ מבריתו.

י. כיצד סדר מנחות? היה מביאן מתוך ביתו בכלי כסף ובכלי זהב - נותנה בתוך כלי שרת ומקדשה בתוך כלי שרת, ונותן שמנה ולבונתה עליה. נכנס ומגישה בקרן מזרחית דרומית, לדרומה של קרן - מניחה במזבח ודיו, ומסלק את לבונתה מצד אחד, וקומץ ממקום השמן, ונותנו בתוך כלי שרת, ומקדשו בתוך כלי שרת, ומלקט את הלבונה, ונותנה על גבו, ומעלה אותו על גבי המזבח, ומולחו ונותן על גבי המזבח. האשים והשירים נתנין לפהגים, רשאין כהנים לתן בשירי מנחות יין שמן ודבש, ואסורין לחמץ. כיצד הוא עושה? פושט אצבעותיו על פסת ידו. וכפיתים ממחק ממעלה למטה. רבה שמנה וחסר שמנה, רבה סולתה וחסר סולתה - פסולה. רבה לבונתה - פשרה. מעט לבונתה, אפלו שני קרטין - כשרה; דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: הקמץ והלבונה שחסר אפלו כל שהוא - פסולה. קמץ שלא ממקום השמן, ושלא ממקום הלבונה, או שלא נתן עליה לבונה, אפלו כל שהוא - פסולה. אחד מנחת ישראל ואחד מנחת כהנים, אלא שמנחת כהנים בלה כליל לאשים, שנאמר (ויקרא ו, טו): "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל".

מִסְכַּת מְנַחוֹת פֶּרֶק שְׁנִי

א. הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ, או כזית משיריה בחוץ, להקטיר קמצה בחוץ, או כזית מקמצה בחוץ, להקטיר לבונתה בחוץ, או כזית מלבונתה בחוץ - פסול ואין בו פרת. לאכול שיריה למחר, או כזית משיריה למחר, להקטיר קמצה למחר, או כזית מקמצה למחר, להקטיר לבונתה, או כזית מלבונתה למחר - פגול וחיבין עליו פרת. כל המנחות שקמצן שלא לשמן, הוליד והקטיר חוץ לזמנן, הוליד והקטיר שלא לשמן - פגול וחיבין עליו

פרת, ובלבד שיקרב המתיר כמצותו. כיצד קרב המתיר כמצותו? קמץ בשתיקה, ונתן בכלי, והוליד חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי והוליד והקטיר בשתיקה, או שקמץ ונתן בכלי והוליד והקטיר בשתיקה - זהו שקרב המתיר כמצותו.

ב. כיצד לא קרב המתיר כמצותו? קמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי, והוליד והקטיר חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בכלי, והוליד והקטיר חוץ למקומו, או שקמץ ונתן בכלי, והוליד והקטיר חוץ למקומו, בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום, ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן - פסול, ואין בו פרת. רבי יהודה אומר: אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום - פגול, וחיבין עליו פרת. קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן - פסול, ואין בו פרת.

ג. כיצד קדמה מחשבת מקום למחשבת זמן? קמץ חוץ למקומו, ונתן בכלי והוליד והקטיר חוץ לזמנו. מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמצן שלא לשמן - פסול, ואין בו פרת, מפני שלא קרב המתיר כמצותו.

ד. הקומץ את המנחה לאכול שיריה בחוץ, להקטיר קמצה למחר, לאכול שיריה למחר, להקטיר קמצה בחוץ, בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום, ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן - פסול, ואין בו פרת. רבי יהודה אומר: אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום - חיבין עליו פרת. הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן - פסול, ואין בו פרת. כל המנחות שקמצן חוץ לזמנן, או שקבלו פסולין את הקמץ וקטרוהו בשתיקה, אפלו חוץ לזמנו - פסול ואין בו פרת.

ה. הקומץ את המנחה לאכל שיריה כזית היום וכזית למחר. להקטיר מקמצה כזית בחוץ וכזית בפנים - פסול ואין בו פרת. לאכל משיריה כזית היום וכזית למחר, להקטיר מקמצה כזית היום וכזית למחר -

אומרים: זה וזה כֶּשֶׁר! אין לך שהוא פסול אלא מחשבת קמיצה והקטרה בלבד.

מִסְכַּת מְנַחֵת פְּרָק שְׁלִישִׁי

א. השוחט שני כבשים, לאכל אחת מן החלות למחר, להקטיר שני בזיכין, לאכל אחד מן הסדרים למחר - פגול וחיבין עליו כרת; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: זה פגול וחיבין עליו כרת, והשני, פסול ואין בו כרת.

ב. שני בזיכי לבונה שנטמא אחד מהן - יקרב בטמאה, ויחברו יקרב בטמאה. רבי יהודה אומר: אין קרבן צבור חלוק, אלא שניהם יקרבו בטמאה.

ג. הקומץ והלבונה שנטמא אחד מהם - שניהם יצאו לבית השרפה.

ד. היה מקריב שתי הלחם, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ה. היה מקריב סדרים, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ו. היה מקריב שני בזיכין, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ז. היה מקריב מנחת כהנים ומנחת משיח, ונטמאו בידו, אומרין לו: הוי פקח ושתק.

ח. היה מקריב מנחת פרים וכבשים, ונטמאה בידו, אומר, ומביאין אחרת תחתיה, אין שם אלא היא - אומרים לו: הוי פקח ושתק.

ט. היה מקריב מנחת העמר, ונטמאה, אומר, ומביאין אחרת תחתיה, אין שם אלא היא - אומרים לו: הוי פקח ושתק! דברי רבי אלעזר בן רבי שמעון. רבי אומר: בין כף ובין כף, אומרים לו: הוי פקח ושתק! שהעמר שקצרוהו שלא כמצותו - פסול.

י. תודה מעכבת ומפגלת את הלחם, והלחם מעכב ואין מפגל את התודה.

פגול וחיבין עליו כרת. הקומץ את המנחה, לאכל משיריה כחצי זית בחוץ וכחצי זית בפנים, ולהקטיר מקמצה כחצי זית בחוץ וכחצי זית בפנים - כֶּשֶׁר! וכן למחר כֶּשֶׁר.

ו. הקומץ את המנחה, לאכל משיריה כזית בחוץ, וכזית בפנים, בין שהקדים מחשבת זמן למחשבת מקום, ובין שהקדים מחשבת מקום למחשבת זמן - פסול, ואין בו כרת. רבי יהודה אומר: אף בזה הקדים מחשבת זמן למחשבת מקום - פגול וחיבין עליו כרת. הקדים מחשבת מקום למחשבת זמן - פסול ואין בו כרת. הקומץ את המנחה, לאכול משיריה כחצי זית בחוץ, ולהקטיר מקמצה כחצי זית בחוץ, ולהקטיר כחצי זית למחר, ולהקטיר מקמצה כחצי זית למחר, לאכול משיריה כחצי זית בחוץ, ולהקטיר מקמצה כחצי זית בחוץ - כֶּשֶׁר, שאין קמיצה והקטרה מצטרפין זה עם זה. אבל קמיצה וקמיצה, הקטרה והקטרה - מצטרפין זה עם זה. כיצד קומץ את המנחה לאכול משיריה כזית בחוץ וכזית למחר, להקטיר מקמצה כזית בחוץ וכזית למחר? - פסול ואין בו כרת, מפני שקמיצה וקמיצה, הקטרה והקטרה - מצטרפין זה עם זה. הקומץ את המנחה לאכול משיריה כחצי זית למחר, ובשעת הקטרה חשב עוד להקטיר מקמצה כחצי זית למחר - פגול וחיבין עליו כרת, מפני שקמיצה והקטרה מצטרפין זה עם זה לפגל. הקומץ את המנחה להקטיר מקמצה כחצי זית למחר, שאין פחות מכזית מפגל ופוסל בכל מקום. הקומץ את המנחה לאכול קמצה ולהקטיר שיריה, לאכול דבר שאין דרכו לאכול, ולהקטיר דבר שאין דרכו להקטיר - כֶּשֶׁר. ורבי יהודה פוסל. להניח קמצה ושיריה למחר, או להוציאן לחוץ - כֶּשֶׁר ורבי יהודה פוסל. רבי אלעזר אומר: רבי אלעזר פוסל ורבי יהושע מכשיר. אמר לו רבי יהודה: ומה אם הניח את הקומץ למחר - אינו פוסל. וחכמים

מִסְכַּת מְנַחֲת פָּרָק רְבִיעִי

א. מְנַחָה שְׁלֵא נִקְמְצָה שְׁנַתְעַרְבָה בְּמִנְחָה שְׁנִקְמְצָה, אִם יָכוֹל לְקַמֵּץ מִזֹּו שְׁלֵא נִקְמְצָה בְּפָנֵי עֲצָמָה - כְּשֶׁרָה. וְאִם לֹא - פְּסוּלָה, וְיִקְטִיר קִמְצָה שֶׁל רֵאשׁוֹנָה. הַקּוֹמֵץ שְׁנַתְעַרְב בְּשִׁירִים - הֲרִי זֶה לֹא יִקְרַב. וְאִם קָרַב - כְּשֶׁר. רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר: נִתְעַרַב בְּשִׁירֵי מְנַחָה אַחֲרַת, אוּ בְּמִנְחָה שְׁלֵא נִקְמְצָה - הֲרִי זֶה לֹא יִקְרַב. וְאִם קָרַב - כְּשֶׁר. רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר: יִקְרַב. נִתְעַרַב בְּמִנְחַת כֹּהֲנִים, וּבְמִנְחַת כֹּהֵן מְשִׁיחַ, וּבְמִנְחַת נְסֻכִים, וְכֵן מְנַחַת כֹּהֲנִים, וְכֵן מְנַחַת כֹּהֵן מְשִׁיחַ, וּמְנַחַת נְסֻכִים שְׁנַתְעַרְבוּ זֹו בְּזֹו - הֲרִי אֵלּוּ יִקְרָבוּ. וְלֹא עוֹד, אֲלֵא שְׁנֵי כֹהֲנִים מְבִיאִין אֶת מְנַחֲוֹתֵיהֶן בְּכָלִי אֶחָד, וּמִקְרִיבִין אוֹתָן לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁכָּלֵן כָּלִיל לֹא שִׁים. נִתְעַרְבָה בְּמִנְחַת פְּרִים אֵילִים וּכְבָשִׂים - הֲרִי אֵלּוּ יִקְרָבוּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: לֹא יִקְרָבוּ, מִפְּנֵי שֶׁזֹּו בְּלִילְתָהּ עֵבֶה, וְזֹו בְּלִילְתָהּ רַפָּה, וְהֵן בּוֹלְעוֹת זֹו מִזֹּו.

ב. חֲרַב שְׁנַתְעַרַב בְּכֹלֹל - הֲרִי זֶה יִקְרַב. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: לֹא יִקְרַב, מִפְּנֵי שְׁבוּלַע מִמֶּנּוּ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: רוּאָה אֲנִי אֶת דְּבָרֵי רַבִּי אֱלֵעָזָר שֶׁאָמַר: 'אִם אֵין קִמֵּץ - אֵין שִׁירִים' אִף עַל פִּי שֶׁאֵין שִׁירִים לִשׁ קִמֵּץ, מִדְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאָמַר: 'אִם אֵין קִמֵּץ אֵין שִׁירִים אֵין קִמֵּץ'. נִטְמָא קִמֵּץ, שְׁנִפְסָל, אוּ שֶׁיִּצָּא חוּץ לְקַלְעִים - הַשִּׁירִים תִּעְבֵּר צוֹרְתָם וְיִצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרָפָה. נִטְמָאוּ שִׁירִים אוּ שְׁנִפְסָלוּ אוּ שֶׁיִּצְאוּ חוּץ לְקַלְעִים. רַבִּי אֱלֵעָזָר אָמַר: יִקְטִיר אֶת קִמֵּץ. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: לֹא יִקְטִיר. וְאִם הִקְטִיר בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד - מוֹדָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁהֲרָצָה.

ג. שִׁירִים שֶׁחֲסְרוּ עַד שְׁלֵא קָרַב הַקִּמֵּץ - פְּסוּלִין. מִשְׁקָרַב הַקִּמֵּץ - כְּשִׁירִים.

ד. רְקִיקֵי מְנַחַת יִשְׂרָאֵל שֶׁחֲסְרוּ עַד שְׁלֵא קָרַב הַקּוֹמֵץ - פְּסוּלִין. מִשְׁקָרַב הַקּוֹמֵץ - כְּשִׁירִים.

כְּבָשִׂים מְעַכְבִּין וּמִפְגְּלִין אֶת הַלֶּחֶם, וְהַלֶּחֶם מְעַכֵּב וְאֵין מִפְגֵּל אֶת הַכְּבָשִׂים. הַזְבַּח מִפְגֵּל אֶת הַנְּסֻכִים מִשְׁקָדְשׁוֹ בְּכָלִי; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְאֵין נְסֻכִים מִפְגְּלִין אֶת הַזְבַּח.

יא. קִמֵּץ בְּשִׁתִּיקָה, וּכְשֶׁהוּא בֹא לְהִקְטִירָה - הִקְטִיר אֶת הַקִּמֵּץ בְּשִׁתִּיקָה, וְאֶת הַלְבוּנָה חוּץ לְזִמְנָה - פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אָמְרִים: אֵין בּוֹ כֶּרֶת עַד שֶׁיִּפְגֵּל בְּכָל הַמִּתִּיר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֵימַתִּי? בְּזִמְן שֶׁיִּקְרַב מִתִּיר כְּמִצְוֹתוֹ! אֲבָל לָן, אוּ שְׁנִפְסָל, אוּ שֶׁיִּצָּא חוּץ לְקַלְעִים, אוּ שֶׁהִקְטִירוּ פְּסוּלִים אֶת אֶחָד מֵהֶן, אֲפִלוּ חוּץ לְזִמְנֹו - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת. הִקְטִיר אֶחָד מֵהֶן, עַל מְנַת לְמַחֵר - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁפְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת. שְׁנֵי בְּזִכֵּי לְבוּנָה שֶׁהִקְטִיר הִרְאִישׁוֹן בְּשִׁתִּיקָה, וְהַשְּׁנִי חוּץ לְזִמְנֹו - פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אָמְרִים: אֵין כֶּרֶת, עַד שֶׁיִּפְגֵּל בְּכָל הַמִּתִּיר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֵימַתִּי? בְּזִמְן שֶׁקָּרַב הַשְּׁנִי כְּמִצְוֹתוֹ, אֲבָל לָן, אוּ שְׁנִפְסָל, אוּ שֶׁיִּצָּא חוּץ לְקַלְעִים, אוּ שֶׁהִקְטִירוּ פְּסוּלִים אֶת אֶחָד מֵהֶן, אֲפִלוּ חוּץ לְזִמְנֹו - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת. הִקְטִיר אֶת אֶחָד מֵהֶם, עַל מְנַת לְהִקְטִיר מִחֲבָרוֹ לְמַחֵר - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁפְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת. שְׁנֵי כְּבָשִׂי עֲצָרַת שֶׁשַּׁחַט הִרְאִישׁוֹן בְּשִׁתִּיקָה, וְהַשְּׁנִי חוּץ לְזִמְנֹו - פְּגוּל, וְחִיבִין עָלָיו כֶּרֶת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֲכָמִים אָמְרִים: אֵין בּוֹ כֶּרֶת, עַד שֶׁיִּפְגֵּל בְּכָל הַמִּתִּיר; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. אֵימַתִּי? בְּזִמְן שֶׁקָּרַב הַשְּׁנִי כְּמִצְוֹתוֹ! אֲבָל לָן אוּ שְׁנִפְסָל, אוּ שֶׁיִּצָּא חוּץ לְקַלְעִים, אוּ שֶׁשַּׁחַטוּ פְּסוּלִים וְזָרְקוּ אֶת דָּמֹו שֶׁל אֶחָד מֵהֶם, אֲפִלוּ חוּץ לְזִמְנֹו - פְּסוּל וְאֵין בּוֹ כֶּרֶת. שַׁחַט אֶת אֶחָד מֵהֶם הַיּוֹם, עַל מְנַת לְאַכּוֹל מִחֲבָרוֹ לְמַחֵר - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁכְּשֶׁר, שֶׁאֵין הַכְּבֵשׁ מִפְגֵּל וּפּוֹסֵל אֶת חֲבָרוֹ בְּכָל מְקוֹם.

ה. חלות תּוֹדָה וּרְקִיקֵי נְזִיר שְׁחָסְרוּ עַד שֶׁלֹּא נִזְרַק דָּם הַזֶּבַח - פְּסוּלִין. מִשְׁנֹזֶרֶק דָּם הַזֶּבַח - כְּשָׂרִים.

ו. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שְׁחָסְרוּ עַד שֶׁלֹּא נִזְרַק דָּמָן שֶׁל כְּבָשִׂים - פְּסוּלִין. מִשְׁנֹזֶרֶק דָּמָן שֶׁל כְּבָשִׂים - כְּשָׂרִים.

ז. שְׁנֵי סְדָרִים שְׁחָסְרוּ עַד שֶׁלֹּא הִקְטֵרוּ בְּזִיכִין - פְּסוּלִין. מִשְׁהִקְטֵרוּ בְּזִיכִין - כְּשָׂרִים. אָבֵל נִסְכֵי בְהֵמָה שְׁחָסְרוּ, בֵּין שֶׁקָּרַב הַזֶּבַח וּבֵין עַד שֶׁלֹּא קָרַב הַזֶּבַח - כְּשָׂרִים, שִׁיבְאוּ נִסְכִים אַחֲרֵים לְמִלְאוֹתָן.

ח. קִמֵץ בְּשִׁתִּיקָה, וַיֵּצֵא הַקִּמֵץ חוּץ לַקִּלְעִים וְקִטְרָן בְּשִׁתִּיקָה - הָרִי זֶה כְּמוֹת שְׁהִיָּה, מוֹעֲלִין בְּשִׂירִים וְאֵין חֲיִבִין עֲלֵיהֶם, מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. נִטְמָא הַקִּמֵץ וְקִטְרוּ בְּשִׁתִּיקָה - אֵין מוֹעֲלִים בְּשִׂירִים, אָבֵל חֲיָבִים עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. שְׁהֲצִיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא וְאֵין הֲצִיץ מִרְצָה, לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. קִמֵץ בְּשִׁתִּיקָה וַיֵּצֵאוּ שִׂירִים חוּץ לַקִּלְעִים, וְהִקְטִיר הַקִּמֵץ בְּשִׁתִּיקָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הָרִי זֶה כְּמוֹת שְׁהִיָּה. מוֹעֲלִין בְּשִׂירִים וְאֵין חֲיִבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הֲרֵצָה הֲצִיץ עַל הַיּוֹצֵא וְאֵין בְּשִׂירִים, אָבֵל חֲיָבִים עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא. נִטְמָאוּ הַשִּׂירִים וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֵץ בְּשִׁתִּיקָה - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֵין מוֹעֲלִין בָּהֶם. אָבֵל חֲיִבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם נוֹתֵר וּמִשּׁוּם טָמֵא, שְׁהֲצִיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא וְאֵין מִרְצָה - לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. קִמֵץ בְּשִׁתִּיקָה, וַיֵּצֵא, קִמֵץ חוּץ לַקִּלְעִים וְקִטְרוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שֶׁקִּמְצוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, וַיֵּצֵא, קִמֵץ חוּץ לַקִּלְעִים וְקִטְרוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שֶׁקִּמֵץ חוּץ לְזִמְנוֹ, וַיֵּצֵא חוּץ לַקִּלְעִים, קִטְרוּ חוּץ לְזִמְנוֹ - מוֹעֲלִין בְּשִׂירִים, וְאֵין חֲיִבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל. נִטְמָא הַקִּמֵץ וְקִטְרוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, עֲרִין מוֹעֲלִין בְּשִׂירִים וְחֲיִבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל, שְׁהֲצִיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא, וְאֵין מִרְצָה, לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא. קִמֵץ בְּשִׁתִּיקָה,

וַיֵּצֵאוּ שִׂירִים חוּץ לַקִּלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֵץ חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שֶׁקִּמְצוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, וַיֵּצֵאוּ שִׂירִים חוּץ לַקִּלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֵץ חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שֶׁקִּמְצוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, וַיֵּצֵאוּ שִׂירִים חוּץ לַקִּלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֵץ בְּשִׁתִּיקָה, אוֹ שֶׁקִּמְצוּ חוּץ לְזִמְנוֹ, וַיֵּצֵאוּ שִׂירִים חוּץ לַקִּלְעִים, וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֵץ חוּץ לְזִמְנוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הָרִי זֶה כְּמוֹת שְׁהִיָּה. מוֹעֲלִין בְּשִׂירִים וְאֵין חֲיִבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הֲרֵצָה הֲצִיץ עַל הַיּוֹצֵא, עֲרִין מוֹעֲלִין בְּשִׂירִים, וְחֲיִבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פְּגוּל. נִטְמָאוּ הַשִּׂירִים וְהִקְטִיר אֶת הַקִּמֵץ חוּץ לְזִמְנוֹ, הַכֹּל מוֹדִים שֶׁעֲרִין מוֹעֲלִין בְּשִׂירִים וְחֲיִבִין עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם פְּגוּל, שְׁהֲצִיץ מִרְצָה עַל הַטָּמֵא וְאֵינוּ מִרְצָה, לֹא עַל הַלֵּן וְלֹא עַל הַיּוֹצֵא.

ט. שְׁתֵּי הַלֶּחֶם שִׁיֵּצֵאוּ חוּץ לַקִּלְעִים, וְנִזְרַק דָּמָן שֶׁל כְּבָשִׂים חוּץ לְזִמְנוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין חֲיָבִים עַל לֶחֶם זֶה מִשּׁוּם פְּגוּל. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: חֲיִבִין עַל לֶחֶם זֶה מִשּׁוּם פְּגוּל. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַקִּמֵץ טְעוּן כְּלֵי שֶׁרֶת. כִּיצַד? קוֹמְצוֹ מִתּוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת וְנוֹתְנוֹ לְתוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת, וּמְקַדְּשׁוֹ לְתוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת. אִם לֹא קִדְּשׁוֹ בְּתוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אֶפְלוּ קוֹמְצוֹ מִתּוֹךְ כְּלֵי שֶׁרֶת, וּמְלָחוּ, וְנִתְּנוּ עַל גְּבֵי הָאֲשִׁים כְּשֶׁר.

וַיְדַבֵּר יְ-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמְלִיל יַי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

וַיִּשְׁלַח לָהֶּן אֲנָשִׁים וַיְתַרּוּ אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר-אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמַטֵּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ כָּל נַשִּׂיא בָהֶם:

וַיִּשְׁלַח לָהֶן גּוֹבְרִין וַיֵּאֱלָלוּן יַת אֶרֶעֶא דְכְנַעַן דְאַנָּא נְהִיב לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל גּוֹבְרָא חַד גּוֹבְרָא חַד לְשִׁבְטָא דְאַבְהָתוּהִי תִשְׁלַחוּן כָּל רַבָּא דְבַהוּן:

וַיִּשְׁלַח לָהֶן אֲנָשִׁים – לְמַה נִּסְמְכָה פְּרִשְׁת מִרְגְּלִים לְפְרִשְׁת מְרִינִים לְפִי שְׁלִקְתָּה עַל עֶסְקֵי דְבַה, שְׁדַבְּרָה בְּאַחִיָּה, וּרְשָׁעִים הִלְלוּ רָאוּ וְלֹא לְקַחוּ מוֹסֵר. שְׁלַח לָהֶן – לְדַעְתָּה: אָנֹכִי אֵינִי מְצַנֶּה לָהֶן; אִם תִּרְצֶה – שְׁלַח. לְפִי שְׁבָאוּ יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ: "נִשְׁלַחְתָּה אֲנָשִׁים לְפְנֵינוּ", כִּמָּה שְׁנָאָמַר: "וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כְּלַכְּמִי" וְגוֹמַר. וּמֹשֶׁה נִמְלַךְ בְּשִׁכְנִינָה. אָמַר: אָנֹכִי אֲמַרְתִּי לָהֶם שֶׁהִיא טוֹבָה, שְׁנָאָמַר: "אַעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעַנֵי מִצְרַיִם" וְגוֹמַר; סִינִיָּהֶם שְׁאַנִי נֹתֵן לָהֶם מְקוֹם לְטַעוֹת בְּדַבְּרֵי הַמִּרְגְּלִים, לְמַעַן לֹא יִירָשׁוּהָ.

וַיִּשְׁלַח אֶתְכֶם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל-פִּי יְ-הוָה כְּלָם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל הֵמָּה:

וַיִּשְׁלַח יְתַהוּן מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר דְּפָאָרָן עַל מִימְרָא דִּינִי כּוֹלְהוּן גּוֹבְרִין רִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אַנּוּן:

עַל פִּי ה' – בְּרִשְׁוֹתוֹ, שְׁלֹא עֵכָב עַל יְדוֹ. כְּלָם אֲנָשִׁים – כָּל "אֲנָשִׁים" שֶׁבְּמִקְרָא – לְשׁוֹן חֲשִׁיבוֹת; וְאוֹתָהּ שְׁעָה כְּשֵׁרִים הָיוּ.

וְאַלְהָ שְׁמוֹתֶם לְמַטֵּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן-זִפּוֹר:

וְאַלִּין שְׁמֵהֶתְהוּן לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּר זִפּוֹר:

לְמַטֵּה שְׁמֵעוֹן שְׁפֹט בֶּן-חֹרֵי:

לְשִׁבְטָא דְשְׁמֵעוֹן שְׁפֹט בֶּר חוֹרֵי:

לְמַטֵּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה:

לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה כָּלֵב בֶּר יִפְנֶה:

לְמַטֵּה יִשָּׁשׁוּר יִגָּאֵל בֶּן-יֹסֵף:

לְשִׁבְטָא דִּישָּׁשׁוּר יִגָּאֵל בֶּר יוֹסֵף:

לְמַטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשֶׁע בֶּן-נוּן:

לְשִׁבְטָא דְאַפְרַיִם הוֹשֶׁע בֶּר נוּן:

לְמַטֵּה בְנִמֵּן פִּלְטִי בֶן-רְפוּא:

לְשִׁבְטָא דְבְנִמֵּן פִּלְטִי בֶּר רְפוּא:

לְמַטֵּה זְבוּלֹן גְּדִיאֵל בֶּן-סוּדִי:

לְשִׁבְטָא דְזְבוּלֹן גְּדִיאֵל בֶּר סוּדִי:

לְמַטֵּה יוֹסֵף לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה גְּדִי בֶן-סוּסִי:

לְשִׁבְטָא דִּיוֹסֵף לְשִׁבְטָא דְמְנַשֶּׁה גְּדִי בֶּר סוּסִי:

לְמַטֵּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן-גַּמְלִי:

לְשִׁבְטָא דְדָן עַמִּיאֵל בֶּר גַּמְלִי:

לְמַטֵּה אֲשֶׁר סְתוּר בֶּן-מִיכָאֵל:

לְשִׁבְטָא דְאַשֶׁר סְתוּר בֶּר מִיכָאֵל:

לְמַטֵּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן-נֹפְסִי:

לְשִׁבְטָא דְנַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶּר נֹפְסִי:

לְמַטֵּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן-מְכִי:

לְשִׁבְטָא דְגָד גְּאוּאֵל בֶּר מְכִי:

וַיִּקְרָא שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שְׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאֶרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁע בֶּן-נוּן יְהוֹשֻׁעַ:

אַלִּין שְׁמֵהֶת גּוֹבְרִיָּא דְשְׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא יַת אֶרֶעֶא וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁע בֶּר נוּן יְהוֹשֻׁעַ:

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֶׁע וְגוֹמַר – הִתְפַּלֵּל עָלָיו: יְהִי יוֹשִׁיעָה מֵעַצַּת מִרְגְּלִים.

וַיִּשְׁלַח אֶתְכֶם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-אֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּנְאָמַר אֱלֹהִים עָלָיו זֶה בְּנֹגֵב וְעַלִּיתֶם אֶת-הַהָר:

וַיִּשְׁלַח יְתַהוּן מֹשֶׁה לְאַלְלָא יַת אֶרֶעֶא דְכְנַעַן וַיִּנְאָמַר לְהוּן סְקוּ דָּא בְּדְרוּמָא וַתִּסְקוּן לְטוּרָא:

עָלָיו זֶה בְּנֹגֵב – הוּא הִנֵּה הִפְסֵלְתָּ שָׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל; שְׁכֹן דְרָף הַמְגָרִים, מְרָאִים אֶת הִפְסֵלְתָּ תַחְלָה, וְאַחַר כֵּךְ מְרָאִים אֶת הַשִּׁבְחָה.

וּרְאִיתֶם אֶת-הָאֶרֶץ מֵה־הָרֹא וְאֶת-הָעֵם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הִתְחַנַּק הוּא הִרְפָּה הַמְעַט הוּא אִם-רָב:

וַתַּחְזוּן יַת אֶרֶעֶא מָא הִיא וַיַּת עַמָּא דִּיתִיב עָלֶיהָ הִתְקִיף הוּא אִם תִּלְשׁ הַזַּעִיר הוּא אִם סִגִּי:

את הארץ מה הוא – יש ארץ מגדלת גבורים, ויש ארץ מגדלת חלשים; יש מגדלת אוכלוסין, ויש ממעטת אוכלוסין. התזק הוא הרפה – סימן מסר להם: אם בפרזים יושבין – תזקים הם, שסומכין על גבורתם; ואם בערים בצורות הם יושבין, חלשים הם.

ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים:
ומא ארעא דהוא יתיב בה הטבא היא אם בישא ומא קרניא דהוא יתיב בהון הבפצחין אם בפרכין:

הבמחנים – תרגומו: "הבפצחין"; פרכין פצוחין ופתוחין מאין חומה. הטובה הוא – במענות ותהומות טובים ובריאים.

ומה הארץ השמנה הוא אם רזה הישבה על אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים:
ומא ארעא העתירא היא אם מספינא האית בה אילנין אם לא ותמקפון ותסבון מאבא דארעא ויומיא יומי בכורי ענבין:

היש בה עץ – אם יש בהם אדם פשר שיגן עליהם בזכותו. בכורי ענבים – ימים שהענבים מתבשלין בכפור. **שני**

ויצעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת:
וסליקו ואלילו ית ארעא ממדברא דצין עד רחוב למטי חמת:

ממדבר צן עד רחב לבא חמת – הלכו בגבוליה בארץ וברחב כמין 'צאם' הלכו רוח גבול דרומי ממקצוע מזרח עד מקצוע מערב, כמו שצנה משה: "צעלו זה בנגב"; דרך גבול דרומית מזרחית, עד הים, שהים הוא גבול מערבי. ומשם חזרו והלכו כל גבול מערבי על שפת הים עד לבא חמת, שהוא אצל הר הקר במקצוע מערבית צפונית, כמו שמפרש בגבולות הארץ בפרשת 'אלה מסעי'.

ויצעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ילידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צעו מצרים:
וסליקו בדומא ואתו עד חברון ותמן אחימן ששי ותלמי בני גברא וחברון שבע שנים אתבניאת קדם טאניס דמצרים:

ויבא עד חברון – פלב לבדו הלך שם; ונשמש על קברי אבות, שלא? הא נסת לחבריו להיות בעצתם. וכן הוא אומר: "ולו אתן את הארץ אשר דרך בה", וכתוב: "ויתנו לכלב את חברון". שבע שנים נבנתה – אפטר שבנה חם את חברון לכנען בנו הקטן קדם שיבנה את צעו למצרים בנו הגדול אלא שהיתה מבנה בכל טוב על אחד משבעה בצעו. ובא להודיע שבחה של ארץ ישראל, שאין לה טרשין בארץ ישראל יותר מחברון; לפיכך הקצוה לקברות מתים. ואין לה מעלה בכל הארצות כמצרים, שנאמר: "כגן ה' בארץ מצרים". וצעו היא המעלה שבארץ מצרים, ששם מושב המלכים, שנאמר: "כי היו בצעו שריו". והיתה חברון טובה ממנה שבעה חלקים.

ויבאו עד גתל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחז וישאיהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים:
ואתו עד גתל אשכול וקצו מתמן עוברתא ואתפל דענבין חד ונטלוהי באריחא בתרין ומן רמוניא ומן תיניא:

זמורה – שוכת גפן, ואשכול של ענבים תלוי בה. וישאיהו במוט בשנים – ממשמע שנאמר "וישאיהו במוט", איני יודע שהוא בשנים מה תלמוד לומר בשנים בשני מוטות. הא כיצד שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה, ואחד רמון. יהושע וכלב לא נטלו כלום, לפי שכל עצמם – להוציא דבה נתפנונו: כשם שפריה משנה, כך עמה משנה. ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם, צא ולמד מאכנים שהקימו בגלגל: הרימו להם איש אבן אחת על שכמו והקימוה בגלגל, ושקלום רבותינו, משקל כל אחת ארבעים סאה; וגמירי, טונא דמדלי אינש על כתפה אינו אלא שלישי משאוי ממשאוי שמסיעין אותו להרים.

למקום ההוא קרא גתל אשכול על אדות האשכול אשר פרתו משם בני ישראל:
לאתרא ההוא קרא גתל אשכול על עיסק אתפלא דקצו מתמן בני ישראל:

וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום: ותבו מלאללא ארעא מסוף ארבעין יומין:

וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום – והלא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה היא, ומהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום, הרי מהלך ארבעים יום מן המזרח למערב; והם הלכו ארפה ורחבה אלא שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שיגזר עליהם יום לשנה, קצר לפניהם את הדרך.

וַיִּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן וְאֶל-כָּל-עַדְתַּת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל אֶל-מִדְבַּר פָּאֲרָן קְדָשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אֹתָם דָּבָר וְאֶת-כָּל-הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת-פְּרֵי הָאָרֶץ:

וַאֲזָלוּ וְאָתוּ לֹת מֹשֶׁה וּלֹת אַהֲרֹן וּלֹת כָּל כְּנֻשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִדְבָּרָא דְפָאֲרָן לְרַקִּים וְאִתִּיבוּ יְתַהוּן פְּתַגְמָא וְיַת כָּל כְּנֻשְׁתָּא, וְאִתְזַיְאוּנוּ יַת אַבָּא דְאַרְעָא:

ויילכו ויבאו – מהו וילכו להקיש הליכתו לביאתו: מה ביאתו בעצה רעה, אף הליכתו בעצה רעה. וישיבו אתם דבר – את משה ואת אהרן.

וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֲנֹו אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ הִוא וְזֵה-פְרִיָהּ:

וְאִשְׁתַּעִיאוּ לִיה נֹאמְרוּ אֶתִיבָא לְאַרְעָא דְשָׁלַחְתָּנָא וְאִף עֲבָדָא חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא וְזֵין אַבְיָא:

זבת חלב ודבש – כל דבר שקר שאין אומרים בו קצת אמת בתחלתו, אין מתקנים בסופו.

אֶפְסֵי כִי-עָזוּ הָעָם הַיּוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהַעֲרִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם-יִלְדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם:

לְחוּד אַרְי תַּקִּיף עֲמָא דִּיתִיב בְּאַרְעָא וְקִרְנִיָא פְּרִיכּוֹן רְבִרְבּוֹן לְחַדָּא וְאִף בְּנֵי גִבְרָא חֲזִינָא תַּמּוּן:

בצרות – לשון חזק. ומרגומו: "פריכון", לשון בירניות עגלות; ובלשון ארמי, "פריף" – עגל.

עֲמֵלֶק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְהָאֲמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל-הַיַּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן:

עֲמֵלְקָא יְתִיב בְּאַרְע דְּרוּמָא וְחַתָּאי וַיְבוּסָאי וְאֲמֹרָאי יְתִיב בְּטוּרָא וְכְנַעְנָאָה יְתִיב עַל יַמָּא וְעַל פִּיף יַרְדֵּנָא:

עמלק יושב וגומר – לפי שנקוו בעמלק כבר, הנפירוהו מרגלים כדי ליראם. ועל יד הירדן – "יד" – כמשמעו: אצל הירדן, ולא תוכלו לעבר.

וַיִּהְיֶה כָּלֵב אֶת-הָעָם אֶל-מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עָלֶה נַעֲלֶה וַיַּרְשֻׁנוּ אֹתָהּ כִּי-יָכוֹל נוֹכַח לָהּ:

וְאַצִּית כָּלֵב יַת עֲמָא לְמֹשֶׁה וְאָמַר מָסַק נָסַק וְנִירַת יַתָּה אַרְי מִיכָּל נַכוּל לָהּ:

ויהי כלב – השתיק את כלם. אל משה – לשמע מה שינדבר במשה. צנח ואמר: וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם השומע היה סבור שפא לספר בגנותו; ומתוך שהיה בלבם על משה בשביל דברי המרגלים, שתקו כלם לשמע גנותו. אמר: והלא קרע לנו את היס, והוריד לנו את המן, והגיד לנו את השליו. עלה נעלה – אפלו בשמים, והוא אומר: עשו סלמות ועלו שם, נצליח בכך דבריו. ויהי – לשון שתיקה; וכן: "הס כל בשר"; "הס כי לא להנפיר". בן דרוך בני אדם, הרופצה לשמק אגדת אנשים אומר: שי"ט

וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַח לַעֲלֹת אֶל-הָעָם כִּי-חֲזַק הִוא מִמֶּנּוּ:

וְגוֹבְרִיָא דְסַלִּיקוּ עֲמִיה אָמְרוּ לֹא נַכוּל לְמָסַק לִנְת עֲמָא אַרְי תַּקִּיף הִוא מִנָּנָא:

חזק הוא ממנו – כביכול כלפי מעלה אמרו.

וַיֵּצִיאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֲכָלַת יוֹשְׁבֶיהָ הִוא וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר-רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אַנְשֵׁי מַדּוֹת:

וְאַפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא דְאַלִּילוּ יַתָּה לֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר אַרְעָא דְעֲבַרְנָא בַּהּ לְאַלְלָא יַתָּה אַרְעָא מְקַטְלָא יַתְּבַהָא הִיא וְכָל עֲמָא דְחֲזִינָא בְּגוּוָה אַנְשֵׁין דְּמִשְׁחָן:

אכלת יושביה – בכל מקום שעברנו, מצאנום קוברי מתים. והקדוש ברוך הוא עשה לטובה, כדי לטרדם באבלם, ולא יתנו לב לאלו. אנשי מדות – גדולים וגבוהים, וצריף למת להם מדה; כגון גלית: "גבהו שש אמות ונרת". וכן: "איש מדון", "איש מדה".

וַשָּׁם רָאִינוּ אֶת-הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן-הַנְּפִילִים וַנִּהְיֶה בְּעֵינֵינוּ בַּחֲגָבִים וְכֵן הִינּוּ בְּעֵינֵיהֶם:

וְתַמּוּן חֲזִינָא יַת גִּבְרִיָא בְּנֵי עֲנָק מִן גִּבְרִיָא וְהוּינָא בְּעֵינֵי נַפְשָׁנָא כְּמַצִּיּוֹן וְכֵן הוּינָא בְּעֵינֵיהוּן:

הנפילים – ענקים, מבני שמחזאי וענאל, שנפלו מן השמים בימי דור אנוש. וכן היינו בעיניהם – שמענו אומרים זה לזה: נמלים יש בכרמים כאנשים. ענק – שמעניקים חמה בקומתו.

וַתִּשָּׂא כָּל-הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת-קוֹלָם וַיִּבְכּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהִוא:

וְאַרְימַת כָּל כְּנֻשְׁתָּא וַיַּהֲבוּ יַת קְלַהוּן וַיְכּוּ עֲמָא בְּלִילָיָא הַהִוא:

כל העדה – סנהדראות.

וַיִּלְנוּ עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ אֱלֹהִים כָּל-הָעֵדָה לֹו-מִלְתָּנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה לֹו-מָתָנוּ:

וְאַתְרַעְמוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ לַהוּן כָּל כְּנֻשְׁתָּא לֹוי דְּמִיתָנָא בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם אוּ בַּמִּדְבָּרָא הַזֵּין לֹוי דְּמִיתָנָא:

וְלִמָּה יִ-הִנֵּה מִבֵּיא אֶתְנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת לְנִפְל בְּחֶרֶב וְנִשְׁבִּינוּ וְנִטְפְּנוּ יִהְיוּ לְבָז הַלְוִיא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִמָּה: וְלִמָּה יִי מַעִיל יִתְנָא לְאַרְעָא הַדָּא לְמַפְל בְּחֶרֶב נִשְׁבָּא וְנִשְׁבִּינוּ וְנִטְפְּנוּ יִהְיוּ לְבָז הַלְוִיא טוֹב לָנוּ דְנָתוּב לְמִצְרַיִם:

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו נַתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרַיִמָּה: וַאֲמָרוּ גְבַר לְאַחֵיהִי נִמְנִי רִישָׁא וְנָתוּב לְמִצְרַיִם:

נתנה ראש – פתרגומו: "נמני רישא", נשים עלינו מלך. ורבותינו פשו, לשון עבודת אלילים.

וַיִּפְּל מִשָּׁה וְאַחֲרָיו עַל-פְּנֵיהֶם לַפְּנֵי כָל-קְהָל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּפְּל מִשָּׁה וְאַחֲרָיו עַל אַפֵּיהוּן קְדָם כָּל קְהָלָא כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּר-נֹון וְכָלֵב בֶּר-יִפְנָה מִן-הַתְּרִים אֶת-הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם: וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּר נון וְכָלֵב בֶּר-יִפְנָה מִן-הַתְּרִים אֶת-הָאָרֶץ קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם:

וַיֹּאמְרוּ לְכָל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר אַרְעָא אֲשֶׁר עֲבָרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֶתָּה טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד: וַאֲמָרוּ לְכָל כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימַר אַרְעָא דְעֲבָרְנָא בָּהּ לְאֵלְלָא יְתָה טָבָא אַרְעָא לְחָדָא לְחָדָא:

שלישי

אִם-תִּפְּץ בְּנוּ יִ-הִנֵּה וְהִבֵּיא אֶתְנוּ אֶל-הָאָרֶץ הַזֹּאת וְנַתְּנָה לָנוּ אָרֶץ אֲשֶׁר-הִוא זָבַת חֶלֶב וְדָבָשׁ: אִם רַעְנָא בְּנָא מִן קְדָם יִי וְנִשְׁעִיל יִתְנָא לְאַרְעָא הַדָּא וְיַתְּנָה לָנוּ אַרְעָא דְהִיא עֲבָדָא חֶלֶב וְדָבָשׁ:

אֲךָ בִי-הִנֵּה אֶל-תִּמְרָדוֹ וְאַתֶּם אֶל-תִּירָאוּ אֶת-עַם הָאָרֶץ כִּי לַחֲמֵנוּ הֵם סָר צִלָּם מֵעֲלֵיהֶם וְיִ-הִנֵּה אֶתְנוּ אֶל-תִּירָאֵם: בְּרַם בְּמִימָרָא דִּי לָא תִּמְרָדוּן וְאַתּוּן לָא תִּדְחַלּוּן מִן עַמָּא דְאַרְעָא אַרִי בִידְנָא מְסִירִין עַדָּא תּוֹקֶפְהוּן מִנְהוּן וּמִימָרָא דִּי בְּסַעֲדָנָא לָא תִּדְחַלּוּן מִנְהוּן:

אל תמרדו – ושוב ואתם אל תיראו. כי לחמנו הם – נאכלם פלחם. סר צלם – מגנם וחקקם; פשרים שבהם מתו, איוב, שְׁהִיָּה מִגֵּן עֲלֵיהֶם. דָּבַר אַחֵר: צִלוּ שֶׁל הַמְּקוֹם סָר מֵעֲלֵיהֶם.

וַיֹּאמְרוּ כָל-הָעֵדָה לְרָגוּם אַתֶּם בְּאַבְנִים וּכְבוֹד יִ-הִנֵּה נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַאֲמָרוּ כָּל כְּנִשְׁתָּא לְמַרְגָּם יְתַהוּן בְּאַבְנֵיא וַיִּקְרָא דִּי אַתְגָּלִי בְּמִשְׁכַּן זְמַנָּא לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

לרגום אתם – את יהושע וכלב. וכבוד ה' – הענן ירד שם.

וַיֹּאמֶר יִ-הִנֵּה אֶל-מִשָּׁה עַד-אַנָּה וְנִאֲצָנִי הָעַם הַזֶּה וְעַד-אַנָּה לֹא-יִאֲמִינוּ בִּי בְּכָל הָאֱתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: וַאֲמָר יִי לְמִשָּׁה עַד אִמְתִּי יִהוּן מְרָגְזִין קְדָמִי עַמָּא הַדָּין וְעַד אִמְתִּי לָא יִהְיִמְנוּן בְּמִימָרִי בְּכָל אֶתְנָא דְעַבְדִּית בִּינֵיהוּן:

עד אנה – עד היכן. ונאצני – גריזוני. בכל האתות – בשביל כל הנסים שעשיתי להם; הנה להם להאמין שְׁהִיכֹלֶת בְּנֵי לְקִים הַבְּטָחָתִי.

אֲכַנּוּ בְּדָבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֵׂה אֶתְךָ לְגוֹי-גְּדוֹל וְעַצוּם מִמֶּנּוּ: אֲמַחֲזִינוּן בְּמוֹתָא וְאַשִׁיּצִינוּן וְאַעֲבִיד יְתָךְ לְעַם רַב וְתִקִּיף מִנְהוּן:

ואורשנו – , לשון תרוכין. ואם תאמר: מה אעשה לשבועת אבות ואעשה אתך לגוי גדול, שאתה מנרעם.

וַיֹּאמֶר מִשָּׁה אֶל-יִ-הִנֵּה וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי-הִעֲלִיתָ בְּכַחַךְ אֶת-הָעַם הַזֶּה מִקִּרְבּוֹ: וַאֲמָר מִשָּׁה קְדָם יִי וְיִשְׁמְעוּן מִצְרַאי דְאַסִּיקְתָּא בְּחִילְךָ יְת עַמָּא הַדָּין מִבִּינֵיהוּן:

ושמעו מצרים – ושמעו את אשר פהרגם. כי העלית – 'כי' משמש בלשון 'אשר': והם ראו את אשר העלית בכחך הגדול אותם מקרבם, וְכִשְׁיִשְׁמְעוּ שְׁאֵתָה הוֹרְגָם – לא יאמרו שחטאו לך, אלא יאמרו שפנגדם יכלת להלחם, אָבַל כְּנַגְד יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ לֹא יִכְלָת לְהִלָּחֵם. וזו היא –

וַיִּמָּרוּן אֶל-יִשְׁבֵּי הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי-אַתָּה יִ-הִנֵּה בְּקִרְבַּי הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר-עִינִן בְּעִינִן נִרְאָה | אַתָּה וַיִּמָּרוּן לִיתִיב אַרְעָא הַדָּא דְשָׁמְעוּ אַרִי אַתָּה יִי שְׁכִינְתָּךְ שְׁרִיא בְּגוֹ עַמָּא הַדָּין דְבְּעִינֵיהוּן חִזּוּ שְׁכִינַת יְקַרְךָ יִי

י-הוֹה וַעֲנַנְךָ עִמָּד עֲלֵהֶם וּבַעֲמִד עֲנֹן אֶתְּהָ הַלֵּךְ וּבְעִנְיָהֶם יוֹמָם וּבַעֲמוּד אֵשׁ לַיְלָה:
וַעֲנַנְךָ מִטַּל עֲלוֹיְהוֹן וּבַעֲמוּדָא דַּעֲנָנָא אֶתְּ מְדַבֵּר
קְדָמֵיהוֹן בִּימְמָא וּבַעֲמוּדָא דַּאִישְׁתָּא בְּלִילְיָא:

וַאֲמָרוּ אֵל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת – כִּמוֹ 'עַל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת'. וְמָה יֹאמְרוּ עֲלֵיהֶם מִה שְׂאֵמֹר בְּסוֹף הָעֲנָן: "מִבְּלַתִּי יִכְלַת ה'", בְּשִׁבִיל שֵׁ"שׁ שְׁמָעוּ כִּי אֶתְּהָ ה'" שׁוֹכֵן בְּקִרְבָּם וְעַיִן בְּעַיִן אֶתְּהָ נִרְאָה לָהֶם, וְהַכֵּל בְּדַרְךָ חֶבֶה, וְלֹא הִכִּירוּ בְּךָ שְׁנֵתְקָה אֶתְּבָרְךָ מִקֵּם עַד הַנְּהָ.

וְהִמַּתָּה אֶת-הָעַם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹלִים
אֲשֶׁר-שָׁמְעוּ אֶת-שְׁמִעְךָ לֵאמֹר:
וְהִמַּתָּה אֶת הָעַם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד – פִּתְאֹם; וּמִתּוֹךְ כֶּהָ, וְאָמְרוּ הַגּוֹלִים אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמִעְךָ וְגוֹמֵר.

מִבְּלַתִּי יִכְלַת י-הוֹה לְהַבִּיא אֶת-הָעַם הַזֶּה אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֶם בַּמִּדְבָּר:
מִבְּלַתִּי יִכְלַת וְגוֹמֵר – לְפִי שְׂוִישְׁבֵי הָאָרֶץ חֲזָקִים וְגִבּוֹרִים, וְאֵינֹו דוֹמָה פְּרַעַה לְשַׁלְשִׁים וְאֶחָד מְלָכִים; וְזֹאת יֹאמְרוּ עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת. מִבְּלַתִּי יִכְלַת – מִתּוֹךְ שְׁלֹא הִנֵּה יִכְלַת בְּיָדוֹ לְהַבִּיאֶם, שְׁחָטֶם. יִכְלַת – שֵׁם דְּבָר הוּא.

וְכַעַן סִגִּי כַעַן חִילָא קְדָמְךָ יי כְּמָא דְּמִלִּילְתָּא לְמִימַר:
מִדְּלִית יוֹכְלָא קְדָם יי לְאַעְלָא ית עֲמָא הָדִין לְאַרְעָא
דְּקִינִים לְהוֹן וְקִטִּילְנוּן בַּמִּדְבָּרָא:
מִבְּלַתִּי יִכְלַת וְגוֹמֵר – לְפִי שְׂוִישְׁבֵי הָאָרֶץ חֲזָקִים וְגִבּוֹרִים, וְאֵינֹו דוֹמָה פְּרַעַה לְשַׁלְשִׁים וְאֶחָד מְלָכִים; וְזֹאת יֹאמְרוּ עַל יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת. מִבְּלַתִּי יִכְלַת – מִתּוֹךְ שְׁלֹא הִנֵּה יִכְלַת בְּיָדוֹ לְהַבִּיאֶם, שְׁחָטֶם. יִכְלַת – שֵׁם דְּבָר הוּא.

וְעַתָּה יִגְדַל-נָא כַח א-דְּנִי כְּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לֵאמֹר:
יִגְדַל נָא כַח א-דְּנִי – לַעֲשׂוֹת דְּבוּרְךָ. כְּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לֵאמֹר – וּמַהוּ הַדְּבוּר –

י-הוֹה אָרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד נִשְׂא עֲוֹן וּפְשָׁע וְנִקְיָה
לֹא יִנְקָה פֶלֶאד עֲוֹן אָבוֹת עַל-בְּנִים עַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-
רַבְעִים:
יי מִרְחִיק רִגְזוֹ וּמִסְגִּי לְמַעַבְד טְבוּן שְׂבִיק לְעֲוִינוּ
וְלִמְרוּד סִלַּח לְדַתְיָבִין לְאוּרִיתִיָּה וְלְדָלָא תְיָבִין לֹא
מְזַכִּי מִסְעַר חוֹבֵי אָבָהוֹן עַל בְּנִין מְרַדִּין עַל דְּר תְּלִיתַאי
וְעַל דְּר רַבִּיעֵיָּא:

ה' אָרֶךְ אַפַּיִם – לְצַדִּיקִים וְלְרָשָׁעִים. כְּשַׁעֲלָה מִשָּׁה לְמִרוֹם, מְצָאוּ מִשָּׁה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהִיָּה יוֹשֵׁב וְכוּתֵב: "ה' אָרֶךְ אַפַּיִם". אָמַר לוֹ: לְצַדִּיקִים אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: אָמַר לוֹ: רָשָׁעִים יֹאבְדוּ אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: סִיָּדָה, שְׁתַּצְטַרְךָ לְדַבֵּר. כְּשִׁתְּסָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעַגְלָא וּבַמְרַגְלִים, הִתְפַּלֵּל מִשָּׁה לְפָנָיו בְּאָרֶךְ אַפַּיִם. אָמַר לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: וְהִלָּא אֶמְרַת לִי: לְצַדִּיקִים אָמַר לוֹ, וְהִלָּא אֶתְּהָ אֶמְרַת: אָרֶךְ לְרָשָׁעִים. וְנִקְיָה – לְשָׂבִים. לֹא יִנְקָה – לְשֹׂאִינֹן שְׂבִים.

סִלַּח-נָא לְעֲוֹן הָעַם הַזֶּה כְּגִדְלָא תְּסַדְּךָ וְכְאֲשֶׁר
נִשְׂאֶתְהָ לְעַם הַזֶּה מִמְצָרִים וְעַד-הַנְּהָ:
שְׂבוּק כַעַן לְחוֹבֵי עֲמָא הָדִין כְּסִגִּיאוֹת טְבוּתְךָ וְכְמָא
דְּשִׁבְקַתָּא לְעֲמָא הָדִין מִמְצָרִים וְעַד כַעַן:

וַיֹּאמֶר י-הוֹה סִלַּחְתִּי כְּדָבָרְךָ:
כְּדָבָרְךָ – בְּשִׁבִיל מִה שְׂאֵמְרַתָּ, פֶּן יֹאמְרוּ: "מִבְּלַתִּי יִכְלַת ה'".

וְאוּלָּם חִי-אֲנִי וַיִּמְלָא כְבוֹד-י-הוֹה אֶת-כָּל-הָאָרֶץ:
וְאוּלָּם – כִּמוֹ: 'אֲבָל זֹאת אֲעֲשֶׂה לָהֶם'. חִי אֲנִי – לְשׁוֹן שְׁבוּעָה: כְּשֵׁם שְׂאֲנִי חִי וְכְבוֹדִי יִמְלָא אֶת כָּל הָאָרֶץ, כֶּהָ אֲקִים לָהֶם, "כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הַרְוֹאִים" וְגוֹמֵר "אִם יִרְאוּ אֶת הָאָרֶץ"..
אֲרִי כָל גּוֹבְרִיָּא דַחְזוּ ית יְקָרִי וְיַת אֶתְנַתִּי דַעֲבַדְתִּי
בְּמִצְרִים וּבַמִּדְבָּרָא וְנִסִּיאֻו קְדָמִי דְּנֹן עֲשׂוֹר זְמַנִּין וְלֹא
קְבִילוּ לְמִימַרִּי:

וַיִּנְסֹו – כְּמִשְׁמָעוֹ. זֶה עֲשׂוֹר פְּעֻמִּים – שְׁנַיִם בֵּינֵם, וְשְׁנַיִם בְּמֹן, וְשְׁנַיִם בְּשִׁלּוֹ וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת עֲרִכְיוֹ. אִם יִרְאוּ – לֹא יִרְאוּ..
אִם-יִרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּם וְכָל-
מִנְאַצִּי לֹא יִרְאוּהָ:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

אִם יִחְזוּן ית אַרְעָא דְּקִינִימִית לְאַבְהָתְהוֹן וְכָל דַּאֲרַגְזִינוּ
קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

אִם יִחְזוּן ית אַרְעָא דְּקִינִימִית לְאַבְהָתְהוֹן וְכָל דַּאֲרַגְזִינוּ
קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

אִם יִחְזוּן ית אַרְעָא דְּקִינִימִית לְאַבְהָתְהוֹן וְכָל דַּאֲרַגְזִינוּ
קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

אִם יִחְזוּן ית אַרְעָא דְּקִינִימִית לְאַבְהָתְהוֹן וְכָל דַּאֲרַגְזִינוּ
קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

אִם יִחְזוּן ית אַרְעָא דְּקִינִימִית לְאַבְהָתְהוֹן וְכָל דַּאֲרַגְזִינוּ
קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

אִם יִחְזוּן ית אַרְעָא דְּקִינִימִית לְאַבְהָתְהוֹן וְכָל דַּאֲרַגְזִינוּ
קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

אִם יִחְזוּן ית אַרְעָא דְּקִינִימִית לְאַבְהָתְהוֹן וְכָל דַּאֲרַגְזִינוּ
קְדָמִי לֹא יִחְזוּנָה:
וְעַבְדֵי כָלֵב עֲקָב הִיָּתְהָ רִיחַ אַחֲרַת עֲמֹו וַיִּמְלָא אַתְרֵי
וְהִבִּיאֲתוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-בָּא שְׁמָה וְזַרְעוּ יוֹרְשֻׁנָּה:

פי. וַיִּמְלֵא אֶחָדִי – וַיִּמְלֵא אֶת לְבוֹ אֶחָדִי, וְזֶה מִקְרָא קָצֵר. אֲשֶׁר בָּא שְׁמָה – חִבְרוֹן תִּנְתֵּן לוֹ. יוֹרֶשְׁנָה – כְּמִרְגוּמוֹ: "יִתְרַכְנֶה"; יוֹרִישׁוּ אֶת הָעֲנָקִים וְאֶת הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ. וְאִין לְתַרְגְּמוֹ 'יִרְתִּינָה' אֵלָּא בְּמָקוֹם 'יִרְשָׁנָה'.

וְהָעֲמֻלָּקִי וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב בְּעַמְּקֵי מַחֲרֵ פָּנָיו וְסָעוּ לָכֶם
הַמְדַבֵּר דָּרָךְ יַם־סוּף:
וְעַמְּלָקָא וְכְנַעֲנָא יְתִיב בְּמִישְׂרָא מַחֲרֵ אַתְפָּנוּ וְטוּלוּ
לְכוּן לְמַדְבְּרָא אוּרַח נִמָּא דְסוּף:

וְהָעֲמֻלָּקִי וְגוֹמֵר – אִם תִּלְכוּ שָׁם יִהְרָגוּ אֶתְכֶם, מֵאֲחַר שְׂאִינֵי עַמְּכֶם. מַחֲרֵ פָּנָיו – לְאַחֲרֵיכֶם, וְסָעוּ לָכֶם וְגוֹמֵר.

רביעי

וַיַּדְבֵּר יְ-הוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַהֲרֹן לֵאמֹר:
וּמְלִיל יֵי עִם מֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לְמִימֵר:

עַד־מָתִי לַעֲדָה הָרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי
אֶת־תְּלֻזוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי
שְׁמַעְתִּי:
עַד אִמְתִּי לְכַנְשֵׁתָא בְּשֵׁתָא הָדָא דְאַנּוּן מִתְרַעְמִין עָלַי
יְת תוֹרַעְמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דְאַנּוּן מִתְרַעְמִין עָלַי שְׁמִיעַ
הַדְמִי:

לַעֲדָה הָרְעָה וְגוֹמֵר – אֵלּוּ הַמְּרַגְלִים; מִכָּאן לַעֲדָה שְׁהִיא עֲשָׂרָה. אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים – אֶת יִשְׂרָאֵל עָלַי. אֶת תְּלֻזוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה – הַמְּרַגְלִים מְלִינִים אוֹתָם עָלַי, שְׁמַעְתִּי.

אָמַר אֱלֹהִים חִי־אֲנִי נְאֻם־יְ-הוָה אִם־לֹא כִּפְאֲשֶׁר
דִּבַּרְתֶּם בְּאֲזַנֵּי כֹן אֶעֱשֶׂה לָכֶם:
אִימֵר לְהוֹן קִיִּים אָנָּא אָמַר יֵי אִם לֹא כְּמָא דְמְלִילְתוֹן
הַדְמִי כֹן אַעֲבִיד לְכוּן:

חִי אֲנִי – לְשׁוֹן שְׁבוּעָה: אִם לֹא וְגוֹמֵר כֹּן אֶעֱשֶׂה, כְּכַיִּכּוֹל אִינִי חִי. כִּפְאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם – שְׁבֻכְשֻׁתְּם מִמִּנִּי "אוֹ בְּמַדְבַּר הִנֵּה לּוֹ מִתְּנוּ".

בְּמַדְבַּר הִנֵּה יִפְלוּ פְגָרֵיכֶם וְכָל־פְּקַדְיְכֶם לְכָל־מִסְפָּרְכֶם
מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמַעְלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי:
בְּמַדְבְּרָא הַדִּין יִפְלוּן פְּגָרֵיכוֹן וְכָל מַנְיָכוֹן לְכָל חוּשְׁבָּנְכוֹן
מִבְּר עֶשְׂרִין שָׁנִין וּלְעֵילָא דְאַתְרַעְמַתוֹן עָלַי:

וְכָל פְּקַדְיְכֶם לְכָל מִסְפָּרְכֶם – כָּל הַנְּמֻנָה לְכָל מִסְפָּר שְׂאֵתֶם נִמְנִין בּוֹ, כַּגּוֹן לְצֵאת לְצִבָּא וּלְתַת שְׁקָלִים – כָּל הַמְּנוּיִים לְכָל אוֹתוֹן מִסְפָּרוֹת וְמוֹתוֹ. וְאֵלּוּ הֵן: מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְגוֹמֵר, לְהוֹצִיא שְׁבֻטוֹ שֶׁל לוֹי, שְׂאִין פְּקוּדֵיהוֹן מִבֶּן עֶשְׂרִים.

אִם־אַתֶּם תִּבְאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת־יָדִי
לְשַׁכֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֹה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן:
אִם אַתּוֹן תִּיעֲלוּן לְאַרְעָא דְקִיִּימִית בְּמִימְרֵי לְאַשְׂרָאָה
יְתִכוּן בַּהּ אֶל־לְהִין כָּלֵב בֶּר יִפּוּנָה וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוּן:

וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אִמַּרְתֶּם לְבוֹ יִהְיֶה וְהִבִּיאֲתִי אֲתָם
וְנִדְעוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ:
וְטַפְּכוֹן דְאַמַּרְתּוֹן לְבִזָּא יְהוֹן וְאַעִיל יְתִהוֹן וַיִּחְזוּן יְת
אַרְעָא דְקַצְתּוֹן בַּהּ:

וּפְגָרֵיכֶם אַתֶּם יִפְלוּ בְּמַדְבַּר הַזֶּה:
וּפְגָרֵיכוֹן דִּילְכוּן יִפְלוּן בְּמַדְבְּרָא הַדִּין:

וּפְגָרֵיכֶם אַתֶּם – כְּמִרְגוּמוֹ: "דִּילְכוּן". לְפִי שְׂדֵבֵר עַל הַבְּנִים לְהַכְנִיסָם לְאַרְצָא, וּבִקְשׁ לִזְמֵר: 'אַתֶּם תְּמוֹתוּ', נוֹפֵל לְשׁוֹן זֶה כָּאן, לִזְמֵר אַתֶּם.

וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רַעִים בְּמַדְבַּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ
אֶת־זְנוּתֵיכֶם עַד־תֶּתֶם פְּגָרֵיכֶם בְּמַדְבַּר:
וּבְנֵיכוֹן יְהוֹן מְאַחֲרִין בְּמַדְבְּרָא אַרְבַּעִין שָׁנִין וַיִּקְבְּלוּן
יְת חוּבִיכוֹן עַד דִּיסוּפוֹן פְּגָרֵיכוֹן בְּמַדְבְּרָא:

אַרְבָּעִים שָׁנָה – לֹא מֵת אֶחָד מֵהֶם פְּחוֹת מִבֶּן שְׁשִׁים; לְכַד נִגְזֵר אַרְבָּעִים, כְּדִי שְׂיִהְיוּ אוֹתָם שֶׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים מְגִיעִין לְכָלֵל שְׁשִׁים. וְשָׁנָה רַאשׁוֹנָה הִיְתָה בְּכָלֵל; וְאַף עַל פִּי שְׁקַדְמָה לְשִׁלּוּם הַמְּרַגְלִים לְפִי שְׂמִשְׁעֵשׂוּ אֶת הָעֶגְל – עֲלֵתָה גְזָרָה זֹו בְּמִתְשַׁבָּה, אֵלָּא שְׂהִמְתִּין לָהֶם עַד שְׂתִּתְמַלֵּא סְאֵתָם. וְזֶהוּ שְׂנֵאמֵר: "וּבִיּוֹם פְּקַדִּי", בְּמִרְגְּלִים, "וּפְקַדְתִּי עָלֵיהֶם חֲטָאֵתָם". וְאַף כָּאן נֵאמֵר: תִּשְׂאוּ אֶת עֲוֹנוֹתֵיכֶם, שְׂתִי עֲוֹנוֹת, שֶׁל עֶגְל וְשֶׁל תְּלוּנָה. וְחָשִׁב לָהֶם בְּמִנְיָן חֲטָאֵתָם מִקְצַת שָׁנָה כְּכֹלֵה; וּכְשִׁנְכַּסּוּ לְשַׁנַּת שְׁשִׁים, מֵתוּ אוֹתָם שֶׁל בְּנֵי עֶשְׂרִים. וְנִשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם – כְּמִרְגוּמוֹ, "וַיִּקְבְּלוּן יְת חוּבִיכוֹן".

בְּמִסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־תִּרְתֶּם אֶת־הָאָרֶץ אַרְבָּעִים
יוֹם יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת־עֲוֹנוֹתֵיכֶם
אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעַתֶּם אֶת־תְּנוּאַתִּי:
בְּמִנְיָן יוֹמִיָּא דְאַלִּילְתּוֹן יְת אַרְעָא אַרְבַּעִין יוֹמִין יוֹמָא
לְשֵׁתָא יוֹמָא לְשֵׁתָא תְּקַבְּלוּן יְת חוּבִיכוֹן אַרְבַּעִין שָׁנִין
וְתִדְעוּן יְת דְאַתְרַעְמַתוֹן עָלַי:

אֶת תְּנוּאַתִּי – שְׂהִנִּיאֹתָם אֶת לְבַבְכֶם מֵאַחֲרֵי. 'תְּנוּאַה' – לְשׁוֹן הַסֵּרָה, כְּמוֹ: "כִּי הִנִּיא אֲבִיָּה אֶתָּה".

**אָנִי יְ-הוָה דְּבָרְתִי אִם-לֹא | זֹאת אֲעֲשֶׂה לְכָל-הָעֵדָה
הָרְעָה הַזֹּאת הַנוֹעְדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ וְשָׁם
יָמָתוּ:**
אָנָּה יְיָ גִזְרִית בְּמִימְרֵי אִם לֹא דָּא אַעֲבִיד לְכָל כְּנֻשְׁתָּא
בְּשִׁתָּא הָדָא דְאַזְדַּמְנוּ עָלַי בְּמִדְבָּרָא הַדִּין יְסוּפוּן וְתַמָּן
יָמוּתוּן:

**וַהֲאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ וַיָּשׁוּבוּ
וַיְגִלִּינוּ עִלְיָו אֶת-כָּל-הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָה עַל-הָאָרֶץ:**
וַגּוֹבְרִיא דְשָׁלַח מֹשֶׁה לְאַלְלָא יְתָ אַרְעָא וְתָבוּ וְאַרְעִימוּ
עֲלוּהֵי יְתָ כָּל כְּנֻשְׁתָּא לְאַפְקָא שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא:

וַיָּשׁוּבוּ וַיְגִלִּינוּ עִלְיָו – וּכְשִׁשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ, הִרְעִימוּ עִלְיָו אֶת כָּל הָעֵדָה בְּהוֹצֵאת דָּבָה; אוֹתָם אָנָּשִׁים וַיָּמָתוּ. כָּל הוֹצֵאת דָּבָה – לְשׁוֹן חֲנוּךְ
דְּבָרִים, שְׁמַלְקִיחִים לְשׁוֹנָם לְאֶדָם לְדַבֵּר בּוּ, כְּמוֹ: "דוֹכַב שְׁפָתַי יִשְׁנִים". וַיִּשְׁנֶה לְטוֹבָה, וַיִּשְׁנֶה לְרָעָה; לְכַף נְאֻמָּר כֹּאן: "מוֹצִיאֵי דַבַּת הָאָרֶץ
רָעָה", שְׁנֵשׁ דָּבָה שְׁהִיא טוֹבָה. דָּבָה – פֶּרְלֵדִי"ץ בְּלַעֲזוּ.

**וַיָּמָתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצֵאֵי דַבַּת-הָאָרֶץ רָעָה בַּמַּגֵּפָה
לִפְנֵי יְ-הוָה:**
וּמִיתוּ גּוֹבְרִיא דְאַפִּיקוּ שׁוּם בִּישׁ עַל אַרְעָא בְּמוֹתָנָא
הָדָם יְיָ:

בַּמַּגֵּפָה לִפְנֵי ה' – בְּאוֹתָהּ מִיתָה הִתְגַּוְנָה לָהֶם, מִדָּה כְּנֻגַד מִדָּה. הֵם חֲטָאוּ בְּלִשׁוֹן, וּנְשַׁמְרַבֵּב לְשׁוֹנָם עַד טְבוּרָם, וְתוֹלְעִים יוֹצֵאִים מִלְּשׁוֹנָם
כְּבֹאִין לְתוֹךְ טְבוּרָם; לְכַף נְאֻמָּר: בַּמַּגֵּפָה, וְלֹא נְאֻמָּר 'בַּמַּגֵּפָה'. וְזֶהוּ לִפְנֵי ה', בְּאוֹתָהּ הִרְאוּהָ לָהֶם עַל פִּי מְדוּמֵי שֶׁל הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא, שְׁהוּא
מוֹדֵד מִדָּה כְּנֻגַד מִדָּה.

**וַיְהוֹשֻׁעַ בּוֹ-נֹון וְכָלֵב בּוֹ-יִפְנֶה חֵיו מִן-הָאֲנָשִׁים
הֵהֱם הַהֲלָכִים לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ:**
וַיְהוֹשֻׁעַ בֵּר נֹון וְכָלֵב בֵּר יְפוּנָה אֶתְקִימוּ מִן גּוֹבְרִיא
הָאֲנָוִן דְאַזְלוּ לְאַלְלָא יְתָ אַרְעָא:

וַיְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב חֵיו וְגוֹמֵר – מַה תְּלַמּוּד לֹמַר: חֵיו מִן הָאֲנָשִׁים הֵהֱם אֵלָּא מְלַמֵּד שְׁנִטְלוּ חֲלָקָם שֶׁל מְרַגְלִים בְּאָרֶץ, וְקָמוּ תַחֲתֵיהֶם לְחַיִּים.

**וַיַּדְבֵּר מֹשֶׁה אֶת-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד:**
וּמְלִיל מֹשֶׁה יְתָ פִתְגָמִיא הָאֵלִין עִם כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאִתְאַבְּלוּ עִמָּא לְחֻדָּא:

**וַיִּשְׁכְּמוּ בִבְקָר וַיַּעֲלוּ אֶל-רֹאשֵׁי-הָהָר לֵאמֹר הַנָּנוּ
וְעִלְיָנוּ אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר-אָמַר יְ-הוָה כִּי חֲטֵאנוּ:**
וְאַקְדִּימוּ בְּצַפְרָא וְסִלְיָקוּ לְרִישׁ טוּרָא לְמִימַר הָא
אַנְחָנָא סְלָקִין לְאַתְרָא דְאַמַר יְיָ אַרִי חֲבָנָא:

אֶל רֹאשׁ הָהָר – הוּא הַדְּרֹךְ הָעוֹלָה לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. הַנָּנוּ וְעִלְיָנוּ אֶל הַמְּקוֹם – לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲשֶׁר אָמַר ה' – לְתַתָּה לָנוּ, שֶׁם נַעֲלָה. כִּי
חֲטֵאנוּ – עַל אֲשֶׁר אָמַרְנוּ: "הֲלֹא טוֹב לָנוּ שׁוּב מִצְרַיִם".

**וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְמַה זֶה אַתֶּם עוֹבְרִים אֶת-פִּי יְ-הוָה
וְהוּא לֹא תִצְלַח:**
וַאֲמַר מֹשֶׁה לְמָא דְנָן אַתּוּן עֹבְרִין עַל גִּזְרֵת מִימְרָא
דִּי יְיָ וְהִיא לֹא תִצְלַח:

וְהוּא לֹא תִצְלַח – זוֹ שְׂאֵתָם עוֹשִׂים, לֹא תִצְלַח.

**אֶל-תַּעֲלוּ כִּי אִין יְ-הוָה בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לִפְנֵי
אֵיבֵיכֶם:**
לֹא תִסְקוּן אַרִי לִית שְׁכִינְתָּא דִּי בִינִיכוּן וְלֹא תִמְבְּרוּן
הָדָם בְּעִלְיָ דְכְּבִיכוּן:

**כִּי הָעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי שֵׁם לִפְנֵיכֶם וּנְפַלְתֶּם בְּתוֹרָב כִּי-
עֲלִיכּוֹן שְׁבַתְּם מֵאַחֲרַי יְ-הוָה וְלֹא-יִהְיֶה יְ-הוָה
עִמָּכֶם:**
אַרִי עֲמַלְקָא וְכְנַעֲנָא תַמָּן הָדְמִיכוּן וְתַפְלוּן בְּתוֹרָב
אַרִי עַל כּוֹן תַּבְתּוּן מִבְּתַר פּוֹלְחָנָא דִּי וְלֹא יְהִי מִימְרָא
דִּי בְּסַעֲדָכוּן:

כִּי עַל כּוֹן שְׁבַתְּם – כְּמוֹ 'עַל אֲשֶׁר שְׁבַתְּם', כְּלוּמַר: 'כִּי זֹאת תְּבֵא לָכֶם עַל אֲשֶׁר שְׁבַתְּם' וְגוֹמֵר.

**וַיַּעֲפְלוּ לְעֵלּוֹת אֶל-רֹאשׁ הָהָר וַאֲרוֹן בְּרִית-יְ-הוָה
וּמֹשֶׁה לֹא-מָשׁוּ מִקְרֵב הַמַּתְּנָה:**
וְאַרְשֻׁעוּ לְמַסַּק לְרִישׁ טוּרָא וַאֲרוֹן קִנְמָא דִּי וּמֹשֶׁה לֹא
עָדוּ מִגּוּ מִשְׁרִיתָא:

וַיַּעֲפְלוּ – לְשׁוֹן חֲזָקוּ; וְכוּ: "הִנֵּה עֹפְלָה", אִינְגְרִי"שׁ בְּלַעֲזוּ, לְשׁוֹן עֲזוּת; וְכוּ: "עֹפֵל בַּת צִיּוֹן"; "עֹפֵל נְבִסָּן". וּמְדַרְשׁ תַּנְחוּמָא מְפָרְשׁוּ לְשׁוֹן
אַפְלָ: הֵלְכוּ חֲשָׁכִים, שְׁלֹא בְרִשׁוֹת.

**וַיִּרְדַּד הָעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּפְּסוּם
וַיִּבְתְּרוּם עַד-הַתְּרָמָה:**
וַנְּחַת עֲמַלְקָא וְכְנַעֲנָא דִי תִיב בְּטוּרָא הַהוּא וּמְחֻבּוּן
וַיִּטְרְדוּנוּן עַד תְּרָמָה:

וַיִּבְתְּרוּם – כְּמוֹ: "וַאֲפֹת אֹתוֹ טָחוּן"; מְכָה אַחַר מְכָה. עַד הַתְּרָמָה – שֶׁם הַמְּקוֹם נִקְרָא עַל שֵׁם הַמְּאָרֶע.

וַיִּזְכֹּר י-הוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יי עַם מֹשֶׁה לְמִימֶר:

דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל-
אֶרֶץ מוֹשְׁבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם:

מִלִּיל עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן אָרִי תִיעָלוֹן לְאֶרֶע
מוֹתְבָנִיכוֹן דָּאָנָא יְהִיב לְכוֹן:

כִּי תָבֹאוּ – בַּשּׁוּר לָהֶם שְׂיִכְנְסוּ לְאֶרֶץ.

וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה לִי-הוָה עֲלֶה אוֹ-זָבַח לְפִלֵא-נִזְדָּר אוֹ
בְּנִדְבָה אוֹ בְּמוֹעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִית גִּיחַת לִי-הוָה מִן-
הַבָּקָר אוֹ מִן-הַצֹּאֵן:

וְתַעֲבֹדוּן קוֹרְבָנָא קָדָם יי עֲלֵתָא אוֹ נְכֹסֶת קוֹדֶשִׁיא
לְפָרְשָׂא נִדְרָא אוֹ בְּנִדְבָתָא אוֹ בְּמוֹעֲדֵיכוֹן לְמַעֲבַד
לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יי מִן תּוֹרֵי אוֹ מִן עֲנָא:

וַעֲשִׂיתֶם אִשָּׁה – אִין זֶה צוּוִי; אֵלֶּא: קְשַׁתְבֹּאוּ שָׁם, וְתַעֲלֶה עַל לְבַבְכֶם לַעֲשׂוֹת אִשָּׁה לַה'. רִית גִּיחַת – נַחַת רוּחַ לְפָנַי. לְפִלֵא נִזְדָּר אוֹ בְּנִדְבָה
– אוֹ שְׁמַעְשׂוּ הָאִשָּׁה בְּשִׁבִיל חוֹבַת מוֹעֲדֵיכֶם שְׁחִיבְתִּי אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בְּמוֹעֵד.

וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קֹרְבָנֹו לִי-הוָה מִנְחָה סֵלֶת עֲשׂוּוֹן
בְּלוֹל בְּרַבְעִית הַהֵיזֵן שְׁמֹן:

וְיִקְרִיב דְּמִקְרִיב קוֹרְבָנִיה קָדָם יי מִנְחָתָא סוּלְתָא
עֲשׂוּוֹנָא דְפִיל בְּרַבְעוֹת הֵינָא מִשְׁחָא:

וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב – תִּקְרִיבוּ נְסֻכִים וּמִנְחָה לְכָל בְּהֵמָה: הַמִּנְחָה כְּלִיל, וְהַשְּׁמֹן נִבְלָל בְּתוֹכָהּ, וְהֵיזֵן לְסַפְלִים; כְּמוֹ שְׁשִׁינּוּ בְּמִסְכַּת סִפָּה.

וְנִזְו לְנִסְדָּר רְבִיעִית הַהֵיזֵן תַּעֲשֶׂה עַל-הַעֲלָה אוֹ לְזָבַח
לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד:

וְתִמְרָא לְנִסְפָּא רַבְעוֹת הֵינָא תַעֲבִיד עַל עֲלֵתָא אוֹ
לְנִכְסֶת קוֹדֶשִׁיא לְאַמְרָא חַד:

לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד – עַל כָּל הָאֵמֹר לְמַעֲלָה הוּא מוֹסֵב, עַל הַמִּנְחָה וְעַל הַשְּׁמֹן וְעַל הַזֵּו.

אוֹ לְאִיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֵלֶת שְׁנֵי עֲשָׂרִים בְּלוּלָה
בְּשִׁמֹן שְׁלִשִׁית הַהֵיזֵן:

אוֹ לְזִכְרָא תַעֲבִיד מִנְחָתָא סוּלְתָא תְרִין עֲשָׂרִין
דְפִילָא בְּמִשַׁח תַּלְתוֹת הֵינָא:

אוֹ לְאִיל – וְאֵם אִיל הוּא. וְרַבּוֹתֵינוּ דְרָשׁוּ, "אוֹ" לְרַבּוֹת אֶת הַפְּלִגְס לְנִסְכֵי אִיל.

וְנִזְו לְנִסְדָּר שְׁלִשִׁית הַהֵיזֵן תִּקְרִיב רִית-גִּיחַת לִי-הוָה:
קָדָם יי:

וְתִמְרָא לְנִסְפָּא תַלְתוֹת הֵינָא תִקְרִיב לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא
קָדָם יי:

חמישי

וְכִי-תַעֲשֶׂה בּוֹ-בָקָר עֲלֶה אוֹ-זָבַח לְפִלֵא-נִזְדָּר אוֹ-
שְׁלָמִים לִי-הוָה:

וְאָרִי תַעֲבִיד בַּר תּוֹרֵי עֲלֵתָא אוֹ נְכֹסֶת קוֹדֶשִׁיא לְפָרְשָׂא
נִדְרָא אוֹ נְכֹסֶת קוֹדֶשִׁיא קָדָם יי:

וְהִקְרִיב עַל-בּוֹן-הַבָּקָר מִנְחָה סֵלֶת שְׁלִשָּׁה עֲשָׂרִים
בְּלוֹל בְּשִׁמֹן תְּצִי הַהֵיזֵן:

וְיִקְרִיב עַל בַּר תּוֹרֵי מִנְחָתָא סוּלְתָא תַלְתָּא עֲשָׂרִין
דְפִיל בְּמִשַׁח פְּלָגוֹת הֵינָא:

וְנִזְו תִּקְרִיב לְנִסְדָּר תְּצִי הַהֵיזֵן אִשָּׁה רִית-גִּיחַת
לִי-הוָה:

וְתִמְרָא תִקְרִיב לְנִסְפָּא פְּלָגוֹת הֵינָא קוֹרְבָן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעְוָא קָדָם יי:

אִשָּׁה רִית – אִינוּ מוֹסֵב אֵלֶּא עַל הַמִּנְחָה וְהַשְּׁמֹן, אֲבָל הֵיזֵן אִינוּ אִשָּׁה, שְׂאִינוּ נֹתֵן עַל הָאִש.

כִּכָּה יַעֲשֶׂה לְשׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאִיל הָאֶחָד אוֹ-לִשָּׁה
בְּכַבְשִׁים אוֹ בְּעִזִּים:

כְּדִין יִתַעֲבִיד לְתוֹרָא חַד אוֹ לְזִכְרָא חַד אוֹ לְאַמְרָא
בְּאַמְרִיא אוֹ בְּעִזָּא:

אוֹ לִשָּׁה – בֵּין שְׁהוּא בְּכַבְשִׁים, בֵּין שְׁהוּא בְּעִזִּים. כִּכָּשׁ נִשָּׂה קְרוּיִים בְּתוֹף שְׁנַתָּם; אִיל – בָּן שְׁלִשָּׁה עָשָׂר חֲדָשׁ יוֹם אֶחָד.

כַּמְסָפָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִכָּה תַעֲשׂוּ לְאַחַד כַּמְסָפָרָם:

כַּמְנִין דְּתַעֲבֹדוּן כְּדִין תַּעֲבֹדוּן לְחַד כַּמְנִינְהוֹן:

כַּמְסָפָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ – כַּמְסָפָר הַבְּהֵמוֹת אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לְקָרְבָן, כִּכָּה תַעֲשׂוּ נְסֻכִים לְכָל אֶחָד מֵהֶם, כַּמְסָפָר שֶׁל בְּהֵמוֹת מְסָפָרָם שֶׁל נְסֻכִים.

כִּלִּי-הָאֶזְרַח יַעֲשֶׂה-כִּכָּה אֶת-אֵלֶּה לְהִקְרִיב אִשָּׁה
רִית-גִּיחַת לִי-הוָה:

כִּל יַצִּיבָא יַעֲבִיד כְּדִין יִתְּ אֵלִין לְקָרְבָּא קוֹרְבָן דְּמִתְקַבֵּל
בְּרַעְוָא קָדָם יי:

וְכִי־יִגּוֹר אֶתְכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר־בְּתוֹכְכֶם לְדַרְתֵיכֶם וַעֲשֵׂה אִשָּׁה רִיח־נִיחַח לִי־הִנֵּה כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בְּן־יַעֲשֵׂה:
וְאָרִי יִתְגַּיֵּר עִמָּכֶן גֵּיּוֹרָא אוֹ דְּבִינִיכֶן לְדַרְיִכֶן וְיַעֲבִיד קוֹרְבֶן דְּמַתְּקַבֵּל בְּרַעְוָא קָדָם יְיָ כְּמָא דְּתַעֲבָדוּן בְּן יַעֲבִיד:

הַקְהֵל תִּקְהָה אֶתְתָּ לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר תִּקְהָה עִוְלָם לְדַרְתֵיכֶם כְּכֶם כְּגַר יִהְיֶה לִפְנֵי יְיָ־הַהוּא:
קְהֵלָא קִימָא חַד לְכוּן וּלְגִיּוֹרֵיָא דִּיתְגַּיֵּירוּן קִימָא עַלְמָא לְדַרְיִכֶן כְּוַתְּכוּן גֵּיּוֹרָא יְהִי קָדָם יְיָ:

כְּכֶם כְּגַר – כְּמִוְתְּכֶם, כּוֹ גֵר. וְכוּן דְּרָדָה לְשׁוֹן עֲבָרִית: "כְּגֹן ה' כְּפָאֲרִץ מִצְרַיִם", כּוֹ אֲרִץ מִצְרַיִם; "כְּמוֹנֵי כְּמוֹדָה כְּעַמֵּי כְּעַמֹּד".

תוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר אֶתְכֶם:
אוֹרֵיָתָא חַדָּא וְדִינָא חַד יְהִי לְכוּן וּלְגִיּוֹרֵיָא דִּיתְגַּיֵּירוּן עִמָּכֶן:

שישי פרשת החלה

וַיְדַבֵּר יְיָ־הוּא אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמַּרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה:
מְלִיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן בְּמִיעַלְכוּן לְאֶרְעָא דְאַנָּא מַעִיל יִתְכוּן לְתַמָּוּן:

בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ – מִשְׁנֵה בִיאָה זֹו מִכָּל בִּיאוֹת שְׁבַתוֹרָה; שְׁבַכְלוֹן נְאֻמַּר: "כִּי תְבֹאוּ", "כִּי תְבֹאוּ", לְפִיכָה כְּלוֹן לְמַדוֹת זֹו מִזֹּו, וְכִינֹן שְׁפָרַט לָהּ הַכְּתוּב בְּאַחַת מֵהוֹן שְׁאִינָה אֵלָא לְאַחַר יְרֻשָׁה וְיִשִּׁיבָה, אַף כְּלוֹן כּוֹן. אֲבָל זֹו – נְאֻמַּר בְּהַ בְּבֹאֲכֶם: מִשְׁנֵכְסוּ בְּהַ וְאָכְלוּ מִלְחָמָה נְתַתְּבוּ בְּחִלָּה.

וְהָיָה בְּאֲכַלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לִי־הוּא:
וְיִהִי בְּמִיכְלָכוּן מִלְחָמָא דְאַרְעָא תְּפָרְשׁוּן אֶפְרָשׁוּתָא קָדָם יְיָ:

רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּלָּה תְּרִימוּ תְרוּמָה כְּתוּמָה גֵּרָן כּוֹן תְּרִימוּ אֶתְהָ:
רִישׁ אֲצוֹתְכוּן תִּלְתָּא תְּפָרְשׁוּן אֶפְרָשׁוּתָא כְּמָא דְמְפָרְשׁוּן מִן אֲדָרָא כּוֹן תְּפָרְשׁוּן יְתָה:

רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם – כְּשִׁתְּלוּשׁוּ כְּדִי עֲרִיסוֹתֵיכֶם שְׁאַתְם רְגִילִין לְלוּשׁ בְּמִדְבָּר, וְכִמְהָ הִיא "וַיִּמְדוּ בְּעַמֵּר", "עַמֵּר לְגִלְגַּלְתָּ" – תְּרִימוּ מְרֵאשִׁיתָהּ, כְּלוּמַר: קָדָם שְׁתֹּאכְלוּ מִמֶּנָּה – רֵאשִׁית חִלְקָה, חִלָּה אַחַת מִמֶּנָּה תְּרִימוּ תְרוּמָה לְשֵׁם ה'. חִלָּה – טוֹרְטִי"ל בְּלַעְזוֹ. כְּתוּמָה גֵּרָן – שְׁלֹא נְאֻמַּר בְּהַ שְׁעוֹר, וְלֹא כְּתוּמָת מַעֲשֵׂר שְׁנַאֲמַר בְּהַ שְׁעוֹר. אֲבָל חֲקָמִים נְתַנּוּ שְׁעוֹר, לְבַעַל הַבַּיִת – אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה, וְלַנְּחֻתוֹם – אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וְשִׁמוֹנֵה.

מְרֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם תִּתְּנוּ לִי־הוּא תְרוּמָה לְדַרְתֵיכֶם: מְרִישׁ אֲצוֹתְכוּן תִּתְּנוּן קָדָם יְיָ אֶפְרָשׁוּתָא לְדַרְיִכֶן:
מְרֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם – לְמָה נְאֻמַּר לְפִי שְׁנַאֲמַר: "רֵאשִׁית עֲרֹסְתֵיכֶם", שׁוּמַע אָנִי רֵאשׁוֹנָה שְׁבַעסוֹת תְּלַמוּד לִוְמַר מְרֵאשִׁית, מְקַצְתָּה וְלֹא כְּלָהּ. תִּתְּנוּ לַה' תְּרוּמָה – לְפִי שְׁלֹא שְׁמַעְנוּ שְׁעוֹר לְחִלָּה, נְאֻמַּר תִּתְּנוּ, שְׁיִהָא בְּהַ כְּדִי נְתַיְנָה.

וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל־הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְיָ־הוּא אֶל־מֹשֶׁה:
וְאָרִי תִשְׁתְּלוּן וְלֹא תַעֲבָדוּן יְתָ כָּל פְּקוּדֵיָא הָאֵלִין דְּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה:

וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ – עֲבֹדָה נְרָה הִנְתָּה בְּכָלֵל כָּל הַמִּצְוֹת, שְׁהַצְבִּיר מְבִיאִין עֲלֵיָה פִר; נִהְרִי הַכְּתוּב מוֹצִיאָה כְּאִן מְכָלְלוֹן, לְדוֹן כְּפִר לְעוֹלָה וְשְׁעִיר לְחַטָּאת. וְכִי תִשְׁגּוּ וְגוּמַר – בְּעֲבֹדָה נְרָה הַכְּתוּב מְדַבֵּר. אוֹ אִינוּ אֵלָא בְּאַחַת מִכָּל הַמִּצְוֹת תְּלַמוּד לִוְמַר: אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה, מִצְוָה אַחַת שְׁהִיא כְּכָל הַמִּצְוֹת. מָה הָעוֹבֵר עַל כָּל הַמִּצְוֹת, פּוֹרֵק עַל וּמְפָר בְּרִית וּמְגַלָּה פְּנִים, אַף מִצְוָה זֹו, פּוֹרֵק בְּהַ עַל וּמְפָר בְּרִית וּמְגַלָּה פְּנִים; וְאִיזוּ זֹו עֲבֹדָה נְרָה. אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל מֹשֶׁה – "אֲנֹכִי" וְ"לֹא יִהְיֶה לָּךְ" מִפִּי הַגְּבוּרָה שְׁמַעְנוּם; "אַחַת דִּבֶּר אֶל־הַיָּם שְׁתִּים זֹו שְׁמַעְתִּי".

אֶת כָּל־אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ־הוּא אֲלֵיכֶם בְּיַד־מֹשֶׁה מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ־הוּא וְהִלָּאָה לְדַרְתֵיכֶם:
יְתָ כָּל דְּפַקִּיד יְיָ לְכוּן בִּידָא דְּמֹשֶׁה מִן יוֹמָא דְּפַקִּיד יְיָ וְלִהְלָאָה לְדַרְיִכֶן:

אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה וְגוּמַר – מַגִּיד שְׁכָל הַמוֹדָה בְּעֲבֹדָה נְרָה, כְּכּוֹפֵר בְּכָל הַתּוֹרָה כְּלָה וּבְכָל מָה שְׁנַתְּנָבֹאוּ הַנְּבִיאִים, שְׁנַאֲמַר: מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְהִלָּאָה.

וְהָיָה אִם מַעֲיַנִּי הָעֵדָה נַעֲשֵׂתָה לְשַׁגְּגָה וְעִשׂוּ כָל־הָעֵדָה בְּרִי־בְּקָרְ אֶתְדָ לְעֵלָה לְרִישׁ נִיחַח לִי־הוּא וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כְּמִשְׁפָּט וְשְׁעִיר־עֲזִים אֶתְדָ לְחַטָּת:
וְיִהִי אִם מַעֲיַנִּי כְּנִשְׁתָּא אֶתְעַבִּידָת לְשִׁלוֹ וְיַעֲבָדוּן כָּל כְּנִשְׁתָּא תוֹר בְּרִי תוֹרִי חַד לְעַלְתָּא לְאַתְקַבְּלָא בְּרַעְוָא קָדָם יְיָ וּמִנְחָתִיהָ וְנִסְפִיָּה כְּדַחְזִי וְצַפִּיר בְּרִי עֲזִין חַד לְחַטָּתָא:

אם מעיני העדה נעשתה לשגגה – אם מעיני העדה נעשתה עברה זו על ידי שוגג; כגון ששגגו והורו על אמת מן העבודות, שהיא מותרת לעבד עבודה זרה בכף. לחטת – חסר אל"ף, שאינו כשאר חטאות. שכל חטאות שבתורה הבאות עם עולה, החטאת קודמת לעולה, שנאמר: "ואת השני יעשה עולה"; וזו – עולה קודמת לחטאת.

וכפר הפהון על-כל-עדת בני ישראל ונסלח להם פי-שגגה הוא והם הביאו את-קרבנם אשה לי-הוה וחסאתם לפני י-הוה על-שגגתם: ויכפר כהנא על כל פנשתא דבני ישראל וישתביק להון ארי שלותא היא ואנון איתאיו ית קורבנהון קורבנא קדם יי וחובתהון קדם יי על שלותהון:

הביאו את קרבנם אשה לה' – זה האמור בפירוש, הוא פר העולה. וחסאתם – זה השעיר.

ונסלח לכל-עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם פי לכל-העם בשגגה: וישתביק לכל פנשתא דבני ישראל ולגירינא דיתגירון ביניהון ארי לכל עמא בשלותא:

שביעי

פרשת חטא היחיד

ואם-נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עזו בת-שנתה לחטאת: ואם אנש חד יחוב בשלו ויקריב עזא בת שמה לחטאתא:

תחטא בשגגה – בעבודה זרה. עז בת שנתה – שאר עברות, יחיד מביא כשבה או שעירה; וכזו – קבע לה שעירה.

וכפר הפהון על-הנפש השגגת בחטאה בשגגה לפני י-הוה לכפר עליו ונסלח לו: ויכפר כהנא על אנש דאשתלי במחביה בשלו קדם יי לכפרא עלוהי וישתביק ליה:

האזרח בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה: וציבא בבני ישראל ולגירינא דיתגירון ביניהון אורינא תדא יהי לכוון לדיעביד בשלו:

והנפש אשר-תעשה ביד רמה מן-האזרח ומן-הגר את-י-הוה הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה: ואנש דינעביד בריש גלי מן יציבנא ומן גירינא קדם יי הוא מרגיז וישתיצי אנשא ההוא מגו עמיה:

ביד רמה – במזיד. מגדף – מחרף, כמו: "והנתה חרפה וגדופה"; "אשר גדפו נערי מלך אשור". ועוד דרשו רבותינו: מכאן למכרף את השם, שהוא בכרת.

פי דברי-י-הוה בזה ואת-מצותו הפך הפכת תפכת הנפש ההוא עונה בה: ארי על פתגמא דיי בסר ונת פקודוהי אנשי אשתיצאה וישתיצי אנשא ההוא חוביה ביה:

דבר ה' – אזכרת עבודה זרה מפי הגבורה, והשאר מפי משה. עונה בה – בזמן שעונה בה, שלא עשה תשובה.

ויהיו בני-ישראל במדבר וימצאו איש מקנשש עצים ביום השבת: ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו – בגנותן של ישראל דבר הכתוב, שלא שמרו אלא שבת ראשונה; ובשניה – בא זה וחללה.

ויקריבו אתו המצאים אתו מקנשש עצים אל-משה ואל-אהרן ואל כל-העדה: וקריבו יתיה דאשפחו יתיה כד מגביב אעין לות משה ולות אהרן ולות כל פנשתא:

המצאים אתו מקנשש – שהתרו בו, ולא הניס מלקושש, אף שמצאוהו והתרו בו.

ויגייחו אתו במשמר פי לא פרש מה-יעשה לו: ואסרו יתיה בבית מטרא ארי לא אתפרש להון מא דינעבדון ליה:

פי לא פרש מה יעשה לו – לא היו יודעים באיזו מיתה ימות; אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה.

ויאמר י-הוה אל-משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל-העדה מחוץ למחנה: ואמר יי למשה אתקטלא יתקטיל גוברא רגומו יתיה באבניא כל פנשתא מברא למשוריתא:

רגום – פיישנ"ט בלעז, וכן "הלוד", אלנ"ט; וכן "זכור" ו"שמור".

וַיֵּצֵאוּ אֹתוֹ כָּל־הָעֵדָה אֶל־מַחֻץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ
אֹתוֹ בְּאֲבָנִים וַיָּמָת פֶּאֶשֶׁר צִנֵּה י-הוָה אֶת־מֹשֶׁה:

וַיֵּצֵאוּ אֹתוֹ – מִפְּאֵן שְׁבִית הַסְּקִילָה חוּץ וַרְחוֹק מִבֵּית דִּין.

וַיֹּאמֶר י-הוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וַאֲמַר יי לַמֹּשֶׁה לְמִימַר:

דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעִשׂוּ לָהֶם
צִיצִת עַל־כַּנְּפֵי בְּגָדֵיהֶם לְדַרְתָּם וְנָתַנוּ עַל־צִיצִת
הַכְּנָף פִּתִּיל תְּכֵלֶת:

מִלִּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִימַר לְהוֹן וַיַּעֲבְדוּן לְהוֹן
כְּרוֹסְפָדִין עַל כַּנְּפֵי כְּסוּתֵהוֹן לְדַרְיָהוֹן וַיִּתְּנוּן עַל
כְּרוֹסְפָד כַּנְּפָא חוּטָא דְתַכְיִלְתָּא:

וְעִשׂוּ לָהֶם צִיצִת – עַל שֵׁם הַפִּתִּילִים הַתְּלוּיִים בָּהֶן, כְּמוֹ: "וַיִּקְחֵנִי בְּצִיצֵת רֹאשִׁי". דְּבָר אַחֵר: צִיצִת – עַל שֵׁם "וַיִּרְאִיתֶם אֹתוֹ", כְּמוֹ: "מִצִּיץ
מִן הַחֲרָבִים". תְּכֵלֶת – צָבַע יָרֵק שֶׁל חִלְזוֹן.

וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וַיִּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֶת־כָּל־
מִצְוֹת י-הוָה וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא־תִתּוּרוּ אַחֲרַי
לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר־אַתֶּם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם:

וַיְהוֹן לְכוּן לְכְרוֹסְפָדִין וְתַחֲזוּן יְתִיָּה וְתַדְכְּרוּן יְת כָּל
פְּקוּדֵיָא דִּי וְתַעֲבְדוּן יְתֵהוֹן וְלֹא תַטְעוּן בְּתַר הַרְהוּר
לְכֻכּוֹן וּבְתַר חִיזו עֵינֵיכֻכּוֹן דְּאַתּוֹן טַעוּן בְּתַרְיָהוֹן:

וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' – שְׁמַנְן גִּימְטְרִיא שֶׁל צִיצִת – שֵׁשׁ מֵאוֹת, וְשִׁמּוֹנָה חוּטִים וְחֲמִשָּׁה קְשָׁרִים, הָרִי תְּרִי"ג. וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם
– כְּמוֹ "מִתּוֹר הָאָרֶץ". הַלֵּב וְהַעֵינַיִם הֵם מְרַגְּלִים לַגּוֹף וּמְסַרְסְרִים לוֹ אֶת הַעֲבָרוֹת: הַעֵינַיִם רוֹאֶה, וְהַלֵּב חוֹמֵד, וְהַגּוֹף עוֹשֶׂה אֶת הַעֲבָרָה.

לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעִשִׂיתֶם אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי וְהִיִּיתֶם
קְדוֹשִׁים לֹא־לְהִיכֶם:

בְּדִיל דְּתַדְכְּרוּן וְתַעֲבְדוּן יְת כָּל פְּקוּדֵי וְתֵהוֹן קְדִישִׁין
קְדָם אֱלֹהֵכֻכּוֹן:

אֲנִי י-הוָה אֶ-לְהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לְהֵיכֹל לָכֶם לֹא־לְהֵיכֶם אֲנִי י-הוָה אֶ-לְהֵיכֶם:

אֲנִי יי אֱלֹהֵכֻכּוֹן דְּאַפִּיקִית יְתֻכֻכּוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם
לְמַהוּי לְכוּן לְאַלֵּה אֲנִי יי אֱלֹהֵכֻכּוֹן:

אֲנִי ה' – נֶאֱמַן לְשֵׁלֶם שְׂכָר. אֶ-לְהֵיכֶם – נֶאֱמַן לְהַפְרַע. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם – עַל מִנַּת כּוֹן פְּדִיתִי אֶתְכֶם, שֶׁתִּקְבְּלוּ עָלֵיכֶם גְּזוּרֹתַי. אֲנִי ה' אֶ-
לְהֵיכֶם – עוֹד, לָמָּה נֶאֱמַר שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ יִשְׂרָאֵל: מִפְּנֵי מָה אָמַר הַמְּקוֹם לֹא שֶׁנַּעֲשֶׂה וְנִטַּל שְׂכָר אֲנִי לֹא עוֹשִׂים וְלֹא נוֹטְלִים שְׂכָר עַל כְּרִחְקֶם אֲנִי
מִלְּפָנֶיךָ; וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "אִם לֹא בְּיַד חֲזַקָּה" וְגוֹמַר "אֲמַלֵּךְ עָלֵיכֶם". דְּבָר אַחֵר: לָמָּה נֶאֱמַר יְצִיאַת מִצְרַיִם אֲנִי הוּא שֶׁהַבְּחִנְתִּי בְּמִצְרַיִם בֵּין טָפָה
שֶׁל בְּכוֹר לְשִׂאֵינָה שֶׁל בְּכוֹר; אֲנִי הוּא עֲתִיד לְהַבְּחִין וּלְהַפְרַע מִן הַתּוֹלָה קְלָא אֵילָן בְּבִגְדוֹ וְאוֹמֵר: תְּכֵלֶת הִיא. וּמִיִּסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן
הַעֲמַקְתִּי: לָמָּה נִסְמְכָה פְּרִשַׁת מְקוֹשֵׁשׁ לְפָרֶשֶׁת עֲבוּדָה זָרָה לֹמַר שֶׁהַמְּחַלְלֵל אֶת הַשַּׁבָּת, כְּעוֹבֵד עֲבוּדָה זָרָה; שְׂאֵף הִיא שְׁקוּלָה כְּכֹל הַמִּצְוֹת. וְכֵן
הוּא אוֹמֵר בְּעֶזְרָא: "וְעַל הַר סִינַי יִרְדַּת וְתַתֵּן לָהֶם מִשְׁפָּטִים יִשְׂרָיִם וְתוֹרוֹת אֲמַת" וְכוּלֵיהּ, "וְאֵת שַׁבַּת קִדְשָׁךְ הוֹדַעְתָּ לָהֶם". וְאַף פְּרִשַׁת צִיצִת,
לְכַף נִסְמְכָה לְאַלּוֹ, לְפִי שְׂאֵף הִיא שְׁקוּלָה כְּנֶגֶד כָּל הַמִּצְוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְעִשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתַי". עַל כַּנְּפֵי בְּגָדֵיהֶם – כְּנֶגֶד "וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל
כַּנְּפֵי נְשָׁרִים". "עַל אַרְבַּע כְּנָפּוֹת", וְלֹא בְּעֵלַת שְׁלֵשׁ, וְלֹא בְּעֵלַת חֲמִשׁ; כְּנֶגֶד אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֵלָה שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּמִצְרַיִם: "וְהוֹצֵאתִי",
"וְהַצַּלְתִּי", "וְגֵאלְתִּי", "וְלִקְחַתִּי". פִּתִּיל תְּכֵלֶת – עַל שֵׁם שְׁכוּל בְּכוֹרוֹת; תְּרַגּוּם שֶׁל שְׁכוּל, "תְּכֵלָא". וּמִפְּתֵם הִנְתָּה בְּלִילָה, וְכֵן צָבַע הַתְּכֵלֶת
דוֹמָה לְרִקִיעַ הַמְּשַׁחֵר לְעַת עָרֵב. וְשִׁמּוֹנָה חוּטִים שָׁבָה, כְּנֶגֶד שְׁמוֹנָה יָמִים שֶׁשָּׁהוּ יִשְׂרָאֵל מִשְׁעָצָאוּ מִמִּצְרַיִם עַד שֶׁאֲמָרוּ שִׁירָה עַל הַיָּם.

לח בַּיָּמִים הַהֵם חָלָה חֲזַקְתָּהּ לְמוֹת וַיָּבֹא אֵלָיו
יִשְׁעֵיהָ בֶן-אֲמוּץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה-אָמַר
יְ-הוָה צֹו לְבֵיתְךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה: וַיִּסָּב
חֲזַקְתָּהּ פָּנָיו אֶל-הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל-יְ-הוָה:
וַיֹּאמֶר אָנֹכָה יְ-הוָה זָכַר-נָא אֶת אֲשֶׁר הִתְחַלַּכְתִּי
לְפָנֶיךָ בְּאֶמֶת וּבְלֵב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי
וַיִּבֶךְ חֲזַקְתָּהּ בְּכִי גָדוֹל: וַיְהִי דְבַר-יְ-הוָה
אֶל-יִשְׁעֵיהָ לֵאמֹר: הֲלוֹךְ וְאָמַרְתְּ אֶל-חֲזַקְתָּהּ
כֹּה-אָמַר יְ-הוָה אֱ-לֹהֵי דָוִד אָבִיךָ שְׁמַעְתִּי
אֶת-תְּפִלָּתְךָ רְאִיתִי אֶת-דַּמְעֹתֶיךָ הַנְּגִי יוֹסֵף
עַל-יָמֶיךָ חֲמַשׁ עָשָׂרָה שָׁנָה: וּמִכֶּה מִלֶּךְ-אֲשׁוּר
אֲצִילְךָ וְאֶת הַעֵיר הַזֹּאת וּגְבוּתִי עַל-הַעֵיר הַזֹּאת:
וְזֶה-לִּךְ הָאוֹת מֵאֵת יְ-הוָה אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יְ-הוָה
אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבֶּר: הַנְּגִי מֹשִׁיב אֶת-אֶל
הַמַּעְלֹת אֲשֶׁר יִרְדֶּה בַּמַּעְלֹת אֲחֻז בַּשָּׁמַשׁ
אֲחַרְגִּית עֲשׂוֹר מַעְלֹת וַתִּשָּׁב הַשָּׁמַשׁ עֲשׂוֹר
מַעְלֹת בַּמַּעְלֹת אֲשֶׁר יִרְדֶּה: מִכְּתָב לְחֲזַקְתָּהּ
מִלֶּךְ-יְהוּדָה בַּחֲלָתָו וַיְחִי מִחֲלָיו: אֲנִי אֲמַרְתִּי
בְּדַמִּי יָמִי אֵלֶכָה בְּשַׁעְרֵי שָׂאוֹל פִּקְדַתִּי יִתֵּר
שְׁנוֹתַי: אֲמַרְתִּי לֹא-אֶרְאֶה יְהִי נָה בְּאַרְץ הַחַיִּים
לֹא-אֶבִּיט אָדָם עוֹד עַם-יּוֹשְׁבֵי חָדָל: יְדוּרֵי גֹסֶעַ
וּנְגִלָה מִנִּי כִּאֲהֵל רַעִי קִפְדַּתִּי כְּאֶרֶג טַיִל מִדָּלָה
יִבְצַעְנִי מִיּוֹם עַד-לַיְלָה תִשְׁלִימַנִּי: שְׁוִיתִי
עַד-בִּקְרָא כְּאֵרִי כֹן יִשְׁבֵר כָּל-עַצְמוֹתַי מִיּוֹם
עַד-לַיְלָה תִשְׁלִימַנִּי: כִּסּוֹס עֲגוּר כֹּן אֲצַפְצַף
אֲהַגֶּה כִּיּוֹנָה דָלוּ עֵינַי לְמָרוֹם אֶ-דָּגִי עֲשָׂקָה-לִּי
עָרְבִנִי: מָה-אֲדַבֵּר וְאֲמַר-לִי וְהוּא עָשָׂה אֲדַדְּהָ
כָּל-שְׁנוֹתַי עַל-מַר נִפְשֵׁי: אֶ-דָּגִי עַלִּיהֶם יִחְיוּ
וּלְכָל-בָּהֶן חַיֵּי רוּחִי וְתִחֲלִימַנִּי וְהַחֲיִנִּי: הִגַּה
לְשָׁלוֹם מַר-לִי מֵר וְאַתָּה חֲשָׁקְתָּ נִפְשֵׁי מִשְׁחַת
בְּלִי כִּי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרַי גּוֹךְ כָּל-חַטָּאִי: כִּי לֹא
שָׂאוֹל תּוֹדֶךָ מוֹת יִהְלַךְ לֹא-יִשְׁבְּרוּ יוֹרְדֵי-בּוֹר
אֶל-אֲמַתְךָ: חַי תִּי הוּא יוֹדֶךָ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם אָב
לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל-אֲמַתְךָ: יְ-הוָה לְהוֹשִׁיעַנִי
וּנְגַוְתִי נִגְוֹן כָּל-יָמַי חַיִּינוּ עַל-בֵּית יְ-הוָה:
וַיֹּאמֶר יִשְׁעֵיהָ יִשְׂאוּ דְבַלְת תֹּאנְגִים וַיִּמְרָחוּ
עַל-הַשָּׁחִין וַיְחִי: וַיֹּאמֶר חֲזַקְתָּהּ מָה אוֹת כִּי
אֲעֲלֶה בֵּית יְ-הוָה:

לֹט בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח מֶרְדֵךְ בְּלֹאדָו בֶן-בְּלֹאדָו
מִלֶּךְ-בָּבֶל סִפְרִים וּמִנְחָה אֶל-חֲזַקְתָּהּ וַיִּשְׁמַע כִּי
חָלָה וַיִּחְזַק: וַיִּשְׁמַח עַלִּיהֶם חֲזַקְתָּהּ וַיִּרְאֶם
אֶת-בֵּית נְכֹתָה אֶת-הַכֶּסֶף וְאֶת-הַזָּהָב
וְאֶת-הַבְּשָׂמִים וְאֶת | הַשָּׁמֶן הַטּוֹב וְאֶת כָּל-בֵּית
כָּלִיו וְאֶת כָּל-אֲשֶׁר נִמְצָא בְּאֲזָרְתָיו לֹא-הָיָה
דָּבָר אֲשֶׁר לֹא-הָרָאֶם חֲזַקְתָּהּ בְּבֵיתוֹ
וּבְכָל-מִמְשַׁלְתּוֹ: וַיָּבֹא יִשְׁעֵיהָ הַנָּבִיא אֶל-הַמֶּלֶךְ
חֲזַקְתָּהּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה אָמַרְוּ | הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה
וּמֵאֵינן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר חֲזַקְתָּהּ מֵאַרְץ רְחוֹקָה
בָּאוּ אֵלַי מִבָּבֶל: וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתְךָ וַיֹּאמֶר
חֲזַקְתָּהּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ לֹא-הָיָה דָבָר
אֲשֶׁר לֹא-הָרְאִיתִים בְּאֲזָרְתִּי: וַיֹּאמֶר יִשְׁעֵיהָ
אֶל-חֲזַקְתָּהּ שְׁמַע דְּבַר-יְ-הוָה צֹ-בָאוֹת: יִהְיֶה
יָמִים בָּאִים וַנִּשְׂא | כָּל-אֲשֶׁר בְּבֵיתְךָ וְאֲשֶׁר אָצְרוּ
אֲבֹתֶיךָ עַד-הַיּוֹם הַזֶּה בָּבֶל לֹא-יִוָּתֵר דָּבָר אֲמַר
יְ-הוָה: וּמִבְּנֵיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִכֶּה אֲשֶׁר תּוֹלִיד
יִקְחוּ וְהָיוּ סְרִיסִים בְּהִיבֵל מִלֶּךְ בָּבֶל: וַיֹּאמֶר
חֲזַקְתָּהּ אֶל-יִשְׁעֵיהָ טוֹב דְּבַר-יְ-הוָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ
וַיֹּאמֶר כִּי יִהְיֶה שָׁלוֹם וְאַמֶּת בְּיָמַי:

מ וַנְחַמוּ נַחְמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱ-לֹהֵיכֶם: דְּבַרוּ
עַל-לֵב יְרוּשָׁלַם וְקִרְאוּ אֵלֶיךָ כִּי מְלֹאָה צָבָאָה כִּי
נִרְצָה עוֹנָה כִּי לִקְחָה מִיַּד יְ-הוָה כְּפָלִים
בְּכָל-חַטָּאתֶיהָ: קוֹל קוֹרָא בַּמִּדְבָּר פָּנּוּ דֶרֶךְ
יְ-הוָה יִשְׁרוּ בְּעָרְבָה מִסְלָה לֹא-לִהְיוּ: כָּל-גֵּיא
יִנְשָׂא וְכָל-הָר וּגְבֻעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב
לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה: וַנְּגַלָה כְּבוֹד יְ-הוָה
וְרָאוּ כָל-בְּשָׂר יַחְדָּו כִּי כִּי יְ-הוָה דִּבֶּר: קוֹל אֲמַר
קוֹרָא וְאֹמֶר מָה אֶקְרָא כָּל-הַבְּשָׂר חֲצִיר
וְכָל-חֶסֶדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה: יִבֶּשׁ חֲצִיר גְּבַל-צִיץ כִּי
רוּחַ יְ-הוָה גְּשָׁבָה כֹּן אֲכֹן חֲצִיר הָעָם: יִבֶּשׁ
חֲצִיר גְּבַל צִיץ וְדַבַּר-אֱ-לֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: עַל
הַר-גְּבָה עַל-יְלֹךְ מִבְּשָׂרָת צִיּוֹן הָרִימִי בַּפֶּת קוֹלְךָ
מִבְּשָׂרָת יְרוּשָׁלַם הָרִימִל אֶל-תִּירְאִי אֲמַרְלִי לְעָרִי
יְהוּדָה הִנֵּה אֱ-לֹהֵיכֶם: הִנֵּה אֶ-דָּגִי יְ-הוָה בְּתַזְנוּק
יָבֹוא וְזָרְעוּ מִשְׁלָה לּוֹ הִנֵּה שָׁכְרוּ אֲתוֹ וּפְעַלְתּוּ
לְפָנָיו: כִּרְעָה עֲדָרוּ יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹץ טְלָאִים
וּבְחִיקוֹ יִשָּׂא עֲלוֹת יְנַהֵל: מִי-מִדָּד בְּשַׁעֲלוֹ מִיָּם

וּשְׁמַיִם בְּזָרַת תִּפְּנֶה וְכָל בְּשָׁלֵשׁ עָפָר הָאָרֶץ וְשָׁקֵל
בְּפֶלֶס הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֵאזְנוֹיִם: ^אמִי־תִפְּנֶה אֶת־רוּחַ
יְיָ הַזֶּה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנִי: ^באֶת־מִי נוֹעֵץ
וַיְבִינֶהוּ וַיִּלְמְדֵהוּ בְּאֶרֶץ מִשְׁפָּט וַיִּלְמְדֵהוּ זֹעֶת
וְדָרָךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֵנִי: ^גהֵן גּוֹיִם כָּמֶר מִדְּלִי
וְכִשְׁמֶק מֵאֲזַנִּים נִחְשְׁבוּ הֵן אֵיִים פֶּדָק יִטּוֹל:
^דוַיִּלְבְּנוֹן אֵין דִּי בְעָר וְחִיתוֹ אֵין דִּי עוֹלָה:
^הכָּל־הַגּוֹיִם כְּאֵין נִגְדוּ מֵאֶפֶס וְתֵהוּ נִחְשְׁבוּ־לוֹ:
^ווְאֶל־מִי תִדְמִינוּן אֵל וּמֵה־דָמוֹת תִּעַרְכוּ לוֹ:
^זהַפֶּסֶל נִסְךְ תָּרַשׁ וְצִרָף בְּזָהָב יִרְקַעְנוּ וּרְתֻקוֹת
כֶּסֶף צוֹרָף: ^חהִמְסַכּוּן תְּרוּמָה עֵץ לֹא־יִרְקֵב יִבְחָר
תָּרַשׁ חֲכָם יִבְקֹשׁ־לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט:
^טהֵלֹוא תִדְעוּ הֵלֹוא תִשְׁמְעוּ הֵלֹוא הִגִּד מֵרֹאשׁ
לְכֶם הֵלֹוא הַבִּינוּתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: ^יהִישֵׁב
עַל־חֹג הָאָרֶץ וַיִּשְׁבֶּיהָ כַּחֲגָבִים הַנוֹטָה כַּדָּק
שְׂמַיִם וַיִּמְתַּחֶם כְּאֵהֶל לְשִׁבְתָּ: ^{יא}הַנּוֹתָן רוֹזְנִים
לְאֵין שְׁפָטֵי אָרֶץ פָּתֵהוּ עֲשֵׂה: ^{יב}אֵף בַּל־נִטְעוּ אֵף
בַּל־זָרְעוּ אֵף בַּל־שָׂרַשׁ בְּאָרֶץ גִּזְעָם וּגַם־נִשְׂפָה
בָּהֶם וַיִּבְשׂוּ וּסְעָרָה פִקֵּשׁ תִּשְׁאֵם: ^{יג}וְאֶל־מִי
תִדְמִינוּנִי וְאִשׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ: ^{יד}שְׂאוּ־מְרוֹם
עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי־בְרָא אֱלֹהֵ הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר
צְבָאָם לְכֹלֶם בְּשֵׁם יִקְרָא מְרַב אוֹנִים וְאִמְיִץ פֶּתַח
אִישׁ לֹא נִעְדָּר: ^{טו}לְמָה תֹאמַר יַעֲקֹב וַתִּדְבַר
יִשְׂרָאֵל נִסְתַּרְהָ דַרְכֵי מִי־הוּא וּמֵאֵ־לֵהִי מִשְׁפָּטֵי
יַעֲבוֹר: ^{טז}הֵלֹוא יִדְעַת אִם־לֹא שְׁמַעַת אֵ־לֵהִי
עוֹלָם יְיָ הוּא בּוֹרֵא קְצוֹת הָאָרֶץ לֹא יִיעַף וְלֹא
יִיָּגַע אֵין חֶקֶר לְתִבּוּנָתוֹ: ^{יז}נִתַּן לְיַעֲקֹב פֶּתַח וְלְאֵין
אוֹנִים עֲצָמָה יִרְבֶּה: ^{יח}וַיַּעֲפוּ נְעָרִים וַיִּגְעוּ
וּבַחֲוָרִים פְּשׁוּל יִפְשְׁלוּ: ^{יט}וְקוֹנֵי יְיָ הוּא יַחֲלִיפוּ כֹחַ
יַעֲלוּ אֶבֶר כְּנִשְׂרִים יְרוּצוּ וְלֹא יִיָּגְעוּ יִלְכוּ וְלֹא
יִיעֲפוּ:

מֵאֵ הַחֲתִירִישׁוּ אֵלֵי אֵיִים וְלֹאֵיִם יַחֲלִיפוּ כֹחַ
יִגְשׂוּ אֵז יִדְבְּרוּ יַחֲדוּ לְמִשְׁפָּט נִקְרָבָה: ^כמִי הַעִיר
מִמְזֻרַח אֲדָק יִקְרָאֵהוּ לְרַגְלוֹ יִתֵּן לְפָנָיו גּוֹיִם
וּמְלָכִים יִרְדּוּ יִתֵּן כְּעַפְרֵ תִרְבּוּ כְּקֹשׁ נִדְחָה קִשְׁתוֹ:
יִרְדְּפֶם יַעֲבוֹר שְׁלוֹם אֶרֶץ בְּרַגְלָיו לֹא יָבוֹא:
מִי־פָעֵל וְעֲשֵׂהָ קִרָּא הַדְּרוֹת מֵרֹאשׁ אֲנִי יְיָ הוּא
רֹאשׁוֹן וְאֶת־אֲחֵרִיִם אֲנִי־הוּא: ^{כא}רְאוּ אֵיִים וַיִּרְאוּ

קְצוֹת הָאָרֶץ יַחֲדוּ קָרְבוּ וַיִּצְאֲתוּן: ^{כב}אִישׁ
אֶת־רֵעֵהוּ יַעֲזְרוּ וְלֹאֲתוּ יֹאמַר חֲזָק: ^{כג}וַיִּחַזַּק תָּרַשׁ
אֶת־צִרָף מִחֲלִיק פִּטְיִשׁ אֶת־הוֹלֵם פָּעַם אֹמֶר
לְדָבָק טוֹב הוּא וַיִּחַזְקֵהוּ בְּמִסְמָרִים לֹא יִמוּט:
^{כד}וְאִתָּה יִשְׂרָאֵל עַבְדִּי יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּתִרְתִּיךָ זָרַע
אֲבָרְתֶם אֲהַבִּי: ^{כה}אֲשֶׁר הִחְזַקְתִּיךָ מִקְצוֹת הָאָרֶץ
וּמֵאֲצִילֶיךָ קִרָּאתִיךָ וְאֹמֶר לָךְ עַבְדֵי־אִתָּה
בְּתִרְתִּיךָ וְלֹא מֵאֲסִתִּיךָ: ^{כו}אֶל־תִּירָא כִּי עֲמָה־אֲנִי
אֶל־תִּשְׁתַּע כִּי־אֲנִי אֶ־לֵהִיךָ אִמְצַתִּיךָ אֶף־עֲזֹרְתִיךָ
אֶף־תִּמְכַתִּיךָ בִּימִין צַדִּיקִי: ^{כז}הֵן יִבְשׂוּ וַיִּכְלְמוּ כָּל
הַנְּחָרִים בָּךְ יִהְיוּ כְּאֵין וַיֹּאבְדוּ אֲנָשֵׁי רִיבָה:
^{כח}תִּבְקָשׁם וְלֹא תִמְצָאֵם אֲנָשֵׁי מִצְרָף יִהְיוּ כְּאֵין
וְכֹאֶפֶס אֲנָשֵׁי מִלַּחֲמָתֶךָ: ^{כט}כִּי אֲנִי יְיָ הֵנָּה אֶ־לֵהִיךָ
מִחֲזִיק יִמִּינֶךָ הֹאמֶר לָךְ אֶל־תִּירָא אֲנִי עֲזֹרְתִיךָ:
^לאֶל־תִּירָאֵל תּוֹלַעַת יַעֲקֹב מִתִּי יִשְׂרָאֵל אֲנִי
עֲזֹרְתִיךָ נְאֻם־יְיָ הוּא וְגִאֲלֶךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל: ^{לא}הִנֵּה
שִׁמְתִיךָ לְמוֹרָג תְּרוּץ חֲדָשׁ בְּעַל פִּיפְיוֹת תִּדְוֹשׁ
הָרִים וְתִדָּק וּגְבָעוֹת פִּמְוץ תִּשְׁשִׁים: ^{לב}תִּזְרַם וְרוּחַ
תִּשְׁאֵם וּסְעָרָה תִּפְיִץ אוֹתֶם וְאִתָּה תִּגְלֵל בִּי־הוּא
בְּקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל תִּתְהַלֵּל: ^{לג}הַעֲנִיִים וְהַאֲבִיוֹנִים
מִבְּקָשִׁים מַיִם וְאֵין לְשׁוֹנָם בְּצָמָא נִשְׁתָּה אֲנִי
יְיָ הוּא אֲעֲנֶם אֶ־לֵהִי יִשְׂרָאֵל לֹא אֲעֲזֹבֶם: ^{לד}אֲפַתַּח
עַל־שְׁפִיִים נְהָרוֹת וּבְתוֹךְ בְּקַעֲוֹת מַעֲיָנוֹת אֲשִׁים
מִדְּבַר לְאִגַּם־מַיִם וְאָרֶץ צִיָּה לְמוֹצְאֵי מַיִם: ^{לה}אֲתֵן
בַּמִּדְבָּר אָרֶז שִׁטָּה וְהַדָּס וְעֵץ שִׁמּוֹן אֲשִׁים
בְּעֶרְבָה בְּרוֹשׁ תִּדְהָר וְתֹאשׁוֹר יַחֲדוּ: ^{לו}לְמַעַן יִרְאוּ
וַיִּדְעוּ וַיִּשְׂיִמוּ וַיִּשְׁפִּילוּ יַחֲדוּ כִּי יַד־יְיָ הוּא
עֲשֵׂתָה זָאת וְקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל בְּרָאָה: ^{לז}קָרְבוּ
רִיבְכֶם יֹאמֶר יְיָ הוּא הַגִּישׁוּ עֲצָמוֹתֵיכֶם יֹאמֶר
מִלֶּךְ יַעֲקֹב: ^{לח}יִגְלִישׁוּ וַיִּגִּידוּ לָנוּ אֵת אֲשֶׁר תִּקְרִינֶהָ
הַרְאֵשְׁנוֹת | מָה הִנֵּה הַגִּידוּ וְנִשְׁיִמָּה לְבָנוּ וְנִדְעָה
אֲחֵרִיתוֹ אוֹ הַבְּאוֹת הַשְּׂמִיעֵנִי: ^{לח}הַגִּידוּ הָאֲתִיבוֹת
לְאַחֹר וְנִדְעָה כִּי אֶ־לֵהִים אַתֶּם אֶף־תִּיטִּיבוּ
וְתָרְעוּ וְנִשְׁתַּעַה וְנִרְאָה יַחֲדוּ: ^להוֹ־אַתֶּם מֵאֵין
וּפְעֻלְכֶם מֵאֶפֶס תּוֹעֲבָה יִבְחָר בְּכֶם: ^{לא}הַעִירוּתִי
מִצְּפוֹן וַיָּאֵת מִמְזֻרַח־שְׁמֵשׁ יִקְרָא בְּשִׁמִּי וַיָּבֹא
סְגָנִים כְּמוֹ־חֶמֶר וְכִמוֹ יוֹצֵר יִרְמִס־טִיט:
^{לב}מִי־הַגִּיד מֵרֹאשׁ וְנִדְעָה וּמִלְּפָנִים וַנֹּאמֶר צַדִּיק

אָף אִין־מֵלִיד אָף אִין מִשְׁמִיעַ אָף אִין־שִׁמְעַ
אִמְרֵיכֶם: ׀ רֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הִנֵּה הֵנָּה וְלִירוּשָׁלַם
מִבְּשַׁר אֶתֶן: ׀ וְאַרְאֶה וְאִין אִישׁ וּמֵאֲלֵה וְאִין
יֹעֵץ וְאַשְׁאַלֶם וְיִשְׁיבוּ דְבָר: ׀ הֵן כֻּלָּם אֲנֹן אֶפְס
מִעֲשֵׂיהֶם רוּחַ וְתֵהוּ נִסְפִיהֶם:

מִב־הֵן עֲבָדִי אֶתְמַדְּבֹו בְחִירֵי רְצִתָּה נִפְשֵׁי נַתַּתִּי
רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לְגוֹיִם יוֹצִיא: ׀ לֹא יִצְעַק וְלֹא
יִשָּׂא וְלֹא־יִשְׁמִיעַ בְּחוּץ קוֹלוֹ: ׀ קִנְיָה רְצוּץ לֹא
יִשְׁבֹּר וּפְשֻׁתָּה כִּהְיָה לֹא יִכְבְּנָה לְאַמֶּת יוֹצִיא
מִשְׁפָּט: ׀ לֹא יִכְהֵל וְלֹא יִרוּץ עַד־יִשִּׁים בְּאַרְץ
מִשְׁפָּט וּלְתוֹרַתוֹ אֵיִם יִיחַלוּ: ׀ כִּהֵּן־אֶמֶר הָאֵל
יְהוָה בּוֹרָא הַשָּׁמַיִם וְנוֹטִיהֶם רִקְעַת הָאָרֶץ
וְצִאצְאִיהָ נָתַן נְשָׁמָה לְעַם עָלְיָה וְרוּחַ לְהַלְכִים
בָּהּ: ׀ אֲנִי יְהוָה קָרָאתִיךָ בְּצִדְקָה וְאַחֲזַק בְּיָדְךָ
וְאַצְרִיךָ וְאַתְּנֶנֶךָ לְבְרִית עִם לְאוֹר גּוֹיִם: ׀ לִפְקֻחַת
עֵינַיִם עוֹרוֹת לְהוֹצִיא מִמִּסְגָּר אֶסִּיר מִבַּיִת כִּלְאֵ
לְשִׁבֵי חֲשָׁד: ׀ אֲנִי יְהוָה הוּא שָׁמַי וּכְבוֹדִי לְאַחַר
לֹא־אֶתֶן וְתִהְלֹתִי לְפָסִילִים: ׀ הֵרָאשְׁנוֹת הַיְהוּדִים־בָּאוּ
וְחִדְשׁוֹת אֲנִי מֵגִיד בְּטָרִם תִּצְמַחְנָה אֲשִׁמִּיעַ
אֶתְכֶם: ׀ שִׁירוּ לִי־הוּהוּ שִׁיר חֲדָשׁ תִּהְלֹתוֹ מִקְצֵה
הָאָרֶץ יוֹרְדֵי הַיָּם וּמֵלֵאוֹ אֵיִם וְיִשְׁבִּיהֶם: ׀ יִשְׁאוּ
מִדְּבַר וְעָרְיוּ חֲצָרִים תִּשָּׁב קִדְר יִרְנֹו וְשִׁבִי סִלַּע
מִרֵּאשׁ הָרִים יִצְוּחוּ: ׀ יִשְׁימוּ לִי־הוּהוּ כְּבוֹד
וְתִהְלֹתוֹ בְּאֵיִם נִגִּידוּ: ׀ יְהוָה כִּגְבוֹר יִצֵּא כְּאִישׁ
מִלְחָמוֹת יַעִיר קִנְיָה יִרְיַע אֶף־יִצְרִית עַל־אִיְבוֹ
יִתְגַּבֵּר: ׀ הִחֲשִׁיתִי מֵעוֹלָם אֶתְרִישׁ אֶתְאַפֵּק
כִּי־לִדְהָ אֶפְעֶה אֲשֶׁם וְאַשְׁאֵף יָחַד: ׀ אֶתְרִיב
הָרִים וּגְבָעוֹת וְכָל־עֲשָׂבִם אוֹבִישׁ וְשִׁמְתִי נִהְרוֹת
לְאֵיִם וְאֶגְמִים אוֹבִישׁ: ׀ וְהוֹלַכְתִּי עוֹרִים בְּדֶרֶךְ
לֹא יִדְעוּ בְּנִתִּיבוֹת לֹא־יִדְעוּ אֶדְרִיכֶם אֲשִׁים
מִחֲשָׁד לְפָנֵיהֶם לְאוֹר וּמִעֲקָשִׁים לְמִישׁוֹר אֲלֵה
הַדְּבָרִים עֲשִׂיתֶם וְלֹא עֲזַבְתֶּם: ׀ נִסְגּוּ אַחֲוֹר
יָבִשׁוּ בְּשֵׁת הַבְּטָחִים בְּפִסֵּל הָאִמְרִים לְמִסְכָּה
אֶתֶם אֶ־לְהִינוּ: ׀ הִחֲרָשִׁים שָׁמְעוּ וְהַעֲוָרִים
הִבִּיטוּ לְרֵאוֹת: ׀ מִי עוֹר כִּי אִם־עֲבָדִי וְחֲרָשׁ
כְּמִלְאֲכִי אֲשַׁלַּח מִי עוֹר כְּמִשְׁלֵם וְעוֹר כְּעֶבֶד
יְהוָה: ׀ רֵאוֹת רַבּוֹת וְלֹא תִשְׁמַר פְּקוּחַת אֲזַנָּיִם
וְלֹא יִשְׁמַע: ׀ יְהוָה חֲפִץ לְמַעַן צִדְקוֹ יִגְדִיל

תוֹרָה וַיִּאֲדִיר: ׀ וְהוּא עִם־בְּנוֹת וְשִׁסוּלֵי הַפֶּתַח
בְּחוֹרִים כֻּלָּם וּבְכַתִּי כֻלָּאִים הִחֲבֵאוּ הֵיוּ לְבוֹ וְאִין
מִצִּיל מִשְׁפָּה וְאִין־אֶמֶר הָשָׁב: ׀ מִי בְּכֶם יִאֲזִין
זֹאת יִקְשֹׁב וְיִשְׁמַע לְאַחֲוֹר: ׀ מִי־נָתַן לְמִשְׁפָּה
יַעֲקֹב וְיִשְׂרָאֵל לְבְּזוּזִים הִלּוּא יְהוָה זֹו חֲטָאנוּ לֹו
וְלֹא־אָבוּ בְּדַרְכֵי הַלּוֹד וְלֹא שָׁמְעוּ בְּתוֹרַתוֹ:
׀ וַיִּשְׁפֹּךְ עָלָיו חֲמָה אַפּוֹ וַעֲזוּז מִלְחָמָה וּתְלַהֲטָהוּ
מִסְבִּיב וְלֹא יָדַע וּתְבַעֲרֵ־בּוֹ וְלֹא־יִשִּׁים עַל־לֵב:

מִג ׀ וַעֲתִּיה כִּהֵּן־אֶמֶר יְהוָה בְּרֵאשִׁי יַעֲקֹב וְיִצְרָךְ
יִשְׂרָאֵל אֶל־תִּירָא כִּי גֵאֲלִתִּיךָ קָרָאתִי בְּשִׁמְךָ
לִי־אֶתֶה: ׀ כִּי־תִעַבֵּר בְּמִים אֶתְהִ־אֲנִי וּבְנִהְרוֹת לֹא
יִשְׁטַפּוּךָ כִּי־תִלְךָ בְּמוֹ־אֵשׁ לֹא תִפְוֶה וְלִהְבֵּה לֹא
תִבְעַר־בְּךָ: ׀ כִּי אֲנִי יְהוָה אֶ־לְהִיךָ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
מוֹשִׁיעֶךָ נַתַּתִּי כְּפָרְךָ מִצְרַיִם כּוֹשׁ וּסְבֵא תַחֲתִיךָ:
יִמְאַשֵּׁר יִקְרָתְךָ בְּעֵינַי נִכְבְּדֶתְךָ וְאֲנִי אֶהְבַּתִּיךָ וְאַתֶּן
אֶדָם תַּחֲתִיךָ וְלֹאֲמִים תַּחַת נִפְשֶׁךָ: ׀ אֶל־תִּירָא כִּי
אֶתְה־אֲנִי מִמְזֻרַח אֲבִיא זְרַעֶךָ וּמִמְעַרְב אֶקְבֹּצֶךָ:
יִאמֶר לְצַפּוֹן תִּנְי וְלְתִימָן אֶל־תִּכְלָאִי הִבִּיאִי בְּנִי
מִרְחוֹק וּבְנוֹתִי מִקְצֵה הָאָרֶץ: ׀ כֹּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי
וְלְכַבּוֹדִי בְּרֵאוֹתִי וְצַרְתִּי אֶף־עֲשִׂיתִיו: ׀ הוֹצִיא
עִם־עוֹר וְעֵינַיִם יֵשׁ וְחֲרָשִׁים וְאֲזַנָּיִם לְמוֹ:
׀ כֹּל־הַגּוֹיִם נִקְבְּצוּ יַחְדָּו וַיִּאֲסְפוּ לְאֲמִים מִי בָהֶם
נִגִּיד זֹאת וְרֵאשְׁנוֹת יִשְׁמִיעֵנוּ יִתְּנוּ עֲדִיהֶם
וְיִצְדְּקוּ וְיִשְׁמְעוּ וַיִּאמְרוּ אֶמֶת: ׀ אֶתֶם עַדִּל נְאֻם־
יְהוָה וְעֲבָדִי אֲשֶׁר בְּחֲרָתִי לְמַעַן תִּדְעוּ וְתִאמְרִינוּ
לִי וְתִבְיִנוּ כִּי־אֲנִי הוּא לְפָנֵי לֹא־נִוָּצַר אֵל וְאַחֲרִי
לֹא יִהְיֶה: ׀ אֲנֹכִי אֲנֹכִי יְהוָה וְאִין מִבְּלַעֲדִי
מוֹשִׁיעַ: ׀ אֲנֹכִי הַגְּדַתִּי וְהוֹשַׁעְתִּי וְהַשְׁמַעְתִּי וְאִין
בְּכֶם זָר וְאַתֶּם עַדִּי נְאֻם־יְהוָה וְאֲנִי־אֵל:
׀ גַּם־מִיּוֹם אֲנִי הוּא וְאִין מִיָּדִי מִצִּיל אֶפְעֵל וּמִי
יִשְׁיבְנָה: ׀ כִּהֵּן־אֶמֶר יְהוָה גֵּאֲלֶכֶם קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל
לְמַעַנְכֶם שְׁלַחְתִּי בְּבִלְהָ וְהוֹרַדְתִּי בְּרִיחִים כֻּלָּם
וּכְשָׂדִים בְּאֲנִיּוֹת רִנְתֶּם: ׀ אֲנִי יְהוָה קְדוֹשְׁכֶם
בוֹרָא יִשְׂרָאֵל מִלְּפָנֵיכֶם: ׀ כִּהֵּן אֶמֶר יְהוָה הַנּוֹתֵן
בְּיָם יָרֵךְ וּבְמִים עֵזִים נְתִיבָה: ׀ הַמוֹצִיא
רִכְב־וְסוֹס חֵיל וְעֲזוּז יַחְדָּו וְשָׁכְבוּ בְּלִי־יָקוּמוּ
דַּעְכוּ כִּפְשֻׁתָּה כְּבוֹ: ׀ אֶל־תִּזְכְּרוּ רֵאשְׁנוֹת
וְקַדְמִנִּיּוֹת אֶל־תִּבְנְנוּ: ׀ הַנּוֹתֵן עֲשֵׂה חֲדָשָׁה עֲתָה

תצמח הלא תדעוה אף אשים במדבר דרר
בישמון נהרות: כתכבדני חנת השדה תנים
ובנות יענה פינתתי במדבר מים נהרות
בישמון להשקות עמי בחירי: עם-זו יצאתי לי
תהלתי יספרו: ולא-אתי קראת יעקב פי-נגעת
בי ישראל: לא-הביאת לי שיה עלתיה וזבתי
לא כבדתני לא העבדתיה במנחה ולא הוגעתיה
בלבונה: לא-קנית לי בפסח קנה ותלב זבתי
לא הרויתני אף העבדתני בחטאותיה הוגעתני
בעונתי: אנכי אנכי הוא מחה פשעיה למעני
וחטאתיה לא אזכר: הזפירני נשפטה יחד ספר
אתה למען תצדק: אביה הראשון חטא
ומליציה פשעו בי: ואתלל שרי קדש ואתנה
לחרם יעקב וישראל לגדופים:

מד ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בתרתי בו:
פה-אמר י-הנה עשה ויצר מבוטן יעזרה
אל-תירא עבדי יעקב וישרון בתרתי בו: פי
אצק-מים על-צמא ונזלים על-יבשה אצק רוחל
על-זרעה וברכתי על-צאצאיה: וצמחו בבין
חציר פערבים על-יבלי-מים: הנה יאמר לי-הנה
אני וזה יקרא בשם-יעקב וזה יכתב ידו לי-הנה
ובשם ישראל יכנה: פה-אמר י-הנה
מלך-ישראל וגאלו י-הנה צ-באות אני ראשון
ואני אחרון ומבלעדי אין א-להים: ומי-כמוני
יקרא ויגידה ויערקה לי משומי עם-עולם
ואתנות ואשר תבאנה יגידו למו: אל-תפחדו
ואל-תרהו הלא מאז השמעתי ואתתי ואתם
עדי הנה א-לוה מבלעדי ואין צור בלי-ידעתי:
יצרי-פסל פלם תהו ותמודיהם בל-יועילו
ועדיהם המה בלי-ראו ובל-ידעו למען יבשו:
מי-יצר אל ופסל נסד לבלתי הועיל: הן
פל-חבריו יבשו וחרשים המה מאדם יתקבצו
כלם יעמדו יפחדו יבשו יחד: תרש ברזל
מעצד ופעל בפחם ובמקבות יצרהו ויפעלהו
בזרוע פחו גם-רעב ואין פח לא-שטה מים
וייעף: תרש עצים גטה קו יתארהו בשרד
יעשהו במקצעות ובמחוגה יתארהו ויעשהו
פתבנית איש פתפארת אדם לשבת בית:

לכרת-לו ארזים ויקח תרזה ואלון ויאמץ-לו
בעצי-יער נטע ארו וגשם יגדל: והנה לאדם
לבער ויקח מהם ויחם אף-ישיק ואפה לחם
אף-יפעל-אל וישתחו עשהו פסל ויסגד-למו:
תציו שרף במו-אש על-חציו בשר יאכל יצלה
צלי וישבע אף-יחם ויאמר האח חמותי ראיתי
אור: וישאריתו לאל עשה לפסלו יסגד-לו
וישתחו ויתפלל אליו ויאמר הצילני פי אלי
אתה: לא ידעו ולא יבינו פי טח מראות
עיניהם מהשפיל לפתם: ולא-ישיב אל-לבו
ולא נעת ולא-תבונה לאמר חציו שרפתי
במו-אש ואף אפיתי על-גחליו לחם אצלה בשר
ואכל ויתרו לתועבה אעשה לבול עץ אסגוד:
רעה אפר לב הותל הטהו ולא-יצייל את-נפשו
ולא יאמר הלא שקר בימיני: זכר-אלה יעקב
וישראל פי עבדי-אתה יצרתיה עבד-לי אתה
ישראל לא תנשני: מחיתי כעב פשעיה וכענו
חטאותיה שובה אלי פי גאלתי: רבו שמים
פי-עשה י-הנה הריעו תחתנות ארץ פצחו הרים
רנה יער וכל-עץ בו פי-גאל י-הנה יעקב
ובישראל יתפאר: פה-אמר י-הנה גאלה ויצר
מבוטן אנכי י-הנה עשה פל נטה שמים לבדי
רקע הארץ מאתי: מפר אתות בדים וקסמים
יהלל משיב חכמים אחר ודעתם יספל: מקים
דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים האמר
לירושלם תושב ולערי יהודה תבנינה
ותרבותיה אקומם: האמר לצולה חרבי
ונהרתיה אוביש: האמר לכורש רעי וכל-חפצי
ישלם ולאמר לירושלם תבנה והיכל תוסד:

מה פה-אמר י-הנה למשיחו לכורש
אשר-החזקתי בימינו לרד-לפניו גולם ומתני
מלכים אפתח לפתח לפניו דלתים ושערים לא
יסגרו: אני לפניה אלה וחדורים אישר דלתות
נחושה אשפר ובריחי ברזל אגדע: ונתתי לה
אוצרות חשך ומטמני מסתרים למען תדע
פי-אני י-הנה הקורא בשמך א-לתי ישראל:
למען עבדי יעקב וישראל בחירי ואקרא לה
בשמך אכנה ולא ידעתני: אני י-הנה ואין עוד

זולתי אין א-להים אאזרה ולא ידעתי: למען ידעו ממזרח-שמש וממערבה פיי-אפס בלעדי אני י-הוה ואין עוד: יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע אני י-הוה עשה כל-אלה: הרעיפו שמים ממעל ושחקים יזלו-צדק תפתח-ארץ ויפרו-ישע וצדקה תצמיח יחד אני י-הוה בראתי: הוי רב את-יזרו חרש את-חרשי אדמה היאמר חמר ליצרו מה-תעשה ופעלך אינו-יגים לו: הוי אמר לאב מה-תוליד ולאשה מה-תחיליו: פה-אמר י-הוה קדוש ישראל ויצרו האתיות שאלוני על-בני ועל-פעל ידי תצוני: אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי אני ידי נטו שמים וכל-צבאם צויתי: אנכי העירתיהו בצדק וכל-דרךיו אישר הוא-יבנה עירי וגלותי ישלח לא במחיר ולא בשחד אמר י-הוה צ-באות: פה | אמר י-הוה יגיע מצרים וסחר-פוש וסבאים אנשי מדה עליך יעברו וךך יהיו אתריך ילכו בזקים יעברו ואליך ישתחוו אליך יתפללו אך בך אל ואין עוד אפס א-להים: אכן אתה אל מסתתר א-להי ישראל מושיע: בושו וגם-נכלמו כלם יחדו הלכו בכלמה חרשי צירים: ישראל נושע בי-הוה תשועת עולמים לא-תבשו ולא-תפלמו עד-עולמי עד: פי כה אמר-י-הוה בורא השמים הוא הא-להים יצר הארץ ועשה הוא כוננה לא-תהו בראה לשבת יצרה אני י-הוה ואין עוד: לא בסתר דברתי במקום ארץ חשך לא אמרתי לזרע יעקב תהו בקשוני אני י-הוה דבר צדק מגיד מישרים: הקבצו ובאו התנגשו יחדו פליטי הגוים לא ידעו הנשאים את-עץ פסלם ומתפללים אל-אל לא יושיע: הגידו והגישו אף יועצו יחדו מי השמיע זאת מקדם מאז הגידה הלוא אני י-הוה ואין-עוד א-להים מבלעדי אל-צדיק ומושיע אין זולתי: פנו-אלי והושעו כל-אפסי-ארץ פי אני-אל ואין עוד: פי נשבעתי יצא מפי צדקה דבר ולא ישוב פי-לי תכרע כל-בך תשבע כל-לשון: אף בי-הוה לי אמר צדקות ועז עדי

יבוא ויבשו כל הנתרים בו: בי-הוה יצדקו ויתהללו כל-זרע ישראל:

מו פרע בל קרס גבו היו עצביהם לתיה ולבהמה נשאתיכם עמוסות משא לעיפה: קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא ונפשם בשבי הלכה: שמעו אלי בית יעקב וכל-שארית בית ישראל העמסים מני-בטן הנשאים מני-רחם: ועד-זקנה אני הוא ועד-שיבה אני אסבל אני עשיתי ואני אשא ואני אסבל ואמלט: למי תדמיוני ותשנו ותמשלוני ונדמה: יהלים זהב מפים וכסף בקנה ישקלו ישפרו צורה ויעשהו אל יסגדו אף-ישתחוו: ושאהו על-כתף יסבלהו ויניחהו תחתיו ויעמד ממקומו לא ימיש אף-יצעק אליו ולא יענה מצרתו לא יושיענו: זכרו-זאת והתאששו השיבו פושעים על-לב: זכרו ראשונות מעולם פי אנכי אל ואין עוד א-להים ואפס פמוני: מגיד מראשית אחרית ומקדם אשר לא-נעשו אמר עצתי תקום וכל-תפצי אעשה: קרא ממזרח עיט מארץ מרחק איש עצתי אף-דברתי אף-אביאנה יצרתי אף-אעשנה: שמעו אלי אבירי לב רחוקים מצדקה: קרבתי צדקתי לא תרחק ותשועתי לא תאחר ונתתי בציון תשועה לישראל תפארתי:

מז רדי | ושבי על-עפר בתולת בת-בבל שבי-לארץ אין-פסא בת-פשו-דים פי לא תוסיפי יקראו-לך רפה וענגה: קתי רחמים וטחני קמח גלי צמתך חשפי-שבל גלי-שוק עברי גהרות: התגל ערותך גם תראה תרפתך נקם אקח ולא אפגע אדם: גאלנו י-הוה צ-באות שמו קדוש ישראל: שבי דומם ובאי בחשך בת-פשדים פי לא תוסיפי יקראו-לך גברת ממלכות: קצפתי על-עמי חללתי נחלתי ואתנם ביך לא-שמתי להם רחמים על-זלון הכבדת עלך מאד: ותאמרי לעולם אהנה גברת עד לא-שמתי אלה על-לפך לא זכרת אחריתה: ועתה שמעיי-זאת עדינה היושבת לבטח האמרה בלבבה אני ואפסי עוד

לא אשב אלמנה ולא אדע שכול: ותבאנה לך
שתי-אלה רגע ביום אחד שכול ואלמן פתמם
באו עליך ברב פשפוף בעצמת חבריך מאד:
ותבטחי ברעתך אמרת אין ראני חכמתך ודעתך
היא שובבתך ותאמרי בלבך אני ואפסי עוד:
יובא עליך רעה לא תדעי שחרה ותפל עליך
הזה לא תוכלי פפרה ותבא עליך פתאם שאה
לא תדעי: עמד-גא בחבריך וברב פשפוף
באשר יגעת מנעוריך אולי תוכלי הועיל אולי
תערוצי: גלאית ברב עצתך יעמדו-גא
ויושיעך חברי שמים החזים בפוכבים מודעים
לתדשים מאשר יבאו עליך: ההנה היו כקש אש
שרפתם לא-יצילו את-נפשם מינד להבה
אין-גחלת לחמם אור לשבת נגדו: כן היו-לך
אשר יגעת סתריך מנעוריך איש לעברו תעו
אין מושיעך:

מח שמעו-זאת בית-ישראל הנקראים בשם
ישראל וממי יהודה יצאו הנשבעים בשם
-הזה ובא-להי ישראל נזפירו לא באמת ולא
בצדקה: כפי-מעיר הקדש נקראו ועל-א-להי
ישראל נסמכו -הנה צ-באות שמו: הראשנות
מאז הגדתי ומפי יצאו ואשמיעם פתאם עשיתי
ותבאנה: מדעתי פי קשה אתה וגיד ברזל
ערפך ומצתך גחוששה: ונאגיד לך מאז בטרם
תבוא השמעתיך פן-תאמר עצבי עשם ופסלי
ונספי צום: שמעת חזה פלה ואתם הלוא תגידו
השמעתיך תדשות מעתה ונצרות ולא ידעתם:
עתה נבראו ולא מאז ולפני-יום ולא שמעתם
פן-תאמר הנה ידעתיו: גם לא-שמעת גם לא
ידעת גם מאז לא-פתחה אזנך פי ידעתל בגוד
תבגוד ופשע מבטן קרא לך: למען שמי אצריך
אפי ותהלתי אחשם-לך לבלתי הכריתך: הנה
צרפתיך ולא בכסה בחרתיך בכור עני: למעני
למעני אעשה פי איה יחל וכבודי לאתר
לא-אתן: שמע אלי יעקב וישראל מקראי
אני-הוא אני ראשון אה אני אחרון: אה-ידי
נסדה ארץ וימיני טפתה שמים קרא אני אליהם
יעמדו יחדו: ההקבצו כלכם ושמעו מי בהם

הגיד את-אלה -הנה אהבו יעשה חפצו בבבל
וזרעו פשדים: אני אני דברתי אה-קראתיו
הבאתיו והצליח דרכו: הקרבו אלי שמעו-זאת
לא מראש בסתר דברתי מעת היותה שם אני
ועתה א-דני -הנה שלחני ורוחו: פה-אמר
-הנה גאלך קדוש ישראל אני -הנה א-להיך
מלמדך להועיל מדריכך בדרך תלך: לוא
הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך
פגלי הים: ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך
פמעתי לא-יפרת ולא-ישמד שמו מלפני: יצאו
מבבל ברחו מפש-דים בקול רנה הגידו השמיעו
זאת הוציאוה עד-קצה הארץ אמרו גאל -הנה
עבדו יעקב: ולא צמאו בתרבות הוליתם מים
מצור הנזיל למו ויבקע-צור ויזבו מים: אין
שלום אמר -הנה לרשעים:

מט שמעו איים אלי והקשיבו לאמים מרתוק
-הנה מבטן קראני ממעי אמי הזכיר שמי:
ונישם פל פתרב חזה בצל ידו החביאני וישימני
לחץ ברור באשפתו הסתירני: ונאמר לי
עבדי-אתה ישראל אשר-בך אתפאר: ונאני
אמרתל לריק יגעתי לתהו והבל פתי כליתי אכל
משפטי את-הזה ופעלתי את-א-להי: ועתה |
אמר -הנה יוצרי מבטן לעבד לו לשובב יעקב
אליו וישראל לו יאסר ואפבל בעיני -הנה
וא-להי הנה עני: ונאמר נקל מהיותך לי לעבד
להקים את-שבטי יעקב ונצורני ישראל להשיב
ונתתיך לאור גולם להנות ישועתי עד-קצה
הארץ: פה אמר-הנה גאל ישראל קדוש
לבזה-נפש למתעב גוי לעבד משלים מלכים
יראו וקמו שרים וישתחוו למען -הנה אשר
נאמן קדש ישראל ויבחרך: פה | אמר -הנה
בעת רצון עניתיך וביום ישועה עזרתיך ואצרך
ואתנה לברית עם להקים ארץ להנחיל גחלות
שממות: לאמר לאסורים צאו לאשר בהשך
הגלו על-דרכים ירעו ובכל-שפנים מרעיתם:
לא ירעבו ולא יצמאו ולא-יפם שרב ושמש
פי-מרחמם ונהגם ועל-מבועי מים ונהלם:
ושמתי כל-תרי לדרך ומסלתי ירמוז:

והנה-אלה מרחוק יבאו והנה-אלה מצפון ומלמם
ואלה מארץ סינים: ירגו שמים וגילי ארץ
ופצחו הרים רגה פיינתם י-הוה עמו ועניו
ירחם: ונתאמר ציון עזבני י-הוה וא-דגני
שכחני: והתשפח אשה עולה מרחם בן-בטנה
גם-אלה תשפחנה ואנכי לא אשפחה: והן
על-פנים חקתיך חולתיך נגדי תמיד: מהרו
בניך מהרסיד ומחריבך ממך יצאו:
השאי-סביב עיניך וראי כלם נקבצו באו-לך
חי-אני גאם-י-הוה פי כלם פעדי תלפשי
ותקשרים כפלה: פי חרבתיך ושומתיך וארץ
הרסתך פי עתה תצרי מיושב ורחקו מבלעדי:
עוד יאמרו באזניך בני שפליך צר-לי המקום
גשה-לי ואשבה: ואמרת בלבבך מי ילד-לי
את-אלה ואני שכולה וגלמודה גלה וסורה
ואלה מי גדל הן אני נשאתי לבדי אלה איפה
הם: כה-אמר א-דגני י-הוה הנה אשא אל-גוים
ידי ואל-עמים ארים נסי והביאו בניך בתצו
ובנתיך על-כתף תנשאנה: והיו מלכים אמניך
ושרותיהם מיניקתיך אפים ארץ ישתחוו לך
ועפר רגליך ילחכו וידעת פיי-אני י-הוה אשר
לא-יבשו קווי: הניקח מגבור מלקוח ואם-שבי
צדיק ימלט: כפי-כה אומר י-הוה גם-שבי גבור
יקח ומלקוח עריץ ימלט ואת-יריבך אנכי אריב
ואת-בניך אנכי אושיע: והאכלתי את-מוניך
את-בשרם וכעסים דמם ישפרון וידעו כל-בשר
פי אני י-הוה מושיעך וגאלך אביר יעקב:

ג כה אומר י-הוה אי זָה ספר פריתות אמכם
אשר שלחתיה או מי מנושי אשר-מכרתי
אתכם לו הן בעונתיכם נמפרתם ובפשעיכם
שלחה אמכם: מדוע פאתי ואין איש קראתי
ואין עונה תקצור קצרה ידי מפלות ואם-אין-בי
כח להציל הן בגערתי אתריב ים אשים נהרות
מדבר תבאש דגתם מאין מים ותמת בצמא:
אלביש שמים קדרות ושק אשים פסותם:
א-דגני י-הוה נתן לי לשון למודים לדעת לעות
את-יעף דבר יעיר בפקר בפקר יעיר לי און
לשמע פלמודים: א-דגני י-הוה פתח-לי און

ואנכי לא מריתי אחר לא נסוגתי: גולי נתתי
למפים ולחני למרטים פני לא הסתרתי מפלמות
ורק: וא-דגני י-הוה יעזר-לי על-כן לא נכלמתי
על-כן שמתי פני פחלמיש ואדע פיי-לא אבוש:
הקרוב מצדיקי מיי-יריב אתי בעמדה יחד
מיי-בעל משפטי יגש אלי: והן א-דגני י-הוה
יעזר-לי מיי-הוא ירשיעני הן כלם כבגד יבלו
עש יאכלם: מי בכם ירא י-הוה שמע בקול
עבדו אשר ו הלך חשכים ואין נגה לו יבטח
בשם י-הוה וישען בא-להיו: והן פלכם קדמי
אש מאזרי זיקות לכו בואר אשכם ובזיקות
בערתם מידי היתה-זאת לכם למעצבה
תשפכו:

נא שמעו אלי רדפי צדק מבקשי י-הוה הביטו
אל-צור חצבתם ואל-מקבת בור גקרתם: הביטו
אל-אברהם אביכם ואל-שרה תחוללכם פיי-אתך
קראתיו ואברכהו וארבהו: פיי-נתם י-הוה ציון
נחם כל-חרבתיך וישם מדברה פעדן וערבתי
פגוי-י-הוה ששון ושמחה ימצא בה תודה וקול
זמרה: והקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו פי
תורה מאתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע:
הקרוב צדקי יצא ישעי וזרעי עמים ישפטו אלי
איים יקוו ואל-זרעי ייחלון: שאו לשמים
עיניכם והביטו אל-הארץ מתחת פיי-שמים
פעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה וישביה
כמו-כן ימותון וישועתלי לעולם תהיה וצדקתי
לא תחת: ושמעו אלי ידעי צדק עם תורת
בלבם אל-תיראו חרפת אנוש ומגדפתם
אל-תחתו: כפי כבגד יאכלם עש וכצמר יאכלם
סס וצדקתלי לעולם תהיה וישועתי לדור דורים:
עורי עורי לבשי-עז זרוע י-הוה עורי פיימי
קדם דרות עולמים הלוא את-היא המתצבת
רהב מחוללת תגיו: הלוא את-היא המתרבת ים
מי תהום רבה השמה מעמקי-ים דרך לעבר
גאולים: ופדויי י-הוה ישוכון ובאו ציון ברנה
ושמחת עולם על-ראשם ששון ושמחה ישיגון
נסו יגון ואנחה: אנכי אנכי הוא מנחמכם
מיי-את ותיראלי מאנוש ימות ומפן-אדם תציר

יִנְתְּנוּ: וַתִּשְׁפָּח יְיָ-הֵנָּה עֲשֹׂה נֹטָה שָׁמַיִם וַיִּסְדּוּ
אֶרֶץ וַתִּפְתַּח תְּמִיד כָּל-הַיּוֹם מִפְּנֵי חַמַּת הַמַּצִּיק
כַּאֲשֶׁר פּוֹגֵן לְהִשְׁתִּית וְאֵיךְ חַמַּת הַמַּצִּיק: מִהֲרָה
צִעָה לְהַפְתָּח וְלֹא-יָמוּת לִשְׁתִּית וְלֹא יִחַסֵּר לְחַמוֹ:
וַיִּנְאֹכֵל יְיָ-הֵנָּה אֶל-לִהְיֶה רִגְעַת הַיָּם וַיִּהְיֶה גִלְיוֹ
יְיָ-הֵנָּה צְ-בָאוֹת שָׁמוֹ: וַיִּשְׁמַע דְּבַרִי בְּפִי וַיִּבְצֹל
יָדַי כְּסִיתִי לְנֹטָה שָׁמַיִם וַיִּסְדּוּ אֶרֶץ וַלֹאמַר
לְצִוּוֹן עַמִּי-אֲתָה: הִתְעוֹרְרִי הִתְעוֹרְרִי קוֹמִי
יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שְׁתִּית מִיָּד יְיָ-הֵנָּה אֶת-כּוֹס חַמַּת
אֶת-קִבְעַת כּוֹס הַתְּרַעְלָה שְׁתִּית מְצִית:
יְיָ-אִין-מִנְהַל לָהּ מִכָּל-בָּנִים יִלְדָה וְאִין מִחֲזִיק

בְּיָדָהּ מִכָּל-בָּנִים גְּדָלָה: וַשְׁתִּים הִנְּהָ קְרֹאמִיךְ מִי
יָנוּד לָךְ הַשִּׁד וְהַשִּׁבֵר וְהַרְעֵב וְהַתְּרַב מִי אֲנִתְמִיךְ:
כַּבְּיָדָה עֲלֶפּוֹ שָׁכְבוּ בְּרֹאשׁ כָּל-חֻצוֹת כְּתוּבָה מִכְּמָר
הַמְּלָאִים חַמַּת-יְיָ-הֵנָּה גְּעַרְתָּ אֶל-לִהְיֶה: כַּלְכָּן
שְׁמַעִי-נָא זֹאת עֲנִיָה וְשִׁכַּרְתָּ וְלֹא מִיָּד:
כַּכֵּה-אֲמַר אֲדוֹנִיךְ יְיָ-הֵנָּה וְאֶל-לִהְיֶה יָרִיב עִמּוֹ הִנְּהָ
לְקַחְתִּי מִיָּדָה אֶת-כּוֹס הַתְּרַעְלָה אֶת-קִבְעַת כּוֹס
חַמַּתִּי לֹא-תוֹסִיפִי לְשִׁתוֹתָה עוֹד: וַשְׁמַתִּיךְ
בְּיָד-מוֹלִיךְ אֲשֶׁר-אֲמַרו לְנַפְשֶׁךְ שְׁתִּי וְנַעֲבָרָה
וַתִּשְׁמִי כַּאֲרֵץ גֹּדֵד וְכַחֲוִין לַעֲבָרִים:

הלכות שמטה ויובל

יש בכללן שתיים ועשרים מצוות תשע מצוות עשה, ושלוש עשרה מצוות לא תעשה; וזה הוא פרטן: שתשבת הארץ ממלאכתה בשביעית; שלא יעבד עבודת הארץ בשנה זו; שלא יעבד עבודת האילן בשנה זו; שלא יקצר הספירה כנגד הקוצרים; שלא יבצר הנזירים כנגד הבודדים; שישמיט מה שתוציא הארץ; שישמיט כל הלוואות; שלא יגש ולא יתבע הלווה; שלא ימנע מלהלוות קדם השמטה כדי שלא יאבד ממונו; לספר השנים שבע שבע; לקדש שנת החמישים; לתקע בשופר בעשירי לתשרי כדי לצאת עבדים חפשי; שלא תעבד אדמה בשנה זו; שלא יקצר ספירה כנגד הקוצרים; שלא יבצר נזיריה כנגד הבודדים; לתן גאלה לארץ בשנה זו, וזה הוא דין שדה אחזה ושדה מקנה; שלא תמכר הארץ לצמיתות; דין פתי ערי חומה; שלא ינחל כל שבט לוי בארץ ישראל, אלא נותנין להם ערים מותנה לשבת בהם; שלא יקח שבט לוי חלק בבזה; לתן ללוויים ערים לשבת ומגורשיהו; שלא ימכר מגורש עריהם, אלא גואלים לעולם בין לפני היובל בין לאחר היובל. ובאר מצוות אלו בפרקים אלו.

הלכות שמטה ויובל פרק א

האילנות, וכן שאר כל עבודות האילן. ואם עשה אחת מאלו בשביעית, מפיין אותו מפת מרדות.

א, ה אין מציתין את האור באישת הקנים, מפני שהוא עבודת קרקע; ואין מלמדיו את הפרה לחרש אלא בחול. ואין בודקין את הזרעים בעצין מלא עפר, אבל בודקין אותו בעצין מלא גללים; ושורין את הזרעים בשביעית, כדי לזרען במוצאי שביעית. ומקיימין את האלווי בראש חג, אבל אין משקין אותו.

א, ה סוקרין את האילן בסקרה, וטוענין אותו באבנים, ועודרין תחת הגפנים. והמקשקש ביותים אם להברות את האילן, אסור; ואם לסתם את הפצימים, מתיר.

א, ה משקין בית השלחין בשביעית, והיא שדה הזרעים שהיא צמאה ביותר. וכן שדה האילנות אם היו מרחקין זה מזה יתר מעשר לבית סאה מושבין את המום מאילן לאילן, אבל לא ישקו את כל השדה; ואם היו מקרבין זה לזה עשר לבית סאה, משקין כל השדה בשבילן.

א, ה וכן עפר הלבן מרפצין אותו במים בשביעית, בשביל האילנות שלא יפסדו. ועושין עוגיות לגפנים; ועושין את אמת המים בתחלה, וממלאין את הנקעים מים. ומפני מה התירו כל אלו: שאם לא ישקה, תעשה הארץ מלחה וימות כל עץ שבה; והואיל ואסור הדברים האלו וכיוצא בהם מדבריהם, לא גזרו על אלו שאין אסור מן התורה אלא אותן שתי

א, ה מצוות עשה לשבת בשנה שביעית מעבודת הארץ ועבודת האילנות שנאמר "ושבתה הארץ, שבת לה", ונאמר "בחריש ובקציר, תשבת". וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו, בטל מצוות עשה, ועבר על לא תעשה, שנאמר "שדה לא תזרע, וברמה לא תזמר".

א, ב אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה, ועל הקצירה או על הפציר; ואחד פרם, ואחד שאר האילנות. וזמירה בכלל זריעה, ובקצירה בכלל קצירה. ולמה פרטן הכתוב לומר לה על שתי תולדות אלו בלבד, הוא שחיב. ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ, עם שאר האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהן, אבל מפין אותו מפת מרדות.

א, ה פיצה: החורש או החופר לצרף הקרקע, או המסקל, או המזבל, וכיוצא בהן משאר עבודת הארץ, וכן המבריה, או המרפיב, או הנוטע, וכיוצא בהן מעבודת האילנות מפין אותו מפת מרדות מדבריהם.

א, ה אין נוטעין בשביעית אפלו אילן סרק, ולא יחתך היבלת מן האילנות, ולא יפרק העלין והפרים היבשים, ולא יאבק את צמרתו באבק, ולא יעשן תחתיו כדי שתמות התולעת, ולא יסוף את הנטיעות בדבר שיש לו זממה כדי שלא יאכל אותו העוף בשחוא רה, ולא יסוף את הפגיו, ולא ינקב אותו, ולא יכרף את הנטיעות, ולא יקטם אותו, ולא יפסג את

אבות ושתים תולדות שלהם, כמו שבארנו.
אט משרבו האנסיין, והטילו מלכי גויים על
ישראל לעשות מזונות לחילותיהן חתירו לזרע
לחן בשביעית, דברים שצריכין להם עבדי
המלך בלבד; וכן מי שכפה אותו אנם לעשות
בשביעית בהנם, כמו עבודת המלך וכיוצא בה
חרי זה עושה.

אי הנוטע בשביעית, בין בשוגג בין במזיד
יעקר: מפני שישראל השודין על השביעית אם
תאמר בשוגג יקנם, יאמר המזיד שוגג הייתי.
איא החורש את שדהו, או נרה, או זבלה,
בשביעית כדי שתהיה יפה לזריעה במוצאי
שביעית קונסין אותו, ולא יזרעה במוצאי
שביעית; ואין חוכרין אותה מפניו כדי לזרעה,
אלא תהי בורה לפניו. ואם מת, יזרעה בנו.

איב המעביר קוצים מארצו בשביעית, כדי
לתקנה למוצאי שביעית, או שסקל ממנה
אבנים אף על פי שאינו רשאי לא קנסו אותו,
ומתר לו לזרעה למוצאי שביעית.

איג הטומן לפת וצננות וכיוצא בהן
בשביעית אם היו מקצת העליו מגליו, אינו
חושש; ואם לאו, אסור. הטומן את חלופ
וכיוצא בו לא יפחת מארבעת קנים על גבה
טפה, וטפה עפר על גביו; וטומנו במקום
דריסת האדם, כדי שלא יצמח. ומתר למרס
בארץ בשביעית, אבל לא יכסה.

איך בראשונה היו אומרים, מלקט הוא אדם
עצים ואבנים ועשבים מתוך שדהו והוא שיטל
הגם הגם, כדי שלא יתבון לנקות הארץ; אבל

משדה חברו, נוטל בין דק בין גס. משרפו
עוברי עברה שמתכונין לנקות, ואומרין הגם
הגם אנו לוקטין, אסרו שיטל אדם בלום
משדהו, אלא מתוך שדה חברו והוא שלא ילקט
בטובה, שלא יאמר לו ראה כמה טובה עשיתי
לך שחרי נקוטי שדה.

אטו היתה בהמה עומדת בתוך שדהו מלקט
ומביא לפניו, שבהמתו מוכחת עליו; וכן אם
היתה פירתו מלקט הכל ומדליק, שפירתו
מוכחת עליו.

אטו הקוצין אילן או שתים לעצים, חרי זה
מתר לשרש. קצין שלושה או יתר זה בצד זה
לא ישרש, שחרי מתקן את הארץ; אלא קוצין
מעם הארץ, ומניח שרשיו בארץ. במה דברים
אמורים, בקוצין מתוך שדה; אבל משדה חברו,
מתר לשרש.

איז המבקע בזית לטל עצים לא יחפה מקום
הבקוע בעפר, מפני שהוא עבודה; אבל מבכה
באבנים, או בקש. המזנב בגפנים, והקוצין
קנים חרי זה קוצין בדרפו, בקרדם ובמגל
ובמגרה ובכל מה שירצה.

איח אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית,
בדרך שקוצצין בשאר השנים מפני שקציצתה
עבודת אילן, שבקציצה זו תגדל ותוסיף; ואם
צרה לעצייה, קוצצין אותה שלא בדרך עבודתה.
פיצד קוצציה, מעם הארץ או למעלה מעשרה
טפחים. אילן שנפשה, קושרין אותו בשביעית
לא שיעלה, אלא שלא יוסיף.

הלכות שמטה וזבל פרק ב

סאה שלזבל, כדי שתהיה נפרת שהיא אשפה;
ואם ירצה להוסיף, מוסיף. היה לו דבר מועט,
מוסיף עליו והולך. ולא יעשה בכל בית סאה,
יתר משלוש אשפתות. והרוצה לעשות כל
שדהו שלוש שלוש אשפתות לתוך בית סאה
עושה; והרוצה לעשות זבלו אוצר, עושה.

בג היה מעמיד הזבל על הסלע, או שהעמיק

בא לא יוציא אדם זבלים מחצרו, ויתן בתוך
שדהו בשביעית מפני שנראה כמזבל, כדי
שתהיה יפה לזריעה; ואם הוציא והעמיד ממנו
אשפה, מתר. ולא יעשה אשפה בתוך שדהו, עד
שיעבר הזמן שמזבלין בו לעבודת הארץ והוא
משקשר המתיק.

בב ולא יעשה אשפה פחותה ממאה וחמשים

בְּאֶרֶץ שְׁלוֹשָׁה טַפְחִים וְהָעֲרִים הַזֹּבֵל, אוֹ שֶׁבֶנָּה
עַל הָאֶרֶץ גְּבַה שְׁלוֹשָׁה וְהָעֲמִיד עָלָיו הַזֹּבֵל אֵינוֹ
צָרִיךְ שְׁעוֹר. אֲפִלּוֹ עֲשֵׂה בֵּן בְּמַה אֲשַׁפְּתוֹת לְתוֹךְ
בֵּית סָאָה, בֵּין גְּדוּלוֹת בֵּין קְטַנּוֹת מִתֵּר: שְׁחָרֵי
הַדָּבָר נִכְרָ שְׂאִינָן לְעִבּוּדַת הָאֶרֶץ, אֲלֵא לְכַנְיַסַּת
הַזֹּבֵל.

בֵּר מִתֵּר לְאָדָם לְהוֹצִיא זֶבֶל מִן הַסְּחָר שְׁלֹצְאָן,
וְנֹתֵן לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ בְּדֶרֶךְ כָּל מַכְנִיסי זֶבֶל.
וְהָעוֹשֶׂה דִיר בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ בְּשַׁבְיַעִית, לֹא יַעֲשֶׂהוּ
יֵתֵר עַל בֵּית סָאָתִים; וַיִּכְנִיסי הַצֹּאֵן לְתוֹכּוֹ.
וְכִשְׂיִזְבְּלוּ אֶת כָּל הַדִּיר מִנִּיחַ דִּפֵּן אַחַד מִדְּפֵנֵי
הַדִּיר, וְעוֹשֶׂה דִיר אַחַר בְּצִדּוֹ: נִמְצָא מִזֶּבֶל
בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ, בֵּית אֲרַבְעַת סָאִין.

בֵּה הֵיִתָּה כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית אֲרַבְעַת סָאִין מִשְׁעִיר
מִמִּנְחָה מִקְצֶת, מִפְּנֵי מִרְאִית הָעֵינַי: כִּדִּי שְׂיִדְעוּ
הַכֹּל, שֶׁהַצֹּאֵן הַטִּילוּ בָּהּ וְנִדְיָרָה; וְלֹא יֹאמְרוּ,
זֶבֶל זֶה כָּל שְׂדֵהוּ בְּשַׁבְיַעִית.

בֵּו לֹא יִפְתַּח אָדָם מִחֶצֶב בְּתַחֲלָה לְתוֹךְ שְׂדֵהוּ
בְּשַׁבְיַעִית שֶׁמָּא יֹאמְרוּ לְתַקֵּן שְׂדֵהוּ נִתְפַּוֵּן,
שְׂיִסִּיר מִמִּנְחָה הַסְּלַע; וְאִם הִתְחִיל מִקְדָּם שַׁבְיַעִית,
וַפְּצַל מִמֶּנּוּ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים אֲבָנִים בְּרַבּוּעַ שְׁלוֹשׁ
עַל שְׁלוֹשׁ עַל רוּם שְׁלוֹשׁ, כָּל אֶבֶן מִחֵן אִמָּה עַל
אִמָּה בְּרוּם אִמָּה אוֹ גְּדוּלוֹת מִזוֹ חֲרִי זֶה מִתֵּר
לְנִקֵּר מִמֶּנּוּ בְּשַׁבְיַעִית, כָּל שְׂיִרְצָה.

בֵּז גָּדַר שְׁלֹאֲבָנִים שְׂיִשׁ בְּגִבְהוֹ עֲשָׂרָה טַפְחִים
אוֹ יֵתֵר, וְרִצָּה לְטַל כָּל אֲבָנָיו אִם חָיו בּוֹ עֶשֶׂר
אֲבָנִים אוֹ יֵתֵר, כָּל אַחַת מִחֵן מִשְׂאֵי שָׁנִים אוֹ
גְּדוּלוֹת מִזוֹ חֲרִי זֶה נֹטֵל, שֶׁחֲרוּצָה יוֹדֵעַ שְׁלֹצְרֵךְ
הָאֲבָנִים הוּא נֹטֵל. הִיָּה פְּחוֹת מִעֲשָׂרָה, אוֹ שְׁחָיו
בּוֹ פְּחוֹת מִעֲשָׂר אֲבָנִים, אוֹ שְׁחָיו אֲבָנָיו קְטַנּוֹת
מִמִּשְׂאֵי שָׁנִים שְׁנַיִם נֹטֵל עַד שְׂיִנִּיחַ טַפַּח סְמוּךְ
לְאֶרֶץ.

בֵּח בְּמַה דְּבָרִים אֲמֹרִים, בְּשִׁנְתְּפוֹן לְתַקֵּן
שְׂדֵהוּ, וְהִתְחִיל לְטַל בְּשַׁבְיַעִית; אֲבָל אִם לֹא

נִתְפַּוֵּן לְתַקֵּן שְׂדֵהוּ, אוֹ שֶׁהִתְחִיל מִקְדָּם שַׁבְיַעִית
נֹטֵל בְּשַׁבְיַעִית כָּל מַה שְׂיִרְצָה מִכָּל מְקוֹם,
וְגוֹרֵד עַד לְאֶרֶץ. וְכֵן אִם הִיָּה נֹטֵל מִשְׂדֵּה חֵבְרוֹ
אִף עַל פִּי שְׂדֵהוּ קִבְלָן, גּוֹרֵד עַד לְאֶרֶץ.

בֵּט אֲבָנִים שְׂרָאוּיִין שְׁתּוֹעֲזֵעַ אוֹתָן הַמַּחְרֶשֶׁת,
אוֹ שְׁחָיו מִכַּסּוֹת וְנִתְגַּלוּ אִם יֵשׁ בָּהֶן שְׁתֵּי
שְׁלֹמִשְׂאֵי שָׁנִים שְׁנַיִם, חֲרִי זֶה מִתֵּר לְטַל אוֹתָן;
חֲרִי קְטַנּוֹת מִזֵּה, לֹא יִנְטְלוּ.

בֵּו הַמִּסְקַל שְׂדֵהוּ בְּשַׁבְיַעִית, מִפְּנֵי שְׂדֵהוּ צָרִיךְ
לְאֲבָנִים נֹטֵל אֶת הָעֲלִיּוֹנוֹת, וּמִנִּיחַ אֶת
הַנּוֹגְעוֹת בְּאֶרֶץ; וְכֵן אִם הִיָּה לוֹ בְּשְׂדֵהוּ גְּרִגֵּשׁ
שְׁלֹצְרֵרוֹת, אוֹ גַל שְׁלֹאֲבָנִים נֹטֵל אֶת
הָעֲלִיּוֹנוֹת, וּמִנִּיחַ אֶת הַנּוֹגְעוֹת בְּאֶרֶץ; וְאִם יֵשׁ
תַּחְתֵּיהֶן סְלַע, אוֹ קֶשׁ יִטַּל אֶת כָּלֵן.

בֵּז לֹא יִמְלֵא אָדָם גֵּיא עֶפְרָ, אוֹ יִתְקַנּוּ בְּעֶפְרָ
מִפְּנֵי שְׂדֵהוּ מִתְקַן אֶת הָאֶרֶץ. אֲבָל עוֹשֶׂה הוּא
חֲרִי עַל פִּי הַגֵּיא; וְכָל אֶבֶן שְׂיִכּוּל לְפֶשֶׁט אֶת יָדוֹ
וְלְטָלָהּ, וְהוּא עוֹמֵד עַל שְׂפַת הַגֵּיא חֲרִי זֶה תִּנְטַל.
בֵּיב אֲבָנֵי כֶּתֶף, וְהֵם הַנְּטוּלוֹת שְׁתֵּי שְׁלוֹשׁ עַל
הַכֶּתֶף מִתֵּר לְהַבִּיאַן מִכָּל מְקוֹם, בֵּין מִשְׂדֵּה
חֵבְרוֹ בֵּין מִשְׂדֵּהוּ; וְכֵן תִּקְבְּלוּ מִכָּל מְקוֹם,
וְאֲפִלּוֹ אֲבָנִים קְטַנּוֹת, בֵּין מִשְׂדֵּה שְׁקִבְלָהּ, בֵּין
מִשְׂדֵּה שְׁלֹא קִבְלָהּ.

בֵּג פְּרִצָּה שְׂחִיא סוּגָה בְּעֶפְרָ אִם אֵינָה מִכְּשֻׁלַּת
אֶת הַרְבִּיב, אֲסוּר לְבַנּוֹתָהּ; וְאִם הֵיִתָּה מִכְּשֻׁלַּת
אֶת הַרְבִּיב, אוֹ שְׁלֹא הֵיִתָּה סוּגָה בְּעֶפְרָ אֲלֵא
פְּתוּחָה לְרִשּׁוֹת הַרְבִּיב חֲרִי זֶה מִתֵּר לְבַנּוֹתָהּ.

בֵּד אֲסוּר לוֹ לְבַנּוֹת גָּדַר בְּשַׁבְיַעִית, בֵּין שְׂדֵהוּ
לְשְׂדֵה חֵבְרוֹ; אֲבָל בּוֹנֵה גָּדַר, בֵּינוֹ לְבֵין רִשּׁוֹת
הַרְבִּיב. וּמִתֵּר לְהַעֲמִיק עַד הַסְּלַע; וּמוֹצִיא אֶת
הָעֶפְרָ, וְצוֹבְרוֹ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ בְּדֶרֶךְ כָּל מִעֲמֻדֵי
זֶבֶל. וְכֵן אִם חָפַר בּוֹר וְשִׁיחַ וּמְעָרָה בְּשַׁבְיַעִית,
צוֹבֵר הָעֶפְרָ בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ בְּדֶרֶךְ כָּל הַחוֹפְרִים.

הַלְבוֹת שְׂמִטָּה וַיִּזְבֵּל פָּרֶק ג

מִפְּנֵי שְׂדֵהוּ מִתְקַנָּה לְשַׁבְיַעִית; וְדָבָר זֶה בְּזִמְן
שְׂבִית הַמִּקְדָּשׁ קָנִים, הוּא שְׂנֵאָסָה מִפִּי הַשְּׂמוּעָה.

ג, עִבּוּדַת הָאֶרֶץ בְּשָׁנָה שְׁשִׁית, שְׁלוֹשִׁים יוֹם
סְמוּךְ לְשַׁבְיַעִית אֲסוּרָה הַלְכָה לְמוֹשֶׁה מִסִּינַי,

וְגִזְרוּ חֻכְמִים שְׁלֹא יִהְיוּ חוֹרְשִׁים שְׂדֵה הָאֵילָן
עֶרֶב שְׁבִיעִית בְּזִמְן הַמִּקְדָּשׁ, אֲלֵא עַד הַעֲצֵרֶת;
וְשֵׂדֵה הַלֶּבֶן, עַד הַפֶּסַח. וּבְזִמְן שְׂאֵין הַמִּקְדָּשׁ
בְּיָם, מִתְרִין בְּעִבּוֹדֵת הָאָרֶץ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה
בְּדִין תּוֹרָה.

ג,ב אִיזוֹ הִיא שְׂדֵה הָאֵילָן, כָּל שְׁלוֹשָׁה אֵילָנוֹת
לְבֵית סָאָה. אֶחָד אֵילָן סָרֵק, וְאֶחָד אֵילָן מֵאֲבָל,
וְאֶפְלוֹ הֵן שְׁלֹשְׁלוֹשָׁה אֲנָשִׁים רוֹאִין אוֹתָן בְּאֵלוֹ
הֵם תְּאֵנִים: אִם רְאוּיָן לַעֲשׂוֹת כֶּפֶר דְּבִלָּה
שְׁלֹשִׁים מְנָה, חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלָם
וְהוּא שְׂיִהִיָּה רְחוֹק בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד, כִּדִּי
שְׂיִהִיָּה חֲפָקָר יָכוֹל לַעֲבֹר בְּכִלּוֹ.

ג,ג הֵיוּ פָחוֹת מִשְׁלוֹשָׁה לְבֵית סָאָה, אוֹ שְׁהִיוּ
שְׁלוֹשָׁה וְאֶחָד רְאוּיָ לַעֲשׂוֹת שְׁשִׁים מְנָה אוֹ יֵתֵר,
וְחֲשֻׁנִּים אֵינָן רְאוּיָן לַעֲשׂוֹת, אוֹ שְׁנַיִם רְאוּיָן
לַעֲשׂוֹת אֶפְלוֹ מֵאָה מְנָה, וְאֶחָד אֵינּוֹ עוֹשֶׂה אֵין
חוֹרְשִׁין לָחַן אֲלֵא צָרְפָן, וְהוּא מְלוֹא הָאֹרֶחַ וְסֵלוֹ
חוֹצֵה לוֹ.

ג,ד הֵיוּ מִשְׁלוֹשָׁה וְעַד תְּשַׁעָה, וְרְאוּיָן לַעֲשׂוֹת
שְׁשִׁים מְנָה חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלָן, וְאִם
עַל פִּי שֵׁישׁ בָּהֶם מֵה שְׂאֵינּוֹ רְאוּיָ לַעֲשׂוֹת. הֵיוּ
עוֹשְׂרֵה אֵילָנוֹת לְתוֹף בֵּית סָאָה אוֹ יֵתֵר, בֵּין
עוֹשִׂין בֵּין שְׂאֵינָן עוֹשִׂין חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה
בְּשִׁבְלָן.

ג,ה עֶשֶׂר נְטִיעוֹת מִפְּזוֹרֹת לְתוֹף בֵּית סָאָה,
חוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה;
וְדָבָר זֶה, הַלֶּכֶה לְמִשְׁחָה מִסִּינִי. הֵיוּ עֲשׂוּיּוֹת
שׁוֹרָה אַחַת, אוֹ מִקְפּוֹת עֶטְרָה אֵין חוֹרְשִׁין לָחַן
אֲלֵא צָרְפָן לְכָל אַחַת וְאַחַת. וְהַדְּלוּעִין עִם
הַנְּטִיעוֹת, מְצַטְרָפִין לַעֲשֶׂרָה.

ג,ו אִיזוֹ הִיא נְטִיעָה זֶה הָאֵילָן הַקָּטָן, כָּל זִמְן

שְׁקוֹרְאִין לוֹ נְטִיעָה. אֵילָן שְׁנַקְצִין וְהוֹצִיא חֲלוּפִין
אִם נִקְצִין מִטְּפַח וְלִמְעָלָה, חֲרִי הוּא כְּאֵילָן;
מִטְּפַח וְלִמְטָה, חֲרִי הוּא כְּנְטִיעָה. וְכָל הַדְּבָרִים
הָאֵלוֹ בְּזִמְן הַמִּקְדָּשׁ, כִּמּוֹ שְׂאֵמְרָנּוּ; אֲבָל בְּזִמְן
הַזֶּה, מִתְרִין בְּעִבּוֹדֵת הָאָרֶץ עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

ג,ז אִם בְּזִמְן הַמִּקְדָּשׁ, מִתֵּר לְסַקֵּל הַשְּׂדוֹת, וְלִזְבֹּל
וְלַעֲדֹר הַמִּקְשָׁאוֹת וְהַמְדַלְעוֹת וּבֵית הַשְּׁלֵחִין עַד
רֹאשׁ הַשָּׁנָה. וּמִזְבְּלִין וּמִפְּרָקִין וּמִצְבָּקִין
וּמִעֲשָׂנִין וּמִקְרָסְמִין וּמִזְרָדִין וּמִפְּסָלִין וּמִזְחָמִין
אֵת הַנְּטִיעוֹת, וְכוֹרְכִין אוֹתָן וְקוֹטְמִין אוֹתָן,
וְעוֹשִׂין לָהֶם כְּתוּבִים, וּמִשְׁקִין אוֹתָן, וְסָכִין אֵת
הַפְּגִיָּה, וּמִנְקְבִין אוֹתָן: כָּל עִבּוֹדוֹת אֵלוֹ מִתְרֹת
בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹשְׁבִיעִית,
וְאֶפְלוֹ בְּזִמְן הַמִּקְדָּשׁ.

ג,ח פָּנִי עֶרֶב שְׁבִיעִית שְׁנַכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית,
וְשְׁלֹשְׁבִיעִית שְׂיִצְאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית לֹא סָכִין
וְלֹא מִנְקְבִין. וּבְזִמְן הַמִּקְדָּשׁ, אֵין בּוֹנִין מִדְּרָגוֹת
עַל פִּי הַגִּיּוֹאוֹת עֶרֶב שְׁבִיעִית, מִשְׂיִפְסָקוֹ
הַנְּשִׁמִּים מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַנֵּן לְשְׁבִיעִית.

ג,ט אִם בְּזִמְן הַזֶּה, אֵין נוֹטְעִין אֵילָנוֹת, וְאֵין
מִרְפִּיבִין, וְאֵין מְכַרְכְּבִין עֶרֶב שְׁבִיעִית אֲלֵא כִּדִּי
שְׁתַּקְלַט הַנְּטִיעָה, וְתִשְׁחָה אַחַר הַקְּלִיטָה שְׁלוֹשִׁים
יּוֹם קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שְׁלֹשְׁבִיעִית; וְסָתֵם קְלִיטָה
שְׁתֵּי שָׁבָתוֹת. וְדָבָר זֶה אֲסוּר לַעֲזוֹלָם, מִפְּנֵי
מִרְאִית הָעֵין שְׂמָא יֹאמֵר הַרּוֹאֵה, בְּשְׁבִיעִית
נְטָעוּ.

ג,י נִמְצְאוֹת אוֹמֵר, שֶׁהַנּוֹטֵעַ אוֹ הַמְכַרְיָד אוֹ
הַמְרַפֵּיב עֶרֶב שְׁבִיעִית קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה
בְּאַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים יּוֹם, יִכְנֶס; פָּחוֹת מִכֵּן,
יַעֲקֹר. וְאִם לֹא עָקַר, הַפְּרוֹת מִתְרִין. וְאִם מֵת
קֹדֶם שְׂיַעֲקֹר, מְחִיבִין אֵת הַיּוֹרֵשׁ לַעֲקֹר.

הַלְבוֹת שְׂמֻטָּה וְיִזְבֵּל פְּרָק ד'

הַתּוֹרָה, שְׁנֹאמֵר "וְהִיְתָה שֶׁבֶת הָאָרֶץ לָכֶם,
לְאֲבָלָה".

ד,ב אֶפְלוֹ שְׂדֵה שְׁנַטְיָבָה בְּשְׁבִיעִית, וְצִמְחָה
פְּרוּתִיָּה מִתְרִין בְּאֲבִילָה; וְזֶה שְׁנֹאמֵר "אֵת סְפִיחַ
קִצְיָרָה לֹא תִקְצְרוּ", שְׁלֹא יִקְצַח כְּדָרָךְ שְׁקוֹצֵר

ד,א כָּל שְׂתוֹצִיא הָאָרֶץ בְּשָׁנָה שְׁבִיעִית בֵּין מִן
הַזֶּרַע שְׁנַפֵּל בָּהּ מִקְדָּם שְׁבִיעִית, בֵּין מִן
הַעִיָּקָרִים שְׁנַקְצְרוּ מִקְדָּם וְחִזְרוּ וְעָשׂוּ, שְׁנִיחָם
נִקְרָאוּ סְפִיחַ, בֵּין מִן הָעֵשְׂבִים וְהַיִּרְקוֹת שְׁעָלוּ
מֵאֲלִיָּהוּ וְאֵין לָחַן זֶרַע הַכֹּל מִתֵּר לְאֲבָלוֹ מִן

בכל שנה. ואם קצר כדרך הקוצרין, לוקח. פי' צד
כגון שעקר כל השדה והעמיד פרי ודש בפקר,
או שקצר לעבודת הארץ, כמו שבארנו. אלא
קוצר מעט מעט, וחובט ואוכל.

דג ומדברי סופרים, שיהיו כל הספיחים אסורין
באכילה. ולמה גזרו עליהם: מפני עובדי עברה
שלא ילך ויזרע תבואה וקטניות וזרעוני גנה
בתוך שדהו בפתר, וכשיצמחו יאכל מהם
ויאמר ספיחים הן; לפיכך אסרו כל הספיחים
הצומחים בשביעית.

ד, ד הא למדת, שאין אוכלין מפרות שביעית
אלא פרות האילנות, והעשבים שאין זרעין
אותם רב האדם, כגון הפיגם והירבוזין השוטמים
וכל פיוצא בהן; אבל הירקות שדרך רב האדם
לזרע אותן בגנות, ומיני תבואה וקטניות כל
הצומח מהן אסור מדבריהם; והמלקט אותן,
מפין אותן מפת מרדות.

ד, ה ספיחים העולים בשדה בור, ובשדה ניר,
ובשדה פרם, ובשדה זרע מתרין באכילה.
ומפני מה לא גזרו עליהם, לפי שאין אדם זרע
מקומות אלו: שדה בור, אין אדם נפנה לשם;
ושדה ניר, רוצה הוא בתקוניה; ושדה פרם, אינו
אוסר פרמו; ושדה זרע, הספיחין מפידין
אותה. וכן התבן שלשביעית מתר בכל מקום,
ולא גזרו עליו.

ד, ו ספיחין שלשביעית שייצאו למוצאי
שביעית, אסורין באכילה; ואין תולשין אותן
ביד אלא חורש כדרך, ובהמה רועה כדרך.
ועד מתי אסורין ספיחי שביעית, במוצאי
שביעית: מראש השנה ועד חנפה; ומחנפה
ואלה, ספיחין מתרין. והזרע ספיחי שביעית
אחר שביעית, הגדולין מתרין.

ד, ז בצלים שייצאו משביעית למוצאי שביעית
אם עשו פיוצא בהן, מתרין; ואם לאו, אסורין.
וכן שאר הפרות אין לוקחים אותם במוצאי
שביעית, אלא משיעשו פיוצא בהן מפרות
מוצאי שביעית: עשה חפירה, התר האפיל.

ומתר לקח ירק במוצאי שביעית, מיד.
ומאימתי מתר אדם לקח לוף במוצאי שביעית,
משירפה החדש.

ד, ח באחד בתשרי, ראש השנה לשמטין
וליובלות. פרות ששית שנכנסו לשביעית אם
היו תבואה או קטניות או פרות האילן, והגיעו
לעונת המעשרות קדם ראש השנה הרי אלו
מתרין; ואם על פי שאוסף אותם בשביעית, הרי
הן כפרות ששית לכל דבר. ואם לא באו לעונת
המעשרות אלא אחר ראש השנה, הרי הן
כפרות שביעית: התבואה והקטניות אסורין
באכילה, משום ספיחים; ופרות האילן, אוכלין
אותן בקדשת שביעית.

ד, ט הארז, והדחן, והפרגין, והשמשמן, ופול
המצרי שזרעו לזרע הולכין בהן אחר גמר
הפרי: אם נגמר פרים קדם ראש השנה, הרי אלו
מתרין בשביעית כפרות ששית; ואם נגמרו
אחר ראש השנה אף על פי שהשרישו קדם
ראש השנה הרי אלו אסורין, משום ספיחים.

ד, י הירק, בשעת לקיטתו. והאתרוג אפלו היה
כפול קדם ראש השנה, ונעשה כפר בשביעית
חייב במעשרות כפרות ששית; ואפלו היה כפר
בששית הואיל ונלקט בשביעית הרי הוא
כפרות שביעית, ומתעשר כפרות ששית
להחמיר.

ד, יא וכן פרות שביעית שייצאו למוצאי
שביעית בתבואה וקטניות ואילנות, הולכין
אחר עונת המעשרות; והפרגין והשמשמן
והארז והדחן ופול המצרי שזרעו לזרע, אחר
גמר הפרי; והירק, אחר לקיטתו.

ד, יב פול המצרי שזרעו לזרע בששית, ונגמר
פריו קדם ראש השנה שלשביעית בין ירק שלו
בין זרע שלו, מתר בשביעית. ואם זרעו לירק,
ונכנסה עליו שביעית בין ירקו בין זרעו, אסור
בספיחי שביעית; וכן אם זרעו לזרע ולירק, הרי
הוא אסור.

ד, יג עבר וזרעו בשביעית, ויצא לשמינית אם

זָרְעוּ לְזֶרַע בֵּין זָרְעוּ בֵּין יָרְקוֹ, אֲסוּר בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית בְּשֵׂאֵר הַסְּפִיחִים; וְאִם זָרְעוּ לְיָרֵק הוֹאִיל וְנִלְקַט בְּשִׁמְיִנִית בֵּין יָרְקוֹ בֵּין זָרְעוֹ, מִתֵּר. זָרְעוּ לְזֶרַע וְלְיָרֵק זָרְעוּ אֲסוּר מִשּׁוּם סְפִיחִים, וְיָרְקוֹ מִתֵּר.

הַיָּד בְּנוֹת שׁוּחַ הוֹאִיל וְחַן נִגְמְרִין לְאַחַר שְׁלוֹשׁ שָׁנִים אִם בָּאוּ לְעֹנֵת הַמַּעֲשָׂרוֹת קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה שֶׁלְשִׁמְיִנִית, חֲרִי חָן נִאֲכָלוֹת בְּשָׁנָה שְׁנִיָּה מִן הַשְּׁבוּעַת בְּתוֹרַת שְׁבִיעִית.

דַּטּוֹ הַבְּצָלִים הַסְּרִיסִים וּפּוֹל הַמַּצְרִי, שְׁמַנֵּע מֵהֶם מִיּוֹם שְׁלוֹשִׁים יוֹם קֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְשֶׁלְבַעַל, שְׁמַנֵּע מֵהֶם שְׁלוֹשׁ עֹנֹת לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה חֲרִי אֵלּוּ מִפְּרוֹת שְׁשִׁית; פְּחוֹת מִפְּאֵן, חֲרִי הֵם בְּסִפְיָחֵי שְׁבִיעִית.

דַּטּוֹ הַדְּלִוּוּעִין שְׁקִימָן לְזֶרַע אִם תִּקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְנִכְסְלוּ מִלְּאֲכֹל אָדָם מִתֵּר לְקִימָן בְּשְׁבִיעִית, שְׁחַן מִפְּרוֹת שְׁשִׁית. וְאִם לֹא תִקְשׁוּ, אֲסוּרִין בְּסִפְיָחֵי שְׁבִיעִית. וְכֵן הַיָּרְקוֹת כִּלְוֹן שֶׁתִּקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה, מִתֵּר לְקִימָן בְּשְׁבִיעִית; וְאִם הָיוּ רַפִּים, אֲסוּר לְקִימָן מִשּׁוּם סְפִיחִים. וְאִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְשַׂרֵּשׁ אֶת הַלוּף, אֲלֹא מִנִּיחוֹ בְּאֶרֶץ כְּמוֹת שֶׁהוּא; אִם צָמַח לְמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית, מִתֵּר. וְאִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְשַׂרֵּשׁ אֶת הַקִּנְדָּס, אֲלֹא גִוּוּז בְּעֵלְיוֹ; וְאִם צָמַח לְמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית, מִתֵּר.

הַיּוֹ לֹוֹף שֶׁלְעָרֵב שְׁבִיעִית, וְכֵן בְּצָלִים תְּקִיּוֹנִים וּפּוּאָה שֶׁנִּגְמְרוּ לִפְנֵי שְׁבִיעִית מִתֵּר לְעַקֵּר אוֹתָן בְּשְׁבִיעִית בְּקִרְדָּמוֹת שְׁלֵמֶתְכֶת, וְאִין בְּזָה מִשּׁוּם עֲבוֹדַת הָאֶרֶץ.

הַיּוֹחַ תְּבַצְלִים שֶׁיִּרְדּוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים בְּשְׁבִיעִית, וְצָמַחוּ כֹּל זְמַן שֶׁהֵעֲלִין עֲלֵיהֶן יָרְקוֹ, חֲרִי אֵלּוּ מִתֵּרִין. וְאִם הִשְׁחִירוּ, חֲרִי אֵלּוּ כִּנְטוּעִין בְּאֶרֶץ; וְאוֹתָן הֵעֲלִין, אֲסוּרִין מִשּׁוּם סְפִיחִין. וְכֵן כֹּד וְכֵן כֹּד, תְּבַצְלִים עֲצָמָן בְּהַתֵּרָן עוֹמְדִין.

הַיּוֹט בְּצָל שֶׁעִקְרוֹ בְּשְׁבִיעִית, וְנִטְעוּ בְּשִׁמְיִנִית, וְרַבּוֹ גְּדוּלְיוֹ עַל עִקְרוֹ הֵעֲלּוּ גְּדוּלְיוֹ אֶת עִקְרוֹ, וְהַתֵּר חֶפְלִי הוֹאִיל וְשְׁבִיעִית אֲסוּרָה עַל יָדֵי

קִרְקַע, כֹּד בְּטִילְתָּה עַל יָדֵי קִרְקַע. דַּבּ תְּפָרוֹת שְׁיֹוצִיא הָאֵילָן בְּשְׁבִיעִית לֹא יִאָסֵף אוֹתָן כְּדָרֵךְ שְׂאוּסָף כֹּכֵל שָׁנָה, שְׁנֵאמַר "אֶת-עַנְבֵי נִזְיָרָךְ לֹא תִבְצֹר"; וְאִם בְּצֹר לְעֲבוֹדַת הָאֵילָן, אוֹ שֶׁבְּצֹר כְּדָרֵךְ הַבּוֹצְרִים לֹוֹקָה.

דַּבּא וְכִיצַד עוֹשֶׂה: תֵּאָנִים שֶׁלְשִׁבְעִית אִין קוֹצִין אוֹתָן בְּמַקְצָה, אֲבָל מִיִּפְשׁ אוֹתָן בְּחֶרֶבָה; וְלֹא יִדְרֹךְ עַנְבִים בְּנֵת, אֲבָל יִדְרֹךְ הוּא בְּעֶרְבָה; וְלֹא יַעֲשֶׂה זֵיתִים בְּתוֹךְ הַבַּד, אֲבָל פּוֹתֵשׁ הוּא וּמְכַנִּים לְבַד קָטָן בְּיוֹתֵר; וְטוֹחֵן בְּבֵית הַבַּד, וּמְכַנִּים לְבַד קָטָנָה. וְכֵן בְּשֵׂאֵר הַדְּבָרִים כֹּל שְׁיִכּוֹל לְשַׁנּוֹת, מִשְׁנָה.

דַּבּב מְצוֹת עֲשֶׂה לְהַשְׁמוּט כֹּל מַה שֶׁתּוֹצִיא הָאֶרֶץ בְּשְׁבִיעִית, שְׁנֵאמַר "וְהַשְׁבִּיעַת תִּשְׁמַטְנָה וְנִטְשֶׁתָּה". וְכֹל הַנוֹעֵל בְּרִמּוֹ, אוֹ סָג שֶׁדָּחוּ בְּשְׁבִיעִית בְּטַל מְצוֹת עֲשֶׂה; וְכֵן אִם אָסֵף כֹּל פְּרוֹתָיו לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. אֲלֹא יִפְקֹד חֶפְלִי, וְיִד חֶפְלִי שׁוֹוִין בְּכֹל מְקוֹם שְׁנֵאמַר "וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמּוֹ". וַיֵּשׁ לוֹ לְהַבִּיא מַעֲט לְתוֹךְ בֵּיתוֹ, כְּדָרֵךְ שְׁמִבִּיאִין מִן הַחֶפְקָר חֲמִשׁ כִּדֵי שָׁמּוֹ, חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה כִּדֵי יַיִן; וְאִם הִבִּיא יֵתֵר מִזֶּה, מִתֵּר.

דַּבּג אִין שְׁבִיעִית נֹוֹחֶגֶת אֲלֹא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּלִבָּד, שְׁנֵאמַר "כִּי תִבְאוּ אֶל-הָאֶרֶץ, אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְכֶם" בֵּין בְּכִנֵּי הַבֵּית, בֵּין שְׁלֹא בְּכִנֵּי הַבֵּית. כֹּל שֶׁתְּחַזִּיקוּ בּוֹ עוֹלֵי כֹּכֵל עַד כְּזִיב, אֲסוּר בְּעֲבוֹדָה; וְכֹל הַסְּפִיחִין שֶׁצּוֹמְחִין בּוֹ, אֲסוּרִין בְּאֲכִילָה. וְכֹל שְׁלֹא תְּחַזִּיקוּ בּוֹ אֲלֹא עוֹלֵי מְצָרִים בְּלִבָּד, שֶׁהוּא מִפְּזִיב וְעַד הַנְּחָר וְעַד אֲמָנָה אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא אֲסוּר בְּעֲבוֹדָה בְּשְׁבִיעִית, הַסְּפִיחִין שֶׁצּוֹמְחִין בּוֹ מִתֵּרִים בְּאֲכִילָה. וּמִהַנְּחָר וּמֵאֲמָנָה וְהַלָּאָה, מִתֵּר בְּעֲבוֹדָה בְּשְׁבִיעִית.

דַּבּד סוּרְיָה אֵף עַל פִּי שְׂאִין שְׁבִיעִית נֹוֹחֶגֶת בַּה מִן הַתּוֹרָה, גְּזָרוּ עֲלֶיהָ שֶׁתְּהִיָּה אֲסוּרָה בְּעֲבוֹדָה בְּשְׁבִיעִית בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל: כִּדֵי שְׁלֹא יִנִּיחוּ אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְיִלְכוּ וַיִּשְׁתַּקְּעוּ שָׁם. אֲבָל עִמּוֹן וּמּוֹאָב, וּמְצָרִים וְשֹׁנַעַר אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם חִיבִין

במעשרות מדבריהם, אין שביעית נוחגת בהן.
דכה עבר הירדן, שביעית נוחגת בה
מדבריהם. וספיו עבר הירדן וספיו סוריה,
מתרין באכילה לא יהיו ארצות אלו, המורין
מארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים. גוי
שקנה קרקע בארץ ישראל, וזרעה בשביעית

הלכות שמטה ויובל פרק ה

היא פרות שביעית נתנו לאכילה, ולשתיה,
ולסיכה, ולהדלקת הנר, ולצביעה; מפי השמועה
למדו "תהיה", אף להדלקת הנר ולצבע בה
צבע.

הב לאכילה ולשתיה פיצד: לאכל דבר שדרפו
לאכל ולשתות דבר שדרפו לשתות, פדון
תרומה ומעשר שני. ולא ישנה פרות מבריתו,
פדרף שאינו משנה בתרומה ומעשר דבר
שדרפו לאכל חי, לא יאכל אותו מבשול; ודבר
שדרפו להאכל מבשול, אין אוכלין אותו חי.
לפיכך אין שולקין אכלי בהמה.

הג אינו מטפל לאכל תבשיל שנפסד והפת
שעפשה, פדרף שאינו אוכל בתרומה ובמעשר.
ואין מבשלין ירק שלשביעית בשמן שלתרומה,
שלא יביאנו לדי פסול; ואם בשל מעט ואכלו
מיד מתר, שחרי לא הניחו כדי לבוא לדי
פסול.

הד פרות המיוחדין למאכל אדם, אין מאכילין
אותן לבהמה לחיה ולעופות; חלכה תבהמה
מאליה לתחת התאנה, ואכלה אין מחיבין אותו
להחזירה, שנאמר "ולבהמתך ולחיה..."

הה לסיכה פיצד: לסוף דבר שדרפו לסוף; לא
יסוף יין ושמן, אבל סף הוא את השמן. ולא
יפטם את השמן. ולא יסוף במרחיק; אבל סף
הוא מבחויק, ונכנס. ושמן שלשביעית אין
חוסמין בו תנור וכירים, ואין סבין בו מנעל
וסנדל. ואין סבין אותו בידים טמאות; נפל על
בשרו, משפשפו בידים טמאות. ולא יסוף רגלו
בתוף המנעל, אבל סף הוא רגלו ולובש המנעל.
וסף גופו ומתעגל על גפי קטבלית.

פרותיה מתרין: שלא גזרו על הספיו, אלא
מפני עוברי עברה; והגויים אינן מצוין על
השביעית, כדי שנגזר עליהם.
דכו עירות ארץ ישראל הסמוכות לספר
מושיבים עליהם שומר, כדי שלא יפוצו גויים
ויבזו פרות שביעית.

הו להדלקת הנר פיצד: שמדליק את הנר בשמן
שביעית עצמו; מכרו ולקח בו שמן אחר, או
שהחליף שמן בשמן שניהם אסורים בהדלקת,
שאין מדליקין בדמי שביעית. ולא יתן השמן
לתוף המדורה, אלא מדליקו בנר.

הז לצביעה פיצד: דברים שדרפן לצבע בהן
אף על פי שהן מאכלי אדם, צובעין בהן לאדם;
אבל לא צובעין לבהמה מפרות שביעית, אפלו
מאכלי בהמה שאין קדשת שביעית חלה על
צבעי בהמה. מיני פבסום פגון בורית ואהל
קדשת שביעית חלה עליהן, ומכבסין בהן;
שנאמר "והיתה שבת הארץ לכם" "לכם", לכל
צרכיכם.

הח אבל אין מכבסין בפרות שביעית, ואין
עושין מלגמה שנאמר "והיתה שבת הארץ
לכם, לאכלה"; לא למלגמה, ולא לזלות, ולא
להקיא, ולא למשרה, ולא לכביסה.

הט פלל גדול אמרו בפרות שביעית: פל שהוא
מיחד למאכל אדם, פגון חטים ותאנים וענבים
וכיוצא בהן אין עושין ממונו מלגמה או רטיה
וכיוצא בהן ואפלו לאדם, שנאמר "והיתה שבת
הארץ לכם, לאכלה", פל שהוא מיחד לכם, יהיה
לאכלה ולא לרפואה; וכל שאינו מיחד למאכל
אדם, פגון קוצין ודרדרין הרפים עושין מהן
מלגמה לאדם, אבל לא לבהמה.

הי וכל שאינו מיחד לא לאדם ולא לבהמה,
פגון הסיאה והאזוב והקרנית הרי הוא תלוי
במחשבתו: חשב עליו לעצים, הרי הוא פעצים;
חשב עליו לאכילה, הרי הוא פפרות; חשב עליו
למאכל אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חמרי

מאכל אדם, שאין עושים מהן מלגמה, והמרי
מאכל בהמה, שאין שולקין אותן.

היא מתר למכר אכלי אדם ואכלי בהמה, ולקח
בהם אכלי אדם. אבל אין מוכרין אכלי בהמה,
לקח בהם אכלי בהמה אחרת, ואין צריך לומר
שאין מוכרין אכלי אדם, לקח בהם אכלי בהמה;
ואם לקח בהן, או החליף אכלי אדם באכלי
בהמה חרי הן באכלי אדם, שאין עושים מהן
מלגמה לאדם.

היב פרות שביעית אין מוציאין אותן מהארץ
לחוצה לארץ, ואכלו לסוריה. ואין מאכילין
אותן לגוי, ולא לשכיר; ואם היה שכיר שבת,
או שכיר שנה, או שכיר חדש, או שקצין
מזונותיו עליו חרי הוא פאנשי ביתו, ומאכילין
אותו. ומאכילין את האכסניה פרות שביעית.
ואין בית דין פוסקין לאשה פרות שביעית,
מפני שזה כמשלם חוב מפרות שביעית; אבל
נזנת היא משלבעלה.

היג אין אוספין פרות שביעית בשחן בסר
שנאמר "תאכלו, את-תבואתה", אינה נאכלת
עד שתעשה תבואה; אבל אוכל מהן מעט
בשרה בשחם פגין, בדרך שאוכל בשאר שני
שבוע. ולא יבנם לאכל בתוך ביתו, עד שיגיעו
לעונת המעשרות.

היד ומאימתי יהיה מתר לאכל פרות האילן
בשרה בשביעית: הפגין שלתאנים משניזריחו,
אוכל בהן פתו בשדה; וכן כל פיוצא בהן.
והבסר משיוציא מים, אוכלו בשדה; וכן כל
פיוצא בו. היותם משיכניסו סאה שלזיתים
רביעית שמן, פוצע ואוכל בשדה; הכניסו חצי
לוג, פותש וסף בשדה; הכניסו שליש מתר
לחכנים לביתו, שחרי הגיעו לעונת המעשרות.
הטו מתר לקין אילנות לעצים בשביעית, קדם

הלכות שמטה ויובל פרק ו

וא אין עושים סחורה בפרות שביעית; ואם
רצה למכר מעט מפרות שביעית, מוכר. ואותן
הדמים, חרי הן בפרות שביעית: ולקח בהן

שיהיה פרי. אבל משניתחיל לעשות פרי לא יקין
אותו, שחרי מפסיד האכל, ונאמר "והיתה שבת
הארץ לכם, לאכלה", לא להפסד. ואם הוציא
פרות והגיעו לעונת המעשרות, מתר לקין אותן
שחרי הוציא פרותיו, ובטל דין שביעית ממנו.

הטז ומאימתי אין קוצצין האילן בשביעית
החרובין משישלשלו, והגפנים משיגרעו,
והיתים משינצו, ושאר כל האילנות משיוציא
בסר. ואין קוצצין את הכפניות בשביעית,
מפני שהוא הפסד פרי; ואם אין דרכן להעשות
תמרים אלא שיצו, מתר לקין אותן כפניות.

היז אין שורפין תבן וקש שלשביעית, מפני
שהוא ראוי למאכל בהמה; אבל מסיקין בנפת
ובזוגין שלשביעית. מרחין שהסקה בתבן וקש
שלשביעית, מתר לרחץ בה בשכר; ואם אדם
חשוב הוא, אסור לרחץ בה שמא יסיקו בה
דברים אחרים כדי להיות ריחה נודף בשבילו,
ונמצאו מפסדין פרות שביעית.

היח הקלפין והגרענין שמותרין בתרומה לזרים,
אין קדשות שביעית חלה עליהם; וחרי הן
פעמים, אלא אם פן ראויין לצביעה. והקור,
קדשות שביעית חלה עליו.

היט הצורר תבלין שלשביעית, ונתנן לתוף
התבשיל אם בטל טעמו, חרי אלו מתרין לכל
דבר; ואם נשאר בהן טעם, עדין הם בקדשות
שביעית.

הכ אין נותנין תבן וקש שלשביעית לא לתוף
חבר, ולא לתוף חטיט; ואם נתן, חרי זה
במבער. תנור שהסיקוהו בתבן ובקש
שלשביעית, יוצן; ומשתרד רביעה שניה
במוצאי שביעית, נחנין ושורפין בתבן ובקש
שלשביעית.

מאכל, ויאכל בקדשות שביעית. ואותו הפרי
הנמכר, חרי הוא בקדשותו פשהיה.
וב לא יהיה לזקח ירקות שדה ומוכר, ולא

יצבר מקלפי שביעית בשכר מפני שזה עושה סחורה בפרות שביעית. לקח ירקות לאכל, והותר מתר למכר המותר, והדמים שביעית; וכן אם לקט ירקות לעצמו, ולקח מהן בנו או בן ביתו ומכר חרי זה מתר, והדמים דמי שביעית.

וג בפסוקים פרות שביעית אין מוכרין אותן לא במדה, ולא במשקל, ולא במנין: כדי שלא יהיה פסולת בפרות שביעית. אלא מוכר המעט שמוכר אכסרה, להודיע שהוא הפקר; ולקח הדמים, לקנות בהן אכל אחר. ואוגד דברים שדרבן להאגד לבית, למכר בשוק אכסרה, בדרך שאוגדין להביא לבית, לא בדרך שאוגדין לשוק כדי שלא יהיה פסולת בעצמו; ודברים שאין דרבן להאגד אלא לשוק, לא יאגד אותן.

וד פרות הוצה לארץ שנכנסו לארץ לא יהיו נמכרים במדה, או במשקל, או במנין, אלא בפרות הארץ אכסרה; ואם היו נפרין שהם מחוצה לארץ, מתר.

וה חמר בשביעית מבחוקדש: שהפודה את הקדש יצא הקדש לחלו, ויתפסו הדמים תחתיו. והשביעית אינה פן; אלא המוכר פרות שביעית יתפסו הדמים ויעשו בפרות שביעית, והפרות עצמן לא נתחללו ונעשו בפרות שאר השנים, שנאמר בה "תחיה", בתחיה תהי לעולם. ולפי שנקראת "קדש", תופסת את דמיה. נמצאת אומר האחרון נתפס בשביעית, והפרי עצמו חרי הוא כמו שהיה.

וה פיצד: לקח בפרות שביעית או בדמיהן בשר נעשה הבשר באותן הפרות, ואוכלו בפרות שביעית; וצריך לבער שניהם, בשעת פעור שביעית. לקח באותו בשר או בדמיו דגים, יצא הבשר ונתפסו הדגים; לקח בדגים או בדמיהן שמן, יצאו דגים ונתפס שמן; לקח בשמן או בדמיו דבש, יצא שמן ונתפס דבש. וצריך לבער הפרות הראשונות עם הדבש האחרון, בדרך שמבערין פרות שביעית; ואין

עושיין משניהם מלגמה ולא מפסידין אותן, בשאר פרות שביעית.

וז אין שביעית מתחללת אלא דרך מקח. במה דברים אמורים, בפרי ראשון; אבל בפרי שני מתחלל, בין דרך מקח בין דרך חלול. ובשמתחללין פרי הנלקח שנית, אין מחללין אותו על בהמה חיה ועוף חיים שמא יניחם, ויגדל מהם עדרים עדרים; ואין צריך לומר שביעית עצמה. אבל מחללין אותן הפרות על השחוטים.

וה דמי שביעית אין פורעין מהן את החוב, ואין עושיין בהן שושבינות, ואין משלמין מהן תגמולין, ואין פוסקין מהן צדקה לעניים בבית הכנסת; אבל משלחין מהן דברים שלגמילות חסדים, וצריך להודיע.

וט וכן אין לוקחין מהן עבדים וקרקעות ובהמה טמאה; ואם לקח, יאכל פנגדן בדרך שעושה במעשר שני. ואין מביאין מהן קפי זבים וזבות וזלדות, חטאות ואשמות; ואם הביא, יאכל פנגדן. ואין סבין פלים ועורות בשמן שלשביעית; ואם סה, יאכל פנגדן.

וי אין נותנין מהן לא לפלו, ולא לספר, ולא לספן, ולא לשאר האמנין; אבל נותן הוא למי שדולה מים מן הפור להשקות אותו מים. ומתר לתן מפרות שביעית או מדמיהן לאמנין, מתנות חנם.

ויא האומר לפועל הא לך איסר זה, ולקט לי ירק חיום שכרו מתר; ואינו פדמי שביעית אלא מוציא בבל מה שירצה, ולא קנסו את הפועל להיות שכרו פדמי שביעית. ואם אמר לו, לקט לי בו חיום ירק חרי זה פדמי שביעית; ואינו מוציא אלא באכילה ושתיה, בפרות שביעית.

ויב החמרים העושים בפרות שביעית מלאכת שביעית האסורה, כגון שהביאו יותר מדי חרי שכרן פדמי שביעית; ודבר זה קנס להם. ומפני מה קנסו בשכר החמרים, ולא קנסו בשכר הפועל מפני ששכר הפועל מעט, לא קנסו בו משום כדי חייו.

וַיִּגְדַּל מִן הַנְּחֻתָּוּת בְּכָר בְּכַנְדִּיזוֹן, וְאָמַר לוֹ בְּשִׁעַת לְקִיחָהּ, כְּשֶׁאֲלַקֵּט יִרְקוֹת שָׂדֵה, אָבִיךָ לָךְ חֲרִי זֶה מִתָּרֵי; וְאוֹתוֹ הַכֶּכֶר, חֲרִי הוּא כְּפִרְוֹת שְׁבִיעִית. וְאִם לָקַח מִמֶּנּוּ כֶּתֶם לֹא יִשְׁלַם מִדְּמֵי שְׁבִיעִית, שְׂאִיִן פּוֹרְעִין חוֹב מִדְּמֵי שְׁבִיעִית.

וַיִּד אֹכְלֵי־פִרְוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה, וְשִׂיא

הַלְבוֹת שְׂמֻטָּה וַיֹּבֵל פָּרָק ז

שְׁלֹשָׁנָה אַחֲרָת.

בְּטוֹבָה. כִּי־צַד בְּטוֹבָה שְׂאִיִן לוֹ פִּרְוֹת שְׁבִיעִית, כְּמִי שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ טוֹבָה שְׁנָתָן לוֹ, אִם שְׂיִכְנִיסוּ לְגִנְתּוֹ לֶאֱכֹל, כְּמִי שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ טוֹבָה. וְכִי שְׁנָתָנּוּ לוֹ פִּרְוֹת שְׁבִיעִית כְּמִתְנָה, אִם שֶׁנִּפְלוּ לוֹ בִּירֵשָׁה חֲרִי זֶה אֹכְלֵם, כְּדֶרֶךְ שֶׁאֹכֵל פִּרְוֹת שֶׁאִסַּף אוֹתָן הוּא פֶּעַצְמוֹ מִן הַשָּׂדֶה.

ז, א פִּרְוֹת שְׁבִיעִית אֵין אֹכְלֵין מִהֵן אֵלָּא כֹּל זְמַן שֶׁאוֹתוֹ הַמִּין מְצוּי בַשָּׂדֶה, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלִבְחֻמְתָּךְ וְלַחִיָּה, אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ: תִּהְיֶה...": כֹּל זְמַן שֶׁחִיָּה אֹכְלֵת מִמִּין זֶה מִן הַשָּׂדֶה, אֵתָּה אֹכֵל מִמָּה שְׁבִיעִית; כֹּלָּה לַחִיָּה מִן הַשָּׂדֶה חַיֵּב לְבַעַר אוֹתוֹ הַמִּין מִן הַבַּיִת, וְזֶה הוּא פֶּעֶר שְׁלִפְרוֹת שְׁבִיעִית.

ז, ב פִּי־צַד: חֲרִי שֶׁחִיּוֹ לוֹ גְּרָגְרוֹת שְׁלֹשְׁבִיעִית בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ אֹכֵל מִהֵן, כֹּל זְמַן שֶׁחֵתְּאָנִים בְּאֵילָנוֹת בַּשָּׂדֶה; כֹּלָּה חֵתְּאָנִים מִן הַשָּׂדֶה אִסוּר לֶאֱכֹל מִן הַגְּרָגְרוֹת שְׁבִיעִית, אֵלָּא מִבְּעַר אוֹתָן. חִיּוֹ לוֹ פִּרְוֹת מְרַבִּיּוֹן, מִחֻלְקָן מְזוּזָן שְׁלוֹשׁ סְעֻדוֹת לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד.

ז, ג וְאִסוּר לֶאֱכֹל אַחַר הַפֶּעֶר, בֵּין לְעֵנִיִּים בֵּין לְעִשְׂרִיָּם; וְאִם לֹא מְצֵא אֹכְלֵין בְּשִׁעַת הַפֶּעֶר שׁוֹרֵף בְּאֵשׁ, אִם מִשְׁלִיךְ לַיָּם, אִם מֵאֵבֶד בְּכֹל דְּבַר שְׂמֻטָּה.

ז, ד חִיּוֹ לוֹ צְמוּקִין שְׁלֹשְׁבִיעִית, וְכֹלָּה הָעֵנִיִּים מִן הַשָּׂדֶה מִן הַגְּנוֹת וְהַפְּרֻדִּים שֶׁהֵן הַפְּקָר אִף עַל פִּי שְׁעָדִין יֵשׁ עֵנִיִּים בְּגִפְנֵים שֶׁבְּתוֹךְ הַחֲצֵרוֹת אֵינּוּ אֹכֵל מִן הַצְּמוּקִין מִפְּנֵי עֵנִיִּים אֵלּוֹ שֶׁבְּחֻצֵּר, לְפִי שְׂאִיִן מְצוּיִין לַחִיָּה. אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם עֵנִיִּים קָשִׁים בְּיוֹתֵר שְׂאִיִן נִגְמָרִין אֵלָּא בְּסוּף הַשָּׂנֶה, חֲרִי זֶה אֹכֵל מִן הַצְּמוּקִין בְּשִׁבְלֵין. וְכֵן כֹּל פִּי־צַד בְּזֶה.

ז, ה אֵילָן שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פִּרְוֹת שְׁתֵּי פְּעָמִים בַּשָּׂנֶה, וְחִיָּה לוֹ מִפְּרוֹתָיו הֶרְאֵשׁוֹנוֹת חֲרִי זֶה אֹכֵל מִהֵן כֹּל זְמַן שֶׁפִּרְוֹת שְׁנִיּוֹת מְצוּיּוֹת בַּשָּׂדֶה, שֶׁחֲרִי מֵאוֹתוֹ הַמִּין בַּשָּׂדֶה; אֲבָל פִּרְוֹת הַסְּתִיו אֵין אֹכְלִים בְּשִׁבְלֵין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן דוֹמִין לַפִּרְוֹת

ז, ו הַפּוֹבֵשׁ שְׁלוֹשָׁה כְּבָשִׁים בְּחֵבִית אַחַת כֹּל שְׁפֵלָה מֵינּוּ מִן הַשָּׂדֶה, יִבְעַר מֵינּוּ מִן הַחֵבִית; וְאִם הִתְחִיל בָּהּ, חֲרִי חָפֵל כְּמִבְעַר. וְכִשֶּׁם שֶׁמִּבְעַר אֲכָלִי אָדָם, כֹּךָ מִבְעַר אֲכָלִי בַּחֲמָה מִן הַבַּיִת; וְאֵינּוּ מֵאֲכִילֵין לַבְּחֻמָּה, אִם כֹּלָּה אוֹתוֹ הַמִּין מִן הַשָּׂדֶה. וְכִשֶּׁם שֶׁמִּבְעָרִין אֵת הַפִּרְוֹת, כֹּךָ מִבְעָרִין אֵת הַדְּמָיִם.

ז, ז פִּי־צַד: חֲרִי שֶׁמְכַר רְמוּזִים שְׁלֹשְׁבִיעִית, וְחֲרִי הוּא אֹכֵל בְּדַמִּיחָה, וְכֹלָּה חֶרְמוּזִים מִן הָאֵילָן שֶׁבַּשָּׂדֶה, וְנִשְׂאָר אֲצִלּוֹ מִן הַדְּמָיִם שֶׁמְכַר בִּהְיוֹ חַיֵּב לְבַעַר. פִּי־צַד עוֹשֶׂה: קוֹנֵה בִּהְיוֹ מֵאֲכִלוֹת, וּמְחַלְקָן מְזוּזָן שְׁלוֹשׁ סְעֻדוֹת לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד; אִם יִשְׁלִיךְ הַמְּעוֹת לַיָּם הַמֵּלַח, אִם לֹא מְצֵא אֹכְלֵין.

ז, ח שְׁלוֹשׁ אֲרָצוֹת לְבַעֲרוֹ: אֶרֶץ יְהוּדָה כֹּלָּה חֶרֶר וְהַשְּׂפֵלָה וְהַעֲמֻקָּה, אֶרֶץ אַחַת; עֵבֶר הִירְדָן כֹּלָּה שְׂפֵלַת לוד וְחֶר שְׂפֵלַת לוד וּמִבַּיִת חוֹרוֹן עַד הַיָּם, אֶרֶץ אַחַת; וְהַגְּלִיל כֹּלָּה גְּלִיל הָעֵלְיוֹן וְגְּלִיל הַתְּחִתּוֹן וְתַחֲוֹם טְבֵרְיָה, אֶרֶץ אַחַת. וְאֹכְלֵין כֹּלָּה אַחַת וְאַחַת מִשְׁלֹשָׁתָן, עַד שֶׁיִּכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׂבֵה.

ז, ט פִּי־צַד: חִיּוֹ לוֹ פִּרְוֹת בְּאֶרֶץ יְהוּדָה אֹכֵל מִהֵן, כֹּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ מֵאוֹתוֹ הַמִּין כֹּלָּה אֶרֶץ יְהוּדָה כֹּלָּה; וְכֵן אִם חִיּוֹ לוֹ פִּרְוֹת גְּלִיל אֹכֵל מִהֵן, כֹּל זְמַן שֶׁיֵּשׁ מֵאוֹתוֹ הַמִּין כֹּלָּה אֶרֶץ הַגְּלִיל כֹּלָּה; וְכֵן בְּעֵבֶר הִירְדָן. וְשְׁלוֹשׁ אֲרָצוֹת אֵלּוֹ, כֹּלָּה חֲשׂוֹבוֹת בְּאֶרֶץ אַחַת לַחֲרוּבִין וְלַזִּיתִים וְלַתְּמָרִים. וְאֹכְלֵין בְּתֵמָרִים, עַד שֶׁיִּכְלָה הָאֲחֵרוֹן שְׂבִי; וְאֵימָתִי הוּא כוֹלָּה, עַד הַפּוֹרִים. וְכֵן אֹכְלֵין בְּזִיתִים, עַד הַעֲצָרָת; וּבְעֵנִיִּים, עַד

הפסח שלמוצאי שביעית; ובגורגרות, עד החנוכה.

זו המוליד פרות שביעית ממקום שכלו למקום שלא כלו, או ממקום שלא כלו למקום שכלו חייב לבער: לפי שנותנין עליו חמרי מקום שיצא משם, וחמרי מקום שהלך לשם. ופרות הארץ שיצאו לחוצה לארץ מתבערים במקומן, ולא יעבירם ממקום למקום.

זיא כלל גדול אמרו בשביעית: כל שהוא מאכל אדם, או מאכל בהמה, או ממין הצובעין אם אינו מתקנים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית, וחייב בבעור ויש לדמיו בעור. כגון עלי הלוח השוטה ועלי הדנדנה והעלשין, מאכל אדם; וכגון החוחים והדרדרין, מאכל הבהמה; וכגון אסטים וקוצה, ממין הצובעין.

זיב ואם היה מתקנים בארץ, כגון הפואה והרכפה ממין הצובעין אף על פי שיש לו שביעית ולדמיו שביעית אין לו בעור ולא לדמיו בעור, שחרי מתקנים בארץ, אלא נהנין וצובעין בו, עד ראש השנה.

זיג וכל שאינו מיוחד לא למאכל אדם, ולא למאכל בהמה, ואינו ממין הצובעים הואיל ואינו לעצים, יש לו שביעית ולדמיו שביעית; אבל אין לו בעור ולא לדמיו בעור, אף על פי שאינו מתקנים בארץ, אלא נהנין בו או בדמיו, עד ראש השנה: כגון עיקר הלוח השוטה, ועיקר הדנדנה, והעקרבינין.

זיד קלפי רמון והנין שלו, קלפי אגוזים, והגרענין יש להם שביעית ולדמיהם שביעית; אבל אין להם ולא לדמיהם בעור. לולפי זרדים, והחרובים יש להם שביעית ולדמיהם שביעית, ויש להם ולדמיהם בעור. לולפי האלה, והבטנה, והאטדין יש להן ולדמיהן שביעית, ואין להן ולא לדמיהן בעור; אבל לעלין שלהן, יש בעור.

זטו איזו היא שעת בעור העלין, בעת שיכלו מן האילנות שלהן; עלי זיתים, ועלי קנים, ועלי חרובין אין להם בעור, לפי שאינן נובלות

ובלות. ועד מתי יהיה אדם מלקט עשבים לחין בשביעית, עד שייבש המתיק; ויגבב עשבים יבשים, עד שתירד רביעה שניה במוצאי שביעית. ועד מתי יהיו העניים מתרין להפנם לפרדות במוצאי שביעית, לאסוף פרות שביעית עד שתירד רביעה שניה.

זטז חורד והכפר והלטם, יש להן שביעית ולדמיהן שביעית. הקטף, והוא שרף היוצא מן האילנות ומן העיקרון, אין לו שביעית; והיוצא מן הפנים, יש לו שביעית ולדמיו שביעית. במה דברים אמורים, באילן מאכל; אבל באילן סרק אף היוצא מן העלין ומן העיקרון כפרי שלהן, ויש לו שביעית ולדמיו שביעית.

זיז הכובש ורד שביעית בשמן שלששית, ילקט את חורד והשמן מתר; כבשו בשמן שלמוצאי שביעית, חייב לבער השמן שחרי חורד יבש הוא, וכבר נתחייב בבעור. חרובין שלשביעית שפכשן ביין ששית, או ביין מוצאי שביעית חייב לבער היין, שחרי טעם פרות שביעית בו. זה הכלל: פרות שביעית שנתערבו בפרות אחרות מין במינו, בכל שהוא; ושלא במינו, בנותן טעם.

עס איז באקאנט אז דער רבי האט נישט געוואלט אז מען זאל אים באדינען אומזיסט, אפילו עס זענען געווען גענוג אנשי שלומינו וואס זענען געווען גרייט אים צו באדינען, האט דער רבי געהאט א באצאלטער שמש וואס האט אים באדינט.

איינמאל איז אריינגעקומען א תלמיד צום רבי'ן, און ער האט געזעהן ווי די גאנצע הויז איז פול מיט רויך, ער איז גלייך געלאפן צום שמש, וועלכער האט דאן געדרימלט, און געשריגן אויף אים "וואס גייט פאר מיט דיר? דער רבי לייזט אויף די לונגען, און דו לאזט די גאנצע הויז זיין פול מיט רויך?!" דער רויך איז געקומען פון עפעס וואס האט צוגעברענט אויפ'ן אויוון, דער תלמיד האט עס גלייך אראפגעניממען, און געעפענט די פענסטער אז די שטוב זאל זיך אויסלופטערן.

דערנאך איז דער תלמיד אריינגעגאנגען צום רבי'ן און ער האט געזען ווי דער רבי ליגט אויפ'ן בעט רואיגעהייט, אזוי ווי עס וואלט גארנישט געווען, האט ער געפרעגט דעם רבי'ן: "פארוואס האט דער רבי נישט געזאגט פאר'ן שמש אז ער זאל קער נעמען פון די רויך?" האט אים דער רבי געזאגט: "די ערשטע מאל בעט מען, די צווייטע מאל שרייט מען, און די דריטע מאל רעגט מען זיך. און אזוי ווי איך האב נישט געוואלט אנקומען צום דריטע מאל, האב איך נישט אנגעהויבן מיט די ערשטע..." די מעשה איז א געוואלדיגער יסוד, עס לוינט זיך אייביג צו מותר זיין ביי די ערשטע מאל, און מיט דעם זיך איינשפארן אסאך מחלוקת און צער שפעטער.

וואויל איז דעם וואס בעט אסאך דעם אייבערשטן אז ער זאל זוכה זיין צו זיין א ותרון, ער זאל נישט מוזן אייביג זיין גערעכט און אייביג אויספירן. דאן וועט אים זיין גוט שטענדיג ברוחניות און בגשמיות.

23	ראשון	יז 17	<p>עלות השחר _____ 4:22</p> <p>סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:32</p> <p>סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:55</p> <p>שקיעה _____ 7:47</p> <p>צה"כ _____ 8:06</p> <p>נץ החמה _____ 5:35</p> <p>סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:08</p> <p>סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>בבלי: בבא מציעא קטז • ירושלמי: פסחים לו • תוספתא: קרבנות יא</p> <p>נ"ך: ישעיה לח-לט • רמב"ם: שמיטה ויובל א</p>
24	שני	יח 18	<p>עלות השחר _____ 4:23</p> <p>סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:32</p> <p>סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:55</p> <p>שקיעה _____ 7:48</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>נץ החמה _____ 5:36</p> <p>סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:08</p> <p>סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>בבלי: בבא מציעא קיז • ירושלמי: פסחים לו • תוספתא: קרבנות יב</p> <p>נ"ך: ישעיה מ-מא • רמב"ם: שמיטה ויובל ב</p>
25	שלישי	יט 19	<p>עלות השחר _____ 4:23</p> <p>סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:32</p> <p>סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:55</p> <p>שקיעה _____ 7:48</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>נץ החמה _____ 5:36</p> <p>סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:08</p> <p>סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>בבלי: בבא מציעא קיח • ירושלמי: פסחים לח • תוספתא: קרבנות יג</p> <p>נ"ך: ישעיה מב-מג • רמב"ם: שמיטה ויובל ג</p>
26	רביעי	כ 20	<p>עלות השחר _____ 4:23</p> <p>סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:32</p> <p>סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:55</p> <p>שקיעה _____ 7:48</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>נץ החמה _____ 5:36</p> <p>סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:08</p> <p>סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:19</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>בבלי: בבא מציעא קיט • ירושלמי: פסחים לט • תוספתא: מנחות א</p> <p>נ"ך: ישעיה מד-מה • רמב"ם: שמיטה ויובל ד</p>
27	חמישי	כא 21	<p>עלות השחר _____ 4:24</p> <p>סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:33</p> <p>סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:56</p> <p>שקיעה _____ 7:48</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>נץ החמה _____ 5:37</p> <p>סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:09</p> <p>סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:20</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>בבלי: ב"ב ב • ירושלמי: פסחים מ • תוספתא: מנחות ב</p> <p>נ"ך: ישעיה מו-מו • רמב"ם: שמיטה ויובל ה</p>
28	שישי	כב 22	<p>עלות השחר _____ 4:24</p> <p>סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:33</p> <p>סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:56</p> <p>שקיעה _____ 7:48</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>נץ החמה _____ 5:37</p> <p>סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:09</p> <p>סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:20</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>בבלי: ב"ב ג • ירושלמי: פסחים מא • תוספתא: מנחות ג</p> <p>נ"ך: ישעיה מו-מט • רמב"ם: שמיטה ויובל ו</p>
29	שבת	כג 23	<p>עלות השחר _____ 4:24</p> <p>סו"ז קר"ש - מג"א _____ 8:33</p> <p>סו"ז תפלה - מג"א _____ 9:56</p> <p>שקיעה _____ 7:48</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>נץ החמה _____ 5:37</p> <p>סו"ז קר"ש - גר"א _____ 9:09</p> <p>סו"ז תפלה - גר"א _____ 10:20</p> <p>צה"כ _____ 8:07</p> <p>בבלי: ב"ב ד • ירושלמי: פסחים מב • תוספתא: מנחות ד</p> <p>נ"ך: ישעיה נ-נא • רמב"ם: שמיטה ויובל ז</p>

שלה, מנב"ח, פרק ג

מברכים חודש תמוז מולד חודש תמוז יהיה ביום שבת בשעה 13, 9 דקות ו 10 חלקים

בְּשִׂמְחָתְזִק אֶת הָאָדָם בְּעֲבוּרֵת הַיּוֹם יִתְבָּרַךְ הוּא יְאֹהֵב אוֹתָךְ.

(ספר המדות אות אהבה סימן ו')